

Ευημερία και Ισότητα



progressive
society

Έκθεση της ανεξάρτητης επιτροπής για την ευημερία
και ισότητα σε μια βιώσιμη Ευρώπη | 2019-2024

Πρώτη δημοσίευση
Νοέμβριος 2018

Συντάκτης
Marcel Mersch
marcel.mersch@europarl.europa.eu

Ομάδα S&D/Προοδευτική Κοινωνία
Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο
Rue Wiertz 60
B-1047 Brussels



Ομάδα της Προοδευτικής Συμμαχίας των
Σοσιαλιστών & Δημοκρατών
στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο

Η «Προοδευτική Κοινωνία» είναι μια πρωτοβουλία της οποίας ηγείται
η Ομάδα της Προοδευτικής Συμμαχίας των Σοσιαλιστών και Δημοκρατών
του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου

www.socialistsanddemocrats.eu



TheProgressives



socialistsanddemocrats



socsanddems



socsanddems



socsanddems



socialistsanddemocrats

Πίνακας Περιεχομένων

Τι είναι η «Προοδευτική Κοινωνία»	6
Ανεξάρτητη επιτροπή για την Ευημερία και Ισότητα σε μια βιώσιμη Ευρώπη	8
Ευχαριστίες	12
Συνοπτική παρουσίαση	14
Πρόλογος, Udo Bullman	24
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1	
Από ένα σαθρό σύστημα στην ευημερία για όλους σε μια βιώσιμη Ευρώπη Λούκα Τ. Κατσέλη και Poul Nyrup Rasmussen	27
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2	
Έκκληση για ανάληψη δράσης υπέρ μιας ριζικά διαφορετικής Ευρώπης	37
Κεφάλαια Πολιτικών Συστάσεων	45
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3	
Ενδυνάμωση των πολιτών	49
3.1 Σθεναρή δημοκρατία	55
3.2 Ενεργοί κοινωνικοί εταίροι και ισχυρές συνδικαλιστικές οργανώσεις	57
3.3 Ζωντανός και ευρύς χώρος δράσης για την κοινωνία των πολιτών	61
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4	
Αναμορφώνοντας τον καπιταλισμό	67
4.1 Μια πολυσχιδής, διαφοροποιημένη οικονομία	73
4.2 Υπεύθυνη και βιώσιμη εταιρική ευθύνη	80
4.3 Αποτελεσματική είσπραξη φόρων από τις εταιρείες	85

4.4 Ένας υπεύθυνος χρηματοπιστωτικός τομέας χωρίς αποκλεισμούς	90
4.5 Τεχνολογική εξέλιξη προς όφελος όλων	96

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

Κοινωνική Δικαιοσύνη **101**

5.1 Μια Ευρώπη χωρίς φτώχεια	106
5.2 Καλές θέσεις εργασίας και αμοιβές για όλους	116
5.3 Ισότητα των φύλων	123
5.4 Μια ανοιχτή κοινωνία για όλους	126
5.5 Καμία περιοχή να μη μείνει στο περιθώριο	128

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6

Κοινωνικο-οικολογική πρόοδος **139**

6.1 Μια δίκαιη μετάβαση	144
6.2 Ένα κοινωνικο-οικολογικό κράτος	152

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7

Δημιουργώντας τις προϋποθέσεις για την αλλαγή **157**

7.1 Μια βιώσιμη ευρωζώνη	162
7.2 Χρηματοδότηση της βιώσιμης μετάβασης	169
7.3 Βιώσιμη ευρωπαϊκή διακυβέρνηση	173

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

110 πολιτικές προτάσεις προς την αλλαγή	181
Συνθήκη της Ευρωπαϊκής Ένωσης (αποσπάσματα)	191
Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης των Ηνωμένων Εθνών	192

Τι είναι η «Προοδευτική Κοινωνία»

Η «Προοδευτική Κοινωνία» είναι μια πρωτοβουλία της οποίας ηγείται η Ομάδα της Προοδευτικής Συμμαχίας των Σοσιαλιστών και Δημοκρατών του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου (Ομάδα S&D).

Προέκυψε τον Ιανουάριο του 2018, χάρη στην κοινή πρωτοβουλία τριών τότε αντιπροέδρων της ομάδας S&D, των Udo Bullmann, Isabelle Thomas και Kathleen van Brempt, εμπνευσμένη από τους στόχους βιώσιμης ανάπτυξης των Ηνωμένων Εθνών.

Η πρωτοβουλία δημιουργήθηκε για να εμπλουτίσει τις κοινοβουλευτικές εργασίες της ομάδας S&D τόσο σε νομοθετικούς όσο και σε μη νομοθετικούς τομείς πολιτικής, στο πλαίσιο διαφορετικών ευρωπαϊκών πολιτικών. Μεταξύ αυτών των πολιτικών συγκαταλέγονται η δημοσιονομική, γεωργική, αλιευτική, περιφερειακή πολιτική, η περιβαλλοντική, η βιομηχανική πολιτική και η πολιτική μεταφορών· αλλά επίσης και η οικονομική πολιτική, η πολιτική απασχόλησης και η κοινωνική πολιτική, η πολιτική των φύλων, η εκπαιδευτική, η πολιτιστική πολιτική και η πολιτική της εσωτερικής αγοράς. Σε όλους αυτούς τους τομείς, η ομάδα S&D ήδη έχει αναλάβει δράση με σκοπό την προώθηση ενός βιώσιμου μετασχηματισμού των οικονομιών και των κοινωνιών μας.



Η ομάδα S&D είναι η πρώτη κοινοβουλευτική ομάδα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου που προτείνει μια συνεπή στρατηγική βιώσιμης ανάπτυξης με σκοπό να επικαιροποιεί ανάλογα τις εργασίες της όσον αφορά στις εσωτερικές πολιτικές της ΕΕ. Η «Προοδευτική Κοινωνία», προκειμένου να στηρίξει αυτήν την προσέγγιση με όραμα και ιδέες καθώς και να συνδέσει την πολιτική δράση της καλύτερα και με άλλους φορείς, ιδίως τις συνδικαλιστικές οργανώσεις και τις μη κυβερνητικές οργανώσεις, θα εξακολουθήσει να εμβαθύνει και να διευρύνει την κατανόησή μας όσον αφορά τις προκλήσεις της βιωσιμότητας και τον τρόπο με τον οποίον οι πολιτικές οφείλουν να αλλάξουν ώστε να κατευθύνουν τον μετασχηματισμό προς τον απώτερο στόχο μας: μια κοινωνία βιώσιμης ευημερίας για όλους.

**Eric Andrieu**

Αντιπρόεδρος
Ομάδα S&D

**Mercedes Bresso**

Αντιπρόεδρος
Ομάδα S&D

**Kathleen van Brempt**

Αντιπρόεδρος
Ομάδα S&D

Ανεξάρτητη επιτροπή για την Ευημερία και Ισότητα σε μια βιώσιμη Ευρώπη



Λούκα Τ. Κατσέλη

Συνπροεδρεύουσα

Καθηγήτρια Οικονομικών, Εθνικό Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών Πρώην υπουργός Εργασίας και Κοινωνικής ασφάλισης, και Οικονομίας, Ανταγωνιστικότητας και Ναυτιλίας, και πρώην βουλευτής του Ελληνικού Κοινοβουλίου



Poul Nyrup Rasmussen

Συνπροεδρέων

Προστάτης και ιδρυτής του Κοινωνικού Δικτύου της Δανίας Πρώην πρωθυπουργός της Δανίας, πρώην πρόεδρος του Ευρωπαϊκού Σοσιαλιστικού Κόμματος, και πρώην βουλευτής του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου



László Andor

Κύριος επιστημονικός συνεργάτης στη Σχολή διακυβέρνησης Hertie, Βερολίνο Πρώην ευρωπαίος επίτροπος Απασχόλησης, Κοινωνικών Υποθέσεων και Ένταξης



Eric Andrieu

Βουλευτής του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, αντιπρόεδρος της ομάδας S&D για τη γεωργία και την αλιεία, την περιφερειακή πολιτική, τον προϋπολογισμό της ΕΕ και τον έλεγχο του προϋπολογισμού



Fabrizio Barca

Λέκτορας εταιρικών οικονομικών και οικονομικής ιστορίας Πρώην υπουργός Εδαφικής Συνοχής, Ιταλία Συνιδρυτής του Φόρουμ για την ανισότητα και την πολυμορφία



Vilija Blinkevičiūtė

Βουλευτής του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, Πρόεδρος της Επιτροπής για τα δικαιώματα των γυναικών και την ισότητα των φύλων, Πρώην υπουργός της Λιθουανίας για την κοινωνική ασφάλιση και την εργασία.



Hassan Bousetta

Αναπληρωτής καθηγητής και συνεργαζόμενος ερευνητής,
Πανεπιστήμιο της Λιέγης, Βέλγιο
Πρώην γερουσιαστής στη Γερουσία του Βελγίου



Mercedes Bresso

Βουλευτής του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, αντιπρόεδρος της ομάδας S&D,
αρμόδια για την οικονομική πολιτική, την πολιτική απασχόλησης,
την κοινωνική πολιτική, την πολιτική εσωτερικής αγοράς, φύλου, την
πολιτιστική και εκπαιδευτική πολιτική



Georg Feigl

Οικονομικός Σύμβουλος στη Δημόσια Οικονομική και Ευρωπαϊκή πολιτική,
Επιμελητήριο Εργασίας, Βιέννη (AK Wien)



Lieve Fransen

Ανώτερη σύμβουλος στο Κέντρο Ευρωπαϊκής Πολιτικής για την υγεία,
τις κοινωνικές και μεταναστευτικές πολιτικές, πρώην διευθύντρια
Κοινωνικών Πολιτικών, Ευρωπαϊκή Επιτροπή



Jesus Gallego Garcia

Γραμματέας Διεθνών Υποθέσεων, Γενική Συνομοσπονδία Ενώσεων
Εργατών της Ισπανίας (UGT)



Enrico Giovannini

Καθηγητής Οικονομικών Στατιστικών, Ρώμη, Πανεπιστήμιο Tor Vergata
Πρώην υπουργός Εργασίας και Κοινωνικών Πολιτικών
Συντονιστής, Ένωση Βιώσιμης Ανάπτυξης της Ιταλίας



Ann-Sofie Hermansson

Δήμαρχος του Gothenburg, Σουηδία



Julia Hofmann

Λέκτορας, Πανεπιστήμιο της Βιέννης, Σύμβουλος για θέματα κατανομής,
απασχόλησης και εργασιακών σχέσεων, Επιμελητήριο Εργασίας,
Βιέννη (AK Wien)



Agnès Jongerius

Βουλευτής του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, Συντονίστρια της ομάδας S&D στην κοινοβουλευτική ομάδα για την απασχόληση και τις κοινωνικές υποθέσεις, πρώην πρόεδρος της Ομοσπονδίας Συνδικαλιστικών Οργανώσεων της Ολλανδίας



Eloi Laurent

Ανώτερος οικονομολόγος, OFCE Παρίσι, καθηγητής στη Σχολή Διοίκησης και Καινοτομίας των Πολιτικών Επιστημών, και επισκέπτης καθηγητής στο Πανεπιστήμιο του Stanford



Esther Lynch

Γραμματέας συνομοσπονδίας, Ευρωπαϊκή Συνομοσπονδία Συνδικαλιστικών Οργανώσεων ,ETUC



Paul Magnette

Δήμαρχος του Charleroi, Βέλγιο, πρώην πρωθυπουργός της περιφέρειας της Βαλονίας Πρώην καθηγητής πολιτικών επιστημών Βαλονίας Πρώην καθηγητής πολιτικών επιστημών



Catiuscia Marini

Πρόεδρος της Ομάδας του Ευρωπαϊκού Σοσιαλιστικού Κόμματος στην Επιτροπή των Περιφερειών
Πρόεδρος της Περιφέρειας της Ούμπριας, Ιταλία



Pierre Moscovici

Ευρωπαίος επίτροπος αρμόδιος για τις οικονομικές και δημοσιονομικές υποθέσεις, τη φορολογία και τα τελωνεία, πρώην υπουργός Οικονομίας, Οικονομικών και Βιομηχανίας της Γαλλίας



Kate Pickett

Καθηγήτρια επιδημιολογίας, Πανεπιστήμιο του York
Συνιδρύτρια του Equality Trust



Conny Reuter

Γενικός Γραμματέας, Solidar, πρόεδρος της συμβουλευτικής Ειδικής ομάδας της Ανεξάρτητης Επιτροπής με μη κυβερνητικές και συνδικαλιστικές οργανώσεις



Andrés Rodríguez-Pose

Καθηγητής Οικονομικής Γεωγραφίας, London School of Economics and Political Science (LSE)



Nicolas Schmit

Υπουργός Εργασίας, Απασχόλησης και Κοινωνικής Οικονομίας, Λουξεμβούργο
Πρόεδρος του υπουργικού συντονισμού Απασχόλησης και Κοινωνικών
Υποθέσεων, του Ευρωπαϊκού Σοσιαλιστικού Κόμματος



Prof. Dr. Gesine Schwan

Πρόεδρος και Συν-Ιδρύτρια της Κυβερνητικής Πλατφόρμας του Humboldt-
Viadrina και Πρόεδρος της Επιτροπής για τις Θεμελιώδεις Αξίες του
Γερμανικού Κόμματος SDP



Kathleen van Breppt

Βουλευτής του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, αντιπρόεδρος της ομάδας S&D για
την περιβαλλοντική πολιτική, την πολιτική δημόσιας υγείας, τη βιομηχανική,
ενεργειακή πολιτική και την πολιτική μεταφορών



Frank Vandenbroucke

Καθηγητής, Πανεπιστήμιο του Άμστερνταμ και του Καθολικού Πανεπιστημίου
της Λουβέν (KUL)
Υπουργός Επικρατείας, Βέλγιο



Andrea Westall

Ανώτερη επιστημονική συνεργάτης επισκέπτρια, Ανοιχτό Πανεπιστήμιο,
Ηνωμένο Βασίλειο
συνεργάτης-επισκέπτρια, Ίδρυμα για τη Δημοκρατία και τη βιώσιμη Ανάπτυξη



Heidemarie Wieczorek-Zeul

Πρώην Υπουργός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης της
Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας και Μέλος του Συμβουλίου
Βιώσιμης Ανάπτυξης της Γερμανικής Ομοσπονδιακής κυβέρνησης



Olga Zrihen

Αντιπρόεδρος της Γερουσίας του Βελγίου, μέλος του Κοινοβουλίου της
Βαλονίας, μέλος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής των Περιφερειών

Ευχαριστίες

Η Ανεξάρτητη επιτροπή ωφελήθηκε από τις συμβουλές που της παρείχε μια ειδική ομάδα εκπροσώπων μη κυβερνητικών και συνδικαλιστικών οργανώσεων, αφοσιωμένων στον αγώνα για βιώσιμη και δίκαιη κοινωνία. Αυτής της ειδικής ομάδας ηγήθηκε ο Conny Reuter, γενικός γραμματέας του οργανισμού Solidar, και η εν λόγω ομάδα απαρτιζόνταν από τα ακόλουθα πρόσωπα:

- Barbara Caracciolo, Solidar
- Tanya Cox, Plan International
- Irina de Sancho Alonso, αντιπροσωπεία PSOE, Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο
- Patrizia Heidegger, Ευρωπαϊκό Γραφείο Περιβάλλοντος
- Sian Jones, Ευρωπαϊκό Δίκτυο Κατά της Φτώχειας
- Inigo Macias Aymar, Oxfam
- Matthieu Méaulle, Ευρωπαϊκή Συνομοσπονδία Συνδικάτων (ETUC)
- Masha Smirnova, Social Platform
- Patricia Scherer, Κοινωνική οικονομία και οικονομία της υγείας Εργοδότες, Γαλλία (Nexem)
- Marion Steff, Ευρωπαϊκό Φόρουμ Ατόμων με Αναπηρία
- Barbara Steenbergen, Διεθνής Ένωση Ενοικιαστών
- Σωτηρία Θεοδωροπούλου, Ευρωπαϊκό Συνδικαλιστικό Ινστιτούτο
- Anne van Lancker, Ευρωπαϊκό δίκτυο ελάχιστου εγγυημένου εισοδήματος

Οι εργασίες της Ανεξάρτητης επιτροπής και η διαδικασία συγγραφής συντονίστηκε από τον Marcel Mersch, συντονιστή της «Προοδευτικής Κοινωνίας» και επικεφαλής του τμήματος βιώσιμης ανάπτυξης της γραμματείας της ομάδας S&D.

Η ομάδα της «Προοδευτικής Κοινωνίας» και αρκετά μέλη της γραμματείας της ομάδας S&D έχουν επίσης άμεσα ή έμμεσα συνεισφέρει σε αυτή τη διαδικασία συγγραφής και στην οργάνωση των εργασιών μας.

Γιάννης Δάλμας, Isabel Baez Lechuga, Guido Boccardo, Vincent Bocquillon, Miguel Carapeto, Aurore Chardonnet, Anna Colombo, Maggy Coulthard, Marita Cremascoli, Ana De Albuquerque, Xavier Dutrénit, Luca Fossati, Ine Goris, Hanna Gorna, Livia Gregusova, Michael Hunnicke Jensen, Jan Kunz, Stine Larsen, Alexandra Leone, Bart Martens, Katri-Anniina Matthies, Nicola Mazzaro, Milton Nunes, Miron Podgorean, Saara Pokki, Susanne Reither, Stefanie Ricken, Rasa Rudzkyte, Mathilde Sabouret, Torben Schenk, Anahi Vila, Markus Wolschlager, και Lara Wolters.

Θέλουμε να εκφράσουμε τις θερμές ευχαριστίες μας για τις πολύτιμες συμβουλές, παρατηρήσεις και για τη στήριξη που έλαβε αυτό το έργο, με τόσο ενθουσιασμό από όλους τους.

Επίσης, θα θέλαμε να εκφράσουμε την ευγνωμοσύνη μας στην ομάδα S&D του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, στον πρόεδρό της, Udo Bullmann, και τους αντιπροέδρους της, Eric Andrieu, Mercedes Bresso και Kathleen van Brempt, που μάχονται καθημερινά στον πολιτικό στίβο για να φτιάξουν μια βιώσιμη κοινωνία ενημερίας για όλους, και χωρίς τη συμβολή των οποίων η παρούσα έκθεση δεν θα είχε δει το φως της δημοσιότητας.

Λούκα Τ. Κατσέλη και Poul Nyrup Rasmussen

Συνοπτική παρουσίαση

Η Ανεξάρτητη επιτροπή για την Ευημερία και Ισότητα σε μια βιώσιμη Ευρώπη έχει την αποστολή να αναπτύξει ένα νέο προοδευτικό όραμα, που εδράζεται στην αειφόρο ανάπτυξη. Αυτή η αποστολή, που έχει ως στόχο να καταπολεμηθούν οι αυξανόμενες ανισότητες στην Ευρώπη, εμπνέεται από τους στόχους βιώσιμης ανάπτυξης έως το 2030, τους οποίους υιοθέτησαν το 2015 όλα τα ευρωπαϊκά κράτη μέλη της ΕΕ, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή καθώς και άλλες χώρες των Ηνωμένων Εθνών. Αυτό το φιλόδοξο θεματολόγιο δεν έχει ακόμη ενσωματωθεί πλήρως και σαφώς στην ευρωπαϊκή πολιτική, ή δεν έχει ακόμη μεταφραστεί σε συγκεκριμένους στόχους ευρωπαϊκής πολιτικής.

Η παρούσα είναι η πρώτη έκθεση της Ανεξάρτητης επιτροπής. Κάνει έκκληση για ανάληψη δράσης υπέρ μιας ριζικά διαφορετικής Ευρώπης, μέσα από περισσότερες από 100 προτάσεις πολιτικής, οι οποίες μπορούν να προωθηθούν από τις προοδευτικές πολιτικές ομάδες και άλλους φορείς, κατά την επόμενη κοινοβουλευτική περίοδο, από το 2019 έως το 2024, και που εμπεριέχουν μια ριζικά διαφορετική προσέγγιση ως προς την ευρωπαϊκή διακυβέρνηση, βασισμένη σε ένα νέο σύμφωνο βιώσιμης ανάπτυξης.

Η Ανεξάρτητη επιτροπή επιμένει ότι επείγει αυτή η ριζοσπαστική πολιτική δράση, λόγω των πολλαπλών κρίσεων που ολοένα και περισσότερο αλληλοενισχύονται, και λόγω της ανάγκης αναγέννησης της σοσιαλδημοκρατίας, σε μια πολύ κρίσιμη συγκυρία της πολιτικής ιστορίας της. Οι εν λόγω κρίσεις (οικονομική, κοινωνική, περιβαλλοντική και πολιτική) είναι απότοκα του επικρατούντος οικονομικού συστήματος. Αν δεν υπάρξουν βαθιές αλλαγές, αυτές οι κρίσεις θα οδηγήσουν στην κατάρρευση της δημοκρατίας, είτε επειδή οι αυταρχικές λαϊκιστικές και εξτρεμιστικές δυνάμεις θα αποκτήσουν αποφασιστικής σημασίας εξουσία σε όλη την Ευρώπη είτε επειδή αυτές οι οικονομικές, κοινωνικές ή περιβαλλοντικές κρίσεις θα έχουν αποσταθεροποιήσει την κοινωνία. Για παράδειγμα, η νέα έκθεση της Διακυβερνητικής Επιτροπής για την Κλιματική Αλλαγή (IPCC) κατέστησε πολύ σαφές το περιβαλλοντικό πρόβλημα. Μια νέα χρηματοπιστωτική κρίση, την οποία προβλέπουν ήδη ορισμένοι ειδικοί, μπορεί να έχει καταστροφικές συνέπειες για τις οικονομίες μας, λόγω των επίμονων αρνητικών επιπτώσεων της κρίσης του 2008. Ανεπαρκής πρόοδος έχει

σημειωθεί ως προς την προσπάθεια να καταστεί η ευρωζώνη πιο ανθεκτική σε κραδασμούς. Μια συνεχιζόμενη υποβάθμιση των κοινωνικών συνθηκών, τροφοδοτούμενη από τις διογκούμενες ανισότητες και την αυξανόμενη ανασφάλεια, μεταξύ άλλων σε περιοχές της Ευρώπης που υστερούν, στην ύπαιθρο καθώς και εντός και γύρω από τα αστικά κέντρα μας, ενδεχομένως να οδηγήσει σε σοβαρούς συστημικούς κινδύνους, λόγω του ότι οι εν λόγω περιοχές θα μπορούσαν να προσφέρουν εκλογική στήριξη σε αυταρχικούς λαϊκιστές και σε εξτρεμιστικά κόμματα.

Αυτές οι ζοφερές προοπτικές έρχονται σε αντίθεση με όσα θα μπορούσαν να επιτευχθούν αν ακολουθούσαν επιτυχώς ριζοσπαστικές προοδευτικές πολιτικές. Σε αυτό προσπάθησε να συμβάλει η Ανεξάρτητη επιτροπή, προτείνοντας μια λεπτομερή και συγκεκριμένη στρατηγική, αλλά και εκπέμποντας μήνυμα ελπίδας και αποφασιστικότητας ότι μια άλλη Ευρώπη, διαφορετική, είναι εφικτή· ένα μήνυμα επίσης προς τις προοδευτικές πολιτικές ομάδες ότι οφείλουν να γίνουν πρωτοπόροι, να συνενώσουν τις δυνάμεις τους με τις συνδικαλιστικές οργανώσεις στο πλαίσιο της κοινωνίας των πολιτών, να κινητοποιήσουν τους πολίτες από τη βάση προς την κορυφή, και να χαράξουν ένα διαφορετικό πολιτικό δρόμο.

Υπάρχουν αλήθειες για την Ευρώπη που ενοχλούν. Σχεδόν το ένα τρίτο των παιδιών και των νέων μας διατρέχουν τον κίνδυνο της φτώχειας ή βρίσκονται σε κατάσταση φτώχειας, εκατομμύρια νέων ανθρώπων δεν μπορούν να βρουν δουλειά για να αρχίσουν να φτιάχνουν την ενήλικη ζωή τους, και πάνω από τους μισούς ενήλικους Ευρωπαίους πιστεύουν ότι οι νεότερες γενεές θα ζήσουν χειρότερη ζωή από τη δική τους. Μέσα από τις πολιτικές της παρούσας έκθεσης, μπορούμε να πείσουμε τις νεότερες γενεές πως δεν είναι προδιαγραμμένο ένα ζοφερό μέλλον. Αν αναλάβουμε δράση για να αλλάξουμε την πορεία της Ευρώπης, μια πολύ διαφορετική κοινωνία μπορεί να αναδυθεί· μια κοινωνία βιώσιμης ισότητας, ευημερίας για όλους, οικονομικής, κοινωνικής και οικολογικής ισορροπίας και ειρήνης, που να μην αφήνει κανέναν άνθρωπο και τόπο στο περιθώριο.





Η επιστροφή της εξουσίας στους πολίτες

Η Ανεξάρτητη επιτροπή θέτει ως προτεραιότητα την επιστροφή της εξουσίας στους πολίτες ως ενεργούς πολίτες μιας δημοκρατίας, και όχι μόνο ως καταναλωτές, από το τοπικό έως το ευρωπαϊκό επίπεδο, ως μέλη συνδικαλιστικών οργανώσεων και οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών. Η παρούσα έκθεση καταδεικνύει ότι οι δημοκρατίες, με το πέρασμα του χρόνου, έχουν γίνει ευάλωτες καθώς η οικονομική ισχύς και ο πλούτος παρουσιάζουν όλο και μεγαλύτερη συγκέντρωση, και καθώς η οικονομική δημοκρατία, ιδίως η εκπροσώπηση από συνδικαλιστικές οργανώσεις, έχει χάσει τη δύναμή της. Αυτή η κατάσταση πρέπει να ανατραπεί. Οι πολίτες πρέπει να αποκτήσουν εξουσία για να προασπίζονται τα δικαιώματά τους και να διεκδικούν μια δίκαιη κοινωνία, ιδίως στον χώρο εργασίας. Οι πολίτες πρέπει να ζητούν πραγματικά τον λόγο από τους εκλεγμένους εκπροσώπους τους, ιδίως μέσα από την εξασφάλιση υψηλών επιπέδων διαφάνειας στη διαδικασία λήψης πολιτικών αποφάσεων. Η έκθεση προτείνει να δοθεί νέα πνοή στον ρόλο των κοινωνικών εταίρων, ιδίως των συνδικαλιστικών οργανώσεων, ενισχύοντας διάφορες μορφές εμπλοκής των εργαζομένων σε εταιρείες μέσω νέων νομικών διατάξεων, ενισχύοντας τις συλλογικές διαπραγματεύσεις, δίνοντας στους κοινωνικούς εταίρους ισχυρότερη φωνή όσον αφορά την ευρωπαϊκή πολιτική, και διασφαλίζοντας ότι οι νέες μορφές αυτοαποσχόλησης δεν θα υποσκάψουν τον ρόλο εκπροσώπησης των συνδικαλιστικών οργανώσεων, μέσα από τη διογκούμενη «οικονομία των πλατφορμών». Αρκετές συστάσεις της επιτροπής επικεντρώνονται στη δημιουργία ενός ζωντανού και ευρύτερου χώρου δράσης για την κοινωνία των πολιτών, που να εδραιώνει ακόμη περισσότερο τη δημοκρατία. Μια από τις συστάσεις κάνει έκκληση για ισχυρές εθνικές συμμαχίες μεταξύ των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών για τη βιώσιμη ανάπτυξη, όπως είναι η ιταλική συμμαχία ASviS. Επίσης, η ΕΕ πρέπει να δημιουργήσει νομικά μέσα για την προστασία και την ενίσχυση του χώρου δράσης των πολιτών, ώστε να μπορεί ο εν λόγω χώρος να λειτουργεί χωρίς κυβερνητικές παρεμβάσεις σε όλα τα κράτη μέλη της.

Αναμορφώνοντας τον καπιταλισμό

Η επιστροφή της εξουσίας στους πολίτες θα τους δώσει τη δυνατότητα να συνεισφέρουν στην αναμόρφωση του καπιταλισμού. Ο ιδιωτικός τομέας, και ιδίως οι μεγαλύτερες εταιρείες, θα μπορούσαν να διαδραματίσουν και αυτές σημαντικό ρόλο στην τοποθέτηση της οικονομικής, κοινωνικής και περιβαλλοντικής βιωσιμότητας στον πυρήνα των επιχειρηματικών στρατηγικών τους. Σήμερα, αντιθέτως, εξακολουθούμε να βλέπουμε το αντίστροφο, καθώς ο πλούτος των εταιρειών συνεχίζει να παρουσιάζει αυξανόμενη συγκέντρωση, το βραχυπρόθεσμο κέρδος επικρατεί οποιασδήποτε άλλης λογικής, και οι κοινωνικές

και περιβαλλοντικές δαπάνες, ακόμη, πάρα πολύ εύκολα μεταφέρονται ως βάρος στην κοινωνία συνολικά. Η φοροδιαφυγή και η φοροαποφυγή καλά κρατούν, και επιτρέπουν σε ορισμένες από τις μεγαλύτερες εταιρείες στον κόσμο να καταβάλουν ασήμαντα ποσά σε φόρους, ενώ οι αθέμιτες και αποσταθεροποιητικές πρακτικές εξακολουθούν να αποτελούν πληγή για τον χρηματοοικονομικό και τραπεζικό τομέα. Οι κοινωνίες μας βρίσκονται επίσης αντιμέτωπες με επαναστατικές αλλαγές που προκαλούνται από τη ραγδαία πρόοδο της ψηφιοποίησης, της τεχνητής νοημοσύνης και της ρομποτικής, τομείς που πρέπει να στραφούν προς τη στήριξη της ευημερίας των ανθρώπων αντί να αφεθούν να διαταράξουν δυνητικά τις αγορές εργασίας και να δημιουργήσουν ακόμη μεγαλύτερη συγκέντρωση πλούτου και εισοδήματος.

Προκειμένου να διασφαλιστεί ότι η ιδιωτική οικονομική δραστηριότητα λαμβάνει αποτελεσματικότερα υπόψη της τη κοινωνία και το περιβάλλον πέρα από την επίτευξη κέρδους και συμβάλλει στη δίκαιη κατανομή του πλούτου και των εισοδημάτων, πρέπει να προωθηθούν εναλλακτικές μορφές επιχειρήσεων, όπου είναι δυνατόν. Αυτές θα ενισχύσουν την πολυμορφία της οικονομίας, θα την καταστήσουν πιο συνεργατική, λιγότερο προσπλωμένη σε βραχυπρόθεσμους στόχους και στη μεγιστοποίηση του κέρδους, και πιο υπεύθυνη απέναντι στο εξωτερικό κόστος που προκαλείται από την εταιρική δραστηριότητα εις βάρος της κοινωνίας συνολικά. Η επέκταση της κοινωνικής οικονομίας και της οικονομίας της αλληλεγγύης είναι ένας προφανής και κρίσιμος τρόπος να επιτευχθεί αυτό, καθώς επίσης η πρόβλεψη νομικών ρυθμίσεων που να συμπεριλαμβάνουν τις κοινωνικές και περιβαλλοντικές παραμέτρους, όπως π.χ. ενός ευρωπαϊκού καθεστώτος για τους κοινωφελείς οργανισμούς. Ωστόσο, όλες οι μορφές επιχειρηματικότητας θα πρέπει να λογοδοτούν περισσότερο ως προς την κοινωνική και περιβαλλοντική ευθύνη τους. Οι ελάχιστες υποχρεώσεις των επιχειρήσεων έναντι της κοινωνίας συνολικά θα πρέπει να κατοχυρώνονται με την ευρωπαϊκή νομοθεσία, και οι βιώσιμες δημόσιες προμήθειες θα πρέπει να αποτελούν τον κανόνα. Η είσπραξη φόρων από τις εταιρείες θα πρέπει να είναι πολύ πιο αποτελεσματική, και οι τρέχουσες πρωτοβουλίες σε ευρωπαϊκό επίπεδο θα πρέπει να διευρυνθούν και να συμπληρωθούν. Η Ανεξάρτητη επιτροπή κάνει έκκληση να ενισχυθούν περαιτέρω και η εποπτεία του χρηματοοικονομικού τομέα προκειμένου να διασφαλίζεται η χρηματοδότηση της μετάβασης προς τη βιωσιμότητα, η παροχή της χρηματοδότησης σε μικρότερες εταιρείες και καταναλωτές, και η αναγνώριση και διαχείριση νέων κινδύνων συμπεριλαμβανομένου του σκιδώδους τραπεζικού συστήματος.

Οι μεγαλύτερες εταιρείες, που συχνά έχουν να επιδείξουν τις χειρότερες επιδόσεις σε θέματα εταιρικής κοινωνικής ευθύνης, θα πρέπει να υπάγονται σε αυστηρότερους κανόνες με τη μορφή ενός δεσμευτικού διαβατηρίου εταιρικής ευθύνης, απαραίτητου για να δραστηριοποιούνται εντός της ενιαίας αγοράς. Η Ανεξάρτητη επιτροπή θα αναπτύξει ακόμη περισσότερο αυτήν την πρόταση.

Επιτυγχάνοντας κοινωνική δικαιοσύνη

Οι πολιτικές και οι δράσεις που έχουν ως στόχο την επιστροφή της εξουσίας στους πολίτες και τον μετασχηματισμό των οικονομιών μας πρέπει να συνδυάζονται με μια σειρά πολιτικών με ειδικότερο στόχο την καταπολέμηση της φτώχειας και τις υπερβολικές ανισότητες που συνδέονται με το φύλο, το εισόδημα, τον πλούτο, την καταγωγή, τον τόπο διαμονής και τη φτώχεια. Η Ανεξάρτητη επιτροπή θεωρεί, επομένως, την επίτευξη κοινωνικής δικαιοσύνης θεμελιώδες στοιχείο για τις κοινωνίες μας, όπου κανείς δεν θα μένει πίσω, και στις οποίες θα θεωρείται δεδομένο ότι όλοι μας είμαστε λιγότερο καλά όταν κάποιοι δεν ζουν μια αξιοπρεπή ζωή και δεν χαίρονται μια βιώσιμη ευημερία. Πρέπει να αναπτυχθούν δράσεις για την καταπολέμηση της φτώχειας, τη διασφάλιση καλής εργασίας και καλής αμοιβής για όλους, την πλήρη ισότητα των φύλων, την πραγματική κοινωνική κινητικότητα, και για μια ριζοσπαστικά φιλόδοξη και ανανεωμένη προσέγγιση των εδαφικών ανισοτήτων. Ένα νέο και φιλόδοξο σχέδιο καταπολέμησης της φτώχειας στην Ευρώπη είναι η πρώτη σύσταση σε αυτό το θέμα. Στηρίζεται με συγκεκριμένα μέτρα, συμπεριλαμβανομένης μιας ευρωπαϊκής «Εγγύησης για τα παιδιά», μιας ευρωπαϊκής στρατηγικής ευρείας κλίμακας για προσίτες, κοινωνικές και δημόσιες κατοικίες για όλους, μιας εγγύησης αξιοπρεπούς εισοδήματος για όλους εκείνους που δεν διαθέτουν μέσα οικονομικής στήριξης, ενός κατώτατου ορίου κοινωνικής προστασίας σύμφωνα με τις συστάσεις της ΔΟΕ, και μιας στρατηγικής κοινωνικής ενσωμάτωσης για μετανάστες. Με την ανάληψη αποφασιστικής δράσης, η Ευρώπη θα μπορούσε να μειώσει πάνω από το ήμισυ τον αριθμό των ατόμων που ζουν υπό τον κίνδυνο της φτώχειας ή ήδη σε κατάσταση φτώχειας μέσα στις επόμενες τρεις δεκαετίες, και θα μπορούσε να βάλει μόνιμα τέλος στη φτώχεια κατά τη διάρκεια αυτού του αιώνα. Χωρίς αποφασιστική δράση, διατρέχουμε τον αντίθετο κίνδυνο: η φτώχεια και ο κοινωνικός αποκλεισμός να επιδεινωθούν περαιτέρω στο μέλλον, λόγω τεχνολογιών που αποδιοργανώνουν, ανεξέλεγκτης συγκέντρωσης εισοδήματος και πλούτου καθώς και αυξανόμενων περιβαλλοντικών ανισοτήτων.

Πέρα από τους ανθρώπους που εκτίθενται στη φτώχεια, οι πολιτικές πρέπει επίσης να διασφαλίζουν ότι η αυξανόμενη κοινωνική δυσπραγία και αβεβαιότητα που επικρατεί, ακόμα και μεταξύ μεγάλου μέρους της μεσαίας τάξης, θα καταπολεμηθούν. Ο ευρωπαϊκός πυλώνας κοινωνικών δικαιωμάτων που εγκρίθηκε το 2017 θα πρέπει να ενσωματωθεί πλήρως στη νομοθεσία, και τα εργασιακά δικαιώματα θα πρέπει να διασφαλίζονται στις νέες μορφές εργασίας και επισφαλών εργασιακών συμβάσεων. Οι μακροχρόνια άνεργοι, πολλοί από τους οποίους δεν έχουν ξαναβρεί δουλειά μετά τη χρηματοοικονομική κρίση, πρέπει να λάβουν βοήθεια

μέσα από ένα «Δικαίωμα στην Οικονομική Δραστηριότητα», κατά το πρότυπο της Ευρωπαϊκής «Εγγύησης για τη Νεολαία». Οι χαμηλοί μισθοί πρέπει να επανεκτιμηθούν ώστε να διασφαλίζουν αξιοπρεπείς συνθήκες διαβίωσης στις εργαζόμενες οικογένειες και δίκαιη κατανομή του πλούτου που παράγεται στις οικονομίες μας. Για τα επιτευχθούν αυτά, η επιτροπή προτείνει ένα σχέδιο δίκαιης μισθοδοσίας με προοδευτικά συστήματα φορολόγησης εισοδημάτων. Η ισότητα των φύλων αξίζει ιδιαίτερης προσοχής, μέσα από τον τερματισμό του μισθολογικού χάσματος μεταξύ των δύο φύλων με στοχευμένα νομοθετικά μέτρα και μέτρα διαφάνειας, την εξασφάλιση πραγματικής ισορροπίας μεταξύ εργασίας και ιδιωτικής ζωής μέσω επαρκώς φιλόδοξων δικαιωμάτων μητρικής, πατρικής, γονεϊκής άδειας και άδειας φροντίδας, όλες μετ' αποδοχών, μέτρων για τη βελτίωση των συνθηκών για τις γυναίκες στην κοινωνία συνολικά και ενίσχυσης της πλήρους συμμετοχής τους σε όλα τα επίπεδα. Η κοινωνική κινητικότητα πρέπει να αυξηθεί μέσα από μέτρα που στον πυρήνα τους έχουν την ποιοτική φροντίδα για τα παιδιά και την ποιοτική εκπαίδευση για όλους.

Προκειμένου να επιτευχθεί κοινωνική δικαιοσύνη και ευημερία για όλους, είναι πολύ σημαντικό να επικεντρωθούμε σε όλους τους τόπους και να ασχοληθούμε με τις περιοχές και τις περιφέρειες που υστερούν διαρθρωτικά κατά προτεραιότητα, και των οποίων το δυναμικό απαξιώνεται. Οι υφιστάμενες πολιτικές πρέπει να αξιοποιούνται αποτελεσματικότερα και συνεκτικότερα, ενώ παράλληλα να διασφαλίζεται ότι η περιφερειακή οικονομική ανάπτυξη πραγματοποιείται σε πλαίσιο βιωσιμότητας. Με την πολιτική συνοχής πρέπει να επιδιώκεται βιώσιμη ανάπτυξη σε επίπεδο περιοχών. Κάθε περιοχή θα πρέπει να ορίζει συγκεκριμένες προσεγγίσεις για την ανάπτυξη της, μεταξύ άλλων μέσω ανάπτυξης κοινών πρωτοβουλιών με τις τοπικές κοινότητες, αλλά και μέσω βιομηχανικών στρατηγικών με εφαρμογή του ευρωπαϊκού κώδικα δεοντολογίας για την εταιρική σχέση. Η εν λόγω προσέγγιση χρειάζεται να λαμβάνει στήριξη αξιοποιώντας οριζόντια ευρωπαϊκά προγράμματα, όπως το «Horizon Europe» ή τον μηχανισμό InvestEU με τρόπο που να «λαμβάνει υπόψη την περιοχή», πράγμα που έχει μεγάλη σημασία για τις τοπικές αναπτυξιακές στρατηγικές.

Η Ανεξάρτητη επιτροπή έχει επίσης διερευνήσει και άλλους τρόπους να ενσωματωθεί η κοινωνική δικαιοσύνη στις κοινωνίες μας. Για αυτόν τον λόγο, η επιτροπή προτείνει ένα ακόμη βήμα: την ιδέα ενός Χάρτη Κοινού Πλούτου, που να διασφαλίζει ευρεία, και κυρίως ελεύθερη πρόσβαση σε όλους, σε μια δέσμη βιώσιμων δικαιωμάτων ευημερίας. Η Ανεξάρτητη επιτροπή θα αναπτύξει περαιτέρω αυτήν την πρόταση.





Επιτυγχάνοντας κοινωνικο-οικολογική πρόοδο

Η επιστροφή της εξουσίας στους πολίτες, η αναμόρφωση της οικονομίας και η επίτευξη κοινωνικής δικαιοσύνης τόσο για τους ανθρώπους όσο και για όλες τις περιοχές δεν είναι δυνατό να πραγματοποιηθούν όσο αγνοούμε την ολοένα μεγαλύτερη σύνδεση ανάμεσα στις κοινωνικές και τις οικολογικές προκλήσεις. Αυτή η διάσταση της βιώσιμης ανάπτυξης, όπου άνθρωποι και πλανήτης αλληλεπιδρούν, έχει αγνοηθεί· συνδέεται με την ανάπτυξη χωρίς αποκλεισμούς (όπου οι άνθρωποι και η οικονομία αλληλεπιδρούν) και με την πράσινη οικονομία (όπου ο πλανήτης αλληλεπιδρά με την οικονομία). Ως εκ τούτου, η επίτευξη κοινωνικοοικολογικής προόδου είναι ο τέταρτος τομέας στον οποίο η Ανεξάρτητη επιτροπή προτείνει φιλόδοξη πολιτική δράση. Οι περιβαλλοντικές προκλήσεις είναι εν μέρει κοινωνικά προβλήματα που προκύπτουν λόγω ανισοτήτων εισοδήματος και εξουσίας. Συνεπώς, η ανισότητα είναι επίσης περιβαλλοντικό ζήτημα ακριβώς όπως η υποβάθμιση του περιβάλλοντος συνιστά και κοινωνικό ζήτημα. Οι πολιτικές οφείλουν να τα αντιμετωπίζουν μαζί, μέσα από αρχές και όργανα βασισμένα στη δικαιοσύνη. Η έκθεση προτείνει δύο βασικές πολιτικές οδούς για την αποφυγή του φαύλου κύκλου που δημιουργείται ανάμεσα στην κοινωνική ανισότητα και την περιβαλλοντική ζημία, καθώς και την έναρξη ενός θετικού κύκλου κοινωνικής και οικολογικής προόδου. Προτείνει συγκεκριμένες παρεμβάσεις προκειμένου να πραγματοποιηθεί η ισχυρή έννοια της «δίκαιης μετάβασης», στην οποία θα πρέπει να δίνεται περισσότερη έμφαση κατά τη χάραξη των ευρωπαϊκών και εθνικών πολιτικών. Δεύτερον, επισημαίνει τη μετάβαση ευρείας κλίμακας κρατών πρόνοιας –που διαμορφώθηκαν κατά την προοικολογική εποχή των μεταπολεμικών χρόνων– προς τα κοινωνικοοικολογικά κράτη του 21^{ου} αιώνα, τα οποία οικοδομήθηκαν ώστε να αποτελέσουν την ισχυρή δημόσια μηχανή των βιώσιμων κοινωνιών του αύριο. Η Ανεξάρτητη επιτροπή θα αναπτύξει επίσης περαιτέρω αυτήν την προσέγγιση.

Δημιουργώντας τις προϋποθέσεις για την αλλαγή

Ωστόσο, προκειμένου να μπορέσουν όλες αυτές οι μεμονωμένες πολιτικές να υλοποιηθούν αποτελεσματικά, απαιτούνται περισσότερες θεμελιώδεις αλλαγές στη λειτουργία και τη διακυβέρνηση της ΕΕ. Η επιτροπή, επομένως, προτείνει εις βάθος μεταρρύθμιση του υπάρχοντος πλαισίου διακυβέρνησης, το οποίο βασίζεται στη διαδικασία του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου και στην ισχύουσα νομοθεσία για τις δημοσιονομικές πολιτικές, ώστε να καταστεί δυνατή η αλλαγή. Οι ρίζοσπαστικοί νέοι κανόνες και διαδικασίες θα πρέπει να θεμελιώνουν τους στόχους βιώσιμης ανάπτυξης

στη χάραξη ευρωπαϊκών πολιτικών. Αυτό θα πρέπει επίσης να συνδυάζεται στενά με μια βαθιά και δημοκρατική ενίσχυση της οικονομικής και νομισματικής ένωσης καθώς και με μια στέρεη δημοσιονομική στρατηγική, ικανή να εξασφαλίζει επαρκή χρηματοδότηση της βιώσιμης μετάβασης καθ' όλην τη διάρκεια ενός φιλόδοξου πολυετούς δημοσιονομικού πλαισίου, βιώσιμα και δίκαια εθνικά φορολογικά συστήματα, και σημαντικές δημόσιες επενδύσεις σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο. Η Ανεξάρτητη επιτροπή διατυπώνει λεπτομερείς συστάσεις για ένα πλαίσιο διακυβέρνησης της βιώσιμης ανάπτυξης, εντός του οποίου ένα σύμφωνο αειφόρου ανάπτυξης θα καθορίσει μια δέσμη δεσμευτικών πολιτικών στόχων, που υπερβαίνουν τους αμιγώς δημοσιονομικούς στόχους. Αυτή η νέα προσέγγιση θα αποτελέσει τη ραχοκοκαλιά για μια διαφορετική προσέγγιση σε σχέση με το τρέχον πλαίσιο πολιτικής που στηρίζεται στο Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (ΑΕΠ), μια προσέγγιση σύμφωνα με την οποία οι οικονομικές επιδόσεις μετριοούνται στη βάση μιας πολύ ευρύτερης δέσμης στόχων και δεικτών, ικανών να αξιολογήσουν και να κατευθύνουν τις πολιτικές συνολικά προς τον απώτερο στόχο της βιώσιμης ευημερίας για όλους.

Σύντομος οδηγός των πολιτικών προτάσεων της Ανεξάρτητης επιτροπής

Η Ανεξάρτητη επιτροπή, με τα πέντε κεφάλαια περί πολιτικής (3 έως 7), διατυπώνει πολυάριθμες πολιτικές συστάσεις, η καθεμιά από τις οποίες αποτελεί μία ή περισσότερες συγκεκριμένες πολιτικές δράσεις, ενόψει της νέας κοινοβουλευτικής περιόδου 2019-2024. Σε καθένα από τα πέντε κεφάλαια περί πολιτικής, η Ανεξάρτητη επιτροπή επισημαίνει επίσης μια σειρά πρόσθετων πολιτικών κατευθύνσεων που θα μπορούσαν να ακολουθηθούν στο μέλλον, τις οποίες η έκθεση παρουσιάζει ως «περαιτέρω βήματα». Οι πολιτικές δράσεις των συστάσεων συν οι πρόσθετες προτάσεις στα «περαιτέρω βήματα» ανέρχονται συνολικά σε 110 συγκεκριμένες πολιτικές δράσεις. Παρουσιάζονται όλες μαζί σε ένα προσάρτημα στην έκθεση, ανά κεφάλαιο.

Η Ανεξάρτητη επιτροπή διατυπώνει, στο τέλος του κεφαλαίου 2, επιλεκτικά, ορισμένες προτάσεις, για τις οποίες θεωρεί ότι διαθέτουν πολύ μεγάλες δυνατότητες να επιφέρουν δραστικές αλλαγές. Εξάλλου, η έκθεση περιλαμβάνει αρκετές γραφικές παραστάσεις, ώστε να οπτικοποιηθούν οι συστάσεις και οι συγκεκριμένες πολιτικές δράσεις της, καθώς και ο τρόπος με τον οποίον αυτές αλληλοσυνδέονται και συνδυάζονται (συμπεριλαμβανομένης μιας συνολικής γραφικής αναπαράστασης παρακάτω, και ειδικών ανά κεφάλαιο γραφικών αναπαράστασεων στην αρχή των κεφαλαίων 3 έως 7).

ΒΙΩΣΙΜΗ ΕΥΗΜΕΡΙΑ ΓΙΑ ΟΛΟΥΣ

ΟΙ ΔΕΚΑ ΠΙΟ ΕΜΒΛΗΜΑΤΙΚΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΑΛΛΑΓΕΣ ΠΟΥ ΑΦΟΡΟΥΝ ΣΤΟΥΣ ΠΕΝΤΕ ΠΡΩΤΑΡΧΙΚΟΥΣ ΣΤΟΧΟΥΣ

- 1. Να ξανακερδίσουμε πάλι πίσω τη δημοκρατία για όλους**
Η τόνωση της Δημοκρατίας μέσω ενός συμβολαίου των πολιτών για «βιώσιμη δημοκρατία για όλους» με την προώθηση ενός σχεδίου οκτώ σημείων, με επίκεντρο την ενίσχυση των συνδικαλιστικών οργανώσεων, της κοινωνίας των πολιτών, της συμμετοχικής δημοκρατίας, της διαφάνειας, της πλήρους συμμετοχής των γυναικών στην οικονομική και πολιτική ζωή, των περιφερειακών πολιτικών από τη βάση προς την κορυφή, της ανεξαρτησίας των μέσων ενημέρωσης και των δικαστικών αρχών και της θέσπισης στόχων δημόσιας πολιτικής που υπερβαίνουν το ΑΕΠ.
- 2. Να αναμορφώσουμε τον καπιταλισμό με επίκεντρο τον πολίτη και τον πλανήτη**
Μια ευρωπαϊκή οδηγία για την οικονομική, κοινωνική και περιβαλλοντική ευθύνη των εταιρειών θα διασφαλίσει ότι ο επιχειρηματικός τομέας σέβεται τις νόμιμες ελάχιστες ευθύνες έναντι της κοινωνίας. Ισχυρότερη ρύθμιση και εποπτεία του χρηματοοικονομικού τομέα, συμπεριλαμβανομένου ενός ευρωπαϊκού οργανισμού επιβολής κυρώσεων κατά των αδικημάτων χρηματοοικονομικής και φορολογικής απάτης μαζί με την εκπροσώπηση του δημοσίου στα συμβούλια των τραπεζών θα διασφαλίζουν ότι οι χρηματοοικονομικές αγορές δουλεύουν για τους πολίτες. Η αποτελεσματική φορολόγηση των κερδών των εταιρειών, συμπεριλαμβανομένου ενός ψηφιακού φόρου, θα αποκαταστήσουν τη δικαιοσύνη και τη σωστή χρηματοδότηση των δημόσιων πολιτικών με στόχο τη συλλογική ευημερία.
- 3. Χρειαζόμαστε ένα νέο και αποτελεσματικό ευρωπαϊκό σχέδιο κατά της φτώχειας**
Να καταστεί δυνατός ο τερματισμός της φτώχειας στην Ευρώπη κατά τη διάρκεια αυτού του αιώνα μέσα από ένα νέο φιλόδοξο σχέδιο μείωσης των ατόμων που κινδυνεύουν να βρεθούν σε κατάσταση φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού κατά 25 εκατομμύρια έως το 2030 και κατά επιπλέον 50 εκατομμύρια έως το 2050. Με βάση την ευρωπαϊκή Εγγύηση για τα Παιδιά, μια οδηγία-πλαίσιο για το κατάλληλο ελάχιστο εισόδημα, ένα ευρωπαϊκό Δικαίωμα Δράσης για μακροχρόνια άνεργους και τη μετάβαση από ελάχιστους μισθούς σε μισθούς αξιοπρεπούς διαβίωσης θα μπορέσουμε να εξαλείψουμε τις ακραίες μορφές φτώχειας.
- 4. Μια νέα κοινωνική Ευρώπη ισχυρών δικαιωμάτων και προστασίας για όλους**
Η ενίσχυση της κοινωνικής διάστασης της Ευρώπης μέσω της συνολικής και φιλόδοξης εφαρμογής όλων των αρχών και δικαιωμάτων του ευρωπαϊκού πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων έως το 2024.

5. Νέα δικαιοσύνη στα εισοδήματα και τους μισθούς

Εκκίνηση ενός φιλόδοξου σχεδίου δράσης για ευρωπαϊκούς δίκαιους μισθούς που θα συμπεριλαμβάνει τον στόχο 10 της ατζέντας βιώσιμης ανάπτυξης των Ηνωμένων Εθνών, με τη διασφάλιση της ταχύτερης αύξησης των μισθών της χαμηλότερης μισθολογικής ομάδας του 40% σε σχέση με τον εθνικό μέσο όρο έως το 2030, με τη διαφάνεια πληρωμών και μια στρατηγική μείωσης της μισθολογικής ανισότητας, ενσωματωμένη στο Ευρωπαϊκό Εξάμηνο και σε ένα μακροχρόνιο Κύκλο Βιώσιμης Ανάπτυξης ώστε η εισοδηματική ανισότητα να φτάσει σε αξιοπρεπή επίπεδα.

6. Καμία ευρωπαϊκή περιοχή δεν πρέπει να μείνει στο περιθώριο

Χρειάζονται νέες προσεγγίσεις για την εδαφική συνοχή που να λαμβάνουν υπόψη τα τοπικά χαρακτηριστικά καθώς και να ξεκινούν από τη βάση προς την κορυφή με μια φιλόδοξη μεταρρύθμιση της ευρωπαϊκής πολιτικής συνοχής και στήριξη από ευρωπαϊκά χρηματοδοτικά προγράμματα, που πλαισιώνονται από το Ευρωπαϊκό Εξάμηνο και μελλοντικά από τον Κύκλο Βιώσιμης Ανάπτυξης και στηρίζονται στο σχέδιο καταπολέμησης της φτώχειας και στο σχέδιο δράσης για τους δίκαιους μισθούς

7. Η βιώσιμη και η τεχνολογική μετάβαση πρέπει να μην αφήσουν κανέναν πίσω

Η περιβαλλοντική και κοινωνική αλλαγή πρέπει να καταγράψουν κοινή νέα πρόοδο για όλους, μέσω μιας προσέγγισης ευρείας βάσης προς μια Δίκαιη Μετάβαση που να εφαρμόζεται συστηματικά σε πολλούς τομείς πολιτικής, ιδίως στην ευρωπαϊκή κλιματική και ενεργειακή πολιτική, τις βιώσιμες βιομηχανικές πολιτικές, και τη γεωργία. Οι τεχνολογικές αλλαγές πρέπει να πλαισιώνονται ώστε να αποφευχθούν περαιτέρω ανισότητες και κοινωνικές και εδαφικές διαταραχές. Οι μεταβάσεις από παλιές σε νέες θέσεις εργασίας θα ενισχύονται μέσω σημαντικών κοινωνικών επενδύσεων καθώς και εκπαίδευσης και κατάρτισης υψηλής ποιότητας, οικονομικά προσιτής και προσβάσιμης σε όλους.

8. Τα κράτη μας οφείλουν να προστατεύουν τους ανθρώπους από παλιούς και νέους κινδύνους

Η οικοδόμηση κοινωνικοοικολογικών κρατών πρόνοιας και η άμβλυνση των περιβαλλοντικών ανισοτήτων είναι αναγκαίες, προκειμένου να διασφαλιστούν νέοι τρόποι κοινωνικής προστασίας κατά των αυξανόμενων συνεπειών της κλιματικής αλλαγής και των αυξανόμενων προβλημάτων υγείας που προκαλούνται από τη ρύπανση..

9. Νέα αλληλεγγύη μέσω δίκαιης φορολογίας

Η ανατροπή της αυξανόμενης ανισότητας πλούτου και η χρηματοδότηση πρωτοβουλιών κοινωνικής πολιτικής με απώτερο σκοπό τον τερματισμό της φτώχειας μπορούν να επιτευχθούν μέσω ενός ευρωπαϊκού καθαρού φόρου περιουσίας και μέσω του φόρου χρηματοοικονομικών συναλλαγών

10. Δημιουργία των προϋποθέσεων για την αλλαγή μέσω νέας διακυβέρνησης για τη βιώσιμη ανάπτυξη

Ο ετασχηματισμός προς τη βιώσιμη ανάπτυξη απαιτεί νέα προσέγγιση διακυβέρνησης και νέους κανόνες και μέσα. Χρειαζόμαστε ένα Σύμφωνο Βιώσιμης Ανάπτυξης, ενσωματωμένο σε έναν Κύκλο Βιώσιμης Ανάπτυξης βασισμένο σε συμπληρωματικούς κοινωνικούς και περιβαλλοντικούς δείκτες και στόχους, αντί του απαρχαιωμένου Ευρωπαϊκού Εξαμήνου (European Semester).

Πρόλογος



Udo Bullmann

Πρόεδρος της
Κοινοβουλευτικής Ομάδας
της Προοδευτικής Συμμαχίας
των Σοσιαλιστών και
Δημοκρατών στο Ευρωπαϊκό
Κοινοβούλιο

Υπάρχει ένα θεμελιώδες πρόβλημα στις κοινωνίες μας. Σε μια εποχή όπου οι ανισότητες των εισοδημάτων και του πλούτου είναι ανήθικες αλλά και τρανταχτές, πολλά εκατομμύρια Ευρωπαίων θέτουν θεμιτά και πιεστικά ερωτήματα σχετικά με το αν η ζωή τους πρόκειται να βελτιωθεί· αν τα παιδιά τους θα βρουν μια αξιοπρεπή εργασία και θα ζήσουν μια καλή ζωή· για πόσο καιρό οι γυναίκες θα χαίρουν λιγότερων δικαιωμάτων και θα έχουν λιγότερες ευκαιρίες σε σχέση με τους άνδρες· και ποιος εξακολουθεί να αγωνίζεται στον πολιτικό στίβο για να βελτιώσει τις ευκαιρίες που τους προσφέρονται και τις συνθήκες διαβίωσής τους.

Οι πολίτες θέλουν, αλλά και τους αξίζουν, κυβερνήσεις και βουλευτές που να τους εκπροσωπούν πραγματικά, αυτούς και όχι μόνο τις ελίτ, και που να ασχολούνται ακούραστα με όλα τα κακώς κείμενα. Θέλουν προοδευτικές δυνάμεις που να αγωνίζονται ολόψυχα για τα δικαιώματά τους και για την ευημερία τους. Θέλουν να δουν αλλαγές προς το καλύτερο στην καθημερινότητά τους, όπως θέλουν και ένα ευοίωνα όραμα για το μέλλον τους και για το μέλλον των παιδιών τους. Πώς μπορούμε να υποστηρίξουμε ότι αυτό θα συμβεί, όταν τόσοι πολλοί Ευρωπαίοι ζουν σε κατάσταση φτώχειας, όταν η επισφαλής εργασία και οι μισθοί πείνας καταγράφουν ανοδική πορεία, την ίδια στιγμή με έναν αυξανόμενο αριθμό εκατομμυριοστών, όταν απειλούνται οι συνθήκες διαβίωσης των μεσαίων στρωμάτων, και όταν πάρα πολλές περιοχές εντός και γύρω από τις πόλεις μας και στην ύπαιθρό μας παραμένουν εγκλωβισμένες στην υποανάπτυξη χωρίς απτό σχέδιο για ένα καλύτερο μέλλον;

Τις τελευταίες δεκαετίες, η οικονομική ανάπτυξη θεωρείτο συχνά πανάκεια για όλα αυτά τα δεινά, παρά το γεγονός ότι η ευημερία κατανείμετο ολόένα και πιο άδικο μέσα στις κοινωνίες μας και αδυνατούσε όλο και περισσότερο να προσφέρει μια καλή ζωή σε πολλούς. Και ακόμη περισσότερο όταν η κλιματική αλλαγή απειλεί την ίδια την ύπαρξή μας, όταν η ρύπανση του αέρα, του νερού, του εδάφους και των τροφίμων βλάπτουν την υγεία μας και την υγεία των παιδιών μας, δεν μπορούμε πια να αρκεστούμε σε απλές απαντήσεις.

Σήμερα, είμαστε σε θέση να διαπιστώσουμε ότι τα κοινωνικά προβλήματα προκαλούν περιβαλλοντική ζημία, ακριβώς όπως τα περιβαλλοντικά προβλήματα δημιουργούν αδικία και πλήττουν τους περισσότερο ευπαθείς. Η φωνή των προοδευτικών δυνάμεων πρέπει επειγόντως να εισακουστεί στις πολιτικές και δημόσιες συζητήσεις. Οι κοινωνίες μας βρίσκονται μπροστά σε ένα σταυροδρόμι. Πρέπει να επιλέξουμε ανάμεσα στην πρόοδο για τους πολλούς, ή μόνο για τους λίγους με την οπισθοδρόμηση για όλους τους άλλους. Οι προοδευτικοί χρειάζεται να δώσουν μάχη για την ίδια την έννοια της «πρόοδου». Πρέπει να βροντοφωνάξουμε με σαφήνεια ότι, ως προοδευτικοί, υποστηρίζουμε την ισότητα των δικαιωμάτων και στεκόμαστε στο πλευρό των ασθενέστερων και των πιο σκληρά εργαζόμενων μελών των κοινωνιών μας, μια πρόοδο που να μην τους προσπερνά. Όταν η φωνή μας δεν εισακούεται, ή όταν δεν καταφέρνει να πείσει, πολλοί από τους συμπολίτες μας μάς γυρίζουν την πλάτη και στηρίζουν τσαρλατάνους αυταρχικών, λαϊκίστικων και εξτρεμιστικών κομμάτων,

όπως μπορούμε να διαπιστώσουμε ήδη σε πολλά από τα κράτη μέλη μας. Οι προοδευτικοί σήμερα πρέπει να προτείνουμε αξιόπιστες, εφικτές και ρεαλιστικές λύσεις, ώστε να χαρίσουμε νέες ελπίδες στους ανθρώπους. Οι λύσεις δεν μπορούν να είναι απλώς οι λύσεις του παρελθόντος. Οι κοινωνίες μας χρειάζονται ριζοσπαστικό, οικονομικό, κοινωνικό και οικολογικό μετασχηματισμό. Ο μετασχηματισμός αυτός εμπεριέχεται ουσιαστικά στους στόχους βιώσιμης ανάπτυξης των Ηνωμένων Εθνών για το 2030. Οι προοδευτικοί πρέπει να γίνουν ο φορέας αυτών των μηνυμάτων και να τα μεταφράσουν σε εφικτές πολιτικές σε όλη την Ευρώπη, με ένα σαφή απώτερο σκοπό: να προσφέρουν βιώσιμη ευημερία σε όλους τους ανθρώπους στις κοινωνίες μας.

Η Ανεξάρτητη επιτροπή για την Ευημερία και Ισότητα σε μια βιώσιμη Ευρώπη, μέσα από την έκθεσή της, και με τη συμπροεδρεία του Poul Nyrup Rasmussen και της Λούκας Τ. Κατσέλη, έπραξε ακριβώς αυτό. Η επιτροπή όχι μόνο φέρνει στο προσκήνιο εξαιρετικά καίριες και απεγνωσμένα αναγκαίες πολιτικές λύσεις για την επερχόμενη κοινοβουλευτική περίοδο· διαμορφώνει επίσης ένα μακροπρόθεσμο όραμα μιας πραγματικά δίκαιης και υπεύθυνης κοινωνίας για τον 21ο αιώνα. Στην κοινωνία αυτή όλοι θα έχουν ένα αξιοπρεπές μέλλον. Μια κοινωνία βασισμένη στον αμοιβαίο σεβασμό για τον κάθε άνθρωπο και για τον πλανήτη, τον οποίον πρέπει επειγόντως να προστατεύσουμε.

J. Bill



Από ένα σαθρό σύστημα στην ευημερία για όλους σε μια βιώσιμη Ευρώπη

Οι κοινωνίες μας βρίσκονται σε κρίση. Αυτή η κρίση δεν είναι μόνο κοινωνική και περιβαλλοντική. Είναι επίσης και οικονομική και πολιτική. Οι τέσσερις κρίσεις αλληλοτροφοδοτούνται. Καμία από αυτές τις κρίσεις δεν μπορεί να ξεπεραστεί χωρίς την ανατροπή των αυξανόμενων ανισοτήτων και την αλλαγή του τρόπου λειτουργίας του οικονομικού συστήματός μας. Αυτός είναι ο πυρήνας του μηνύματός μας.



Λούκα Τ. Κατσέλη
Συνπροεδρεύουσα



Poul Nyrup Rasmussen
Συνπροεδρεύων

Ο πλανήτης μας βρίσκεται εν μέσω πολιτικής, οικονομικής, κοινωνικής και οικολογικής κρίσης, κρίσεις που αλληλοτροφοδοτούνται ακατάπαυστα.

Είναι πλέον όλο και περισσότερο αποδεκτό ότι οι οικονομίες μας, τι και πώς παράγουμε και καταναλώνουμε (και πώς διαθέτουμε τα απόβλητά μας), έρχονται σε ρήξη με τα όρια του πλανήτη, οδηγώντας μας σε μια περίπλοκη και βαθιά οικολογική κρίση. Η ανθρωπότητα δεν μπορεί να συνεχίσει έτσι, εξαντλώντας τους φυσικούς πόρους μας αποδεκατίζοντας τα ιχθυαποθέματά μας, καταστρέφοντας αδυσώπητα τη συλλογική βιοποικιλότητά μας, ρυπαίνοντας ακατάπαυστα το έδαφος, νερό και αέρα μας, βλάπτοντας την υγεία μας και εκπέμποντας περισσότερα από ποτέ αέρια του θερμοκηπίου στην ατμόσφαιρά μας. Ωστόσο, αυτά δεν είναι τα μόνα όρια που οφείλουν να σέβονται και να προστατεύουν οι οικονομίες μας. Ταυτόχρονα οφείλουν να σέβονται και να προστατεύουν τα ανθρώπινα όρια και τα κοινωνικά κατώφλια που απαγορεύεται να διαβαίνουμε. Οι οικονομίες μας δεν μπορεί να εξακολουθούν να επιβάλλουν τη φτώχεια σε εκατομμύρια ανθρώπους, αποστερώντας τους την εργασία, την κάλυψη βασικών αναγκών ή την πρόσβαση σε αξιοπρεπή εκπαίδευση και οικονομικά προσιτές υπηρεσίες υγείας. Οι οικονομίες μας και οι δημοκρατικές κοινωνίες μας δεν θα είναι βιώσιμες, αν τα θεμελιώδη ανθρώπινα και κοινωνικά δικαιώματα δεν γίνονται σεβαστά και οι βαθιές ανισότητες δεν περιορισθούν. Όπως διατείνεται και η έκθεσή μας, διαρκώς υπερβαίνουμε αυτά τα ανθρώπινα όρια και διαβαίνουμε απαγορευμένα κοινωνικά κατώφλια, καθώς οι περισσότεροι άνθρωποι πασχίζουν να τα βγάλουν πέρα,

ενώ ένα ελάχιστο ποσοστό της ανθρωπότητας απορροφάτο μεγαλύτερο μέρος του πλούτου που συμβάλλουμε όλοι να δημιουργηθεί. Και οι δύο παραβιάσεις έχουν την ίδια προέλευση: την κυριαρχία ενός οικονομικού μοντέλου που χαρακτηρίζεται από νεοφιλελεύθερες πολιτικές βασισμένες στην πρωτοκαθεδρία των αγορών, οι οποίες υποστηρίζονται από ισχυρά οικονομικά και χρηματοοικονομικά συμφέροντα. Αυτό το νεοφιλελεύθερο μοντέλο περιφρόνησε την ευημερία για όλους, υπηρετώντας τους λίγους, αλλά και αδιαφόρησε για τον πλανήτη μας.

Οι κυβερνήσεις και οι οργανισμοί, στην καλύτερη περίπτωση, επικέντρωσαν τις προσπάθειές τους στο να περιορίσουν τις ακρότητες της δράσης αυτών των ομάδων πίεσης, αν μάλιστα δεν τις ανέχονταν ενεργά ή ακόμη και τις στήριζαν. Η αδυναμία των κυβερνήσεων ή απροθυμία τους να αντιμετωπίσουν την αυξανόμενη ανισορροπία εξουσίας ανάμεσα στα οργανωμένα οικονομικά συμφέροντα και τους απλούς ανθρώπους έχει θέσει σε αμφισβήτηση τις κατεστημένες πολιτικές δυνάμεις και έχει δημιουργήσει χώρο, περισσότερο από ποτέ, για τους εθνικιστές και τις εσωστρεφείς πολιτικές δυνάμεις, των οποίων τα μόνα πιστεύω είναι η ξενοφοβία και μια κυρίαρχη εχθρότητα προς το ευρωπαϊκό εγχείρημα. Τα κράτη πρόνοιας αναγκάστηκαν, και ακόμη αναγκάζονται, να προσαρμόζονται στις μεταβαλλόμενες συνθήκες των αγορών και ενός αυξανόμενου ανταγωνισμού που βασίζεται στο κόστος.

Αυξανόμενες ανισότητες στην Ευρώπη τροφοδοτούν και τις τέσσερις κρίσεις

Σε σύγκριση με άλλες προηγμένες οικονομίες, η Ευρώπη εξακολουθεί να θεωρείται λαμπρό παράδειγμα σχετικής κοινωνικής συνοχής και δικαιοσύνης. Επομένως, μπορεί να αντικείμεται στο κοινό αίσημα η θεώρηση της Ευρώπης ως μιας περιοχής στην οποία η φτώχεια και οι ανισότητες συνιστούν μείζονα ζητήματα προς επίλυση. Η Ευρώπη, δίπλα στον υπερατλαντικό γείτονά της, έχει πολύ καλύτερα αποτελέσματα σε πολλούς τομείς. Στις ΗΠΑ, υπάρχει πολύ χειρότερη πρόσβαση σε οικονομικά προσιτή υγειονομική περίθαλψη, οι εργαζόμενοι προστατεύονται λιγότερο, και η συγκέντρωση του πλούτου είναι σαφώς πιο ακραία. Στις περισσότερες ευρωπαϊκές χώρες υπάρχει ακόμα σήμερα μεγαλύτερη εισοδηματική κινητικότητα μεταξύ των γενεών από ότι στις ΗΠΑ.¹ Το ίδιο ισχύει για την κινητικότητα μεταξύ των γενεών ως προς την εκπαίδευση.² Ωστόσο, εσφαλμένες πολιτικές κατά τις τελευταίες δεκαετίες κατέστησαν την Ευρώπη μια λιγότερο δίκαιη και προοδευτική Ήπειρο, σε σχέση με αυτό που θα αναμέναμε.

Υπάρχει ισχυρή διασύνδεση ανάμεσα (αλλά και ίση ανάγκη δράσης ενάντια) στην κλιματική κρίση και στην κοινωνική κρίση, τις οποίες αντιμετωπίζουν ταυτόχρονα οι κοινωνίες μας. Δικαίως, για την κλιματική κρίση έχουν κινητοποιηθεί πάρα πολλοί κρατικοί και μη φορείς σε όλον τον κόσμο καθώς και το καλά διαρθρωμένο παγκόσμιο δίκτυο επιστημόνων της Διακυβερνητικής Επιτροπής για την Κλιματική Αλλαγή (IPCC), που δημοσίευσε την τελευταία και άκρως ανησυχητική έκθεσή του τον Οκτώβριο. Παγκόσμιες διασκέψεις των μερών (COP) συγκαλούνται σε τακτικά διαστήματα, για να διασφαλίσουν ότι δεν θα χαθεί η σχετική πολιτική δυναμική. Παρόλες αυτές τις δυναμικές και συντονισμένες διαδικασίες, ακόμη και η καταπολέμηση της κλιματικής αλλαγής παραμένει πολύ δύσκολη, καθώς εξακολουθεί να συγκρούεται με διάφορα ειδικά συμφέροντα και με την αντίσταση στην αλλαγή. Ως προς αυτό το σημείο, τα επόμενα πέντε με δέκα χρόνια πρόκειται, κατά πάσα πιθανότητα, να αποδειχθούν αποφασιστικά για το μέλλον μας για πολλές δεκαετίες, ενώ σήμερα περισσότερο από ποτέ, είναι αναγκαία πολύ μια πιο τολμηρή πολιτική δράση. Αυτό θα έχει, ούτως ή άλλως, βαθιές και ευρείας κλίμακας επιπτώσεις σε πολλές άλλες πτυχές της μελλοντικής ζωής μας.

Η κοινωνική κρίση που υπονομεύει τις κοινωνίες μας καθημερινά βρίσκεται πολύ λιγότερο στο επίκεντρο της προσοχής των ειδικών, αλλά και των πολιτικών, παρά το γεγονός ότι υπάρχουν αυξανόμενα στοιχεία που δείχνουν ότι οι άνισες κοινωνίες είναι δυσλειτουργικές: οι κοινωνίες με μεγάλες εισοδηματικές διαφορές χαρακτηρίζονται, μεταξύ άλλων, από χειρότερη υγεία, κατεστραμμένες κοινωνικές σχέσεις και περισσότερη βία, λιγότερη εμπιστοσύνη, χαμηλότερα επίπεδα παιδικής ευημερίας και εκπαιδευτικών επιτευγμάτων, περισσότερες γεννήσεις στην εφηβεία και λιγότερη κοινωνική κινητικότητα. Άρα, η καταπολέμηση της ανισότητας είναι κέρδος για όλους, όχι μόνο για τους πιο ευάλωτους. Ακόμη λιγότερη προσοχή αποδίδεται στη διασύνδεση ανάμεσα στην κοινωνική κρίση και την κλιματική κρίση, ενώ αυτή η τελευταία αποτελεί τμήμα της ευρύτερης οικολογικής πρόκλησης που αντιμετωπίζουμε. Επίσης, πολύ λίγη προσοχή αποδίδεται στις βαθύτερες αιτίες της πολιτικής κρίσης που δημιουργήθηκε με την άνοδο των εθνικιστικών και αυταρχικών δυνάμεων σε ολόενα και περισσότερα από τα κράτη μέλη μας, για τις απαρχές της οποίας η κοινωνική κρίση διαδραματίζει κεντρικό, αν και όχι αποκλειστικό, ρόλο.

¹ equalchance.org, στοιχεία 2010

² Παγκόσμια Τράπεζα, στοιχεία 2018

Η κατάσταση των ανισοτήτων στην Ευρώπη σε δέκα σημεία

- Οι **εισοδηματικές ανισότητες** είναι μεγαλύτερες στην ΕΕ από ό,τι στις ΗΠΑ. Αν θεωρήσουμε την ΕΕ ως μία μόνο χώρα, σε αντίθεση με τις παραδοσιακές μετρήσεις που χρησιμοποιούν έναν απλό μέσο όρο της ΕΕ, τότε οι εισοδηματικές ανισότητες είναι υψηλότερες στην Ευρώπη. Ο συντελεστής συγκέντρωσης είναι 0,41 για την ΕΕ έναντι 0,39 για τις ΗΠΑ (IAGS 2018, στοιχεία 2015). Επιπλέον, στις ΗΠΑ επικρατεί μικρότερη ανισότητα ευκαιριών από ό,τι σε πολλές χώρες της ΕΕ, συμπεριλαμβανομένης της Ιταλίας, Ισπανίας, Πορτογαλίας και του Βελγίου (equalchances.org, στοιχεία 2010 και 2012).
- Το 5% των πλουσιότερων Ευρωπαίων κατέχουν σχεδόν το 40% του συνολικού **ιδιωτικού πλούτου**. Ο πλούτος είναι ακόμη πιο άνισα κατανομημένος από ό,τι το εισόδημα. Ο συντελεστής συγκέντρωσης για την κατανομή του πλούτου ανήλθε σε 0,8, το διπλάσιο του συντελεστή συγκέντρωσης για την ανισότητα εισοδήματος. Η Λετονία έχει τη μεγαλύτερη συγκέντρωση πλούτου προς τα πάνω, και ακολουθούν η Γερμανία, η Κύπρος και η Αυστρία (IAGS 2018, στοιχεία 2014).
- Το **μισθολογικό χάσμα μεταξύ των δύο φύλων** είναι ελαφρώς υψηλότερο στην ΕΕ από ό,τι στις ΗΠΑ. Το 2015 στην Ευρώπη, οι γυναίκες με πλήρη απασχόληση αμείβονται, κατά μέσο όρο, γύρω στο 20% λιγότερο από τους άνδρες. Επίσης, δεν έχει σημειωθεί βελτίωση τα τελευταία χρόνια. Σε ορισμένα κράτη μέλη, η κατάσταση είναι ακόμη πιο ανησυχητική, όπως στη Λετονία και την Εσθονία, πολύ πιο πάνω από τον μέσο όρο της ΕΕ, όπου το χάσμα έχει μάλιστα αυξηθεί (ΟΟΣΑ, στοιχεία 2015).
- Η προς τα πάνω **κινητικότητα των κοινωνικών τάξεων** μεταξύ των γενεών είναι μεγαλύτερη στις ΗΠΑ από ό,τι στις περισσότερες χώρες της ΕΕ. Στις ΗΠΑ, σχεδόν το 50% των παιδιών ανήλθαν σε υψηλότερη κοινωνική τάξη από ό,τι οι γονείς τους, ένα ποσοστό πολύ υψηλότερο από το ποσοστό που καταγράφουν πολλές χώρες της ΕΕ, όπως η Γερμανία ή η Γαλλία (40%), η Σουηδία και η Δανία (35%) και η Ιταλία (περίπου 30%). Μελετώντας παλιότερα στοιχεία, η τάση είναι αρκετά ανησυχητική. Σύμφωνα με στοιχεία του ΟΟΣΑ, η κινητικότητα προς τα κάτω αυξήθηκε (ΟΟΣΑ, στοιχεία 2002-14).
- Ο αριθμός των **φτωχών εργαζομένων** αφορά σχεδόν το 10% των ευρωπαϊκών εργαζομένων. Μολονότι, το ποσοστό ανεργίας έχει μειωθεί πρόσφατα, η φτώχεια των εργαζομένων σημείωσε αύξηση 15% από το 2010. Αυτή έπληξε κυρίως άτομα με χαμηλότερο μορφωτικό επίπεδο (έως τον κατώτερο κύκλο της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης), όσους εργάζονται με προσωρινές συμβάσεις, και τους μερικά απασχολούμενους (ΟΟΣΑ, στοιχεία 2016).
- Ο αριθμός **νέων** εκτός απασχόλησης, εκπαίδευσης ή κατάρτισης είναι ακόμη πάνω από το επίπεδο του 2008. Το 2016, το 11,6% νέων ηλικίας 15-24 ετών και 18,8% ηλικίας 25-29 ετών συγκαταλέγονται σε αυτήν την ομάδα. Η χειρότερη κατάσταση συναντάται στην Ελλάδα, όπου το ένα τρίτο των νέων ενηλίκων βρίσκονται εκτός απασχόλησης, εκπαίδευσης ή κατάρτισης, και ακολουθούν η Ιταλία και η Βουλγαρία. Τα χαμηλότερα ποσοστά συναντώνται στην Ολλανδία (4,6%), το Λουξεμβούργο (5,4%) και τη Δανία (5,8%), (ETUI, στοιχεία 2016).
- Πάνω από το ένα τρίτο των Ευρωπαίων βιώνουν **οικονομική ανασφάλεια** με το 39,4% των Ευρωπαίων να μην μπορούν να αντιμετωπίσουν απρόσμενα έξοδα, δηλ. σχεδόν ένα στα δύο άτομα είναι οικονομικά εκτεθειμένο. Εξάλλου, τα χρόνια της κρίσης επιδείνωσαν την κατάσταση κατά 5% (Eurostat, στοιχεία 2008 και 2013).
- Περίπου 10% των Ευρωπαίων δεν μπορούν να θερμάνουν σωστά το σπίτι τους. Περίπου 50 εκατομμύρια άτομα υποφέρουν από **ενεργειακή φτώχεια** (ETUI, στοιχεία 2016). Επιπλέον, περίπου το 10% του ευρωπαϊκού πληθυσμού πλήττεται από **επισιτιστική ανασφάλεια** (Eurostat, στοιχεία 2015).
- Σχεδόν δύο στους δέκα Ευρωπαίους δεν έχουν αρκετό **χώρο για να ζήσουν**. Στην Ευρώπη, τα ποσοστά υπερπληθυσμού ανήλθαν σε 17% το 2016, και αφορούν 87 εκατομμύρια άτομα. Οι διαφορές μεταξύ των κρατών μελών είναι πολύ μεγάλες. Κυμαίνονται από κάτω του 5% στην Κύπρο, Μάλτα και Ιρλανδία, έως πάνω του 40% στην Ουγγαρία, Πολωνία, Σλοβακία και Κροατία, και σχεδόν 50% στη Ρουμανία και Βουλγαρία (Eurostat, στοιχεία 2016).
- Περίπου 19% των Ευρωπαίων εκτίθενται σε επικίνδυνα αιωρούμενα σωματίδια του αέρα, τα οποία εισπνέουν (γνωστά ως ΑΣ10) πάνω από το ημερήσιο όριο της ΕΕ, και περίπου το 30% των Ευρωπαίων εκτίθενται σε «κακό» όζον (O₃). Επίσης, περίπου το 9% εκτίθεται σε συγκεντρώσεις διοξειδίου του αζώτου (NO₂) πάνω από το ετήσιο όριο. Η **ρύπανση του αέρα** είναι ο μεγαλύτερος περιβαλλοντικός κίνδυνος υγείας στην Ευρώπη. Περίπου 80% των περιπτώσεων καρδιοπάθειας και εγκεφαλικών, καθώς και ένα συναφές ποσοστό καρκίνων των πνευμόνων, συνδέονται με τη ρύπανση του αέρα. Η υγειονομική ρύπανση συνδέεται επίσης με υγειονομικές επιπτώσεις στη γονιμότητα, την εγκυμοσύνη, τα νεογνά και τα παιδιά (Eurostat, στοιχεία 2017).

Οι κοινωνικές και οικολογικές προκλήσεις αποτελούν αναπόσπαστο μέρος του ίδιου αγώνα για δικαιοσύνη

Τα όρια του πλανήτη και των ανθρώπων συνδέονται μεταξύ τους. Χαράσσουν την ίδια κοινή γραμμή ανάμεσα στον παλαιό κόσμο του άκρατου και υπερβολικά κυρίαρχου καπιταλισμού και της απληστίας και σε έναν νέο κόσμο δίκαια κατανεμημένης ευημερίας για όλους, επιστροφής της εξουσίας στους πολλούς και μιας ανθρωπότητας που συνυπάρχει αρμονικά με τον πλανήτη μας. Αποτελούν μέρος της ίδιας ιστορίας –ο βαθμός στον οποίον υποβαθμίζουμε το φυσικό περιβάλλον μας και το κλίμα μας θα αποτελέσει αποφασιστικό παράγοντα για το πόσο άνισες θα είναι οι κοινωνίες μας, και το επίπεδο των ανισοτήτων μας θα αποτελέσει βασικό παράγοντα που θα καθορίσει τον βαθμό της περιβαλλοντικής υποβάθμισης. Ο αγώνας διάσωσης του πλανήτη μας ή η καταπολέμηση της αδικίας είναι πλευρές του ίδιου πολέμου.

Η ανισότητα έχει διάφορες επιπτώσεις στο περιβάλλον μας. Οι κοινωνίες με περισσότερη ισότητα καταγράφουν καλύτερες περιβαλλοντικές επιδόσεις και διαθέτουν περισσότερα εργαλεία να γίνουν όλο και πιο βιώσιμες. Δεν είμαστε ίσοι ενώπιον της οικολογικής κρίσης. Ανάλογα αν είμαστε πλούσιοι ή φτωχοί, ηλικιωμένοι ή νέοι και ανάλογα πού ζούμε, δεν θα επηρεαστούμε με τον ίδιο τρόπο από την οικολογική κρίση. Αυτοί που συνέβαλλαν περισσότερο στη δημιουργία αυτής της κρίσης, ή που προσπαθούν τώρα να σταματήσουν την επίλυσή της, πιθανώς δεν θα είναι οι πιο εκτεθειμένοι στην κρίση. Ως εκ τούτου, η οικολογική κρίση εγκυμονεί τον κίνδυνο να πυροδοτήσει έναν νέο κύκλο αδικίας (και μάλιστα αυτό συμβαίνει ήδη). Αν δεν αντιμετωπιστεί αυτή η αδικία, ακόμη περισσότερες ανισότητες θα προκύψουν και θα καταστήσουν ακόμη βαθύτερη την κοινωνική κρίση, μέσα σε έναν ατέρμονο φαύλο κύκλο.

Πρέπει να κατανοήσουμε πώς η οικολογική και κοινωνική πρόοδος πρέπει να συμβαδίζουν, αλλά και πώς θα πυροδοτήσουμε αμφότερες. Δεν μπορούμε να τερματίσουμε τη φτώχεια και να οικοδομήσουμε μια δικαιότερη κοινωνία, αφήνοντας τον πλανήτη μας στο έλεος της εκμετάλλευσης. Ταυτόχρονα, θα ήταν αδύνατο να σταματήσουμε την οικολογική κρίση, ενώ εξακολουθούν να καταγράφονται υψηλά επίπεδα φτώχειας και ανισότητας. Αυτό συνιστά θεμελιώδες επιχείρημα, το οποίο δεν αντιλαμβάνονται όσοι πιστεύουν μόνο στον «οικολογικό προσανατολισμό» των οικονομιών μας χωρίς την αντιμετώπιση της κοινωνικής κρίσης. Η κοινωνική και οικολογική διάσταση της βιώσιμης ανάπτυξης έχουν και οι δύο καίρια σημασία, εφόσον θέλουμε να δημιουργηθεί μια πραγματικά βιώσιμη κοινωνία στο μέλλον. Αυτό σημαίνει ότι πρέπει να προσδιορίσουμε πώς θα αλλάξουν τα κοινωνικά συστήματά μας (μεταξύ άλλων και τα φορολογικά συστήματά μας), ώστε να προστατεύσουμε τα συστήματα υποστήριξης της φυσικής ζωής μας (κλίμα, οικοσυστήματα, βιοποικιλότητα), και πρέπει να καταλάβουμε πώς να διαμορφώσουμε την κοινωνικοοικολογική διακυβέρνηση από το τοπικό έως το ευρωπαϊκό επίπεδο.

Ούτε η κοινωνική ούτε η οικολογική κρίση μπορούν να ξεπεραστούν χωρίς να αλλάξει ο τρόπος που λειτουργεί το οικονομικό σύστημά μας και πραγματοποιείται ο οικονομικός μετασχηματισμός

Η επίλυση αυτών των κρίσεων απαιτεί νέα και σθεναρή βούληση προκειμένου να τιθασευτούν δυνάμεις της αγοράς που στην πραγματικότητα υπηρετούν ισχυρά οικονομικά και χρηματοοικονομικά συμφέροντα. Αυτό μπορεί να επιτευχθεί μόνο μέσα από κατάλληλες πολιτικές που ρυθμίζουν αποτελεσματικά τις αγορές και συμβάλλουν στην αντιμετώπιση της ανισορροπίας των δυνάμεων στις αγορές προϊόντων, κεφαλαίων και εργασίας, καθώς και στις ίδιες τις κοινωνίες μας γενικότερα. Τα κράτη πρόνοιας δεν θα πρέπει να λυγίζουν ή να ραγίζουν υπό την πίεση των αγορών, αλλά αντίθετα οι αγορές θα πρέπει να λάβουν τέτοια μορφή ώστε να στηρίζουν την ευημερία για όλους. Επίσης, απαιτείται ενίσχυση της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης του τομέα των επιχειρήσεων και δυναμική επέκταση της κοινωνικής οικονομίας και της οικονομίας αλληλεγγύης. Η πολιτική, από την πλευρά της, πρέπει να αναγεννηθεί, και αυτό αποτελεί σημαντικό καθήκον των προοδευτικών δυνάμεων και των κομμάτων τους στις μέρες μας. Θα ήταν, όμως, αφελές να

σκεφτούμε ότι η πολιτική μπορεί να αλλάξει χωρίς την ευρεία συμμετοχή του λαού ως προαπαιτούμενο στην άσκηση αποτελεσματικής πολιτικής. Η αλλαγή είναι τόσο μεγάλη, και τα οικονομικά συμφέροντα τόσο ισχυρά, που το σημαντικό βήμα πρέπει να είναι η επιστροφή της κυρίαρχης εξουσίας στον ίδιο τον πολίτη με πολλούς τρόπους: Με τη στήριξη κατάλληλων δικαιωμάτων, με τη διεύρυνση ευκαιριών και τη συλλογική δράση. Επίσης, η επιστροφή της κυριαρχίας στον πολίτη απαιτεί θεμελιώδη αλλαγή του τρόπου με τον οποίον αντιλαμβανόμαστε όλοι την οικονομική δραστηριότητα, και πιο συγκεκριμένα την οικονομική μεγέθυνση, σε αντιπαράθεση με την ευημερία. Μια βιώσιμη κοινωνία χρειάζεται ενεργούς πολίτες, όχι παθητικούς καταναλωτές, καθώς και τον προσανατολισμό κα την αξιολόγηση των πολιτικών στη βάση συγκεκριμένων στόχων ευημερίας παρά αφηρημένων εννοιών όπως το ΑΕΠ. Αυτό θα επέτρεπε στους ανθρώπους να συμμετέχουν ευκολότερα στο δημόσιο διάλογο..

Η προώθηση της βιωσιμότητας και η μείωση των ανισοτήτων είναι στο χέρι μας

Οι ανισότητες του σήμερα προέρχονται από διάφορες πηγές, πολλές από τις οποίες αλληλοσυνδέονται. Δεν πρόκειται για αναπόφευκτο φαινόμενο, αλλά για το αποτέλεσμα του επικρατούντος συστήματος αγοράς, το οποίο κατέληξε να παράγει περισσότερη, όχι λιγότερη, ανισότητα και στο οποίο η οικολογική διάσταση διαδραματίζει όλο και μεγαλύτερο ρόλο. Η αντιμετώπιση μιας τέτοιας συστημικής πολυπλοκότητας απαιτεί τολμηρή και συνεπή πολιτική στρατηγική, με την οποία πρέπει να αντιμετωπιστούν κατηγορηματικά και ισότιμα οι πιο παραδοσιακές και οι πιο πρόσφατες πηγές ανισότητας. Μια τέτοια πολιτική στρατηγική θα οδηγήσει υποχρεωτικά σε βαθιά αλλαγή στον τρόπο με τον οποίον λειτουργεί το οικονομικό μας σύστημα. Μια πραγματικά δυναμική και δίκαιη κοινωνία δεν πρέπει να δημιουργεί

αποκλεισμούς σε θέματα κυριαρχίας, εκπροσώπησης και συμμετοχής. Μια οικολογικά βιώσιμη κοινωνία πρέπει να είναι μια κοινωνία κοινωνικής ειρήνης.

Ως εκ τούτου, οι συστάσεις που διατυπώνει η Ανεξάρτητη επιτροπή στην παρούσα έκθεση, αποσκοπούν στον ριζικό μετασχηματισμό των κοινωνιών μας. Έναν μετασχηματισμό που αμφισβητεί εκ βάθρων την προσήλωση επί δεκαετίες στην οικονομική μεγέθυνση ως αυτοσκοπό, να αποσυνδέει τον πλούτο από την ευημερία, να θέτει διεισδυτικά ερωτήματα για την επικρατούσα κατανομή του εισοδήματος, του πλούτου και της οικονομικής ισχύος, και να επιζητεί τη βιώσιμη αλλαγή ως ισχυρό και καινοτόμο μοχλό κοινωνικής προόδου.

Από τους στόχους βιώσιμης ανάπτυξης των Ηνωμένων Εθνών για το 2030 σε ένα νέο ευρωπαϊκό εγχείρημα για μια βιώσιμη κοινωνία

πολλές από τις προτάσεις που έχουμε διατυπώσει έχουν επηρεαστεί σε μικρότερο ή μεγαλύτερο βαθμό από τους στόχους βιώσιμης ανάπτυξης που συμφωνήθηκαν στο πλαίσιο των Ηνωμένων Εθνών το 2015. Η συμφωνία αυτών των στόχων στο υψηλότερο πολιτικό επίπεδο αποτέλεσε καθαυτό μείζον επίτευγμα. Παρά την πολιτική ευκαιρία που προσφέρουν αυτοί οι στόχοι για την κατάρτιση μιας πανευρωπαϊκής στρατηγικής βιώσιμης ανάπτυξης, και παρά τις σαφείς εκκλήσεις του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή απέτυχε παταγωδώς. Πάνω από τρία χρόνια μετά την υπογραφή τους από όλα τα κράτη μέλη της ΕΕ στην Νέα Υόρκη, ακόμη, σήμερα, δεν υφίσταται ένα κοινό ό σχέδιο ή στρατηγική για την εφαρμογή τους, μολονότι σε όλους τους σχετικούς τομείς πολιτικής υπάρχει πραγματική ευρωπαϊκή διάσταση, και, ενίοτε, κρίσιμης σημασίας. Αυτό δημιουργεί μέγιστο πολιτικό κενό στο κοινωνικό πεδίο καθώς και σε όλους τους σχετικούς τομείς με οικονομικές, κοινωνικές και οικολογικές συνδεδεμένες διαστάσεις, όπως αναφέρθηκε παραπάνω. Η ΕΕ, με το να επικεντρώνεται σε μια μόνο διάσταση της βιώσιμης ανάπτυξης π.χ. στις περιβαλλοντικές πολιτικές, όπως είναι η διαχείριση αποβλήτων ή η μείωση αερίων του θερμοκηπίου, κάνει τα στραβά μάτια ως προς την κοινωνική διάσταση κάθε θέματος (και ως προς τις βασικές αιτίες των οικολογικών προβλημάτων) καθώς και ως προς την

αμφισβήτηση του επικρατούντος οικονομικού μοντέλου και των αντίστοιχων προβληματικών οικονομικών πολιτικών.

Δυστυχώς, πρόκειται για μια χαμένη ευκαιρία αναζωογόνησης ολόκληρου του ευρωπαϊκού εγχειρήματος, μέσα από την υιοθέτηση ενός νέου στόχου, ο οποίος θα αφορούσε τόσες πολλές πτυχές της καθημερινής ζωής των πολιτών και ο οποίος θα αποδείκνυε ότι η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει πράγματι ένα στρατηγικό σχέδιο για τη βελτίωση της ζωής τους σήμερα και στο μέλλον. Θα ήταν φυσικό και λογικό πολιτικό βήμα μετά το 2015 να μετουσιωθούν οι στόχοι βιώσιμης ανάπτυξης των Ηνωμένων Εθνών σε χάραξη ευρωπαϊκής πολιτικής, η οποία θα ανέλυε διεξοδικά όλους τους στόχους από τη σκοπιά της σημασίας τους για την ΕΕ, και θα διασφάλιζε ότι θα πραγματοποιούνταν και θα εδραιώνονταν όλες οι πολιτικές διασυνδέσεις μεταξύ αυτών των στόχων. Η Έκθεση για την εφαρμογή της στρατηγικής βιώσιμης ανάπτυξης στο πλαίσιο των στόχων βιώσιμης ανάπτυξης των Ηνωμένων Εθνών, το οποίο η αναμένεται να παρουσιάσει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έως το τέλος του 2018, θα πρέπει επιτέλους να καλύψει αυτό το κενό, υιοθετώντας ένα σαφές και συνολικό όραμα και πολιτικό οδικό χάρτη, έστω και σε αυτό το πολύ προχωρημένο στάδιο της θητείας της.

Η ανάληψη στην ισχυρή δημόσια δράση και η μεταρρύθμιση της διαδικασίας ευρωπαϊκής διακυβέρνησης θα διαδραματίσουν πρωτεύοντα ρόλο

Από την αρχή των κοινών εργασιών μας, κατέστη σαφές ότι οι στόχοι μας θα παρέμεναν ανέφικτοι χωρίς ριζικές πολιτικές αλλαγές σε αρκετούς τομείς. Δεν απασχολούσε τα μέλη της Ανεξάρτητης επιτροπής το τι θα ήταν πολιτικά ορθό να γίνει, αλλά αυτό που θα σηματοδοτούσε την πραγματική αλλαγή. Διαπιστώσαμε ότι χρειάζεται πολιτική δράση σε βάθος χρόνου: επείγοντα ή εύκολα μέτρα που μπορούν να ληφθούν αμέσως και να έχουν γρήγορα αντίκτυπο, έως πιο μακροπρόθεσμες και δύσκολες αλλαγές στις πολιτικές μας. Δεδομένου του περίπλοκου συστήματος διακυβέρνησης της Ευρωπαϊκής Ένωσης, το οποίο απαρτίζεται από πολλές διαστρωματώσεις και διαφορετικά επίπεδα αρμοδιοτήτων ανάλογα με τον τομέα πολιτικής, συμφωνήσαμε ότι μια σημαντική μεταρρύθμιση της διαδικασίας της ευρωπαϊκής διακυβέρνησης –το Ευρωπαϊκό Εξάμηνο– θα πρέπει να

διαδραματίσει πρωτεύοντα ρόλο στον μετασχηματισμό προς μια βιώσιμη κοινωνία, και να περιλαμβάνει μια φιλόδοξη και ήδη καθυστερημένη μεταρρύθμιση της οικονομικής και νομισματικής ένωσης.

Δεν περιορίσαμε τις συστάσεις μας στο ευρωπαϊκό επίπεδο, καθώς ορισμένοι κρίσιμοι για τη βιωσιμότητα ή τομείς πολιτικής έχουν εθνικό χαρακτήρα. Οι εθνικές, περιφερειακές και τοπικές κυβερνήσεις μπορούν να διαδραματίσουν επίσης καίριο ρόλο στην επίτευξη της βιωσιμότητας στο οικονομικό, κοινωνικό και περιβαλλοντικό πεδίο. Η δημόσια δράση, από το τοπικό έως το ευρωπαϊκό επίπεδο, δεν μπορεί να περιορίζεται στην επίλυση ή αντιστάθμιση των ατελειών της αγοράς, ή όσον η οικονομία δεν διορθώνει από μόνη της. Η επίτευξη βιώσιμης ανάπτυξης απαιτεί ενεργές κυβερνήσεις

και διοικήσεις ώστε να εξειδικεύεται, να κατευθύνεται και να στηρίζεται η μετάβαση προς τη βιωσιμότητα, μέσα από κατάλληλες θεσμικές ρυθμίσεις, χρηματοοικονομική στήριξη για την εξασφάλιση των καίριων δημόσιων και ιδιωτικών επενδύσεων σε κοινωνικούς και ερευνητικούς κλάδους ή σε υποδομές, επιτυγχάνοντας ισορροπημένη εκ των προτέρων κατανομή και ανακατανομή του πλούτου και των εισοδημάτων, και ανάπτυξη του κοινωνικοοικολογικού κράτους πρόνοιας

του μέλλοντος.³ Αυτό, με τη σειρά του, απαιτεί τα ευρωπαϊκά θεσμικά όργανα και οι εθνικές, περιφερειακές και τοπικές κυβερνήσεις να διασφαλίζουν ότι οι δημόσιες διοικήσεις είναι κατάλληλα οργανωμένες, στελεχωμένες, καταρτισμένες και διαθέτουν τους αναγκαίους πόρους ώστε να φέρουν εις πέρας τεράστιο φάσμα δημόσιων δράσεων και να κατανοούν πλήρως τις προκλήσεις και τις περιπλοκότητες που διακυβεύονται κατά τη μετάβαση προς τη βιωσιμότητα.

Η πολιτική δράση πρέπει να λαμβάνει στήριξη τουλάχιστον για μια δεκαετία για να επιτευχθεί πραγματική αλλαγή

Οι συστάσεις της Ανεξάρτητης επιτροπής για την Ευημερία και Ισότητα σε μια βιώσιμη Ευρώπη χωρίζονται σε δύο μέρη. Το πρώτο μέρος εστιάζεται στις πολιτικές συστάσεις που μπορεί να εφαρμοστούν γρήγορα και το συντομότερο δυνατό κατά την επόμενη θητεία του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου 2019-2024. Η Ανεξάρτητη επιτροπή θα δημοσιεύσει το δεύτερο μέρος της έκθεσής της έως τον Απρίλιο του 2019, παρέχοντας πρόσθετες και λεπτομερείς πολιτικές συστάσεις με σκοπό να προχωρήσει ακόμη περισσότερο ο αναγκαίος μετασχηματισμός προς τη βιώσιμη ευημερία για όλους.

Πρόκειται για μια δέσμη πιο φιλόδοξων πολιτικών για μετά το 2024, οι οποίες σε αυτήν την πρώτη έκθεση αναφέρονται ακροθιγώς.

Και οι δύο δέσμες μέτρων αντιστοιχούν, και επίσης εκτείνονται χρονικά, πέρα από τον χρονοδιάγραμμα των στόχων βιώσιμης ανάπτυξης των Ηνωμένων Εθνών για το 2030. Για να επιτευχθεί η αλλαγή χρειάζεται όραμα, επιμονή και συνέπεια στην πολιτική δράση για μια μακρά περίοδο, πράγμα που από μόνο του αποτελεί πρόκληση.

³ Εντούτοις, αποστολή μας δεν ήταν να καθορίσουμε πολιτικές σε παγκόσμιο επίπεδο. Γ' αυτόν τον λόγο, η παρούσα έκθεση δεν προβαίνει σε διεξοδικές συστάσεις σε τομείς παγκόσμιας πολιτικής, όπως το εμπόριο ή η διεθνής χρηματοοικονομική ρύθμιση, αλλά επικεντρώνεται σε όσα μπορεί να επιτύχει η ΕΕ «μόνη της». Έχουμε, ωστόσο, πλήρη συνείδηση της κρίσιμης σημασίας της παγκόσμιας δράσης προκειμένου να συμπληρωθεί και να είναι δυνατή η ευρωπαϊκή δράση.

“

**Μια πραγματικά
δυναμική και δίκαιη
κοινωνία πρέπει να
συμπεριλαμβάνει
όλους σε θέματα
εξουσίας,
εκπροσώπησης και
συμμετοχής· μια
οικολογικά βιώσιμη
κοινωνία πρέπει να
είναι μια κοινωνία που
να τη χαρακτηρίζει η
κοινωνική ειρήνη.**”



Έκκληση για ανάληψη δράσης υπέρ μιας ριζικά διαφορετικής Ευρώπης

Λιγότερο από έναν χρόνο πριν από τις επόμενες ευρωπαϊκές εκλογές, οι προοδευτικές δυνάμεις πρέπει να στοχαστούν πολύ προσεκτικά τι διακυβεύεται, για ποιο λόγο σε τόσα πολλά κράτη μέλη τα σοσιαλδημοκρατικά κόμματα έχουν εγκλωβιστεί σε ιστορικά χαμηλά επίπεδα υποστήριξης, και ποιες θα πρέπει να είναι τώρα οι προοδευτικές ιδέες και δράσεις

Οι επερχόμενες ευρωπαϊκές εκλογές δεν μοιάζουν με άλλες του παρελθόντος, για τουλάχιστον τρεις λόγους:

- Οι προοδευτικές δυνάμεις καταγράφουν συνολικά χαμηλές επιδόσεις στις εκλογές, παρά τις περιορισμένες εξαιρέσεις, και, επί του παρόντος, δεν έχουν ενστερνιστεί πλήρως μια ριζοσπαστική ατζέντα μετασχηματισμού, την οποία θεωρούμε εδώ, σε αυτήν την έκθεση, ως τον μόνο δρόμο προς τα εμπρός.
- Οι αυταρχικές λαϊκίστικες και εθνικιστικές δυνάμεις ακμάζουν, και η παραπλανητική και χειριστική ρητορική τους αποδεικνύεται πιο πειστική από ποτέ για τους απλούς πολίτες. Επίσης, ετοιμάζονται να μετατρέψουν αυτές τις εκλογές σε μια κρίσιμη μάχη κατά των φιλοευρωπαϊκών πολιτικών δυνάμεων, ρητορική που μπορεί να εισακουστεί από πολλούς ψηφοφόρους αν δεν υπάρξει πειστική εναλλακτική.
- Οι οικονομικές, κοινωνικές, περιβαλλοντικές, γεωπολιτικές και δημοκρατικές προκλήσεις είναι τεράστιες, και τα επόμενα πέντε έως δέκα χρόνια πρόκειται, κατά πάσα πιθανότητα, να καθορίσουν τη ζωή μας για τις επερχόμενες δεκαετίες, και ιδίως τις ζωές των παιδιών μας και των νέων μας.

Το μέλλον της σοσιαλδημοκρατίας και του ευρωπαϊκού εγχειρήματος συνδέονται στενά

Οι προοδευτικές δυνάμεις έχουν να επιδείξουν περήφανη και μακρά ιστορία αγώνων για τη δημοκρατία, την κοινωνική δικαιοσύνη, την ισότητα των δικαιωμάτων και την κοινή ευημερία. Το κράτος πρόνοιας, οι ρυθμισμένες αγορές εργασίας και οι ισχυροί θεσμοί που προστατεύουν τους πλέον ευάλωτους στις κοινωνίες μας συνιστούν μείζονα προοδευτικά επιτεύγματα. Ωστόσο, οι προοδευτικοί δεν υπήρξαν πάντα επαρκώς επικριτικοί προς τις νεοφιλελεύθερες έννοιες και τους πολιτικούς μηχανισμούς, και υποτίμησαν τις συνέπειες του παγκόσμιου ανταγωνισμού των αγορών, των απελευθερωμένων χρηματοοικονομικών ροών, του χαμηλότερου εταιρικού φόρου εισοδήματος και περιουσιακών στοιχείων, και των αναδυόμενων περιβαλλοντικών προβλημάτων που συνδέονται με τις ανισότητες. Συχνά πίστευαν ότι μέσα από την προσαρμογή και τη μεταρρύθμιση, τα κράτη πρόνοιας θα μπορούσαν να διατηρήσουν τον ρόλο τους και οι κοινωνίες θα μπορούσαν να παραμείνουν επαρκώς συνεκτικές και δίκαιες εντός αυτών παρόλο που μετατρέπονταν ολοένα και περισσότερο σε ισχυρές αγορές εκμετάλλευσης. Επίσης, υπερεκτίμησαν τις δυνατότητες διακυβέρνησης περίπλοκων κοινωνιών μέσα από κεντρικές και ίδιες για τα πάντα ρυθμίσεις και πολιτικές,

και υποτίμησαν τον ρόλο των πολιτών ως κατόχων της γνώσης και αφοσιωμένων παραγωγών δημόσιων αγαθών. Οι προοδευτικές δυνάμεις, επιπροσθέτως, διχάστηκαν μεταξύ του πιστεύω τους ότι δίκαιες κοινωνίες δεν ήταν δυνατό να επιβιώσουν στην Ευρώπη εντός ενός παγκοσμιοποιημένου κόσμου χωρίς μια ισχυρή Ευρωπαϊκή Ένωση, και του γεγονότος ότι η ίδια η ΕΕ έγινε όμηρος συντηρητικών απόψεων ιδίως στα πεδία των πολιτικών της οικονομικής πολιτικής και της πολιτικής για την αγορά εργασίας.

Υπάρχει η αίσθηση μιας κοινής πορείας και μιας κοινής μοίρας μεταξύ της σοσιαλδημοκρατίας και του ευρωπαϊκού εγχειρήματος. Και τα δύο απειλούνται, και τα δύο θεωρούνται από πολλούς ως τμήμα του ίδιου προβλήματος, ενώ δεν μπορεί να ανευρεθεί λύση στα σημαντικά προβλήματα του παρόντος αν λείπει κάποιο από τα δύο. Η αναγέννηση του ενός είναι αδύνατη χωρίς την αναγέννηση του άλλου, καθώς είναι αναγκαία και τα δύο για να συντελεστεί η ριζική αλλαγή που ζητάμε. Και για τα δύο, είναι σημαντική η κατανόηση του πού ακριβώς βρισκόμαστε, ώστε να διαμορφωθεί και μια εικόνα για το πού πρέπει να φτάσουμε και πώς θα το πετύχουμε αυτό.

Η κοινή μοίρα τους δοκιμάζεται εις βάθος από τις σημερινές πολιτικές, οικονομικές, κοινωνικές και περιβαλλοντικές προκλήσεις.

Το πιο αιχμηρό γεγονός που οφείλουμε να λάβουμε υπόψη είναι η βαθιά έλλειψη εμπιστοσύνης στο μέλλον που διακρίνει τους πολίτες, η οποία βασίζεται σε χρόνια υποβάθμισης των συνθηκών διαβίωσης εκατομμυρίων Ευρωπαίων στην ήπειρό μας. Η πλειοψηφία των ενηλίκων στην Ευρώπη πιστεύουν ότι τα παιδιά θα ζήσουν μια χειρότερη ζωή από τους ίδιους.⁴

Αναδύεται μια νέα επισφαλής τάξη που απαρτίζεται από εκατομμύρια ανθρώπους στην Ευρώπη που νιώθουν ότι οι ζωές τους και οι ταυτότητές τους είναι ασύνδετες, και για αυτό δεν μπορούν να αναπτύξουν ένα ικανοποιητικό για τους ίδιους αφήγημα ή να στηρίξουν μια σταδιοδρομία, συνδυάζοντας μορφές εργασίας και προσωπική ζωή με βιώσιμο τρόπο.⁵ Οι ανισότητες πλούτου και εισοδήματος ακολούθησαν ανοδική πορεία για αρκετές δεκαετίες. Περίπου το 90% των Ευρωπαίων θεωρούν ότι οι ανισότητες είναι πολύ μεγάλες.⁶ Οι γυναίκες εξακολουθούν να αντιμετωπίζουν δυσκολίες σε σχέση με το φύλο, πράγμα που τις εμποδίζει να διαδραματίσουν πλήρως τον ρόλο τους στην κοινωνία, και παραμένουν λιγότερο καλά αμειβόμενες από τους άνδρες για την ίδια εργασία. Η ανεργία των νέων παραμένει διπλάσια (16%), ως προς το συνολικό ποσοστό ανεργίας (στο 8%), και εξακολουθεί να είναι υψηλότερη από ό,τι πριν τη χρηματοοικονομική κρίση του 2008. Πάνω από ένας στους πέντε Ευρωπαίους κινδυνεύει να βρεθεί ή βρίσκεται σε κατάσταση φτώχειας, συνολικά 118 εκατομμύρια άνθρωποι. Αυτό αφορά ένα στα τέσσερα παιδιά. Σε διαφορετικές περιοχές της Ευρώπης, ξεχασμένα μέρη βρίσκονται για καιρό στο περιθώριο και υποφέρουν από πολλές και επίμονες οικονομικές, κοινωνικές και πολιτιστικές ανισότητες.

Η δεκαετής κρίση έπληξε ευπαθείς ομάδες, περιοχές και οικονομίες δυσανάλογα, σβήνοντας διά παντός χρόνια ολόκληρα οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης και υποθηκεύοντας το μέλλον, ιδίως λόγω της επίμονης μακροπρόθεσμης ανεργίας και της ανεργίας των νέων. Θέτοντας τη μείωση του δημοσίου χρέους –το οποίο είχε αυξηθεί σημαντικά αμέσως μετά τη χρηματοοικονομική κρίση λόγω της ανάγκης διάσωσης των τραπεζών που κατέρρεαν– και τους ισοσκελισμένους προϋπολογισμούς πάνω από οποιαδήποτε άλλη προτεραιότητα, οι δημοσιονομικές πολιτικές για χρόνια εμπόδιζαν τη δημόσια επένδυση σε ένα καλύτερο μέλλον από οικονομική, κοινωνική και περιβαλλοντική άποψη. Οι κυβερνήσεις, ενώ πασχίζουν να περιορίσουν το δημόσιο χρέος για να

ευθυγραμμιστούν με τους δημοσιονομικούς κανόνες της ΕΕ, εξακολουθούν να οδηγούνται στη συσσώρευση κοινωνικών και περιβαλλοντικών χρεών, χρέη που θα βαρύνουν τις νεότερες και τις μελλοντικές γενεές.

Οι άνισες κοινωνίες είναι δυστυχείς και μη αποδοτικές. Η ανισότητα και η φτώχεια ευθύνονται για την πτώση του βιοτικού επιπέδου, αλλά και βλάπτουν τη δημόσια υγεία, ακυρώνουν τυχόν πρόοδο στον τομέα της εκπαίδευσης, αυξάνουν την εγκληματικότητα, μειώνουν το προσδόκιμο ζωής και καθιστούν δυσχερέστερη την ενσωμάτωση των μεταναστών. Η αλήθεια είναι ότι η ανισότητα κάνει τους ανθρώπους να υποφέρουν. Η μεγαλύτερη ανισότητα αυξάνει την κοινωνική πίεση για άνοδο του κοινωνικού επιπέδου, δημιουργώντας αισθήματα ντροπής που πυροδοτούν τα ένστικτά μας για απόσυρση, υποταγή και υποτέλεια. Όταν η κοινωνική πυραμίδα γίνεται πιο απότομη και η αβεβαιότητα για την κοινωνική θέση αυξάνεται, υπάρχει εκτεταμένο ψυχολογικό κόστος. Το άγχος της φτώχειας επηρεάζει επίσης τη γνωσιακή ανάπτυξη των μωρών και των παιδιών. Για παράδειγμα, η μέτρηση των επιπέδων της ορμόνης κορτιζόλης για το άγχος σε έρευνα που αφορά βρέφη δείχνει ότι η φτώχεια και ο χρόνος παραμονής στη φτώχεια μπορούν να βλάψουν τη διανοητική ανάπτυξη των παιδιών. Αντίθετα, μεγαλύτερος βαθμός ισότητας ισχυροποιεί τις κοινωνίες και οδηγεί σε περισσότερη ευεξία όλης της κοινωνίας.⁷

Οι κοινωνίες μας δεν χάνουν μόνο πολλές ανθρώπινες ζωές. Εξαντλούμε επίσης το φυσικό περιβάλλον μας, με την κλιματική αλλαγή να απειλεί την ίδια την επιβίωση των τρόπων βιοπορισμού μας στο μέλλον. Οι περιβαλλοντικές ανισότητες καθίστανται όλο και πιο προφανείς και σοβαρές, και προκαλούνται από τις άνισες επιπτώσεις πολλών ειδών ρύπανσης και από την κλιματική αλλαγή. Ομοίως, η φτώχεια και η ανισότητα προκαλούν ακόμη περισσότερη περιβαλλοντική ζημία από αυτήν που θα προκαλούσαν αν δεν υπήρχαν.⁸ Η αναπόφευκτη ανάγκη μεταβολής του τρόπου που παράγουμε και καταναλώνουμε θέτει ακόμη μεγαλύτερες προκλήσεις για την απασχόληση και την κοινωνική συνοχή, και απαιτεί νέες προσεγγίσεις για μια δίκαιη μετάβαση προς ένα μοντέλο βιώσιμης ανάπτυξης, όπως υπογραμμίζεται από μία από τις αρχές των βιώσιμων στόχων ανάπτυξης των Ηνωμένων Εθνών: «μην μείνει κανείς στο περιθώριο».

⁴ Πρόσφατη δημοσκόπηση στη Γαλλία δείχνει ότι πάνω από το 80% των πολιτών θεωρούν ότι τα παιδιά τους θα βρεθούν περισσότερο εκτεθειμένα στη φτώχεια από τους ίδιους (Ipsos-Secours populaire, Σεπτέμβριος 2018). Την άνοιξη του 2018 το Τακτικό Ευρωβαρόμετρο αριθ. 89 διαπιστώνει ότι το 51% των Ευρωπαίων κατά μέσο όρο συμμερίζεται αυτήν την άποψη.

⁵ Guy Standing, *The Precariat: a new dangerous class* (2011) (Το προκαριό: μια νέα επικίνδυνη τάξη)

⁶ Ευρωβαρόμετρο, ειδική έκδοση, Απρίλιος 2018

⁷ Για διεξοδική έρευνα σχετικά με τις ποικίλες επιπτώσεις της φτώχειας και της ανισότητας, δείτε τα *The Spirit Level* (2009, Allen Lane) και *The Inner Level* (2018, Allen Lane) των Richard Wilkinson και Kate Pickett

⁸ Βλ. ειδικότερα *Social-Ecologie* (2011) (Κοινωνική οικολογία), Flammarion, και *Measuring Tomorrow: Accounting for Well-Being, Resilience and Sustainability in the Twenty-First Century* (Μέτρηση του αύριο: εξηγήσεις για την ευημερία και την ανθεκτικότητα στον εικοστό πρώτο αιώνα) (2017), Princeton University Press, Eloi Laurent

Σε πολλές χώρες, η δημοκρατία πολιορκείται από εθνικιστικές και αυταρχικές δυνάμεις, και κατά κάποιο τρόπο αυτές κυβερνούν ήδη. Το ευρωπαϊκό εγχείρημα δέχεται επίθεση. Απογοητευμένοι πολίτες γύρισαν την πλάτη τους στα προοδευτικά κόμματα σε πολλές από τις χώρες μας, και πολλοί παραδοσιακοί ψηφοφόροι της σοσιαλδημοκρατίας έχασαν

την πίστη στην ικανότητα του κόμματός τους να βελτιώσει τις ζωές τους. Το μοντέλο ανάπτυξης που οι προοδευτικοί και τόσο πολλοί άλλοι ονειρεύτηκαν και ήλπιζαν να πραγματοποιηθεί για δεκαετίες δεν υπήρξε ποτέ. Είναι πια καιρός να ανανεωθεί και να το διεκδικήσουμε εκ νέου.

Η ευρωπαϊκή κοινωνία που πρέπει να οικοδομήσουμε

Το ζήτημα δεν είναι να επιστρέψουμε πίσω σε ένα μυθικό παρελθόν ή να αναβιώσουμε μια χρυσή εποχή. Το ζήτημα είναι το μέλλον. Επίσης, το ζήτημα είναι η ανάκτηση της λαϊκής κυριαρχίας, η διασφάλιση ότι η οικονομία μας υπηρετεί όλους τους πολίτες, μοιράζοντας ισότιμα ό,τι παράγουμε και κάνοντάς το υπεύθυνα και με σεβασμό τόσο προς όλες τις γυναίκες και όλους τους άνδρες όσο και προς τον πλανήτη μας. Το ζήτημα είναι τα παιδιά και τα εγγόνια μας, στα οποία πρέπει όλοι να κληροδοτήσουμε μια καλή κοινωνία, μια κοινωνία δίκαια μοιρασμένης ευημερίας ανάμεσα στους πολλούς. Το ζήτημα είναι τι μπορούμε να επιτύχουμε όλοι μαζί, κι όχι ο ένας ενάντια στον άλλο.

Η κοινωνία που πρέπει να οικοδομήσουμε είναι μια κοινωνία που αξιολογείται με βάση την ευημερία των πολιτών, την ποιότητα του αέρα, του νερού και των εδαφών μας, κι όχι με το μέτρο της οικονομικής μεγέθυνσης ως αυτοσκοπό, ή με το μέτρο των αξιολογήσεων των χρηματιστηρίων. Η κοινωνία που μπορούμε να οικοδομήσουμε είναι μια κοινωνία στην οποία η εργασία μας προσδίδει εξουσία, αντί να μας υποδουλώνει, μας αμείβει επαρκώς ώστε να ζούμε μια αξιοπρεπή ζωή, σίγουροι ότι τα δικαιώματά μας είναι ισχυρά και προστατεύονται, και οι φωνές μας εισακούονται. Η κοινωνία που μπορούμε να οικοδομήσουμε είναι μια κοινωνία ελευθερίας και δημοκρατικών και έντιμων θεσμών στην υπηρεσία όλων μας.

Η κοινωνία που πρέπει να οικοδομήσουμε είναι μια κοινωνία που δεν αφήνει κανέναν στον περιθώριο, στην οποία δεν έχουν θέση η φτώχεια και η στέρηση, και μια κοινωνία που εγγυάται ότι κάθε παιδί, όπου κι αν ζει και από όποιο υπόβαθρο ή τόπο κι αν προέρχεται, επωφελείται από τις θεμελιώδεις εγγυήσεις και από αξιοπρεπείς συνθήκες διαβίωσης, ικανές να αναπτύξουν τις δυνατότητες του σε μια ανοιχτή κοινωνία. Η κοινωνία που πρέπει να οικοδομήσουμε είναι μια κοινωνία η οποία τοποθετεί τις γυναίκες και τους άνδρες σε ισότιμη βάση, και η οποία έχει απαλείψει όλους τους φραγμούς που εμποδίζουν την πλήρη συμμετοχή των γυναικών στην κοινωνία. Η κοινωνία που μπορούμε να οικοδομήσουμε είναι μια κοινωνία στην οποία αξιοποιείται ό,τι καλύτερο από τις νέες τεχνολογίες, μία κοινωνία που συμμετέχουν όλοι στην τεχνολογική πρόοδο και δεν υπάρχουν αποκλεισμένοι. Στην κοινωνία αυτή, ο πλανήτης μας θα μπορέσει να βρει μια νέα

ισορροπία ανάμεσα στην ανθρώπινη δραστηριότητα και στο περιβάλλον, προστατεύοντας όλους από τις διάφορες μορφές ρύπανσης που βλάπτουν την υγεία μας και την υγεία των παιδιών μας, ιδίως των πιο στερημένων και ευάλωτων. Η κοινωνία που πρέπει να οικοδομήσουμε είναι μια κοινωνία όπου η απάντηση στην παγκόσμια περιβαλλοντική αλλαγή είναι η κοινωνική πρόοδος. Πιστεύουμε ότι βαθιά ριζωμένες μεταβάσεις είναι δυνατές. Θεμελιώδεις μεταβάσεις στην ανθρώπινη ιστορία, παρά την ισχυρότατη αντίσταση που προβάλλονταν σε αυτές τελικά πραγματοποιήθηκαν, όπως η κατάργηση της δουλείας ή η χειραφέτηση των γυναικών. Αυτή τη φορά ωστόσο, οφείλουμε να δράσουμε τάχιστα.

Η κοινωνία που πρέπει να οικοδομήσουμε είναι επίσης μια κοινωνία που βασίζεται σε μια ισχυρή ευρωπαϊκή ήπειρο και σε ένα νέο ευρωπαϊκό αφήγημα. Δεν μπορούμε να επιτύχουμε την αλλαγή των κοινωνιών μας μόνοι, σε επίπεδο εθνών κρατών ή μεμονωμένων εδαφών. Πρέπει να αξιοποιήσουμε επίσης τη συλλογική δύναμή μας ως ήπειρος και να αλλάξουμε την πορεία της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ο κόσμος δεν περιμένει, και δεν μπορούμε να στηριχτούμε στο ότι άλλες ήπειροι θα οικοδομήσουν το είδος της κοινωνίας που εμείς θέλουμε στο δικό τους κομμάτι του κόσμου· ούτε μπορούμε να στηριχτούμε στο ότι η μελλοντική μοίρα του πλανήτη μας θα καθοριστεί με τους δικούς μας όρους. Η Ευρώπη πρέπει να αφηγηθεί μίαν άλλη ιστορία, όχι την ιστορία της δημοσιονομικής πειθαρχίας ή των ανταγωνιστικών αγορών, αλλά μια ιστορία για δίκαιες κοινωνίες, κοινωνίες στις οποίες η οικονομική δημοκρατία, η κοινωνική δικαιοσύνη και η περιβαλλοντική ευθύνη συμπορεύονται και επωφελούνται αμοιβαία. Η Ευρωπαϊκή Ένωση που μπορούμε να οικοδομήσουμε είναι μια ένωση αλληλεγγύης, κοινών στόχων υπέρ μιας βιώσιμης ευημερίας για τους πολλούς σε όλη την επικράτεια, όχι μια ένωση επικεντρωμένη στις δυνάμεις της αγοράς και τα συμφέροντα των ελίτ. Η αποστολή της Ένωσης καθορίζεται εύγλωττα από το άρθρο 3, όμως οι πολιτικές της στην πράξη δεν ενσωματώνουν τους αρχικούς της στόχους. Η Ευρωπαϊκή Ένωση που μπορούμε να οικοδομήσουμε είναι μια ένωση που αδιάκοπα μάχεται για τους πολλούς, πλήρως δημοκρατική και διαφανής, μια ένωση που χαίρει αδιάλειπτης στήριξης, επειδή στέκεται δίπλα σε όλους εμάς και χρησιμοποιεί την κοινή μας δύναμη για να αλλάξει την πορεία του πλανήτη, αναλαμβάνοντας ηγετικό ρόλο στον αγώνα για μια άλλη

παγκοσμιοποίηση, διαφορετική –έναν κόσμο όπου τα ανθρώπινα δικαιώματα και η αξιοπρέπεια, η κοινή ευημερία και ένας προστατευμένος πλανήτης είναι προσίτα σε όλους, όχι μόνο σε λίγους προνομιούχους. Μπορούμε να κάνουμε αυτόν τον μετασχηματισμό πραγματικότητα αλλάζοντας τις κοινωνίες μας προς το καλύτερο και προς όφελος όλων

Η βιώσιμη ανάπτυξη είναι μονόδρομος

Η Ευρώπη έχει χάσει πολύτιμο χρόνο σε ότι αφορά τη δέσμευση της ίδιας και των κρατών μελών της υπέρ ενός συνολικού μετασχηματισμού προς την οικονομική, κοινωνική και οικολογική βιωσιμότητα. Όσον αφορά την πολιτική για ανάπτυξη χωρίς αποκλεισμούς, αυτή έχει, αντίθετα σημειώσει υποχώρηση, τόσο στο εσωτερικό των κρατών μελών όσο και μεταξύ τους. Οι πολιτικές της Ε.Ε προσπάθησαν να ελέμβουν αναχαιτίζοντας την υποχώρηση, αλλά σε μεγάλο βαθμό την ενθάρρυναν. Η ασυνέπεια της πολιτικής είναι ευρέως διαδεδομένη παρά τη σαφή διάθρηση των απώτερων στόχων στο άρθρο 3 της Συνθήκης.

Η βιώσιμη ανάπτυξη ως έννοια έχει ελάχιστα μεταφραστεί σε πραγματική πολιτική, όχι μόνο όσον αφορά την ανάπτυξη χωρίς αποκλεισμούς, αλλά επίσης την κοινωνικοοικολογική πρόοδο –τις αλληλεπιδράσεις μεταξύ ανθρώπων και πλανήτη– που φαίνεται ότι ακόμα δεν έχουν γίνει επαρκώς κατανοητές (ή απλώς αγνοούνται) από τους υπευθύνους χάραξης πολιτικών στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή, αλλά εξίσου και από τις εθνικές κυβερνήσεις στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο. Ως αποτέλεσμα, και μολονότι άλλες περιοχές του κόσμου βρίσκονται σε ακόμη χειρότερο δρόμο, η ΕΕ μέχρι τώρα απέτυχε να αναπτύξει μια πειστική προοπτική και ένα πειστικό σχέδιο για το μέλλον της, πέρα από την πρωτογενή ιδέα ότι ο κόσμος είναι ένα ανταγωνιστικό μέρος, εντός του οποίου η Ευρώπη πρέπει να διατηρήσει τη θέση της μέσα από ατελείωτες διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις καθώς και πέρα από την παραδοσιακή ιδέα της διαφύλαξης της ειρήνης μεταξύ των μελών της.

Αυτή η αποτυχία να προβάλει ένα ισχυρό και ελκυστικό όραμα για τη μοίρα της και τον σκοπό της εντός ενός μονίμως μεταβαλλόμενου και ολοένα πιο απρόβλεπτου κόσμου, συνδυασμένη με την αποτυχία τουλάχιστον να προστατεύσει τα κοινωνικά επιτεύγματα του παρελθόντος, είχε ως αποτέλεσμα να δημιουργηθεί ένας διογκούμενος πολιτικός χώρος για τις αυταρχικές λαϊκιστικές δυνάμεις, τους εθνικιστές και εξτρεμιστές σε πολλά κράτη μέλη. Αυτές οι ομάδες ενισχύονται ακόμη περισσότερο από την αδιάστατη εκμετάλλευση εκ μέρους τους των προβλημάτων των προσφύγων και των μεταναστών. Σε κράτη όπως η Ιταλία, η Γαλλία, η Γερμανία, η Αυστρία, η Ουγγαρία, η

χωρίς απολύτως καμία εξαίρεση. Υπάρχει επείγουσα ανάγκη να το πράξουμε, μιας και ο κοινωνικός ιστός μας, ο πλανήτης και οι δημοκρατίες μας έχουν ήδη ρωγμές. Οι προοδευτικοί στην κοινωνία και στην πολιτική φέρουν μεγάλη ευθύνη εν προκειμένω, και πρέπει να αναλάβουν δράση τώρα!

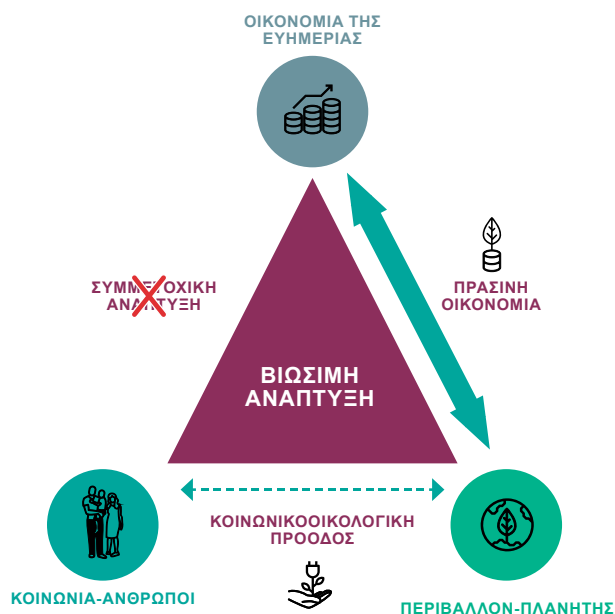
Πολωνία, το Βέλγιο ή η Σουηδία οι πολιτικοί δημαγωγοί εκμεταλλεύονται τις αδυναμίες της πολιτικής της Ευρώπης για να εδραιώσουν την αντιευρωπαϊκή και εσωστρεφή ρητορική τους στην πολιτική σκηνή. Η τραγικότερη συνέπεια αυτής της εξέλιξης έως σήμερα είναι το αποτέλεσμα του ευρωπαϊκού δημοψηφίσματος του Ηνωμένου Βασιλείου. Ποτέ στο παρελθόν το ευρωπαϊκό εγχείρημα δεν είχε βρεθεί σε μεγαλύτερο κίνδυνο. Είναι σαν η Ευρώπη, ανίκανη να φανταστεί και να ενστερνιστεί ένα καλύτερο μέλλον, να βρίσκεται τραγικά παγιδευμένη από το παρελθόν της.

Ο συνδυασμός της ανόδου των αυταρχικών λαϊκιστικών δυνάμεων και της εμβάθυνσης της κοινωνικής και της περιβαλλοντικής κρίσης θα πρέπει να δημιουργήσει μια αίσθηση επείγοντος σε όλα τα πολιτικά κόμματα που είναι υπέρ της Ευρώπης, ώστε να σπεύσουν να αναλάβουν δράση. Τέλος, ο μετασχηματισμός του οικονομικού συστήματός μας απαιτεί ένα επίπεδο συναίνεσης, ακριβώς όπως συνέβη κατά τη δημιουργία των κρατών πρόνοιας. Αυτό είναι ακόμη πιο αναγκαίο σήμερα, αφού πολλές πολιτικές αλλαγές θα πρέπει να συμφωνούνται και να εφαρμόζονται σταδιακά σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Επομένως, θα πρέπει να υπάρξουν σαφείς και σταθερές πλειοψηφίες υπέρ αυτών των αλλαγών, για να μην πούμε ομοφωνίες (π.χ. για τη φορολογική πολιτική). Εντούτοις, μια δυναμική μετασχηματισμού που χαιρεί ευρείας διακομματικής στήριξης δεν θα προκύψει ξαφνικά. Ούτε καν η υπογραφή των βιώσιμων στόχων ανάπτυξης των Ηνωμένων Εθνών το 2015 από όλα τα κράτη της ΕΕ και την Ευρωπαϊκή Επιτροπή δεν άνοιξαν τον δρόμο για σημαντικές αλλαγές. Οι σοσιαλδημοκρατικές και άλλες προοδευτικές δυνάμεις πρέπει να αναλάβουν τον ρόλο του πρωτοπόρου για αρκετό χρονικό διάστημα, ώστε να κινητοποιήσουν μια ευρεία βάση ψηφοφόρων οι οποίοι θα συμφωνήσουν ως προς αυτά τα θέματα, προκειμένου αυτά να αποτελέσουν πολιτικό πρόσταγμα για όλες για όλες τις δυνάμεις που είναι υπέρ της Ευρώπης. Για να επιτευχθεί αυτό, θα πρέπει να υπάρξει νίκη τόσο στη μάχη των ιδεών όσο και στην υποκείμενη μάχη για το αφήγημα. Αυτό θα λειτουργήσει καλύτερα, αν τα δημοκρατικά κόμματα διαμορφώσουν ευρεία στήριξη και προοδευτικές συμμαχίες. Η πρόκληση για τα σοσιαλδημοκρατικά κόμματα δεν θα πρέπει να υποτιμάται. Μολονότι η βιώσιμη ανάπτυξη ιστορικά πάντα προωθούνταν από κάποιους προοδευτικούς

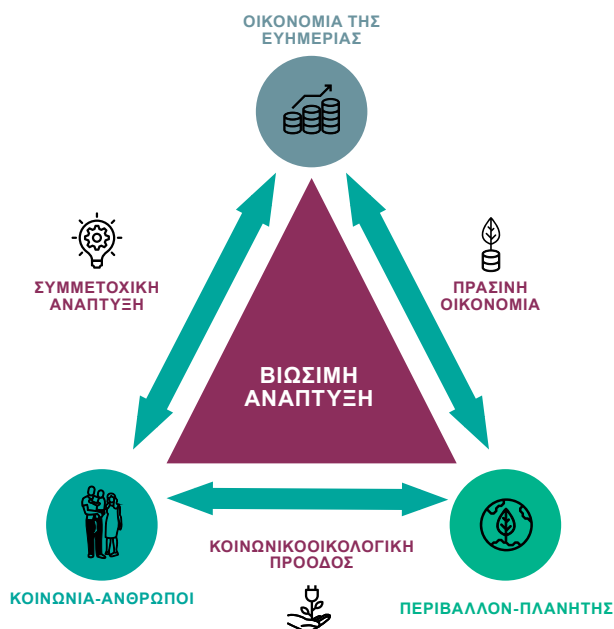
φορείς (όπως στην έκθεση Brundtland, 1987,⁹ ή από τη διάσκεψη κορυφής του Göteborg, το 2001), έως τώρα δεν είχε συνολικά μεταφραστεί σε πολιτική των σοσιαλδημοκρατικών κομμάτων ή σε ατζέντα των προοδευτικών κυβερνήσεων της ΕΕ εκτός, αν και όχι τελείως, από την περίπτωση των Σκανδιναβικών χωρών. Τώρα, αυτό πρέπει πια να συμβεί. Πιο μετριοπαθείς δυνάμεις ελκύονται μόνο από τμηματικές προσεγγίσεις –ιδίως, ο οικολογικός προσανατολισμός της οικονομίας θεωρείται ολοένα και περισσότερο ως ένας νέος καπιταλιστικός παράδεισος– και παραμένουν επιφυλακτικές στην ιδέα του να ενστερνιστούν τη βιωσιμότητα συνολικά. Ωστόσο, αυτές οι προσεγγίσεις δεν θα λειτουργήσουν και θα μπορούσαν να αμφισβητηθούν, επειδή αγνοούν επίτηδες την ανάγκη αναγνώρισης των ορίων του πλανήτη ή της πλήρους συμμετοχής της κοινωνικής διάστασης σε κάθε «πράσινη» μετάβαση.

Η Ευρώπη αποτέλεσε έμπνευση παγκοσμίως στην ανάπτυξη της σύγχρονης δημοκρατίας ή των κρατών πρόνοιας ή της κοινωνικής οικονομίας της αγοράς, τρεις ισχυρές κινητήριες δυνάμεις της ανθρώπινης προόδου. Η Ευρώπη θα πρέπει να επεκτείνει την πρόοδο που έχει συντελεστεί ενσωματώνοντας πλήρως την ανάγκη σεβασμού των ορίων του πλανήτη. Η Ευρώπη έχει συμφέρον να προσφέρει αυτήν τη νέα έμπνευση. Μια στροφή του παγκόσμιου μοντέλου προς τη βιωσιμότητα είναι απαραίτητη ώστε να συμπληρωθεί και να σταθεροποιηθεί η ίδια η μετάβαση της Ευρώπης μακροπρόθεσμα. Η παλιά συζήτηση γύρω από μια παγκόσμια διακυβέρνηση βασισμένη σε κανόνες πρέπει να αναγεννηθεί εντός αυτού του πλαισίου, και για αυτό οι στόχοι βιώσιμης ανάπτυξης των Ηνωμένων Εθνών είναι ένα εξαιρετικό σημείο αφετηρίας. Εδώ και πάλι, οι προοδευτικές δυνάμεις πρέπει να διαδραματίσουν κεντρικό ρόλο αναλαμβάνοντας την προώθηση των θεμάτων αυτών μέσα από διεθνείς προοδευτικές συμμαχίες, η ανάπτυξη των οποίων θα πρέπει να επιδιώκεται με μεγαλύτερο σθένος από ό,τι στο παρελθόν.

ΣΗΜΕΡΑ



ΑΥΡΙΟ



⁹ <http://www.un-documents.net/our-common-future.pdf>

Η ισότητα με γνώμονα τη βιωσιμότητα θα πρέπει να είναι η πυξίδα μας

Υποστηρίζουμε ότι η επίτευξη της ισότητας, όπως διατυπώνεται στην παρούσα έκθεση, συνάδει με τη δέσμευση της Συνθήκης της ΕΕ που περιλαμβάνεται στο άρθρο 3. Σαφώς, υπάρχουν σημαντικά πολιτικά εμπόδια που πρέπει να αντιμετωπιστούν, εφόσον θέλουμε η ΕΕ να ενστερνιστεί μια τέτοια ατζέντα. Όμως, τυπικά εμπόδια δεν υπάρχουν· αντίθετα, η ΕΕ θα άρχιζε να ανταποκρίνεται στις ίδιες τις ουσιαστικές δεσμεύσεις της. Αυτό που είναι σημαντικότερο, ωστόσο, είναι η επανασύνδεση των Ευρωπαίων με την ΕΕ μετά από χρόνια χαλαρών δεσμών. Αυτό δεν θα καταστεί εφικτό, εκτός αν η ΕΕ δεσμευόταν αδιαμφισβήτητα και απτά να βελτιώσει τις ζωές των ανθρώπων. Είμαστε πεπεισμένοι ότι αν στην ΕΕ καταπολεμούσαν σοβαρά τις ανισότητες, έβαζαν τέλος στη φτώχεια, θωράκιζαν τους κατοίκους της από τις περιβαλλοντικές ανισότητες και ενίσχυαν την κοινωνικοοικολογική πρόοδο, θα στόχευαν σταθερά και ακατάπαυστα υπέρ της ευημερίας των πολλών. Επομένως, οι εν λόγω δεσμοί θα συσφίγγονταν εκ νέου, ώστε να ξαναβρεί τη θέση του το ευρωπαϊκό εγχείρημα. Αν επιτυγχάνονταν αυτό, θα είχε καίρια σημασία για τις νεότερες και μελλοντικές

γενεές, πολλές από τις οποίες κινδυνεύουν να ζήσουν δυσκολότερη ζωή από ότι οι γονείς τους. Όμως, μόνο μια ριζικά διαφορετική Ευρώπη από αυτήν που βλέπουμε σήμερα μπορεί να το επιτύχει αυτό.

Καθήκον αυτής της Ανεξάρτητης επιτροπής ήταν η εκπόνηση πολιτικών συστάσεων μετασχηματισμού, όσο το δυνατό πιο συγκεκριμένων. Οι προτάσεις δεν περιορίζονται στο ευρωπαϊκό επίπεδο πολιτικής, καθώς πολλές δράσεις είναι κρίσιμης σημασίας σε άλλα επίπεδα. Ως εκ τούτου, πολλές πολιτικές συστάσεις αφορούν τόσο όσα πρέπει να πραγματοποιηθούν σε επίπεδο ΕΕ αλλά και όσα οφείλουν να κάνουν άλλα επίπεδα διακυβέρνησης. Σε τομείς όπου δεν υπάρχει αποκλειστική δικαιοδοσία της ΕΕ, θα είναι δύσκολο να επιτευχθεί κοινή δράση. Εμπειρίες του παρελθόντος έχουν καταδείξει τα όρια των πολιτικών αποτελεσμάτων μέσω δράσεων σε εθνικό ή περιφερειακό επίπεδο. Οι περιορισμένες επιτυχίες της στρατηγικής της Λισαβόνας και της στρατηγικής «Ευρώπη 2020» συνιστούν σημαντική υπενθύμιση. Οφείλουμε να τα καταφέρουμε καλύτερα στο μέλλον.

Οι προοδευτικοί πρέπει να συμμετάσχουν σε ένα κίνημα βάσης υπέρ της προοδευτικής αλλαγής αλλά και να προβάλουν ένα ισχυρό όραμα

Για τον λόγο αυτό πιστεύουμε ότι οι προοδευτικοί σε εθνικό, περιφερειακό ή τοπικό (ακόμη και αστικό) επίπεδο –είτε πρόκειται για πολιτικές δυνάμεις είτε συνδικαλιστικές, μη κυβερνητικές οργανώσεις είτε για τον ιδιωτικό τομέα (συμπεριλαμβανομένης της κοινωνικής οικονομίας) είτε για τον ακαδημαϊκό τομέα– οφείλουν να εμπλακούν στη στήριξη αυτών των πολιτικών καθορίζοντας τις δικές τους προσεγγίσεις και δράσεις.

Αυτό ήδη συμβαίνει. Βλέπουμε ότι, σε όλη την Ευρώπη, σε έναν ολοένα αυξανόμενο αριθμό πόλεων, σε αστικές περιοχές και σε διάφορα περιφερειακά επίπεδα, οι υπεύθυνοι χάραξης πολιτικής, οι οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών και οι πολίτες ξεκινούν εμπνευσμένες πρωτοβουλίες υπέρ ενός διαφορετικού μοντέλου ανάπτυξης.¹⁰ Αυτό που αποδυνάμωσε τη στρατηγική της Λισαβόνας ήταν η έλλειψη εμπλοκής και άμεσης δέσμευσης. Σήμερα, οι προοδευτικοί μπορούν να βασιστούν σε εθνικό επίπεδο σε υπάρχουσες πρωτοβουλίες

σε περιφερειακό και τοπικό επίπεδο, να εμπλέξουν τα δικά τους εθνικά κόμματα, να σμιλεύσουν ευρείες συνεργασίες –όπως η εμπνευσμένη ιταλική Συμμαχία Βιώσιμης Ανάπτυξης ASviS– και έτσι να αλλάξουν την πολιτική ατζέντα της ΕΕ εκ των έσω, επενδύοντας σε ένα ολοένα και ισχυρότερο κίνημα βάσης για προοδευτική αλλαγή.

Η σχετική ισχύς των εθνικιστικών δυνάμεων και η αυξανόμενη εστίασή τους στις επόμενες ευρωπαϊκές εκλογές οδήγησε στην ιδέα ότι το 2019 οι Ευρωπαίοι θα πρέπει να επιλέξουν μεταξύ του να στηρίξουν υποψηφίους που είναι θετικά διακείμενοι προς το ευρωπαϊκό εγχείρημα και άλλους που στα σχέδια τους είναι η διάλυσή της. Ωστόσο, στην πραγματικότητα, οι πολίτες όταν ψηφίσουν τον Μάιο του 2019, ίσως πολλοί χωρίς να το γνωρίζουν, θα επιλέξουν αν τελικά θα στηρίξουν προοδευτικούς υποψηφίους που προασπίζονται ένα ξεκάθαρο όραμα για το μέλλον, στο οποίο υπάρχει μια θέση για τον καθένα μας, είτε υποψήφιους που

¹⁰ Βλέπε www.progressivesociety.eu για παραδείγματα βέλτιστων πρακτικών σε θέματα οικολογικού μετασχηματισμού που προωθούν επίσης την κοινωνική πρόοδο

είτε υποστηρίζουν την καθεστηκία τάξη η οποία κινείται με γνώμονα την αγορά στο υπάρχον πλαίσιο της ΕΕ ή μια εθνικιστική αναδίπλωση. Οι επόμενες ευρωπαϊκές εκλογές

δεν θα είναι μια μάχη ανάμεσα στους ευρωπαϊστές και τους αντιευρωπαϊστές, αλλά ανάμεσα σε αυτούς που έχουν όραμα και όσους δεν έχουν.

Ο δρόμος που ανοίγεται μπροστά μας

Οι πολιτικές συστάσεις που διατυπώνονται στα πέντε επόμενα κεφάλαια έχουν μια κοινή φιλοδοξία: να διαμορφώσουν ένα όραμα μετασχηματισμού της ποιότητας ζωής του καθενός μας, βαθιά ριζωμένο στη βιώσιμη ανάπτυξη, τη μόνη μορφή μελλοντικής ανάπτυξης στο πλαίσιο της οποίας μπορούμε να συνεχίσουμε να υπάρχουμε ως είδος με ευνοϊκές συνθήκες για όλους.

Μια πιο ίση και βιώσιμη Ευρώπη θα τους ωφελούσε όλους, ακόμη και τους πλούσιους και ισχυρούς. Τέλος, οι αυξανόμενες ανισότητες και οι περιβαλλοντικές υποβαθμίσεις πρόκειται να πλήξουν ακόμη και αυτούς που σήμερα είναι πιο προνομιούχοι, μιας και αυτοί θα βρεθούν σε δυσχερέστερη θέση από ό,τι θα βρίσκονταν αν μπορούσε να είχε δημιουργηθεί μια πιο ίση και βιώσιμη κοινωνία. Εντούτοις, πολλοί από αυτούς διατηρούν ακόμη την αυταπάτη ότι, λόγω του σχετικού πλούτου τους, μπορούν να συνεχίσουν πάντα να επωφελούνται από ένα σύστημα που έχει αρχίσει να ασθμαίνει –οικονομικά, κοινωνικά και οικολογικά, και στο οποίο εκατομμύρια άνθρωποι αγωνίζονται και υποφέρουν με διάφορους τρόπους.

Μολονότι, η παρούσα δεν είναι μια έκθεση που ασχολείται ειδικά με τις διάφορες πολιτικές που απαιτούνται ώστε οι οικονομίες μας να καταστούν ασφαλείς και βιώσιμες από περιβαλλοντική άποψη –όπως η πολιτική για την απεξάρτηση του ενεργειακού εφοδιασμού από τον άνθρακα ή η πολιτική μετάβασης στην κυκλική οικονομία με δραστικά λιγότερα (αν όχι μηδενικά) απόβλητα– πρέπει να γίνει σαφές ότι αν η μάχη κατά της διατάραξης του κλίματός μας δεν επιταχυνθεί και νικηθεί εγκαίρως, είναι πολύ δύσκολο να φανταστούμε πώς θα μπορούσαν οι κοινωνίες μας να επιτύχουν οτιδήποτε από αυτά για τα οποία κάνουμε έκκληση εδώ, με την παρούσα έκθεση. Έχουμε πλήρη συνείδηση της ζωτικής ανάγκης να προσδώσουμε οικολογικό προσανατολισμό στις οικονομίες μας, να μειώσουμε την εξάρτησή μας από περιορισμένους φυσικούς πόρους και, γενικότερα, να χαράξουμε το συντομότερο δυνατό ένα πλήρως βιώσιμο μονοπάτι για την παραγωγή και κατανάλωσή μας.

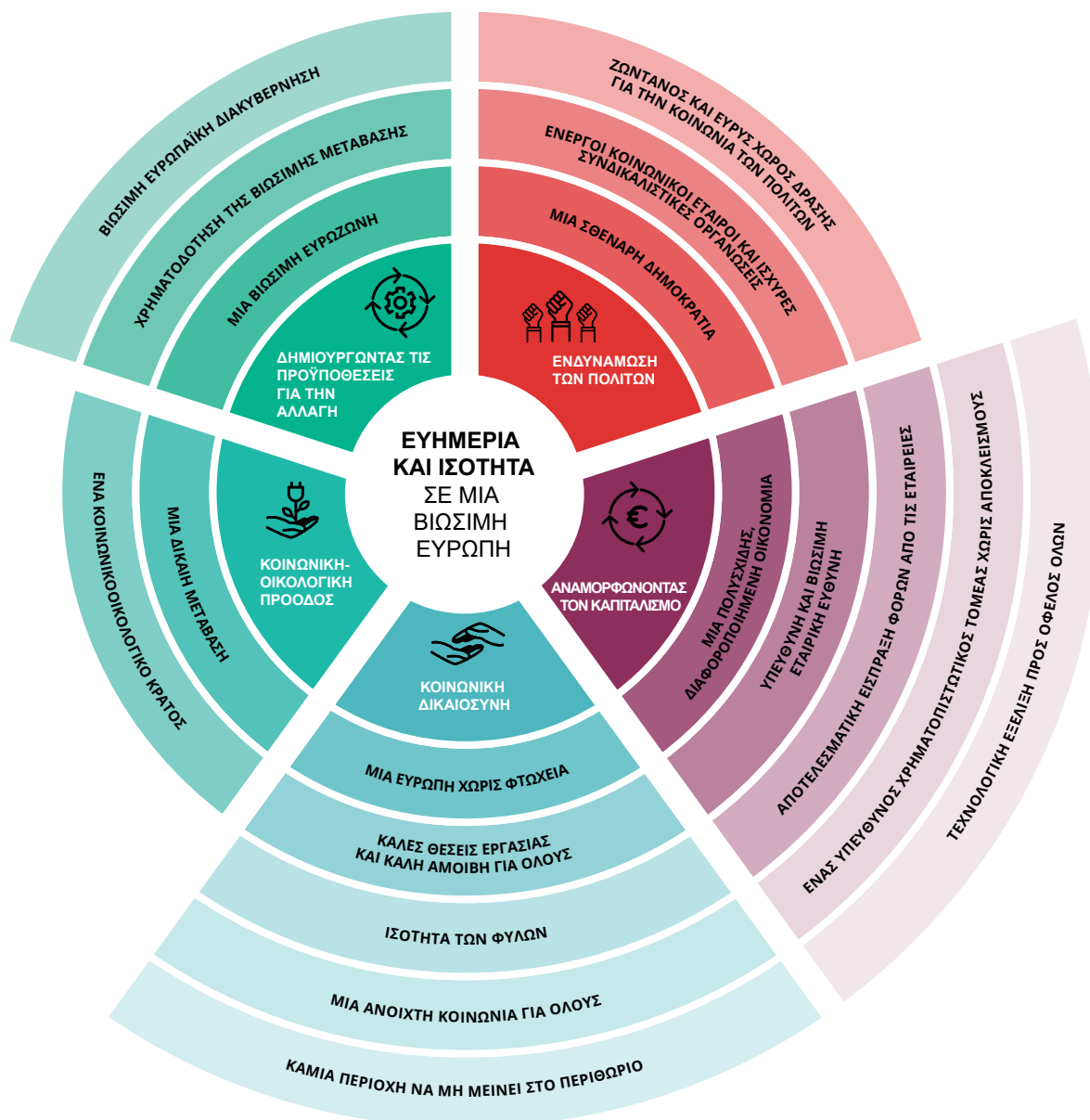
Ωστόσο, η αλλαγή με δυνατότητα μετασχηματισμού είναι αναγκαία και στις τρεις διαστάσεις της βιώσιμης ανάπτυξης, όχι μόνο στον τομέα του περιβάλλοντος. Ακόμη και αν οι οικονομικές και κοινωνικές, καθώς επίσης και οι κοινωνικοοικολογικές προκλήσεις μπορεί να φαντάζουν λιγότερο πειστικές από την πρόκληση του κλίματος, είναι εξίσου σημαντικό να αντιμετωπιστούν δυναμικά. Για παράδειγμα, η αυξημένη εξουσία των εταιρειών και οι αυξημένες ανισότητες υποσκάπτουν τις προσπάθειες μείωσης των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου ή των επιπέδων ρύπανσης. Δυστυχώς, η ίδια η πολυπλοκότητα αυτών των αλληλεπιδράσεων, μαζί με την αντίσταση λόγω ιδεολογίας ή ειδικών ενδιαφερόντων, έχουν εμποδίσει μέχρι σήμερα την ανάληψη σημαντικής πολιτικής δέσμευσης στα περισσότερα εθνικά, ευρωπαϊκά και παγκόσμια επίπεδα. Η μόνη ακτίδα φωτός είναι ότι οι στόχοι βιώσιμης ανάπτυξης των Ηνωμένων Εθνών περιλαμβάνουν τουλάχιστον ορισμένους ισχυρούς κοινωνικούς στόχους, και ότι η πολιτική δέσμευση προς την βιώσιμη ανάπτυξη αυξάνεται ολοένα και περισσότερο σε τοπικό, αστικό και περιφερειακό επίπεδο.

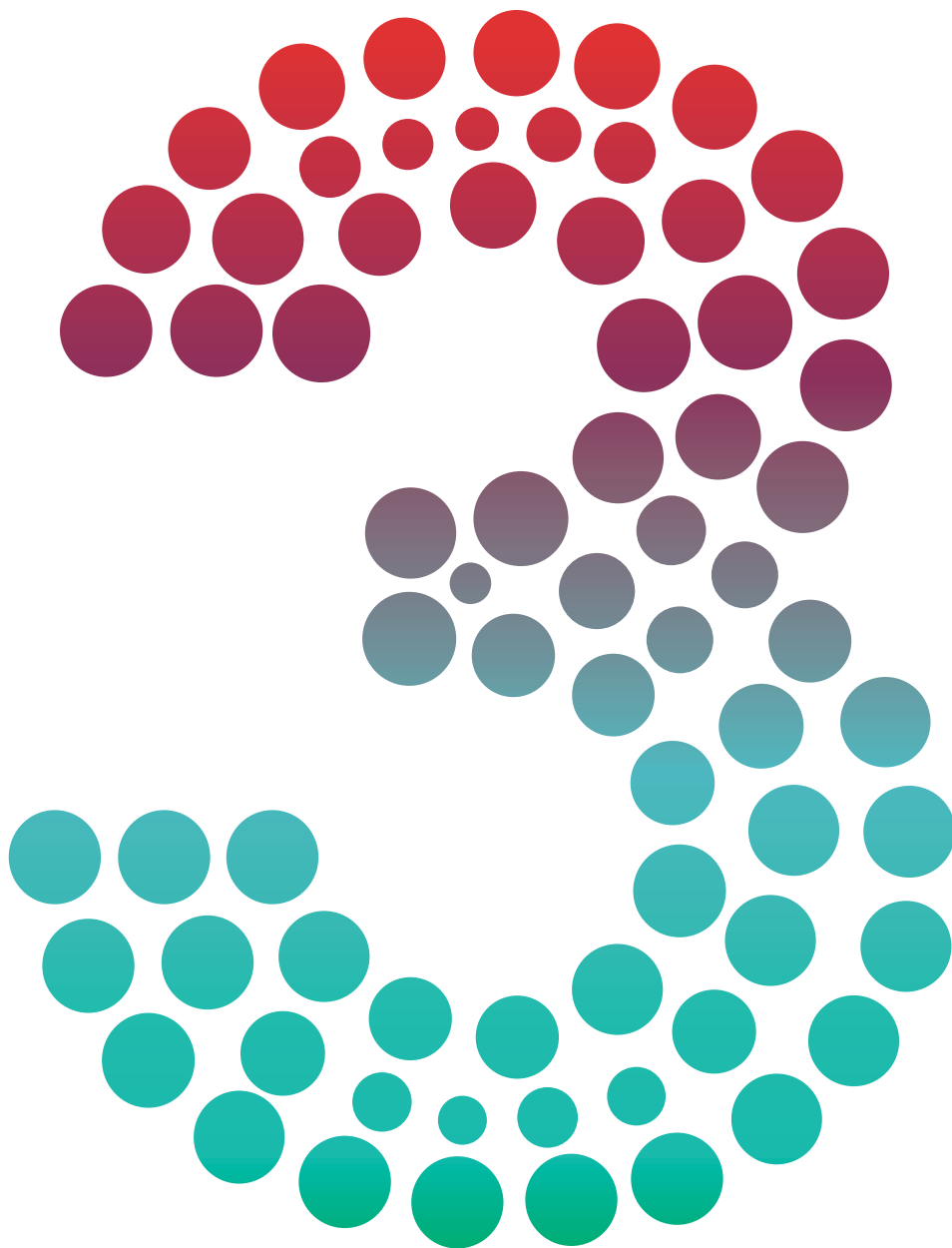
Σε αυτήν την πρώτη έκθεση πολιτικής, επικεντρωνόμαστε στις πολιτικές συστάσεις εκείνες που θα πρέπει να εφαρμοστούν γρήγορα και οι οποίες σε κάθε περίπτωση θα πρέπει να εφαρμοστούν με ορίζοντα την ερχόμενη πενταετία, αν θέλουμε η βιώσιμη ανάπτυξη, όπως αυτή ορίζεται από τα Ηνωμένα Έθνη, να επιτευχθεί μακροπρόθεσμα. Πρόκειται για πολιτικές δράσεις που μπορούν να αναληφθούν κατά την επόμενη θητεία του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και της Ευρωπαϊκής Επιτροπής από το 2019 έως το 2024. Ο μετασχηματισμός των κοινωνιών μας προς μια κοινωνία πραγματικής βιώσιμης ευημερίας για όλους, ωστόσο, θα είναι μια μακροπρόθεσμη διαδικασία και θα απαιτήσει πρόσθετες, πιο φιλόδοξες πολιτικές. Οι εν λόγω πολιτικές θα αποτελέσουν μια πιο ριζοσπαστική στροφή απομάκρυνσης από την υπάρχουσα πολιτική κοινοτοπία, και θα απαιτήσουν περαιτέρω αποσαφηνίσεις αλλά και πρόσθετη έρευνα και συζήτηση. Ορισμένες από αυτές, λοιπόν, θα αναφέρονται μόνο σύντομα ως «Επόμενα βήματα» στα σχετικά τμήματα, προς περαιτέρω διερεύνηση. Μια δεύτερη έκθεση πολιτικής θα ασχοληθεί με αυτό, η οποία θα δημοσιευτεί τον Απρίλιο του 2019.

Κεφάλαια Πολιτικών Συστάσεων

Το όραμά μας για μια κοινωνία βιώσιμης ευημερίας για όλους εκφράζεται με πέντε ευρείς και πρωταρχικούς στόχους:

- 1. ΕΞΟΥΣΙΑ ΣΤΟΥΣ ΠΟΛΙΤΕΣ:** Οι πολίτες εμπλέκονται από το τοπικό έως το ευρωπαϊκό επίπεδο ως ενεργοί πολίτες, οικονομικοί παράγοντες και καταναλωτές, με τις συνδικαλιστικές οργανώσεις να έχουν κερδίσει ξανά την κυριαρχία τους προκειμένου να διαδραματίσουν όλοι καίριο ρόλο σε μια παλλόμενη συμμετοχική δημοκρατία και έναν γεμάτο σφρίγος χώρο δράσης των πολιτών (κεφάλαιο 3)
- 2. ΑΝΑΜΟΡΦΩΝΟΝΤΑΣ ΤΟΝ ΚΑΠΙΤΑΛΙΣΜΟ:** Οι αγορές γίνονται βιώσιμες, οι εταιρείες λογοδοτούν και είναι πια υπεύθυνες απέναντι στην κοινωνία, ιδίως στον χρηματοοικονομικό τομέα, και η κοινωνική οικονομία και η οικονομία αλληλεγγύης είναι πολύ σημαντικότερες για τον ιδιωτικό τομέα από ό,τι είναι σήμερα, κατευθύνοντας το σύστημα προς την εξυπηρέτηση των πολλών και όχι των λίγων (κεφάλαιο 4)
- 3. ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗ ΓΙΑ ΟΛΟΥΣ:** Η κοινωνία βασίζεται στη δικαιοσύνη και την αλληλεγγύη εντός και μεταξύ των γενεών και μεταξύ των εδαφών, από το τοπικό στο ευρωπαϊκό επίπεδο, καθώς και στην ισότητα των φύλων. Κανένας πολίτης και καμία περιοχή δεν μένει στο περιθώριο (κεφάλαιο 5)
- 4. ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ-ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΗ ΠΡΟΟΔΟΣ:** Οι αλληλοσυνδεόμενοι κοινωνικοί και οικολογικοί κίνδυνοι και ευκαιρίες εντοπίζονται και αξιοποιούνται ενώ η οικονομία μεταβαίνει προς τη βιώσιμη ανάπτυξη (κεφάλαιο 6)
- 5. ΔΗΜΙΟΥΡΓΩΝΤΑΣ ΤΙΣ ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΛΛΑΓΗ:** Τα απαρχαιωμένα πλαίσια πολιτικής και οι διαδικασίες που κυριαρχούν στο ευρωπαϊκό και εθνικό επίπεδο, ιδίως το Ευρωπαϊκό Εξάμηνο, μεταρρυθμίζονται εκ βάθρων ώστε να προσφέρουν νέα και δραστική διακυβέρνηση και ένα πλαίσιο σχεδιασμένο για να επιτευχθεί η βιώσιμη ευεξία για όλους ως απώτερος σκοπός (κεφάλαιο 7)





Ενδυνάμωση των πολιτών

Σθεναρή δημοκρατία

55

Ενεργοί κοινωνικοί εταίροι
και ισχυρές συνδικαλιστικές
οργανώσεις

57

Ζωντανός και ευρύς χώρος
δράσης για την κοινωνία
των πολιτών

61

Η δημοκρατία απειλείται. Κατά τη διάρκεια των τελευταίων δεκαετιών οι πολίτες αποδυναμώθηκαν σιωπηρά, καθώς τα ολοένα και πιο ισχυρά εταιρικά συμφέροντα και η κυρίαρχη νεοφιλελεύθερη θεωρία προώθησαν σταδιακά τα δικά τους ειδικά συμφέροντα, τη δική τους περιοριστική θεώρηση σχετικά με το τι είναι δυνατό και προήγαγαν τον άκρατο ατομικισμό και την ανασφάλεια.

Το αρχικό δημοκρατικό όραμα για ενεργή συμμετοχή των πολιτών διαστρεβλώθηκε, καθώς στάθηκε αδύνατο, για πολλούς πολίτες, να διαμορφώσουν την κοινωνία μέσω της κάλπης, με τρόπο που θα οδηγούσε στη διαρκή και βιώσιμη ευημερία τους, σε ευρεία κλίμακα. Οι συνδικαλιστικές οργανώσεις είδαν την επιρροή τους να φαλκιδεύεται, και η κοινωνία των πολιτών - παρά τον δυναμισμό της- ποτέ δεν αναγνωρίστηκε πλήρως από τις δημόσιες αρχές ως αποδεκτή και καίρια φωνή της κοινωνίας στο πλαίσιο των συνδικαλιστικών οργανώσεων, με διαφορετικές μορφές κοινωνικού διαλόγου και συλλογικών διαπραγματεύσεων. Τα προοδευτικά κόμματα οφείλουν να αναγνωρίσουν το μερίδιο ευθύνης τους. Σε όποια χώρα, και για όποιο διάστημα βρέθηκαν - ή βρίσκονται ακόμα- στην εξουσία, δεν αγωνίστηκαν όσο δυναμικά θα μπορούσαν για την εμφάνιση της δημοκρατίας σε όλες τις μορφές της. Υποσχέσεις για πιο συμμετοχικές μορφές δημοκρατίας, οι οποίες αν μη τι άλλο διευκολύνονται από τα μέσα ηλεκτρονικής επικοινωνίας, έμειναν στο μεγαλύτερο μέρος τους απραγματοποίητες, με την εξαίρεση ορισμένων τοπικών περιοχών. Η ψηφιακή δημοκρατία βρίσκεται σε κίνδυνο και είναι αναγκαία η προστασία της από την ηλεκτρονική διάδοση της παραπληροφόρησης και των «ψευδών ειδήσεων».

Πρόσφατα, η δημοκρατία δέχθηκε ακόμα μεγαλύτερη απειλή σε μερικές χώρες, όπου λαϊκιστικές και απολυταρχικές κυβερνήσεις αναδείχθηκαν νικήτριες στις εκλογές, αφού χειρίστηκαν την κοινή γνώμη με αποτελεσματικό, πλην όμως εξαιρετικά κυνικό τρόπο. Στα μάτια πολλών πολιτών, η ίδια η Ευρωπαϊκή Ένωση δεν αποτελεί υπόδειγμα δημοκρατίας, καθώς οι διαδικασίες λήψης αποφάσεων και χάραξης πολιτικής παραμένουν περίπλοκες και εν μέρει αδιαφανείς, ιδίως όσον αφορά στο Συμβούλιο Υπουργών. Όσοι υπέστησαν τις συνέπειες ενός πολιτικού και οικονομικού συστήματος που δεν μερίμνησε αρκετά για τις συνθήκες διαβίωσής τους και δεν τους συμπεριέλαβε με αποτελεσματικό τρόπο στη διαδικασία λήψης αποφάσεων, απογοητεύτηκαν από τη δημοκρατία καθώς και με τη δυνατότητα των εκλογών να επιφέρουν πράγματι αλλαγές στη ζωή τους.

Η διαδικασία αυτή βρίσκεται ακόμα σε εξέλιξη. Η αποδυνάμωση των πολιτών, η κυριαρχία του παγκόσμιου καπιταλισμού και η εμφανής ανεπάρκεια της πολιτικής θα εξακολουθήσουν να αυξάνονται αν δεν υπάρξει μια πραγματική εξέγερση. Οι παγκόσμιοι επιχειρηματικοί κολοσσοί, με κύκλους εργασιών που σήμερα κυμαίνονται μεταξύ των 500 δισεκατομμυρίων και του ενός τρισεκατομμυρίου ευρώ, θα εξακολουθήσουν να γιγαντώνονται όλο και περισσότερο - βοηθούμενοι από την αυξανόμενη διείσδυση στην αγορά και τις νέες τεχνολογίες. Το παράδειγμά τους θα ακολουθήσουν και άλλες, μικρότερες, επιχειρήσεις. Ήδη προβλέπεται ότι η Amazon, που αποτελεί χαρακτηριστικό παράδειγμα αυτών των εξελίξεων, θα διπλασιάσει την τρέχουσα αποτίμησή της σε 2 τρισεκατομμύρια δολάρια την επόμενη δεκαετία. Η τρέχουσα περιουσία της, της δίνει ήδη σήμερα τη δυνατότητα να επενδύει, σε ένα μόνο έτος, περίπου 30 δισεκατομμύρια δολάρια στην ανάπτυξη προϊόντων - ποσό που είναι υψηλότερο από τον ετήσιο προϋπολογισμό έρευνας της ΕΕ που προτείνεται για το επόμενο πολυετές δημοσιονομικό πλαίσιο. Αυτό σημαίνει ότι το μέλλον της κοινωνίας μας, ο τρόπος ζωής μας, τα δικαιώματά μας και η ελευθερία που απολαμβάνουμε, θα εξαρτώνται όλο και λιγότερο από τις πολιτικές επιλογές που πραγματοποιούμε μέσω δημοκρατικών εκλογών και θα είναι περισσότερο αποτέλεσμα εταιρικών στρατηγικών που αποφασίζονται από διοικητικά συμβούλια σε παγκόσμιο επίπεδο.

Στη σημερινή εποχή, η συμβολή των κρατών στον ανακαθορισμό των όρων και των προϋποθέσεων υπό τις οποίες οι κοινωνίες τους θα εξελιχθούν μελλοντικά, είναι συγκριτικά πολύ μικρή. Από αυτή την άποψη, η Ευρωπαϊκή Ένωση κατέχει ακόμα προνομιακή θέση, η οποία δεν αξιοποιείται επαρκώς. Η Ευρώπη είναι ο μεγαλύτερος εξαγωγέας μεταποιημένων προϊόντων και υπηρεσιών παγκοσμίως και ταυτόχρονα η μεγαλύτερη αγορά εισαγωγών για περισσότερες από 100 χώρες. Επιπλέον, είναι η μεγαλύτερη ενιαία αγορά στον κόσμο. Ωστόσο, αυτό δεν πρόκειται να διαρκέσει για πάντα, καθώς άλλες περιοχές στον κόσμο εξακολουθούν να αυξάνουν την οικονομική τους ισχύ και θα καταλάβουν αυτή τη θέση σε δυο δεκαετίες το πολύ.

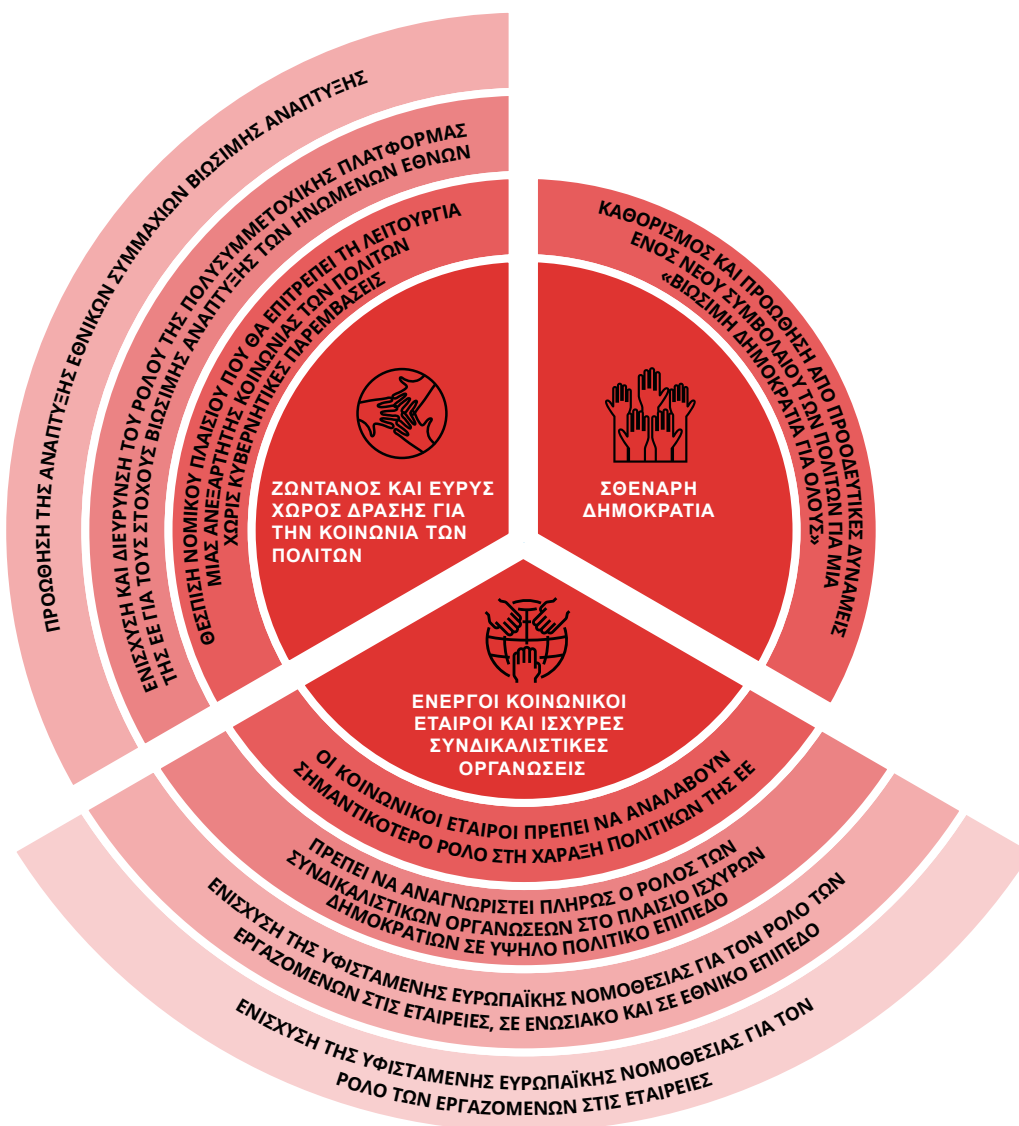
Οι Ευρωπαίοι θα πρέπει να αντιληφθούν το διακύβευμα και να διεκδικήσουν την εκ νέου εγκαθίδρυση ενός οικονομικού συστήματος που θα έχει μια ισχυρή δημοκρατική διάσταση, και εντός του οποίου η δύναμη του ιδιωτικού κεφαλαίου και των εταιρειών θα ελέγχεται και θα εξισορροπείται με τη δύναμη των εργατών, των εργαζομένων, των συνδικαλιστικών οργανώσεων και των πολιτών γενικότερα. Είναι αδύνατη η επίτευξη βιώσιμης ευημερίας για όλους, αν οι πολίτες και οι διάφορες οργανώσεις τους, δεν ανακτήσουν την ισχυρή επιρροή τους στην πολιτική και στα κοινά, μέσω ενεργού συμμετοχής, όχι μόνο μέσω εκλογών αλλά και στο πλαίσιο της λήψης και της εφαρμογής αποφάσεων σε όλη την κοινωνία, καθώς και με τη μόνιμη συνεργασία με πολιτικούς εκπροσώπους μεταξύ των εκλογών. Για την ενδυνάμωση των πολιτών, είναι αναγκαία η ανάληψη δυναμικής δράσης σε τρία επίπεδα:

- Η δημοκρατία πρέπει να ισχυροποιηθεί, και πρέπει να ανθίσει η συλλογική δραστηριότητα με διάφορες μορφές
- Οι συνδικαλιστικές οργανώσεις πρέπει να ανακτήσουν την ισχύ τους και να προωθηθεί δυναμικά η συμμετοχή των κοινωνικών εταίρων.
- Οι οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών πρέπει να διαδραματίσουν σημαντικό ρόλο σε έναν ζωντανό και ευρύ χώρο δράσης της κοινωνίας των πολιτών.

Όσοι υπέστησαν τις
συνέπειες ενός
πολιτικού και οικονομικού
συστήματος που δεν
μερίμνησε αρκετά για τις
συνθήκες διαβίωσής τους
και δεν τους συμπεριέλαβε
με αποτελεσματικό
τρόπο στη διαδικασία
λήψης αποφάσεων,
απογοητεύτηκαν από
τη δημοκρατία και τη
δυνατότητα των εκλογών
να επιφέρουν πράγματι
αλλαγές στη ζωή τους.



ΕΝΔΥΝΑΜΩΣΗ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΩΝ



3.1. Σθεναρή δημοκρατία

Ο μετασχηματισμός των κοινωνιών μας σε κοινότητες ικανές να διασφαλίσουν βιώσιμη ευημερία για τους πολλούς δεν μπορεί να αποτελεί και δεν θα αποτελέσει «εκ των άνω προς τα κάτω» προσέγγιση επιβεβλημένη από τις ελίτ. Η ουσία της βιώσιμης ανάπτυξης έγκειται στη συμμετοχή, στην ενδυνάμωση, στη διαφάνεια, στη σύμπραξη και στην ευθύνη - από το ατομικό έως το συλλογικό επίπεδο.

Η κυριαρχία των αγοροκεντρικών κοινωνιών, που δίνουν έμφαση κυρίως στα ατομικιστικά «δικαιώματα», στους πολίτες ως καταναλωτές και στην κουλτούρα ιεραρχίας μεταξύ εργοδοτών και εργαζομένων, έχει υποβαθμίσει το ρόλο των πολιτών ως παραγόντων της δημοκρατίας. Η αντιπροσωπευτική δημοκρατία δεν μπορεί από μόνη της να διασφαλίσει την προστασία της δημοκρατίας ως ραχοκοκαλιάς του τρόπου οργάνωσης των κοινωνιών μας, ιδίως όταν η ίδια η οικονομική δημοκρατία χάνει όλο και περισσότερο έδαφος στο πλαίσιο της αντιπροσωπευτικής δημοκρατίας. Η σύνδεση μεταξύ του επίμονου φαινομένου της φτώχειας και του αποκλεισμού και της στήριξης προς εθνικιστικές και απολυταρχικές πολιτικές δυνάμεις - που φαίνεται να είναι το πιο δυναμικό και, ταυτόχρονα, απειλητικό χαρακτηριστικό πολλών εθνικών δημοκρατικών σήμερα, είναι, από αυτή την άποψη, ιδιαιτέρως ανησυχητική.

Κεντρικό άξονα για μια βιώσιμη κοινωνία πρέπει να αποτελέσει η εκ νέου ενδυνάμωση των πολιτών, των εργαζομένων και των καταναλωτών. Δεν μπορούμε καν να ελπίζουμε σε αντιμετώπιση των σύνθετων προκλήσεων της περιβαλλοντικής και κοινωνικής βιωσιμότητας αν δεν ενισχυθεί και δεν διευρυνθεί η συμμετοχική δημοκρατία πέρα από την κάλπη. Αυτό απαιτεί μια σειρά πολιτικών που θα συμβάλουν στην εκ νέου ενδυνάμωση. Σε διάφορα σημεία αυτής της έκθεσης, διατυπώνονται συστάσεις που αποσκοπούν στην ενίσχυση της δημοκρατίας, με ταυτόχρονη επιδίωξη άλλων στόχων. Μόνο μέσα από τη συγκέντρωση διαφορετικών προσεγγίσεων μπορεί να δημιουργηθεί μια κρίσιμη δημοκρατική μάζα, που θα ενισχυθεί από οριζόντιες προσεγγίσεις με άμεσο στόχο την αναζωογόνηση της δημοκρατίας.

**Καθορισμός και
προώθηση από
προοδευτικές δυνάμεις
ενός νέου συμβολαίου
των πολιτών για μια
«βιώσιμη δημοκρατία για
όλους»**

Συστάσεις

Αυτό το συμβόλαιο θα συγκεντρώνει τις πιο καίριες προσεγγίσεις για την ενδυνάμωση της δημοκρατίας σε ένα ευρύ φάσμα δράσεων πολιτικής, στοιχεία των οποίων θα μπορούσαν να είναι, μεταξύ άλλων, τα εξής:

- Οι ισχυρές συνδικαλιστικές οργανώσεις θα υπερασπίζονται τα δικαιώματα των εργαζομένων, με τη στήριξη μιας εκτεταμένης συμμετοχής των εργαζομένων στις εταιρείες.
- Μια δραστήρια κοινωνία των πολιτών στην οποία οι μη κυβερνητικές οργανώσεις συμμετέχουν ενεργά στις πολιτικές διαδικασίες, επί ίσοις όροις με τους εκπροσώπους των εταιρειών, διασφαλίζοντας με αυτόν τον τρόπο ένα ζωντανό και ευρύ χώρο δράσης για την κοινωνία των πολιτών.
- Μια ευρεία και ισχυρή κουλτούρα διαφάνειας, όσον αφορά τις δημόσιες διαδικασίες λήψης αποφάσεων, το κοινοβουλευτικό έργο, την περιουσία, τους μισθούς, την εταιρική διακυβέρνηση (μεταξύ άλλων και σε σχέση με τη φορολογία) και την πληροφόρηση των καταναλωτών σχετικά με τα προϊόντα.
- Πλήρης ισότητα των φύλων όσον αφορά τα δικαιώματα, τις αμοιβές και τη συμμετοχή στην πολιτική και στην οικονομία.
- Πολιτικές εδαφικής ανάπτυξης χωρίς αποκλεισμούς, που θα περιλαμβάνουν και συνεργασία με οργανώσεις και πολίτες των εν λόγω χωρών.
- Η βιώσιμη ευημερία ως κεντρικός στόχος πολιτικής, αντί μιας πολιτικής που θα καθορίζεται από το ΑΕΠ, αλλά θα αναπτύσσεται με τη στήριξη σαφών και καίριων στόχων ευημερίας και βιωσιμότητας και δεικτών που δίνουν στους πολίτες τη δυνατότητα να κατανοήσουν και να κρίνουν τη δημόσια δράση και τις επιδόσεις με τρόπο που άπτεται της καθημερινότητάς τους.
- Ισχυρή συμμετοχική δημοκρατία προσαρμοσμένη σε όλα τα επίπεδα διακυβέρνησης, από το τοπικό έως το ευρωπαϊκό.
- Δικαστικά συστήματα και συστήματα μέσων μαζικής ενημέρωσης μακριά από την πολιτική επιρροή.
- Οι δημόσιες πολιτικές θα πρέπει να υποστηρίζουν ενεργά τα ανεξάρτητα ειδησεογραφικά μέσα και την επαγγελματική δημοσιογραφία, και οι κυβερνήσεις να καταβάλλουν μεγαλύτερες προσπάθειες ενίσχυσης της ερευνητικής δημοσιογραφίας με την παροχή διευρυμένης πρόσβασης σε δημόσια δεδομένα, προκειμένου να καταπολεμηθεί η ηλεκτρονική παραπληροφόρηση και η διάδοση ψευδών ειδήσεων.

Μια ακόμα σημαντική διάσταση της σθεναρής δημοκρατίας θα πρέπει να είναι τα πολιτικά κόμματα. Αυτά αποτελούν θεμελιώδες συστατικό της αντιπροσωπευτικής δημοκρατίας, ωστόσο, κατά τον καθορισμό των θέσεων πολιτικής και την ενθάρρυνση των σχετικών δράσεων θα πρέπει να ενσωματώνουν, κατά τρόπο προορατικό, συμμετοχικές δυναμικές και δυναμικές βάσης. Αυτό διευκολύνεται από τη σύγχρονη τεχνολογία, ωστόσο οι νοοτροπίες των πολιτικών κομμάτων παραμένουν σε μεγάλο βαθμό επιφυλακτικές στη μετάβαση από προσεγγίσεις «εκ των άνω προς τα κάτω» σε προσεγγίσεις από τη «βάση προς την κορυφή». Τα προοδευτικά κόμματα που έχουν δεσμευτεί για την οικοδόμηση βιώσιμων κοινωνιών θα πρέπει να βρεθούν στην πρώτη γραμμή αυτής της προσέγγισης. Τα παραδοσιακά όρια μεταξύ των κομμάτων ως θεσμών και των ευρύτερων δικτύων ομόγων οργανώσεων και ατόμων θα πρέπει να εκλείψουν, μέσω του καθορισμού κοινών στόχων που επιδιώκονται από ένα ευρύ φάσμα οντοτήτων και ατόμων.

3.2. Ενεργοί κοινωνικοί εταίροι και ισχυρές συνδικαλιστικές οργανώσεις

Χρειαζόμαστε ισορροπημένο, κατάλληλο και αντιπροσωπευτικό διάλογο και συλλογική διαπραγμάτευση μεταξύ των διαφόρων τομέων και γεωγραφικών περιοχών που θα προωθείται από «πολιτικές συνδικαλισμού» σε εθνικό και σε ευρωπαϊκό επίπεδο (όπως, για παράδειγμα, πρόβλεψη φοροαπαλλαγής για τα τέλη συμμετοχής σε συνδικαλιστική οργάνωση), και που θα πλαισιώνεται από μια κοινή ευρωπαϊκή στρατηγική δομημένη πάνω στον ευρωπαϊκό πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων (Αρχή 8).

Τα επίπεδα συνδικαλιστικής συμμετοχής ποικίλλουν σε μεγάλο βαθμό στα 28 κράτη μέλη της ΕΕ και τη Νορβηγία, με ποσοστά που κυμαίνονται από σχεδόν 70% στη Φινλανδία, τη Σουηδία και τη Δανία έως 8% στη Γαλλία. Παρόλα αυτά, η συμμετοχή δεν αποτελεί το μόνο ενδεικτικό στοιχείο για την ικανότητα των συνδικαλιστικών οργανώσεων να κινητοποιήσουν τους πολίτες. Στις περισσότερες χώρες, η συμμετοχή σε συνδικαλιστικές οργανώσεις έχει σημειώσει

μείωση τα τελευταία χρόνια και, ακόμα και στις χώρες στις οποίες αυξάνεται, δε συμβαδίζει γενικά με την αύξηση του αριθμού των εργαζομένων. Τα χαμηλά ποσοστά απασχόλησης σε κλάδους με ισχυρή συνδικαλιστική παράδοση (κατασκευαστικός κλάδος, δημόσιος τομέας), η ανάπτυξη μη παραδοσιακών μορφών εργασίας και απασχόλησης (όπως η προσωρινή και η μερική απασχόληση και η ψηφιακή εργασία), οι κυβερνητικές πολιτικές και στάσεις που έχουν στόχο την υπονόμηση του ρόλου των συνδικαλιστικών οργανώσεων είναι παράγοντες που έχουν συμβάλει στην αποδυνάμωση της εκπροσώπησης των εργατών και των εργαζομένων και της συλλογικής συμμετοχής. Παρόλο που η αρμοδιότητά της στον τομέα αυτόν είναι περιορισμένη, η ΕΕ μπορεί και θα πρέπει να προωθήσει τον συνδικαλισμό με διάφορους τρόπους, δίνοντας έμφαση στις συνδικαλιστικές οργανώσεις, τον κοινωνικό διάλογο και τις τριμερείς διαβουλεύσεις.

Σύσταση 1

Ο ρόλος των κοινωνικών εταίρων μπορεί να ενισχυθεί στην υφιστάμενη διαδικασία του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου σε ενωσιακό και σε εθνικό επίπεδο (λχ. θεσμοθετημένη διαβούλευση των συνθέσεων των Συμβουλίων EPSCO και ECOFIN· οι κοινωνικοί εταίροι μπορούν να συμμετάσχουν σε ετήσια ολομέλεια του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου αφιερωμένη στο Ευρωπαϊκό Εξάμηνο, πριν από κάθε Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Μαρτίου). Θα πρέπει επίσης να αποτελέσουν μια σημαντική διάσταση σε έναν μελλοντικό Κύκλο Βιώσιμης Ανάπτυξης, όπως προτείνεται στο κεφάλαιο 7).

01

**Οι κοινωνικοί εταίροι
οφείλουν να αναλάβουν
σημαντικότερο ρόλο
στη χάραξη πολιτικών
της ΕΕ**

02

Πρέπει να αναγνωριστεί πλήρως ο ρόλος των συνδικαλιστικών οργανώσεων στο πλαίσιο ισχυρών δημοκρατιών σε υψηλό πολιτικό επίπεδο, οδηγώντας σε μια ευρωπαϊκή στρατηγική για την εκπροσώπηση των εργαζομένων και στις συνακόλουθες δράσεις που θα αναληφθούν σε εθνικό επίπεδο για την ενίσχυσή τους

Σύσταση 2

Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο θα πρέπει να αναγνωρίσει τη σημασία ενός ισχυρού κοινωνικού διαλόγου καθώς και ισχυρών συνδικαλιστικών οργανώσεων σε μια εύρυθμη κοινωνική οικονομία της αγοράς (βλ. άρθρα 3 και 152 της ΣΛΕΕ) και να εκφράσει τη δέσμευση αυτή μέσω πολιτικής δήλωσης, θέτοντας τις βάσεις για μια ευρωπαϊκή στρατηγική που στοχεύει στη διασφάλιση του ισχυρού συνδικαλισμού σε διάφορους τομείς και εδαφικά επίπεδα σε όλα τα κράτη μέλη (εφαρμογή της αρχής 8 στον ευρωπαϊκό πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων). Συνεπώς, συνιστάται στα κράτη μέλη η θέσπιση εθνικών πολιτικών συνδικαλισμού και η συμπερίληψή τους σε εθνικά προγράμματα μεταρρυθμίσεων, καθώς και σε μελλοντικά προγράμματα βιωσιμότητας (όπως οι διατάξεις φορολογικής απαλλαγής για τα τέλη συμμετοχής σε συνδικαλιστική οργάνωση). Στο πλαίσιο αυτής της στρατηγικής, θα πρέπει να αυξηθεί ο αριθμός των εργαζομένων που καλύπτονται από συλλογική σύμβαση στην ΕΕ, με την παροχή μεγαλύτερης στήριξης στις συνδικαλιστικές οργανώσεις μέσω ενωσιακών και εθνικών πολιτικών.

Τα επενδυτικά και νομικά πλαίσια που επιτρέπουν στον εργοδότη απλώς να αποδέχεται το δικαίωμα του εργαζομένου να συμμετέχει σε συνδικαλιστική οργάνωση και παράλληλα του δίνουν τη δυνατότητα να απαγορεύει την ανάληψη συνδικαλιστικής δράσης στον χώρο εργασίας, να αρνείται την αναγνώριση ή την επικοινωνία με την ένωση των εργαζομένων και να απαγορεύει στα όργανα της ένωσης να εισέρχονται στον χώρο εργασίας, δεν υπερασπίζονται τα ευρύτερα και βαθύτερα συνδικαλιστικά δικαιώματα και συμβάλλουν καθοριστικά στη στασιμότητα των μισθών και τις δυσμενείς συνθήκες εργασίας.

Ως εκ τούτου, η δήλωση του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου που προτείνεται εδώ θα πρέπει να διαλαμβάνει με σαφήνεια ότι τα συνδικαλιστικά δικαιώματα, όπως αναγνωρίζονται στον Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, πρέπει να είναι πραγματικά και αποτελεσματικά.

Σε εθνικό επίπεδο, πρέπει να αναπτυχθούν μέτρα για την υποστήριξη των συλλογικών διαπραγματεύσεων, με την ενεργό συμμετοχή κοινωνικών εταίρων και με τα οποία θα ανατραπούν παλαιότερες συστάσεις της ΕΕ προς τα κράτη μέλη για περιορισμό των συλλογικών διαπραγματεύσεων ή του δικαιώματος στην απεργία. Αυτό σημαίνει, αντίθετα, την ενίσχυση της ανάπτυξης ικανοτήτων, προκειμένου οι συνδικαλιστικές ενώσεις και οι οργανώσεις εργοδοτών να μπορούν να διαπραγματεύονται συλλογικές συμβάσεις σε κλαδικό επίπεδο. Σημαίνει επίσης ότι με αυτόν τον τρόπο, διασφαλίζεται ότι οι ευρωπαϊκοί κανόνες του ανταγωνισμού δεν θα απαγορεύουν πλέον στους ελεύθερους επαγγελματίες να συμμετάσχουν σε συλλογικές διαπραγματεύσεις, και ότι οι κανόνες των δημοσίων συμβάσεων θα προσανατολίζονται στην μοριοδότηση προσφορών που υποβάλλονται από εταιρείες και οργανισμούς που αναγνωρίζουν το δικαίωμα των εργαζομένων στις συλλογικές διαπραγματεύσεις (βλ. σύσταση 4 στο εξής, και ενότητα 4.2, σύσταση 3).

Σύσταση 3

Η συμμετοχή των εργαζομένων στις εταιρείες καθορίζεται από διάφορα νομοθετήματα. Ο ρόλος των συνδικαλιστικών οργανώσεων καθορίζεται εν μέρει από αυτή τη νομοθεσία. Η ενίσχυση του ρόλου των συνδικαλιστικών οργανώσεων θα αύξανε τη συμβολή τους στη μετατόπιση της ισορροπίας προς μια ισχυρότερη εκπροσώπηση και οικονομική δημοκρατία. Οι ακόλουθες νομοθετικές πράξεις θα πρέπει να αναθεωρηθούν και να αναπτυχθούν προς αυτή την κατεύθυνση:

- η οδηγία για τη θέσπιση ευρωπαϊκού συμβουλίου εργαζομένων θα πρέπει να αναθεωρηθεί, προκειμένου να ενισχυθεί η πληροφόρηση και η διαβούλευση των υπαλλήλων και των εργαζομένων σε διεθνικές εταιρείες που απασχολούν περισσότερους από 1.000 υπαλλήλους¹¹
- σε εθνικό επίπεδο θα πρέπει να αναθεωρηθεί η νομοθεσία που αφορά το γενικό πλαίσιο ενημέρωσης και διαβούλευσης, την ενημέρωση των εκπροσώπων των εργαζομένων σε περίπτωση ομαδικών απολύσεων, τη διαφύλαξη των δικαιωμάτων των εργαζομένων σε περίπτωση μεταβίβασης της επιχείρησης και τη συμμετοχή στη λήψη επενδυτικών αποφάσεων·
- μια νέα οδηγία-πλαίσιο θα πρέπει να θεσπιστεί σχετικά με την ενημέρωση των εργαζομένων, τη διαβούλευση, τη συναπόφαση, την πρόβλεψη και τη διαχείριση των αναδιαρθρώσεων. Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο ήδη το 2012 ζήτησε τη θέσπιση νομοθεσίας για την πρόβλεψη και τη διαχείριση της αναδιάρθρωσης. Ο σκοπός της οδηγίας-πλαισίου είναι να προωθήσει και να διευκολύνει την ενημέρωση και τη διαβούλευση για την οικονομική αλλαγή και να βελτιώσει τον τρόπο με τον οποίο οι εταιρείες, οι εκπρόσωποι των εργαζομένων, οι δημόσιες αρχές και άλλοι σχετικοί ενδιαφερόμενοι φορείς σε όλη την Ένωση προβλέπουν, προετοιμάζουν και διαχειρίζονται με κοινωνικά υπεύθυνο τρόπο την εταιρική αναδιάρθρωση.

03

Ενίσχυση της υφιστάμενης ευρωπαϊκής νομοθεσίας για τον ρόλο των εργαζομένων στις εταιρείες, σε ενωσιακό και σε εθνικό επίπεδο, στήριξη των συνδικαλιστικών οργανώσεων και αύξηση του αριθμού των εργαζομένων που καλύπτονται από συλλογική σύμβαση

¹¹ Τα ευρωπαϊκά συμβούλια εργαζομένων είναι όργανα που εκπροσωπούν τους Ευρωπαίους υπαλλήλους μιας εταιρείας. Μέσω αυτών, οι εργαζόμενοι ενημερώνονται και διαβουλευονται με τη διοίκηση για την πρόοδο της επιχείρησης και για τυχόν σημαντικές αποφάσεις σε ευρωπαϊκό επίπεδο που θα μπορούσαν να επηρεάσουν τις συνθήκες απασχόλησης και εργασίας. Τα κράτη μέλη πρέπει να προβλέψουν το δικαίωμα θέσπισης ευρωπαϊκών συμβουλίων εργαζομένων σε εταιρείες ή ομίλους εταιρειών που απασχολούν τουλάχιστον 1.000 εργαζομένους στην ΕΕ και σε άλλες χώρες του Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου (Νορβηγία, Ισλανδία και Λιχτενστάιν), εφόσον απασχολούνται τουλάχιστον 150 εργαζόμενοι σε καθένα από τουλάχιστον δύο κράτη μέλη.

04

Σαφής ορισμός του εργαζομένου στη μελλοντική οδηγία για διαφανείς και προβλέψιμους όρους εργασίας, με σκοπό να τεθεί τέλος στην κατ' επίφαση αυτοαπασχόληση και να δοθεί σε εκατομμύρια εργαζομένους η δυνατότητα να συνδικαλιστούν

Σύσταση 4

Η μελλοντική οδηγία για διαφανείς και προβλέψιμους όρους εργασίας, η οποία περιέχει αρκετές σημαντικές νομοθετικές διατάξεις που εκτίθενται στην ενότητα 5.2 (Σύσταση 1) θα πρέπει να παρέχει έναν σαφή ορισμό του εργαζομένου, με σκοπό να τεθεί τέλος στην κατ' επίφαση αυτοαπασχόληση. Ενώ ορισμένοι ελεύθεροι επαγγελματίες είναι ανεξάρτητοι εργαζόμενοι που αποφασίζουν πότε και πώς θα εργαστούν, άλλοι στέκονται λιγότερο τυχεροί και παγιδεύονται σε επισφαλείς καταστάσεις εξαρτημένης εργασίας. Σύμφωνα με τις εκτιμήσεις πρόσφατης μελέτης, από τους 32 εκατομμύρια ελεύθερους επαγγελματίες στην Ευρώπη (15% του εργατικού δυναμικού), περίπου το ένα τέταρτο εργάζονται σε ευάλωτα εργασιακά πλαίσια και σε συνθήκες συγκαλυμμένης αυτοαπασχόλησης - που χαρακτηρίζονται από ακόμα πιο επισφαλείς καταστάσεις, με χαμηλό επίπεδο εισοδήματος και εργασιακής ασφάλειας, μεγαλύτερη εξάρτηση και λιγότερη εργασιακή αυτονομία. Αντιμετωπίζουν, συνολικά, δυσμενείς συνθήκες εργασίας, γεγονός που φαίνεται να αντιστοιχεί στα χαμηλότερα επίπεδα υγείας και ευημερίας. Τόσο οι «ευάλωτοι» όσο και οι «συγκαλυμμένοι» αυτοαπασχολούμενοι παρουσιάζουν, από πολλές απόψεις, χαρακτηριστικά υπαλλήλου, δεδομένου ότι είναι πιθανότερο να εξαρτώνται από έναν μόνο πελάτη (ιδίως οι «ευάλωτοι») και να είναι λιγότερο αυτόνομοι (ιδίως οι «συγκαλυμμένοι»)¹². Αυτή η νομοθετική αλλαγή θα διασφαλίσει ότι οι εργαζόμενοι που αποδέχονται ένα πιο εύθραυστο κοινωνικά καθεστώς αυτοαπασχόλησης προκειμένου να εργαστούν, όχι μόνο θα επωφελούνται από ασφαλέστερες συνθήκες εργασίας, αλλά θα μπορούν και να συμμετέχουν σε συνδικαλιστικές οργανώσεις.

¹² EUROFOUND (2017) "Οι διάφορες μορφές της αυτοαπασχόλησης" (<https://www.eurofound.europa.eu/publications/blog/the-many-faces-of-self-employment-in-europe>)

3.3. Ζωντανός και ευρύς χώρος δράσης για την κοινωνία των πολιτών

Σύμφωνα με τον ορισμό της παγκόσμιας συμμαχίας για την κοινωνία των πολιτών CIVICUS,¹³ ο χώρος δράσης της κοινωνίας των πολιτών αποτελεί το θεμέλιο κάθε ανοικτής και δημοκρατικής κοινωνίας. Όταν ο χώρος δράσης της κοινωνίας των πολιτών είναι ανοικτός, οι πολίτες και οι οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών μπορούν να οργανώσουν, να συμμετάσχουν και να επικοινωνήσουν απρόσκοπτα. Με αυτόν τον τρόπο, έχουν τη δυνατότητα να διεκδικήσουν τα δικαιώματά τους και να επηρεάσουν τις πολιτικές και κοινωνικές δομές που τους περιβάλλουν. Ενώ στην πλειοψηφία των ευρωπαϊκών χωρών ο χώρος δράσης της κοινωνίας των πολιτών θεωρείται ανοικτός, σε αρκετές χώρες θεωρείται πολύ περιορισμένος και σε μία -στην Ουγγαρία- συναντά φραγμούς.¹⁴ Ήδη από το 2017, η Ουγγαρία και η Πολωνία θέσπισαν νόμους που αποσκοπούν στον περιορισμό και την υπονόμευση της κοινωνίας των πολιτών, ιδίως όσον αφορά τη χρηματοδότησή της. Σε χώρες όπως η Γαλλία και η Ισπανία, έχει περιοριστεί το δικαίωμα στην ειρηνική διαμαρτυρία.

Ο χώρος δράσης της κοινωνίας των πολιτών δεν είναι απλά θεμελιώδης στο πλαίσιο ενός ισχυρού δημοκρατικού συστήματος. Για τους προοδευτικούς, ένας ζωντανός και ευρύς χώρος δράσης για την κοινωνία των πολιτών αποτελεί έναν αναγκαίο και ισχυρό παράγοντα που συμβάλλει στην

αλλαγή. Σε όλη την Ευρώπη και σε όλα τα επίπεδα, οι μη κυβερνητικές οργανώσεις (ΜΚΟ) βρίσκονται στην πρώτη γραμμή σε πολλές μάχες ζωτικής σημασίας για τη δημιουργία μιας βιώσιμης κοινωνίας με ευημερία για όλους. Η δυναμική και θετική αλληλεπίδραση μεταξύ προοδευτικών πολιτικών οργανώσεων και κομμάτων, συνδικαλιστικών ενώσεων, της ακαδημαϊκής κοινότητας και των ΜΚΟ προσφέρει την πιο ισχυρή κινητήρια δύναμη για αλλαγή και, σε πολλές περιπτώσεις, μπορεί να κάνει τη διαφορά, καθώς κανένας από αυτούς τους φορείς δεν είναι αρκετά ισχυρός ώστε να τα καταφέρει από μόνος του.

Η επίτευξη αυτού του δραστήριου χώρου δράσης της κοινωνίας των πολιτών αποκτά ακόμα μεγαλύτερη σημασία στο πλαίσιο της προώθησης ενός προγράμματος μετασχηματιστικής πολιτικής, όπως είναι το πρόγραμμα που συνιστούμε, καθώς αυτός ο στόχος συναντά πολλές αντιστάσεις και οι υποκείμενες σχετικές στρατηγικές πολιτικής χαρακτηρίζονται από βαθιά πολυπλοκότητα. Συνεπώς, είναι ζωτικής σημασίας η διασφάλιση, από τους προοδευτικούς, ενός ζωντανού και ευρύτερου χώρου δράσης για την κοινωνία των πολιτών, σε όλα τα κράτη μέλη και σε ευρωπαϊκό επίπεδο, καθώς και η ανάπτυξη παραγωγικών, αμοιβαία ενθαρρυντικών και υποστηρικτικών αλληλεπιδράσεων μεταξύ όλων αυτών των ομάδων παραγόντων.

¹³ <https://monitor.civicus.org>

¹⁴ Βλ. CIVICUS Monitor που παρακολουθεί τον χώρο δράσης της κοινωνίας των πολιτών σε όλον τον κόσμο (<https://monitor.civicus.org>)

01

**Θέσπιση νομικού
πλαισίου που θα
επιτρέπει τη λειτουργία
μιας ανεξάρτητης
κοινωνίας των πολιτών
χωρίς κυβερνητικές
παρεμβάσεις σε
ολόκληρη την
Ευρωπαϊκή Ένωση**

Σύσταση 1

Είναι αναγκαίος ένας ευρύς προβληματισμός για τη μελλοντική προστασία και ενδυνάμωση του χώρου δράσης της κοινωνίας των πολιτών στην ΕΕ. Στον Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων, με το άρθρο 12 για την ελευθερία του συνέρχεσθαι και του συνεταιρίζεσθαι, η ΕΕ δεσμεύτηκε να διασφαλίσει ότι «κάθε πρόσωπο έχει δικαίωμα στην ελευθερία του συνέρχεσθαι ειρηνικώς και στην ελευθερία του συνεταιρίζεσθαι σε όλα τα επίπεδα, ιδίως στον πολιτικό και τον συνδικαλιστικό τομέα και στους τομείς που αναφέρονται στον πολίτη...». Οι πρόσφατοι περιορισμοί και, σε ορισμένες περιπτώσεις, οι ευθείες προσβολές κατά του χώρου δράσης για την κοινωνία των πολιτών σε πολλές χώρες, καθώς και η ανάγκη διευρυμένης συμμετοχής των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών στον σχεδιασμό και στην εφαρμογή πολιτικών βιώσιμης ανάπτυξης σε διάφορα επίπεδα διακυβέρνησης, καθιστούν απαραίτητο έναν σαφέστερο καθορισμό των αναγκαίων όρων και πρακτικών για τη διασφάλιση ενός ζωντανού χώρου δράσης της κοινωνίας των πολιτών, παντού στην Ευρώπη, μεταξύ άλλων και με νομοθετικά μέσα.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή πρέπει να εξετάσει εις βάθος το πώς μπορεί να δημιουργήσει το κατάλληλο νομικό πλαίσιο που θα διασφαλίσει τη λειτουργία της ανεξάρτητης κοινωνίας των πολιτών χωρίς κυβερνητικές παρεμβάσεις. Επί του παρόντος, η Επιτροπή έχει στη διάθεσή της μόνο τους ελάχιστους αναγκαίους πόρους για τη διερεύνηση των επιπτώσεων των νόμων σχετικά με τις ΜΚΟ και για την προστασία της κοινωνίας των πολιτών. Μια καλή αφετηρία για την Επιτροπή θα ήταν να αναλάβει τη συνολική αξιολόγηση των νέων εθνικών νόμων για τις ΜΚΟ, προκειμένου να διασφαλίσει τη συμμόρφωση τους τόσο με τη νομοθεσία της ΕΕ όσο και με τον Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων. Όλοι οι θεσμοί της ΕΕ θα πρέπει να συνεργαστούν με νομικούς και με οργανισμούς με σχετική τεχνογνωσία για την προστασία της κοινωνίας των πολιτών. Στο ανώτατο πολιτικό επίπεδο, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο θα μπορούσε, με τη μορφή πολιτικής δήλωσης ή ειδικού χάρτη για τη δράση της κοινωνίας των πολιτών, να διατυπώσει ένα ξεκάθαρο όραμα και τους βασικούς όρους της ευρωπαϊκής πολιτικής δέσμευσης για μια ανθηρή κοινωνία των πολιτών.

Σύσταση 2

Η πλατφόρμα, που ξεκίνησε στις αρχές του 2017, φέρνει σε επαφή ένα ευρύ φάσμα ενδιαφερομένων παραγόντων, που περιλαμβάνει, μεταξύ άλλων, προοδευτικές ΜΚΟ που συνεργάζονται μέσω της συμμαχίας SDG Watch Europe. Ωστόσο, ο ρόλος της πλατφόρμας περιορίζεται στην εκπαίδευση και στην ανταλλαγή βέλτιστων πρακτικών. Ο ρόλος της πλατφόρμας θα πρέπει να διευρυνθεί και να ενδυναμωθεί. Αυτό ανταποκρίνεται επίσης και στον στόχο 17 των ΣΒΑ των Ηνωμένων Εθνών, που επιδιώκει την ενίσχυση των παγκόσμιων συνεργασιών για την υποστήριξη και την επίτευξη των φιλόδοξων στόχων της ατζέντας για το 2030, φέρνοντας σε επαφή εθνικές κυβερνήσεις, τη διεθνή κοινότητα, την κοινωνία των πολιτών, τον ιδιωτικό τομέα και άλλους φορείς.

Σε αυτό το πλαίσιο, προσυπογράφουμε πλήρως τις προτάσεις της SDG Watch Europe στην πρόσφατη διατύπωση θέσης,¹⁵ που συνιστά την επέκταση του ρόλου της πλατφόρμας με εννέα λειτουργίες ((i) παροχή συμβουλών για ζητήματα εσωτερικής και εξωτερικής πολιτικής· (ii) διασφάλιση ότι οι βασικές αρχές του θεματολογίου για το 2030, όπως η συνοχή της πολιτικής για τη βιώσιμη ανάπτυξη, η διασφάλιση ότι δεν θα μείνει κανένας πίσω και σεβασμός των ορίων του πλανήτη, λαμβάνονται πλήρως υπόψη κατά τον σχεδιασμό, την εφαρμογή, την παρακολούθηση, την επανεξέταση και τη συνέχεια του θεματολογίου για το 2030· (iii) παροχή συμβουλών σε ζητήματα επικοινωνίας και δραστηριοτήτων με το ευρύ κοινό· (iv) παροχή συμβουλών για τις δημοσιονομικές πολιτικές της ΕΕ και το μελλοντικό πολυετές δημοσιονομικό πλαίσιο (ΠΔΠ)· (v) διασφάλιση της ενσωμάτωσης των αρχών και των προτεραιοτήτων του θεματολογίου για το 2030 στο θεματολόγιο έρευνας της ΕΕ και πρόταση των κατάλληλων πεδίων έρευνας· (vi) συμμετοχή στην εκπαίδευση και στην προώθηση των βέλτιστων πρακτικών (vii) παροχή συμβουλών για την παρακολούθηση και την υποβολή εκθέσεων για την υλοποίηση των ΣΒΑ της ΕΕ και των κρατών μελών· (viii) διευκόλυνση της αποτελεσματικής και συνεχούς σύνδεσης με τις εθνικές πλατφόρμες ΣΒΑ· (ix) προβληματισμός και καινοτομία για μια αποτελεσματική μακροπρόθεσμη διακυβέρνηση για τη βιώσιμη ανάπτυξη·

Ένα περαιτέρω βήμα πρέπει να είναι η σύνδεση της πλατφόρμας με την υλοποίηση της κατάλληλης μελλοντικής ευρωπαϊκής στρατηγικής (η οποία έχει ήδη καθυστερήσει) για τη βιώσιμη ανάπτυξη στο πλαίσιο ενός μεταρρυθμισμένου Ευρωπαϊκού Εξαμήνου (βλ. ενότητα 7.3), με ενισχυμένο ρόλο έναντι των τριών ευρωπαϊκών θεσμών, και όχι μόνο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Ειδικότερα, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο θα πρέπει να αναλάβει την πρωτοβουλία να λαμβάνει τακτικά τη γνώμη και να διαβουλεύεται με την πλατφόρμα σχετικά με το κοινοβουλευτικό του έργο που σχετίζεται με τις πολιτικές βιώσιμης ανάπτυξης, μεταξύ άλλων και στο πλαίσιο της ετήσιας συζήτησης της ολομέλειας σχετικά με την υλοποίηση των ΣΒΑ στην Ευρώπη. Η προσέγγιση αυτή θα μπορούσε σε μεγάλο βαθμό να ενισχυθεί και να υποστηριχθεί με τη βελτίωση της σύνδεσης με τις εθνικές συμμαχίες και τις πλατφόρμες βιώσιμης ανάπτυξης, βλ. τη σύσταση 3 κατωτέρω.

02

Ενίσχυση και διεύρυνση του ρόλου της Πολυσυμμετοχικής Πλατφόρμας της ΕΕ για τους Στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης των Ηνωμένων Εθνών, σύμφωνα με τον Στόχο 17

¹⁵ Διατύπωση θέσης της SDG Watch Europe για τη δημιουργία μιας νέας Πολυσυμμετοχικής Πλατφόρμας της ΕΕ https://docs.wixstatic.com/ugd/09175c_047ef35bf97f4cdf85b820e881e3e96f.pdf

03

Προώθηση της ανάπτυξης εθνικών συμμαχιών βιώσιμης ανάπτυξης μεταξύ των ενδιαφερόμενων μερών στο σύνολο της κοινωνίας και ένταξη τους σε ουσιαστικό διάλογο της κοινωνίας των πολιτών με τις δημόσιες αρχές (εθνικές/περιφερειακές/τοπικές κυβερνήσεις και διοικητικές αρχές) για τον σχεδιασμό, την υλοποίηση και την παρακολούθηση των δημόσιων στρατηγικών για τη βιώσιμη ανάπτυξη στο πλαίσιο των ΣΒΑ των ΗΕ και σε σχέση με τον σχεδιασμό και την υλοποίηση ενός μελλοντικού Κύκλου Βιώσιμης Ανάπτυξης

Σύσταση 3

Η επιδίωξη ενός φιλόδοξου θεματολογίου για τη βιώσιμη ανάπτυξη στα κράτη μέλη, ενισχύεται σημαντικά με την ευρεία και ενεργό κινητοποίηση που σημειώνεται στο πλαίσιο ενός ευρύτερου φάσματος κοινωνικών ομάδων και ενδιαφερόμενων παραγόντων. Το ιταλικό παράδειγμα εθνικής συμμαχίας για τη βιώσιμη ανάπτυξη (ASviS),¹⁶ που δημιουργήθηκε το 2016 είναι, εν προκειμένω, αξιοσημείωτο, και διαδραματίζει όλο και πιο σημαντικό ρόλο ως κινητήρια δύναμη για την αλλαγή στη χώρα, σε πολλαπλά επίπεδα.

Ενθαρρύνουμε τους προοδευτικούς φορείς σε όλες τις χώρες να αναπτύξουν παρεμφερείς πρωτοβουλίες, προσαρμοσμένες στις εθνικές συνθήκες και χαρακτηριστικά. Ένας ευρωπαϊκής κλίμακας ιστός ισχυρών εθνικών συμμαχιών για τη βιώσιμη ανάπτυξη θα απελευθερώσει τεράστια ενέργεια και γνώσεις για την τροφοδότηση της ορθής δράσης πολιτικής, τόσο σε εθνικό όσο και σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Οι συμμαχίες αυτές θα πρέπει να συμπεριλάβουν οργανισμούς και δίκτυα που ασχολούνται με την αντιμετώπιση ενός ή περισσότερων προβληματισμών σχετικά με τη βιώσιμη ανάπτυξη, όπως είναι αυτά που δραστηριοποιούνται σε ζητήματα κοινωνικής δικαιοσύνης ή περιβαλλοντικά ζητήματα. Αυτό θα δημιουργούσε επίσης και την απαραίτητη αμφίδρομη επικοινωνία μεταξύ εθνικού και ευρωπαϊκού επιπέδου, προκειμένου να υποστηριχθεί μια αποτελεσματική σύλληψη και υλοποίηση μιας μελλοντικής στρατηγικής για τη βιώσιμη ανάπτυξη, προσέγγιση που δυστυχώς απουσίαζε από πρωτοβουλίες του παρελθόντος όπως η στρατηγική της Λισαβόνας και τη στρατηγική «Ευρώπη 2020».

Ο χώρος δράσης της κοινωνίας των πολιτών σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο μπορεί επίσης να ενισχυθεί μέσω της ορθής εφαρμογής του ευρωπαϊκού κώδικα δεοντολογίας για την εταιρική σχέση και της αρχής της εταιρικής σχέσης στην πολιτική συνοχής, όπως συνιστάται στην ενότητα 5.5, σύσταση 4.

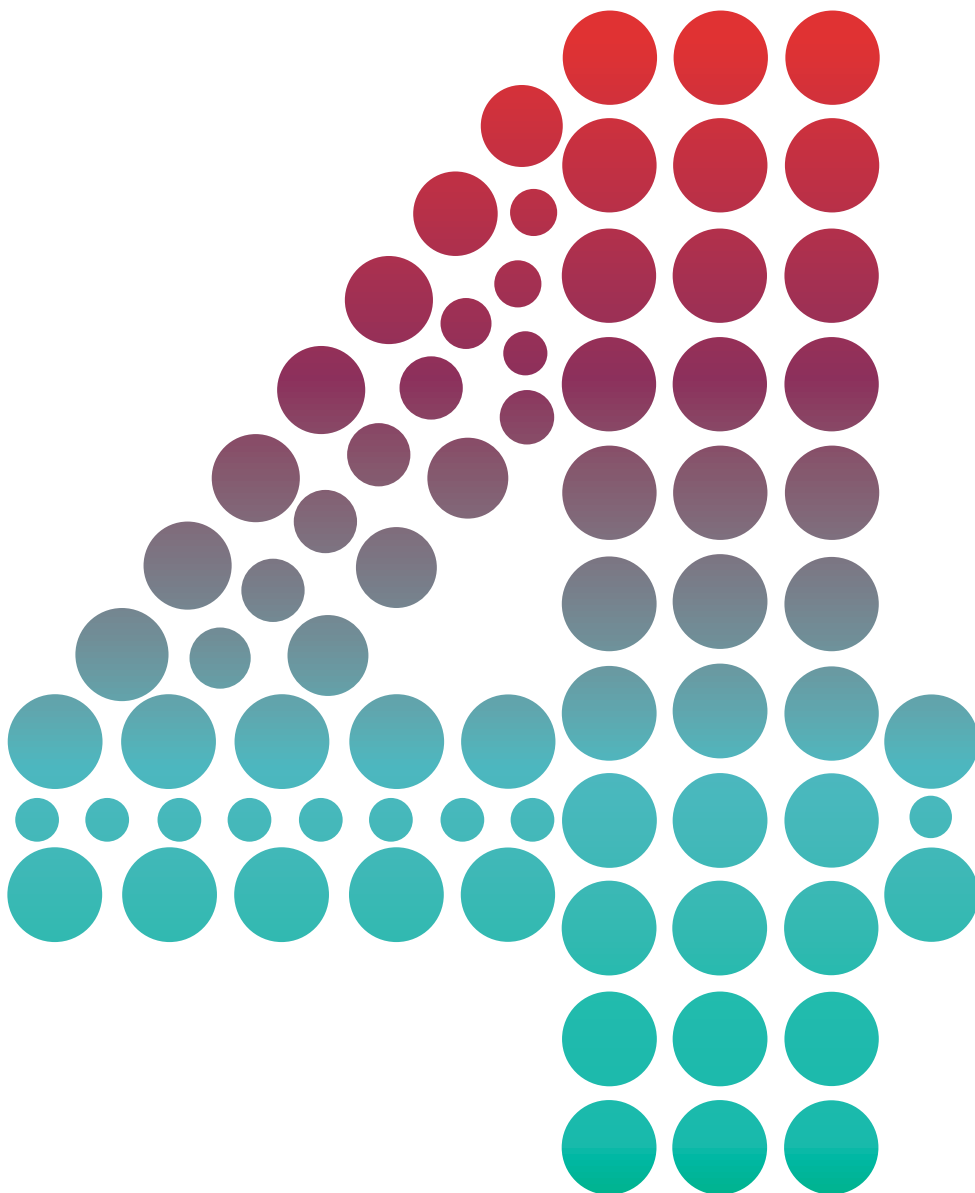
¹⁶ <http://asvis.it/1-asvis/>

Περαιτέρω μέτρα >>

Η Συνθήκη της Λισαβόνας προάγει την ενεργό συμμετοχή των ιδίων των πολιτών και των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών, ως φορέων που συμμετέχουν σε κυβερνητικές δομές της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Το άρθρο 11 της Συνθήκης το οποίο αφορά τη συμμετοχική δημοκρατία, προβλέπει ότι τα θεσμικά όργανα της ΕΕ διατηρούν ανοιχτό, διαφανή και τακτικό διάλογο με τις αντιπροσωπευτικές ενώσεις και την κοινωνία των πολιτών. Ωστόσο, έως σήμερα δεν έχουν καθοριστεί ελάχιστα πρότυπα για τον διάλογο με τους πολίτες σε επίπεδο ΕΕ, γεγονός που είναι αποτρεπτικό για την ανάδειξη σαφών και προβλέψιμων πρακτικών. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θα μπορούσε να διατυπώσει μια πρόταση για αυτά τα πρότυπα με βάση τη Συνθήκη της Λισαβόνας, προκειμένου να διασφαλίσει την επαρκή διαβούλευση με τις οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών, καθώς και τη δέουσα συμμετοχή τους στις διαδικασίες ευρωπαϊκής πολιτικής, με τρόπο σαφώς καθορισμένο, αποτελεσματικό, χωρίς αποκλεισμούς και διαφανή.



**Ελάχιστα πρότυπα για
τον διάλογο με τους
πολίτες σε επίπεδο ΕΕ**



Αναμορφώνοντας τον καπιταλισμό

Μια πολυσχιδής,
διαφοροποιημένη οικονομία 73

Υπεύθυνη και βιώσιμη
εταιρική ευθύνη 80

Αποτελεσματική είσπραξη
φόρων από τις εταιρείες 85

Ένας υπεύθυνος
χρηματοπιστωτικός τομέας
χωρίς αποκλεισμούς 90

Τεχνολογική εξέλιξη προς
όφελος όλων 96

Παρόλο που οι ιδιωτικές εταιρείες δημιουργούν αξία και θέσεις εργασίας παρέχοντας προϊόντα και υπηρεσίες που καλύπτουν τις ανθρώπινες ανάγκες, οι επιχειρηματικές στρατηγικές τους πολλές φορές χαράσσονται στο πλαίσιο μιας βραχυπρόθεσμης λογικής. Η βραχυπρόθεσμη αυτή λογική στην ουσία εξυπηρετεί το στόχο μεγιστοποίησης του κέρδους, δημιουργώντας προβλήματα για την κοινωνία στο σύνολό της. Οι εταιρείες μπορούν ακόμα εύκολα να εξωτερικεύσουν το περιβαλλοντικό κόστος, όπως και το κοινωνικό κόστος, με διάφορους τρόπους. Πολλές φορές, η ρύπανση που προκαλείται από τις επιχειρηματικές δραστηριότητες μεταφέρεται στην κοινωνία, ανεξάρτητα από το αν προκαλεί ζημία στο περιβάλλον ή επηρεάζει τη σωματική υγεία των ανθρώπων.

Οι εργαζόμενοι ζουν σε δύσκολες συνθήκες λόγω των χαμηλών αμοιβών ή των δυσμενών εργασιακών συνθηκών και αναγκάζονται να στραφούν στο δημόσιο σύστημα υγείας για να αντιμετωπίσουν τις επακόλουθες σωματικές και ψυχολογικές ασθένειες. Η κοινωνία, ως σύνολο, οφείλει να στηρίζει το κόστος των σημερινών αγορών που έχουν ως γνώμονα το κέρδος. Θα μπορούσε ίσως να αντιτάξει κανείς ότι, με την καταβολή των φόρων που τους αναλογούν, οι εταιρείες αντισταθμίζουν το εν λόγω κόστος μέσω της μεταφοράς ποσών. Ωστόσο, ο ιδιωτικός τομέας - και ιδίως οι μεγάλες επιχειρήσεις - φοροδιαφεύγει και χρησιμοποιεί εξελιγμένα συστήματα φορολογικού σχεδιασμού για να μειώσει τη δίκαιη φορολογική συνεισφορά του. Επιπλέον, ένα οικονομικό σύστημα που προκαλεί κόστος και εξωτερικές ζημιές μεγάλης κλίμακας, ζητήματα που θα πρέπει στη συνέχεια να επιλυθούν (και εν μέρει είναι αδύνατο να επιλυθούν) είναι εξαιρετικά αναποτελεσματικό, σε σύγκριση με ένα σύστημα που είναι σε θέση να προβλέπει αυτές τις ζημιές και το κόστος πριν επέλθουν.

Ιδίως ο χρηματοπιστωτικός τομέας είναι ένας τομέας που έχει ταχθεί ενάντια στα συμφέροντα της κοινωνίας, με την προώθηση και διευκόλυνση στρατηγικών φοροδιαφυγής σε παγκόσμιο επίπεδο, και έχει τροφοδοτήσει τη μεγαλύτερη οικονομική και κοινωνική κρίση της μεταπολεμικής εποχής με την ανεύθυνη ανάληψη ευρέων κερδοσκοπικών δραστηριοτήτων.

Τις τελευταίες δεκαετίες, παρατηρήθηκε η τάση αύξησης της συγκέντρωσης εταιριών σε γιγαντιαίες πολυεθνικές σε ένα ευρύ φάσμα βασικών τομέων, λόγω του ελεύθερου εμπορίου και της ελεύθερης κίνησης κεφαλαίων σε πολλές περιοχές της υφηλίου. Πολλές από αυτές τις εταιρείες επεδίωξαν, με τρόπο επιθετικό, να αποκτήσουν πρόσβαση σε φθηνότερο εργατικό δυναμικό και σε χαμηλότερα εργασιακά πρότυπα που ήταν το αποτέλεσμα αυτού του κύματος απελευθέρωσης του εμπορίου, προκειμένου να δημιουργήσουν παγκόσμιες αλυσίδες αξίας, που τροφοδοτούν την κοινωνική εκμετάλλευση και την περιβαλλοντική ζημία. Παρόλο που αυτό το μοντέλο παραγωγής αποφέρει ορισμένα άμεσα οικονομικά οφέλη για τις φτωχότερες χώρες, έχει συνολικά αρνητικές επιπτώσεις στο περιβάλλον και στις κοινωνικές συνθήκες, συμπεριλαμβανομένων των κακών συνθηκών εργασίας, σε ότι αφορά στην εργασιακή ασφάλεια και την υγεία στην εργασία. Η σχετική ευκολία με την οποία οι παγκόσμιες εταιρείες μεταφέρουν την παραγωγή τους (συνήθως σε χώρες

όπου το κόστος είναι χαμηλότερο) δημιουργεί πρόσθετους κινδύνους για τις θέσεις εργασίας στην Ευρώπη.

Η οικονομική ισχύς που αναδείχθηκε μέσα από αυτές τις τάσεις έχει αυξανόμενες επιπτώσεις στη δημοκρατία. Οι μεγάλες εταιρείες χρησιμοποιούν λόμπι μεγάλης επιρροής για την υπεράσπιση των ειδικών συμφερόντων τους, συχνά εις βάρος του ευρύτερου κοινού συμφέροντος. Δεν υπάρχουν πολλές πραγματικές αντισταθμιστικές δυνάμεις πέρα από την κάλπη. Συχνά οι πολίτες δεν είναι επαρκώς ενημερωμένοι, ή πέφτουν θύματα χειραγώγησης όταν επιχειρούν να διαμορφώσουν τις απόψεις τους. Οι συνδικαλιστικές οργανώσεις, που λειτουργούσαν παραδοσιακά ως αντίβαρο στα εταιρικά συμφέροντα, έχουν αποδυναμωθεί σε πολλές χώρες, εξ αιτίας της συρρίκνωσης των μελών και των δημόσιων πολιτικών και κυβερνητικών προσεγγίσεων που στοχεύουν στην εξασθένηση του ρόλου τους. Από την άλλη μεριά, οι μεγαλύτερες εταιρείες εκμεταλλεύονται τις μικρότερες, προβαίνοντας σε καθυστερήσεις πληρωμών, διοχετεύοντας με αυτόν τον τρόπο πρόσθετη αξία στην κορυφή της κλίμακας του εταιρικού πλούτου.

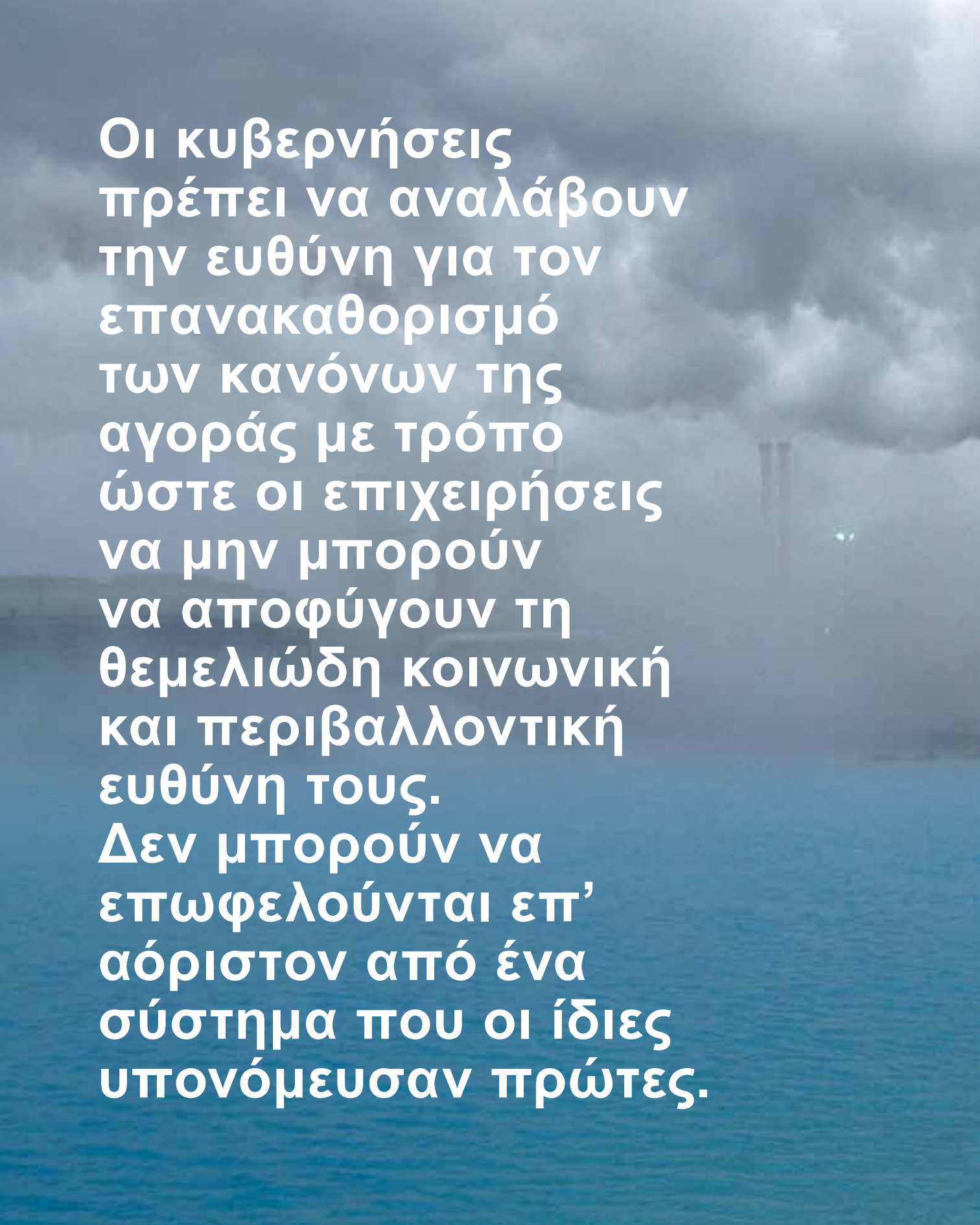
Η συγκέντρωση του εταιρικού πλούτου βρίσκεται σε δυσθεώρητα επίπεδα. Μόλις 147 παγκόσμιες εταιρείες, που δεν αποτελούν καν το 1% των εταιριών, ελέγχουν το 40% του παγκόσμιου πλούτου.¹⁷ Τα τελευταία δεδομένα καταδεικνύουν ότι ήδη υπάρχουν δύο παγκόσμιες εταιρείες - η Apple και η Amazon - που η αγοραία αξία τους ανέρχεται στο ένα τρισεκατομμύριο δολάρια ΗΠΑ. Αυτή η οικονομική ισχύς θέτει σε αμφιβολία την ικανότητα της κοινωνίας στο σύνολό της, την ικανότητα όλων μας, να επανακτήσουμε στο μέλλον τον έλεγχο της κοινής μας μοίρας.

Η αγοραία αξία και ο εταιρικός πλούτος δεν είναι οι μοναδικές ανησυχίες. Ένα ευρύ φάσμα πολυεθνικών εταιριών συμμετέχουν σε εκτεταμένα ερευνητικά προγράμματα που σχετίζονται με την τεχνητή νοημοσύνη και τη ρομποτική. Το να αντιμετωπίζονται αυτές οι τεχνολογικές εξελίξεις μόνο ως πηγή ευημερίας και ανθρώπινης προόδου θα ήταν εξαιρετικά αφελές. Αν οι κυβερνήσεις και η κοινωνία γενικότερα δεν αξιοποιήσουν αυτές τις σημαντικές αλλαγές προς όφελος όλων τα επόμενα χρόνια, αυτές θα οδηγήσουν σε μεγαλύτερη εκμετάλλευση και συγκέντρωση του πλούτου, δημιουργώντας ακόμα μεγαλύτερες κοινωνικές αντιθέσεις και απειλώντας τα θεμέλια της δημοκρατίας.

¹⁷ Δίκτυο παγκόσμιου εταιρικού ελέγχου ETH Ζυρίχη 2012: https://arxiv.org/PS_cache/arxiv/pdf/1107/1107.5728v2.pdf

Οι εταιρείες είναι βασικοί παράγοντες στη διαμόρφωση της κοινωνίας στην οποία ζούμε· πρέπει και αυτές να αναλάβουν τον ρόλο τους στη δημιουργία μιας πραγματικά βιώσιμης κοινωνίας. Κάποιες από αυτές είναι φυσικά διατεθειμένες να συμβάλουν σε αυτό περισσότερο από άλλες, και ορισμένες μεγαλύτερες εταιρείες έχουν ήδη δεσμευτεί για πιο κοινωνικά υπεύθυνες και βιώσιμες μορφές εταιρικής δραστηριότητας. Ωστόσο, αυτό απέχει πολύ ακόμα από το γίνει ο κανόνας. Ο χρόνος τελειώνει, και είναι πολύ αργά πια για να ελπίζουμε ότι οι καλές προθέσεις θα υλοποιηθούν κάποια στιγμή στο μέλλον. Οι κυβερνήσεις πρέπει να αναλάβουν την ευθύνη για τον επανακαθορισμό των κανόνων της αγοράς με τρόπο ώστε οι επιχειρήσεις να μην μπορούν να αποφύγουν τη θεμελιώδη κοινωνική και περιβαλλοντική ευθύνη τους. Δεν μπορούν να επωφελούνται επ' αόριστον από ένα σύστημα που οι ίδιες υπονόμευσαν πρώτες.

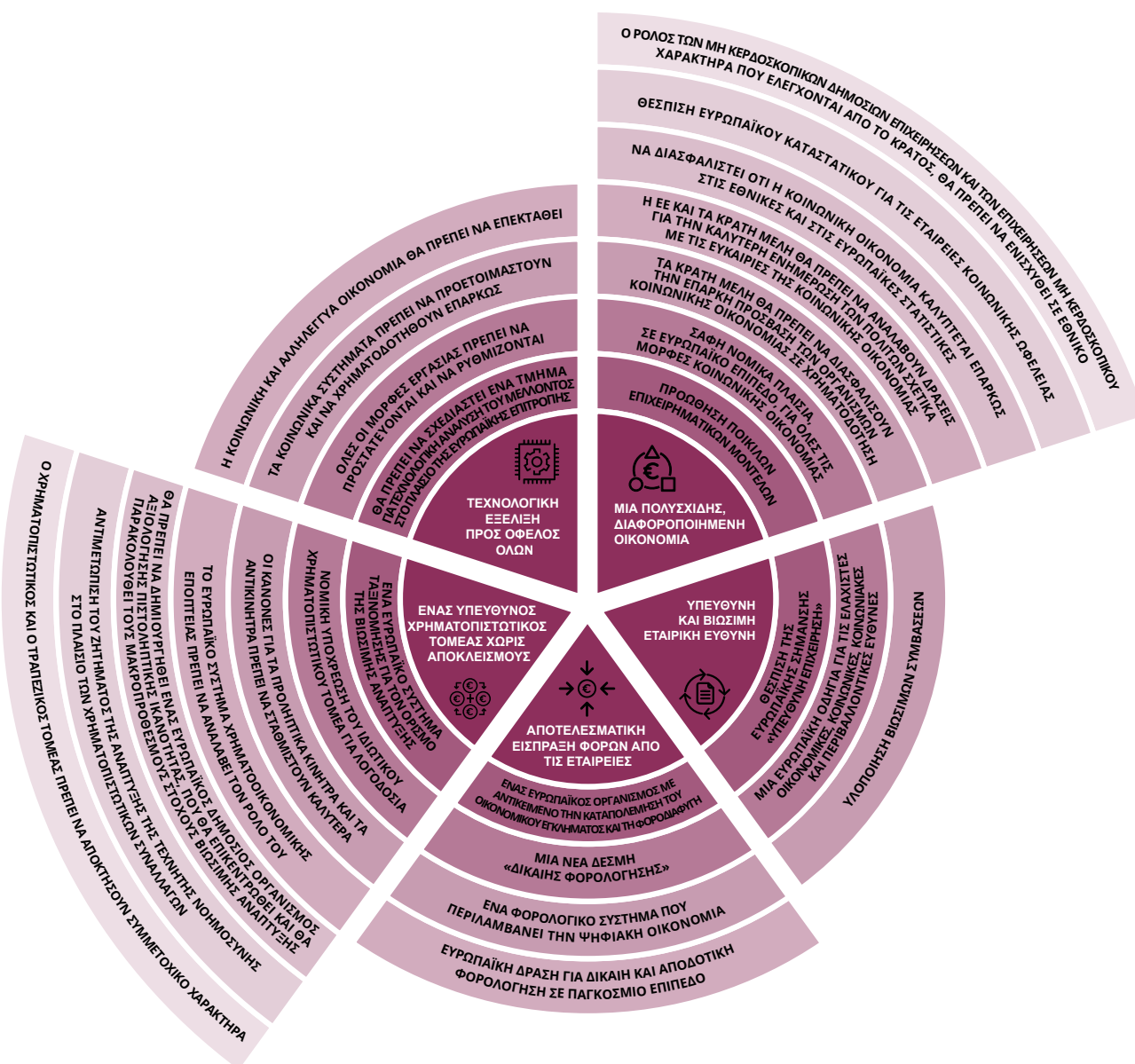
Από αυτή τη γάση, η σημερινή κυριαρχία των καπιταλιστικών επιχειρηματικών μορφωμάτων που λειτουργούν με γνώμονα το κέρδος δεν είναι η πλέον κατάλληλη μορφή οικονομικής δομής για μια βιώσιμη κοινωνία. Άλλες μορφές συλλογικής οικονομικής δραστηριότητας έχουν αποδείξει την ικανότητά τους για παροχή προϊόντων και υπηρεσιών, τόσο σε τοπικό όσο και σε υψηλότερο επίπεδο, με τρόπους αποτελεσματικούς, χρησιμοποιώντας ταυτόχρονα διάφορες δομές ιδιοκτησίας, με σεβασμό στην ευρύτερη κοινωνική ευθύνη και στην ευθύνη για βιωσιμότητα, και διανέμοντας τα κέρδη από την οικονομική τους δραστηριότητα με δικαιότερους τρόπους. Έχουν επίσης επιδείξει μεγαλύτερη ανθεκτικότητα σε περιόδους οικονομικής κρίσης, ιδίως όσον αφορά στη διαφύλαξη των θέσεων εργασίας. Πιστεύουμε πως πραγματικά βιώσιμη οικονομία μπορεί να είναι μόνο η οικονομία στην οποία αναπτύσσονται και συνυπάρχουν διαφορετικές επιχειρηματικές μορφές, ακόμα και υβριδικές, έτσι ώστε η λογική που στρέφεται ουσιαστικά γύρω από το κέρδος, να πάψει να κυριαρχεί στις αγορές μας και, ενδεχομένως, μακροπρόθεσμα, να πάψει να αποτελεί την κυρίαρχη βασική οικονομική μορφή.



Οι κυβερνήσεις
πρέπει να αναλάβουν
την ευθύνη για τον
επανακαθορισμό
των κανόνων της
αγοράς με τρόπο
ώστε οι επιχειρήσεις
να μην μπορούν
να αποφύγουν τη
θεμελιώδη κοινωνική
και περιβαλλοντική
ευθύνη τους.
Δεν μπορούν να
επωφελοούνται επ'
αόριστον από ένα
σύστημα που οι ίδιες
υπονόμευσαν πρώτες.



ΑΝΑΜΟΡΦΩΝΟΝΤΑΣ ΤΟΝ ΚΑΠΙΤΑΛΙΣΜΟ



4.1. Μια πολυσχιδής, διαφοροποιημένη οικονομία

Προκειμένου να διασφαλιστεί ότι η ιδιωτική οικονομική δραστηριότητα λαμβάνει αποτελεσματικότερα υπόψη τις κοινωνικές και περιβαλλοντικές προκλήσεις, πέρα από την επίτευξη κέρδους, και συμβάλλει περισσότερο στη δίκαιη κατανομή του πλούτου και των εισοδημάτων,¹⁸ πρέπει να προωθηθούν εναλλακτικές μορφές επιχειρήσεων, όπου είναι δυνατόν, οι οποίες θα ενισχύσουν την πολυμορφία της οικονομίας, θα την καταστήσουν πιο συνεργατική, λιγότερο προσηλωμένη σε βραχυπρόθεσμους προβληματισμούς και στη μεγιστοποίηση του κέρδους, και

πιο υπεύθυνη απέναντι στο εξωτερικό κόστος που προκαλείται από την εταιρική δραστηριότητα εις βάρος της κοινωνίας συνολικά. Ο πιο προφανής τρόπος για να επιτευχθεί αυτό είναι η προώθηση της κοινωνικής και αλληλέγγυας οικονομίας, η οποία είναι κρίσιμης σημασίας, όπως αναλύεται παρακάτω. Ωστόσο, παράλληλα αναπτύσσονται και ορισμένα στοιχεία της παραδοσιακής, κυρίαρχης οικονομίας με άλλες μορφές εταιρικής διακυβέρνησης, με ταυτόχρονη διατήρηση μιας κερδοσκοπικής (αν και κάπως μετριασμένης) προσέγγισης.

¹⁸ Για παράδειγμα, οι αναλογίες αμοιβών στους συνεταιρισμούς και στις κοινωνικές επιχειρήσεις είναι σημαντικά χαμηλότερες απ' ό,τι στις αντίστοιχες εταιρείες, και κατά πολύ χαμηλότερες απ' ό,τι στις πολυεθνικές εταιρείες

01

Προώθηση ποικίλων επιχειρηματικών μοντέλων, συμπεριλαμβανομένων των συνεταιρισμών, της συμμετοχής των εργαζομένων στο μετοχικό κεφάλαιο, των μοντέλων συμμετοχής πολλών ενδιαφερομένων μερών στο κεφάλαιο, των τραστ και άλλων μορφών, με στόχο την προώθηση μιας πιο διαφοροποιημένης οικονομικής επιχειρηματικής δομής η οποία ενσωματώνει το κοινωνικό και περιβαλλοντικό οικονομικό κόστος καλύτερα απ' ό,τι το σημερινό σύστημα, καθώς και τη δικαιότερη κατανομή του εισοδήματος και του πλούτου

Σύσταση 1

Σήμερα λειτουργούν περισσότερες από 2 εκατομμύρια επιχειρήσεις κοινωνικής οικονομίας στην Ευρώπη, οι οποίες αντιστοιχούν στο 10% όλων των επιχειρήσεων στην ΕΕ. Περισσότεροι από 14 εκατομμύρια άνθρωποι, περίπου 6,5% του ευρωπαϊκού εργατικού δυναμικού, απασχολείται σε επιχειρήσεις κοινωνικής οικονομίας. Πριν από μια δεκαετία, ο αριθμός αυτός ήταν 10 εκατομμύρια. Στο πλαίσιο της κοινωνικής οικονομίας, συνυπάρχουν διάφορες προσεγγίσεις, όπως ιδρύματα, ενώσεις, ταμεία αλληλασφάλισης και συνεταιρισμοί. Οι συνεταιρισμοί απασχολούν περισσότερους από 5 εκατομμύρια ανθρώπους και αριθμούν 123 εκατομμύρια μέλη - και η ιδιοκτησία τους ανήκει κατά το ένα πέμπτο σε Ευρωπαίους.

Μεταξύ των βασικών χαρακτηριστικών της κοινωνικής οικονομίας, που τη διαφοροποιούν από το κυρίαρχο επιχειρηματικό μοντέλο είναι τα ακόλουθα:¹⁹

- υπεροχή του ανθρώπου (οι άνθρωποι είναι πάνω από το κεφάλαιο)
- βιώσιμη ανάπτυξη (το κέρδος δεν αποτελεί τον απώτερο σκοπό)
- κοινωνική και οικονομική ισορροπία (οι κοινωνικοί στόχοι είναι κεντρικής σημασίας)
- δημοκρατική διακυβέρνηση και συμμετοχή στο κεφάλαιο (δημοκρατική, διαφανής και συμμετοχική κουλτούρα λήψης αποφάσεων)

Η κοινωνική οικονομία είναι παρούσα σε ευρύ φάσμα τομέων, και εξαπλώνεται περαιτέρω. Αποτελεί την κινητήρια δύναμη για την κοινωνική καινοτομία, την αλληλεγγύη και τις κοινωνικές επενδύσεις. Διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στην εδαφική και τοπική ανάπτυξη, ιδίως σε χώρες στις οποίες έχει αναπτυχθεί περισσότερο, όπως η Ιταλία. Η κατάσταση σε κάθε χώρα, ωστόσο, ποικίλει σε μεγάλο βαθμό, καθώς κάποια κράτη μέλη έχουν σημαντικές και δραστήριες κοινωνικές οικονομίες, όπως η Γαλλία, η Γερμανία, η Ισπανία, η Ιταλία, το ΗΒ και η Πολωνία, οι οποίες αντιπροσωπεύουν το 80% του συνόλου των θέσεων εργασίας στην κοινωνική οικονομία, με τα μεγαλύτερα μερίδια θέσεων απασχόλησης να παρατηρούνται στην Ιταλία και στη Γαλλία (περίπου 10% της συνολικής απασχόλησης), ενώ σε άλλα κράτη μέλη, όπως στις χώρες της νοτιοανατολικής Ευρώπης, ο τομέας αυτός δεν έχει αναπτυχθεί αρκετά.

Η απασχόληση σε κοινωνικές επιχειρήσεις, συνεταιρισμούς και σε επιχειρήσεις των οποίων το κεφάλαιο ανήκει στους εργαζομένους, φαίνεται να είναι πιο σταθερή σε περιόδους ύφεσης. Όσον αφορά τους συνεταιρισμούς, τα στοιχεία καταδεικνύουν ότι αυτό οφείλεται στο ότι οι εργαζόμενοι έχουν την τάση να αντισταθμίζουν τις αμοιβές με την εργασιακή ασφάλεια, δεδομένου ότι οι δομές παροχής κινήτρων στηρίζουν την αλληλεγγύη στην απασχόληση και, συνεπώς, περικοπές ή μειώσεις των αμοιβών σε περιόδους ύφεσης. Άλλοι οργανισμοί κοινωνικής οικονομίας ενδέχεται να υπέστησαν πλήγμα. Για παράδειγμα, οι οργανισμοί που στηρίζονται σε κρατικές συμβάσεις για την παροχή δημοσίων υπηρεσιών, επλήγησαν σοβαρά από τη λιτότητα. Ωστόσο, φαίνεται να υπάρχει, συγκριτικά, μεγαλύτερη ικανοποίηση των εργαζομένων συνολικά και, επομένως, ευημερία, σε όλους τους οργανισμούς κοινωνικής οικονομίας.

¹⁹ Διάφορες πηγές χρησιμοποιούν διαφορετικούς ορισμούς για να περιγράψουν την κοινωνική οικονομία, ωστόσο όλες συγκλίνουν. Ο παρών χαρακτηρισμός προέρχεται από τη μελέτη του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου για την κοινωνική οικονομία, του 2016.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση επιχείρησε να προωθήσει την κοινωνική οικονομία, θεσπίζοντας σχετικό ενιαίο νομικό πλαίσιο τη δεκαετία του 90, με διάφορους κανονισμούς του Συμβουλίου για τους επιμέρους τομείς της κοινωνικής οικονομίας, ωστόσο, λόγω της αντίστασης που συνάντησε από το Συμβούλιο, η Επιτροπή τελικά απέσυρε τις προτάσεις της το 2006. Μόνο το καταστατικό του ευρωπαϊκού συνεταιρισμού συμφωνήθηκε το 2003. Εν τούτοις, σήμερα παραμένει εξίσου καίριο το αίτημα για τη θέσπιση ενός κοινού νομικού πλαισίου. Η έλλειψη ενός ευρωπαϊκού καταστατικού για τα ταμεία αλληλασφάλισης, τις ενώσεις και τα ιδρύματα αποτελεί ένα νομοθετικό εμπόδιο που επηρεάζει αρνητικά την ικανότητα των φορέων κοινωνικής οικονομίας να λειτουργήσουν διασυνοριακά, ιδίως μέσα στα κράτη μέλη στα οποία δεν προβλέπεται νομοθετική αναγνώριση βάσει του εθνικού δικαίου.

Σε μια βιώσιμη κοινωνία, η κοινωνική οικονομία δεν θα πρέπει να αντιμετωπίζεται ως πρόσθετο μοντέλο ή ως εναλλακτική περιορισμένης εμβέλειας στο κυρίαρχο επιχειρηματικό μοντέλο που λειτουργεί με γνώμονα το κέρδος, αλλά ως ένα μακροπρόθεσμο και ευρέως αποδεκτό μοντέλο για μια πραγματικά βιώσιμη οικονομία, όσον αφορά όχι μόνο την κοινωνία και το περιβάλλον αλλά και τη δημοκρατία. Θα πρέπει να στηριχθεί η κοινωνική και αλληλέγγυα οικονομία με γνώμονα αυτόν τον στόχο - να επιδιωχθεί η επέκταση των δραστηριοτήτων της πέραν του 10% του μεριδίου απασχόλησης που επιτυγχάνει σήμερα, καθώς και να δοθεί σε πιο υβριδικά επιχειρηματικά μοντέλα η δυνατότητα να αναπτυχθούν. Αυτό απαιτεί μια ακόμα πιο φιλόδοξη στρατηγική από αυτήν που επικρατεί σήμερα. Οι επιχειρήσεις κοινωνικής οικονομίας, οι συνεταιρισμοί, τα ταμεία αλληλασφάλισης και οι ενώσεις θα πρέπει να διαδραματίσουν ηγετικό ρόλο, τόσο στην κοινωνία όσο και στην οικολογία, και να τεθούν στην πρώτη γραμμή και των δύο αυτών τομέων. Το Συμβούλιο Απασχόλησης και Κοινωνικών Υποθέσεων, προέβλεψε στα συμπεράσματά του το 2015, κατά την προεδρία του Λουξεμβούργου,²⁰ μια σημαντική δέσμη προτάσεων.

²⁰ Η προώθηση της κοινωνικής οικονομίας ως καθοριστικού παράγοντα για την οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη στην Ευρώπη, Συμπεράσματα του Συμβουλίου (7 Δεκεμβρίου 2015) <http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-15071-2015-INIT/en/pdf>

02

**Σαφή νομικά πλαίσια,
σε ευρωπαϊκό επίπεδο,
για όλες τις μορφές
κοινωνικής οικονομίας**

03

**Τα κράτη μέλη θα
πρέπει να
διασφαλίσουν την
επαρκή πρόσβαση
των οργανισμών
κοινωνικής
οικονομίας σε
χρηματοδότηση,
μεταξύ άλλων και
μέσω δημοσίων
τραπεζών και
υποστηρικτικών
συστημάτων κρατικής
χρηματοδότησης,
καθώς και μέσω
καινοτόμων πηγών
χρηματοδότησης**

Σύσταση 2

Τα διάφορα νομικά πλαίσια ή ακόμα και η απουσία ειδικών και προσαρμοσμένων κανόνων σε μερικές χώρες, παρεμποδίζουν την ανάπτυξη της κοινωνικής οικονομίας, όσον αφορά, για παράδειγμα, τις κρατικές ενισχύσεις, τις δημόσιες συμβάσεις, την πρόσβαση σε χρηματοδότηση και την ανάπτυξη διακρατικών δραστηριοτήτων. Ζωτικής σημασίας είναι η διασφάλιση ισότιμων όρων με τις άλλες επιχειρηματικές μορφές. Θα πρέπει να θεσπιστούν κανονισμοί για τον καθορισμό ενός ευρωπαϊκού καταστατικού για τα ταμεία αλληλασφάλισης, τις ενώσεις και τα ιδρύματα, πέραν του ήδη υφιστάμενου καταστατικού για τις συνεταιριστικές ενώσεις. Θα πρέπει να αναγνωριστούν οι σκοποί κοινωνικού και περιβαλλοντικού περιεχομένου.

Σύσταση 3

Πρέπει να βελτιωθεί η πρόσβαση στη χρηματοδότηση με τη δημιουργία ειδικών προγραμμάτων εγγυήσεων σε τοπικό, περιφερειακό και εθνικό επίπεδο, τα οποία θα αποσκοπούν στην κάλυψη της απροθυμίας ανάληψης κινδύνου των επενδυτών, στην ικανοποίηση των αναγκών του τομέα για μακροπρόθεσμα κεφάλαια και τη στήριξη τόσο των υφιστάμενων επιχειρήσεων κοινωνικής οικονομίας όσο και των κοινωνικά καινοτόμων νεοφυών επιχειρήσεων. Τα εν λόγω προγράμματα εγγυήσεων θα πρέπει να υποστηρίζονται από τα ευρωπαϊκά μέσα, όπως το InvestEU και άλλες δραστηριότητες της ΕΤΕ. Οι χρηματοδοτικές ανάγκες της κοινωνικής οικονομίας θα πρέπει να αντιμετωπιστούν και στο πλαίσιο του ευρωπαϊκού σχεδίου βιώσιμης χρηματοδότησης.

Σύσταση 4

Η κοινωνική οικονομία αποτελεί έναν αναπτυσσόμενο τομέα της οικονομίας μας και προσφέρει πληθώρα ευκαιριών. Οι νέοι άνθρωποι, ιδίως οι άνεργοι νέοι, θα πρέπει να ενημερωθούν για αυτές τις ευκαιρίες και να βασιστούν στις κρατικές πρωτοβουλίες στήριξης, που θα τους βοηθήσουν να συστήσουν ή να συμμετάσχουν σε μια επιχείρηση κοινωνικής οικονομίας συγκεντρώνοντας κεφάλαιο. Τα ευρωπαϊκά προγράμματα θα πρέπει να στηρίζουν αυτά τα συστήματα, ιδίως μέσω της χρηματοδότησης στο πλαίσιο της πολιτικής συνοχής. Η διδασκαλία και η ενημέρωση σχετικά με τα μοντέλα κοινωνικής οικονομίας θα πρέπει να εφαρμοστεί άμεσα σε σχολεία και σε πανεπιστήμια. Σε επίπεδο ΕΕ, το πρόγραμμα Erasmus+ και άλλα προγράμματα πρακτικής άσκησης στην Ευρώπη θα πρέπει να ενθαρρύνουν τις επιχειρήσεις κοινωνικής οικονομίας να αξιοποιήσουν τις ευκαιρίες που προσφέρονται από αυτά τα προγράμματα.

Σύσταση 5

Χρειάζονται περισσότερα στοιχεία σχετικά με την αξία των οργανισμών και των επιχειρήσεων κοινωνικής οικονομίας και τη συνεισφορά τους στην κοινωνία. Αυτά θα αναδείξουν καλύτερα τη σπουδαιότητα της ενίσχυσης αυτής της μορφής δραστηριότητας και θα παράσχουν καλύτερη πληροφόρηση για τις σχετικές πολιτικές. Η έλλειψη ενιαίου νομικού πλαισίου και η απουσία εναρμονισμένων δεδομένων υψηλής ποιότητας συνδέονται στενά. Επίσης, οι παραδοσιακοί δείκτες, όπως το ΑΕΠ και ο δείκτης απασχόλησης παραβλέπουν βασικά χαρακτηριστικά της κοινωνικής οικονομίας. Πρέπει να αναθεωρηθούν οι κανόνες που διέπουν τους εθνικούς λογαριασμούς και τα στατιστικά δεδομένα προκειμένου να συλλέγονται συγκρίσιμα και έγκυρα πανευρωπαϊκά στατιστικά στοιχεία. Ο μετασχηματισμός της υφιστάμενης διαδικασίας του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου σε Κύκλο Βιώσιμης Ανάπτυξης (ενότητα 7.3), με την ενσωμάτωση εναλλακτικών δεικτών για την ευημερία και τη βιώσιμη ανάπτυξη, θα προσέφερε εν προκειμένω ένα πιο κατάλληλο πλαίσιο για τη συλλογή, την ανάλυση δεδομένων και τη διαμόρφωση πολιτικής, η οποία θα αρμόζει στη φύση και τη συνεισφορά της κοινωνικής οικονομίας στη γενικότερη ευημερία των κοινωνιών μας.

04

Η ΕΕ και τα κράτη μέλη θα πρέπει να αναλάβουν δράσεις για την καλύτερη ενημέρωση των πολιτών σχετικά με τις ευκαιρίες της κοινωνικής οικονομίας, μεταξύ άλλων και με εκπαιδευτικά προγράμματα, και για τη διευκόλυνση των νεοφυών επιχειρήσεων κοινωνικής οικονομίας

05

Να διασφαλιστεί ότι η κοινωνική οικονομία καλύπτεται επαρκώς στις εθνικές και στις ευρωπαϊκές στατιστικές

06

Θέσπιση ευρωπαϊκού
καταστατικού για τις
εταιρείες κοινωνικής
ωφέλειας

Σύσταση 6

Ένας ακόμα τρόπος για να αλλάξει η λειτουργία των αγορών μας - μαζί με το ευρωπαϊκό διαβατήριο εταιρικής ευθύνης για τις μεγάλες εταιρείες, το λογότυπο δίκαιης επιχειρηματικότητας, τις μεταρρυθμίσεις στον χρηματοπιστωτικό τομέα και τη διεύρυνση της κοινωνικής οικονομίας - είναι η δημιουργία ενός νομικού πλαισίου, σε επίπεδο ΕΕ, για τις εταιρείες κοινωνικής ωφέλειας, με βάση την πρόσφατη εμπειρία των ΗΠΑ από το 2010 (η μορφή αυτή υφίσταται σήμερα σε περισσότερες από 30 πολιτείες) και πρόσφατα στην Ιταλία («Società Benefit», εταιρική μορφή που ψηφίστηκε τον Δεκέμβριο του 2015 από το ιταλικό κοινοβούλιο).

Η ιταλική μορφή δημιουργεί ένα καταστατικό για εταιρείες που επιδιώκουν έναν ή περισσότερους σκοπούς «κοινής ωφέλειας», παράλληλα με την οικονομική δραστηριότητα. Οι εταιρείες αυτές διαφέρουν, συνεπώς, από πολλές επιχειρήσεις κοινωνικής οικονομίας, καθώς διατηρούν τον σκοπό διανομής κερδών, ο οποίος ωστόσο αντισταθμίζεται με άλλους, πιο κοινωνικούς σκοπούς. Παρόλο που έμπνευση γι' αυτή τη μορφή αποτέλεσε η προσέγγιση των ΗΠΑ, η ιταλική εταιρεία κοινωνικής ωφέλειας δεν δημιουργήθηκε για την προστασία των διευθυντικών στελεχών, αλλά για την προώθηση ενός εντελώς νέου μοντέλου διεξαγωγής επιχειρηματικών δραστηριοτήτων, που επιδιώκει την επίτευξη οικονομικού και κοινωνικού σκοπού. Στον νόμο περί σταθερότητας με τον οποίο καθορίστηκε το καταστατικό, η ιταλική εταιρεία κοινωνικής ωφέλειας ορίζεται ως «εταιρεία που έχει στόχο τη διανομή κερδών, αλλά επιδιώκει, ταυτόχρονα, έναν ή περισσότερους σκοπούς κοινής ωφέλειας προς όφελος άλλων ενδιαφερόμενων μερών στο πλαίσιο της επιχείρησης, συμπεριλαμβανομένων ατόμων, κοινοτήτων, εδαφών και του περιβάλλοντος, της πολιτιστικής κληρονομιάς, των κοινωνικών δραστηριοτήτων, οντοτήτων και ενώσεων, λειτουργώντας με υπεύθυνο, βιώσιμο και διαφανή τρόπο». Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει το γεγονός ότι η εταιρεία με τη μορφή «Società Benefit» υποχρεούται όχι μόνο να υποβάλλει εκθέσεις αλλά, πρωτίστως, να προβαίνει σε αποτίμηση των επιπτώσεων που προκαλούνται από τις δραστηριότητές της, χρησιμοποιώντας ένα εξωτερικό πρότυπο αξιολόγησης, ανεξάρτητο, αξιόπιστο και διαφανές, λαμβάνοντας υπόψη τους τομείς που σχετίζονται με την εταιρική διακυβέρνηση, τους εργαζομένους, το περιβάλλον κ.λπ..²¹

Ιδανικά, η ιταλική εμπειρία θα πρέπει να οδηγήσει σε μια ευρωπαϊκή προσέγγιση, μέσω της θέσπισης ενός ευρωπαϊκού καταστατικού που θα απέφευγε τα εμπόδια που αντιμετωπίζουν οι φορείς της κοινωνικής οικονομίας (διαφορετικές εθνικές νομικές προβλέψεις που εμποδίζουν την επέκταση εκτός συνόρων). Ελλείψει ή ενόψει μιας ευρωπαϊκής προσέγγισης, η ιταλική εκδοχή θα μπορούσε να αποτελέσει πηγή έμπνευσης για τα υπόλοιπα κράτη μέλη της ΕΕ, διευκολύνοντας έτσι την εξαπλώσή της και, συνεπώς, προωθώντας τις εταιρείες που έχουν ισχυρό θετικό αντίκτυπο, που θα αποτιμάται βάσει επαληθεύσιμων προτύπων για τη συνολική και περιβαλλοντική τους επίδοση, τη δημόσια διαφάνεια και τη νομική υποχρέωση λογοδοσίας. Οι προοδευτικές κυβερνήσεις σε ολόκληρη την ΕΕ θα πρέπει να εκμεταλλευθούν αυτή την ευκαιρία και να καθορίσουν εθνικά καταστατικά εταιρειών κοινωνικής ωφέλειας, χωρίς να περιμένουν να θεσπιστεί ευρωπαϊκό νομικό πλαίσιο, και παράλληλα να ζητήσουν τη θέσπισή του, ως τη βέλτιστη μακροπρόθεσμη λύση.

²¹ Για μια συζήτηση πάνω στην ιταλική προσέγγιση, βλ. «The first European benefit corporation: blurring the lines between social and business», Pelatan & Randazzo, European Social Enterprise Law Association (ESELA), 2016 (εδώ: <https://www.bwbllp.com/file/benefit-corporation-article-june-16-pdf>)

Σύσταση 7

Οι μη κερδοσκοπικές δημόσιες επιχειρήσεις ή οι επιχειρήσεις που ελέγχονται από το κράτος, όπως οι εταιρείες ύδρευσης, οι διαχειριστές συστημάτων διανομής ενέργειας (ΔΣΔ), οι δημοτικές επιχειρήσεις κοινής ωφέλειας («Stadtwerke»), οι εταιρείες δημόσιας στέγασης ή οι εταιρείες μέσω μαζικής μεταφοράς μπορούν να διαδραματίσουν καθοριστικό ρόλο στην αντιμετώπιση των ανισοτήτων και στην προώθηση της βιωσιμότητας. Για παράδειγμα, με τον ρόλο των εταιρειών ύδρευσης στις εγκαταστάσεις παροχής πόσιμου νερού ελεύθερης πρόσβασης, ή με τις δράσεις που αναλαμβάνουν οι ΔΣΔ στον τομέα της ενεργειακής απόδοσης, της τηλεθέρμανσης, της προχρηματοδότησης έργων ηλεκτρονικής καινοτομίας ή της συλλογικής ανανέωσης κτιρίων. Οι ΔΣΔ/ Stad- werke (δημοτικές επιχειρήσεις κοινής ωφέλειας) είναι ιδιαίτερα κατάλληλες για δραστηριότητες τέτοιου είδους: είτε ανήκουν στο κράτος είτε ελέγχονται από αυτό, είναι σε θέση να συγκεντρώνουν κεφάλαιο χαμηλού κόστους (λόγω των ρυθμιζόμενων δραστηριοτήτων) και είναι κατά κανόνα μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα. Ο ρόλος τους θα μπορούσε να αποβεί καθοριστικός όσον αφορά ορισμένες από τις πιο ευρείες αλλαγές που συνιστώνται στην παρούσα έκθεση, μεταξύ άλλων και για τον Κοινό Πλούτο (βλ. περαιτέρω μέτρα στο τέλος του κεφαλαίου 5) και για τη δημιουργία κοινωνικών και οικολογικών πολιτειών (κεφάλαιο 6).

07

Ο ρόλος των μη κερδοσκοπικών δημοσίων επιχειρήσεων και των επιχειρήσεων μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα που ελέγχονται από το κράτος, θα πρέπει να ενισχυθεί σε εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο, με τρόπο ώστε να συμβάλουν στην οικονομική διαφοροποίηση και να δημιουργήσουν νέες υπηρεσίες οικολογικού και κοινωνικού χαρακτήρα που θα είναι σε θέση να αντιμετωπίσουν τις ανισότητες και να βελτιώσουν την οικολογική αποδοτικότητα

4.2. Υπεύθυνη και βιώσιμη εταιρική ευθύνη

Σε μια βιώσιμη οικονομία, οι εταιρείες δεν ενεργούν με μοναδικό σκοπό τη μεγιστοποίηση του κέρδους, αλλά λαμβάνουν υπόψη προβληματισμούς γενικού ενδιαφέροντος οι οποίοι διαμορφώνουν τις οικονομικές, κοινωνικές και περιβαλλοντικές συνθήκες εντός των οποίων λειτουργούν. Οι σημερινές εταιρείες πρέπει να αποτελέσουν μοχλούς αλλαγής προς μια κοινωνία βιώσιμης ευημερίας, η οποία θα ενισχύσει, εν τέλει, την δική τους μακροπρόθεσμη βιωσιμότητα. Ωστόσο, οι παλαιότερες προσεγγίσεις, που βασιζόνταν στην προαιρετική εταιρική κοινωνική ευθύνη και σε ανησυχίες σχετικά με τη βιωσιμότητα, ενσωματώθηκαν με άνισο τρόπο από διάφορες εταιρείες και δεν προσφέρουν μια επαρκώς ισχυρή και ταχεία δυναμική για μια τέτοια αλλαγή. Οι ευρωπαϊκοί κανόνες για τις δημόσιες συμβάσεις, ενώ δημιουργούν ισότιμους όρους για τις διαδικασίες υποβολής

προσφορών, δεν καλύπτουν περιβαλλοντικά ή κοινωνικά ζητήματα, τα οποία παραμένουν προαιρετικά. Εδώ υποστηρίζεται μια πολυεπίπεδη προσέγγιση προσανατολισμένη στην ισχυρή εταιρική ευθύνη. Η Ευρωπαϊκή οδηγία που προτείνεται στη σύσταση 1 θα καθιέρωνε τα ελάχιστα κοινά πρότυπα που θα ενισχύονταν μέσω συμπληρωματικής προσέγγισης πιστοποίησης και σήμανσης (η οποία θα περιλαμβάνει πρόσθετες και πιο φιλόδοξες - αν και προαιρετικές - απαιτήσεις). Σε δεύτερη φάση, και ανάλογα με την επιτυχία της πιστοποίησης υπεύθυνης επιχείρησης, ένα ακόμα βήμα προόδου θα μπορούσε να είναι η επιβολή ισχυρότερων απαιτήσεων στις μεγαλύτερες εταιρείες που λειτουργούν στην ενιαία αγορά, μέσω της θέσπισης διαβατηρίου εταιρικής ευθύνης για την ενιαία αγορά, που θα προβλέπεται ως περαιτέρω μέτρο.

Σύσταση 1

Η σήμανση «Υπεύθυνη Επιχείρηση» θα πρέπει να καθορισθεί μέσω ενός δημόσιου συστήματος πιστοποίησης το οποίο θα διαχειρίζονται από κοινού η Ευρωπαϊκή Επιτροπή και εθνικοί οργανισμοί (θα πρέπει να προσδιοριστούν ήδη υφιστάμενοι δημόσιοι φορείς σε κάθε κράτος μέλος για τον σκοπό αυτόν) μέσω του οποίου οι εταιρείες που τηρούν ένα σύνολο μη δεσμευτικών αρχών εταιρικής διακυβέρνησης, κοινωνικών δικαιωμάτων και δικαιωμάτων ισότητας, καθώς και περιβαλλοντικά πρότυπα, θα μπορούν να αναγνωρίζονται εύκολα από τους πολίτες, μεταξύ άλλων και μέσω των υπηρεσιών και των προϊόντων τους. Θα πρέπει να αναπτυχθεί ειδική σήμανση για τον χρηματοπιστωτικό τομέα, λόγω των ιδιαιτεροτήτων του, με τη θέσπιση σήμανσης «Υπεύθυνη Χρηματοπιστωτική Επιχείρηση». Οι κατευθυντήριες γραμμές του ΟΟΣΑ για τις πολυεθνικές επιχειρήσεις²² που έχουν ήδη συμφωνηθεί μεταξύ των κρατών μελών του ΟΟΣΑ παρέχουν πολύτιμα στοιχεία για τον καθορισμό της σήμανσης της Υπεύθυνης Επιχείρησης σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Οι απαιτήσεις πιστοποίησης θα πρέπει να προσαρμόζονται ανάλογα με το μέγεθος της εταιρείας, έτσι ώστε να παραμένουν επίκαιρες και για να αποφεύγεται το διοικητικό κόστος για τις μεσαίες και μικρότερες επιχειρήσεις.

01

Θέσπιση της
ευρωπαϊκής σήμανσης
«Υπεύθυνη Επιχείρηση»
η οποία θα δίνει τη
δυνατότητα στους
πολίτες να αγοράζουν
αγαθά ή υπηρεσίες,
να εργάζονται ή
να επενδύουν
σε εταιρείες που
συμμορφώνονται με
ένα σύνολο κοινωνικών
δικαιωμάτων και
δικαιωμάτων
ισότητας και πληρούν
περιβαλλοντικά
κριτήρια

²² <http://www.oecd.org/corporate/mne/>

02

Μια ευρωπαϊκή οδηγία για τις ελάχιστες οικονομικές, κοινωνικές και περιβαλλοντικές ευθύνες των εταιρειών

03

Υλοποίηση βιώσιμων συμβάσεων: Οι δημόσιες αρχές πρέπει, μέσω των δημοσίων συμβάσεων που συνάπτουν, να προωθούν στόχους βιώσιμης ανάπτυξης, εφαρμόζοντας με προορατικότητα περιβαλλοντικά και κοινωνικά κριτήρια ανάθεσης δημοσίων συμβάσεων όπως καθορίζονται στη νέα ευρωπαϊκή νομοθεσία

Σύσταση 2

Η ευρύτερη ευθύνη των εταιρειών, πέραν των μετόχων και των εργαζομένων τους, προς την κοινωνία, προβλέπεται όλο και συχνότερα σε εθνικούς νόμους. Νομικές προσεγγίσεις προς αυτή τη διευρυμένη ευθύνη υπάρχουν στη Γερμανία, την Ολλανδία, το ΗΒ, ενώ στη Γαλλία, ένας νέος νόμος πάνω σε αυτό το ζήτημα (PACTE) είναι στο στάδιο της οριστικοποίησης. Σε άλλες χώρες, αυτή η ευθύνη παραμένει στο πεδίο των μη δεσμευτικών κανόνων ή των προσεγγίσεων βέλτιστων πρακτικών. Είναι ιδιαίτερα αναγκαία η θέσπιση μιας δέσμης ελάχιστων κοινών προτύπων σε αυτόν τον τομέα, στο πλαίσιο μιας ευρωπαϊκής οδηγίας, προκειμένου να διαφυλαχθεί η απαραίτητη ισοτιμία των όρων για τις ευρωπαϊκές εταιρείες που δραστηριοποιούνται στην ενιαία αγορά.

Οι υφιστάμενες και οι εν εξελίξει νομικές προσεγγίσεις και η εμπειρία που αποκομίζεται από αυτές θα αποτελέσουν χρήσιμη βάση για τη δημιουργία ενός ευρωπαϊκού πλαισίου. Αυτό δεν εμποδίζει τα μεμονωμένα κράτη μέλη να θεσπίσουν κανόνες που υπερβαίνουν αυτά τα ελάχιστα κοινά πρότυπα εταιρικής ευθύνης.

Σύσταση 3

Οι δημόσιες συμβάσεις αγαθών και υπηρεσιών αντιπροσωπεύουν τεράστιο κομμάτι των οικονομιών μας, καθώς ανέρχονται συνολικά στα 2 τρισεκατομμύρια ευρώ ανά έτος, και αντιπροσωπεύουν 14% του ΑΕΠ της ΕΕ. Οι σημερινοί κανόνες, οι οποίοι τέθηκαν σε ισχύ μόλις το 2016, περιλαμβάνουν ένα εκτεταμένο φάσμα κοινωνικών και περιβαλλοντικών κριτηρίων τα οποία μπορούν να συνεκτιμηθούν, αν και με τρόπο μη δεσμευτικό, και ο καθορισμός των οποίων έχει σχεδιαστεί ειδικά για ένα ευρύ φάσμα διαφόρων τομέων. Περίπου οι μισοί διαγωνισμοί καταλήγουν σε συμβάσεις που συνάπτονται με βάση τη χαμηλότερη τιμή και όχι με βάση τη συνεκτίμηση της κοινωνικής και περιβαλλοντικής διάστασης. Εν τούτοις, η νέα νομοθεσία τονίζει ότι η «πλέον συμφέρουσα από οικονομική άποψη προσφορά» δεν είναι απαραίτητα η προσφορά με τη χαμηλότερη τιμή, αλλά ότι θα πρέπει να λαμβάνεται υπόψη το κόστος καθ' όλη τη διάρκεια του κύκλου ζωής. Ωστόσο, όλα τα κριτήρια είναι ενδεικτικά και η δημόσια διοίκηση και οι δημόσιοι οργανισμοί μπορούν να επιλέξουν να μη χρησιμοποιήσουν κανένα, να χρησιμοποιήσουν ορισμένα από αυτά ή να τα χρησιμοποιήσουν όλα, σε ότι αφορά τη προσέγγιση που ακολουθούν για τις δημόσιες συμβάσεις.

Θα πρέπει να ενθαρρυνθεί και να υποστηριχθεί η εκτεταμένη εφαρμογή των κοινωνικών και περιβαλλοντικών κριτηρίων από τις δημόσιες αρχές σε όλα τα επίπεδα, και απαιτείται η κατάλληλη παρακολούθηση για να γίνει αντιληπτή η έκταση της αποτελεσματικής χρησιμοποίησής τους. Τα βασικά κριτήρια, τόσο στο κοινωνικό όσο και στο περιβαλλοντικό πεδίο, καθώς και η απόδειξη της τήρησης και της συμμόρφωσης με αυτά, θα πρέπει να καταστούν υποχρεωτικά στη μελλοντική νομοθεσία δημοσίων συμβάσεων, μαζί με ένα ευρύτερο φάσμα κριτηρίων που θα διατηρήσουν τον ενδεικτικό τους χαρακτήρα. Επί του παρόντος, οι περιφερειακές και οι εθνικές αρχές θα πρέπει να αναλάβουν πρωτοβουλίες προκειμένου η χρήση των κοινωνικών και περιβαλλοντικών κριτηρίων ανάθεσης δημοσίων συμβάσεων να γίνει ο κανόνας, και όχι η εξαίρεση.

Περαιτέρω μέτρα >>

Τις τελευταίες δεκαετίες παρατηρείται η ανάδυση ολοένα και πιο μεγάλων εταιρειών, ιδίως πολυεθνικών, των οποίων η οικονομική και πολιτική επιρροή έχει αυξηθεί σε αναλογίες που πρέπει να προβληματίσουν τις δημοκρατίες μας. Η ευθύνη τους στη διαμόρφωση μιας βιώσιμης κοινωνίας και οικονομίας είναι αναμφισβήτητη, και η συσσωρευμένη εταιρική ισχύς τους θα πρέπει να χρησιμοποιηθεί για τη προώθηση θετικής αλλαγής. Καθώς η ισχύς συνοδεύεται από ευθύνη, οι εταιρίες οφείλουν να αυξήσουν τη συνεισφορά τους προς αυτή την αλλαγή, με δεδομένο τους πόρους που μπορούν να κινητοποιήσουν ενσωματώνοντας τη βιωσιμότητα στα μοντέλα παραγωγής, οργάνωσης και διανομής. Παράλληλα, ωστόσο, θα πρέπει να τεθούν εγγυήσεις για να αποφευχθεί η μεταβίβαση μη βιώσιμων προσεγγίσεων από τις μεγάλες εταιρείες σε μικρότερες θυγατρικές και σε υπεργολάβους ή η εξωτερική ανάθεση των πιο προβληματικών τμημάτων των δραστηριοτήτων τους σε εξωτερικές εταιρείες. Καθοριστική θα είναι η διασφάλιση της δέουσας αλυσίδας ευθύνης.

Προκειμένου να σημειωθεί σημαντική πρόοδος στην εταιρική ευθύνη προς την κατεύθυνση της βιωσιμότητας και να διασφαλιστεί ισχυρή λογοδοσία, σαφής επιβολή, εύκολη παρακολούθηση και η δέουσα διαφάνεια, οι βασικές ευθύνες για τις μεγαλύτερες εταιρείες θα μπορούσαν εν τέλει να καθοριστούν στο πλαίσιο ενός μόνο νόμου που θα συνδεδεί δικαιώματα και υποχρεώσεις, σε περίπτωση που αποτύχουν οι προσεγγίσεις του μη δεσμευτικού δικαίου, συμπεριλαμβανομένης της προτεινόμενης σήμανσης της Υπεύθυνης Επιχείρησης. Για τις εταιρείες με ετήσια έσοδα που υπερβαίνουν τα 500 εκατομμύρια ευρώ, θα προβλέπεται η απαίτηση, στο πλαίσιο του ευρωπαϊκού δικαίου για την ενιαία αγορά, να λάβουν διαβατήριο εταιρικής ευθύνης, για τη χορήγηση του οποίου θα απαιτείται η τήρηση ενός συνόλου κοινωνικών, περιβαλλοντικών απαιτήσεων και απαιτήσεων εταιρικής διακυβέρνησης.²³ Ένας ευρωπαϊκός κανονισμός θα καθορίζει τους σχετικούς όρους και, σε ορισμένους τομείς, θα προβλέπει την εφαρμογή αυτών των όρων πέραν της γενικής νομοθεσίας που διέπει τον ιδιωτικό τομέα συνολικά.

Αυτές οι απαιτήσεις θα πρέπει να περιλαμβάνουν:

- Υποχρεώσεις σχετικά με την εκπροσώπηση των εργαζομένων σε διοικητικά συμβούλια, τον κοινωνικό διάλογο και τις εργασιακές συμβάσεις
- Υποχρεώσεις σχετικά με την ισότητα των φύλων (όπως για παράδειγμα η ισότητα των αμοιβών, το μερίδιο συμμετοχής των γυναικών στο διοικητικό συμβούλιο της εταιρείας, ορθές διαδικασίες για περιστατικά παρενόχλησης και εταιρική πολιτική για την ομορφομία μεταξύ επαγγελματικής και προσωπικής ζωής).
- Υποχρεώσεις σχετικά με τα όρια του μισθολογικού χάσματος και τις πρακτικές για τις πριμοδοτήσεις τις διοίκησης, συμπεριλαμβανομένης της διαφάνειας όσον αφορά τα μισθολογικά επίπεδα και το μισθολογικό χάσμα, και την ουσιαστική εκπροσώπηση των εργαζομένων στα συμβούλια καθορισμού των αμοιβών

... >> συνέχεια στην επόμενη σελίδα



Ένα νομικά δεσμευτικό Διαβατήριο Εταιρικής Ευθύνης που θα καθιερώνει άδεια λειτουργίας στην ενιαία αγορά για τις μεγαλύτερες εταιρείες, μεταξύ άλλων και του χρηματοπιστωτικού τομέα, με ετήσια έσοδα που υπερβαίνουν τα 500 εκατομμύρια ευρώ

²³ Η γερουσιαστής του κόμματος των Δημοκρατικών των ΗΠΑ, Elizabeth Warren, εισήγαγε πρόσφατα προς ψήφιση ένα ομοσπονδιακό νομοσχέδιο, με τίτλο «Υπεύθυνος Καπιταλισμός», το οποίο θεσπίζει νομικές υποχρεώσεις για τις μεγαλύτερες εταιρείες στον τομέα της εταιρικής διακυβέρνησης. Σύμφωνα με το νομοσχέδιο, οι εταιρείες με έσοδα που υπερβαίνουν το 1 δισεκατομμύριο δολάρια οφείλουν να υποβάλουν αίτηση για τη χορήγηση εταιρικού χάρτη από την ομοσπονδιακή κυβέρνηση. Για να λάβουν τον χάρτη, οι εταιρείες θα πρέπει να μετατραπούν σε εταιρείες κοινωνικής ωφέλειας - εταιρείες που αναγνωρίζουν ότι οι υποχρεώσεις τους εκτείνονται πέραν της μεγιστοποίησης του κέρδους για τους μετόχους. Επιπροσθέτως, 40% των μελών του διοικητικού συμβουλίου θα εκλέγεται από υπαλλήλους, τα ανώτατα στελέχη θα πρέπει να δεσμεύσουν ορισμένη μετοχή για διάστημα πέντε ετών (ή τριών ετών, αν προβλέπεται εξαγορά μετοχών) και, προκειμένου η εταιρεία να χρησιμοποιήσει κεφάλαια για πολιτικούς σκοπούς, θα πρέπει να ηγηθούν τρία τέταρτα του διοικητικού συμβουλίου και των μετόχων.

- Αλυσίδα ευθυνών για τις θυγατρικές εταιρείες και τους υπεργολάβους
- Περιορισμούς στην πώληση των μετοχών της εταιρείας από τη διοίκηση της εταιρείας
- Υποχρέωση πλήρους υποβολής στοιχείων ανά χώρα σχετικά με τον τόπο πραγματοποίησης των κερδών της εταιρείας και του τόπου εκπλήρωσης των φορολογικών υποχρεώσεων (σε επίπεδο ΕΕ και παγκοσμίως)
- Υποχρέωση προς μη διατήρηση χρηματοοικονομικών ή μη χρηματοοικονομικών στοιχείων σε δικαιοδοσίες μη συνεργάσιμες για φορολογικούς σκοπούς, όπως απαριθμούνται στον κατάλογο της ΕΕ.
- Υποχρεώσεις σχετικά με τις επιπτώσεις της εταιρείας στο περιβάλλον (υποχρεώσεις όπως ο περιορισμός του αποτυπώματος άνθρακα και νερού, διαχείριση των αποβλήτων και των πόρων, περιβαλλοντικές επιπτώσεις της δραστηριότητας της εταιρείας στον άμεσο περιβάλλοντα χώρο (ηχορύπανση, μόλυνση του νερού, ατμοσφαιρική ρύπανση, ρύπανση του εδάφους))

Αν αυτές οι απαιτήσεις καταστούν νομικά δεσμευτικές, θα μπορούν και να εκτελεστούν, και συνεπώς οι εταιρείες θα διατρέχουν τον κίνδυνο ανάκλησης του Διαβατηρίου Εταιρικής Ευθύνης. Προκειμένου για την εύλογη προσαρμογή των εταιρειών σε αυτή τη νομοθεσία και για την αποφυγή της διατάραξης της οικονομικής δραστηριότητας θα πρέπει να προβλεφθεί στον νόμο μια μεταβατική περίοδος προς την πλήρη συμμόρφωση, με τη θέσπιση ενός συνόλου υποχρεώσεων (ορισμένες από αυτές μπορούν να έχουν άμεση ισχύ, και άλλες να αρχίσουν να ισχύουν μετά από καθορισμένες μεταβατικές περιόδους).

4.3. Αποτελεσματική είσπραξη φόρων από τις εταιρείες

Αναρίθμητα φορολογικά σκάνδαλα, που σχετίζονται με τη φοροδιαφυγή και με τη φορολογική απάτη, και στα οποία εμπλέκονται εταιρείες, χρηματοπιστωτικά ιδρύματα και εύποροι ιδιώτες - με πιο πρόσφατο το σκάνδαλο φορολογικής απάτης «CumEx», στο οποίο ενεπλάκησαν μεγάλες ευρωπαϊκές τράπεζες και που στοίχισε στα δημόσια ταμεία περισσότερα από 50 δισεκατομμύρια ευρώ - αποδεικνύουν ότι τα φορολογικά συστήματα που ισχύουν σήμερα δεν είναι συμβατά με την ατζέντα της βιώσιμης ανάπτυξης. Υπάρχει διαρκής φοροδιαφυγή σε σημαντικούς οικονομικούς πόρους, που θα έπρεπε να συμβάλουν στη διασφάλιση της εύρυθμης λειτουργίας των δημόσιων πολιτικών και υπηρεσιών, μεταξύ άλλων και των κρίσιμων υποδομών και των κοινωνικών επενδύσεων, όπως η ποιοτική εκπαίδευση και οι ποιοτικές υπηρεσίες υγειονομικής περίθαλψης, και αντ' αυτού συμβάλλουν στην ολοένα αυξανόμενη συγκέντρωση πλούτου και στις ανισότητες. Η ραγδαία παγκοσμιοποίηση και η ψηφιοποίηση της οικονομίας λειτουργούν προς όφελος των μεγάλων εταιρειών και των εύπορων ιδιωτών.

Για τη μετάβαση προς μια βιώσιμη ευημερία για όλους, είναι αναγκαίο ένα ανανεωμένο, δίκαιο και ένα αποτελεσματικό ευρωπαϊκό φορολογικό σύστημα. Η καταπολέμηση της φοροδιαφυγής σε ευρωπαϊκό επίπεδο πρέπει να συνεχιστεί και να ολοκληρωθεί, και πρέπει να δοθεί τέλος στον ανταγωνισμό προς τα κάτω μεταξύ των εθνικών φορολογικών καθεστώτων. Με βάση όλα όσα έχουν επιτευχθεί τα τελευταία χρόνια, είναι δυνατή η ανάπτυξη πολιτικής δράσης σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Ωστόσο, είναι αναγκαία η ανάληψη δράσης και σε εθνικό και σε παγκόσμιο επίπεδο.

01

Ένας ευρωπαϊκός οργανισμός με αντικείμενο την καταπολέμηση του οικονομικού εγκλήματος και τη φοροδιαφυγή

Σύσταση 1

Τα τελευταία χρόνια σημειώθηκε πρόοδος όσον αφορά τις παράνομες δραστηριότητες της φοροδιαφυγής και της φορολογικής απάτης, η οποία πρέπει τώρα να ενισχυθεί δυναμικά εκ νέου. Τα πρόσφατα φορολογικά σκάνδαλα έφεραν στο φως όχι μόνο την απαίτηση για θέσπιση αυστηρής νομοθεσίας (βλ. τη σύσταση 2), αλλά και την επείγουσα ανάγκη για αποτελεσματικούς ελέγχους και ικανότητα διερεύνησης, καθώς και για την ενίσχυση της φορολογικής συνεργασίας σε ευρωπαϊκό επίπεδο.

Απαιτείται νέα ικανότητα εφαρμογής των νόμων, που θα πρέπει να χαρακτηρίζεται από υψηλή εξειδίκευση, δεδομένης της πολυπλοκότητας των μηχανισμών φορολογικής απάτης μεγάλης εμβέλειας, ιδίως όταν οργανώνονται ή βασίζονται σε σύνθετα χρηματοπιστωτικά και τραπεζικά συστήματα. Απαιτείται η σύσταση νέων οργάνων, όπως περιγράφονται αναλυτικά παρακάτω, καθώς και αποτελεσματικός συντονισμός του έργου τους. Πρέπει επίσης να διασφαλιστεί στενότερη συνεργασία με την Europol, προκειμένου οι έρευνες να αλληλεπικαλύπτονται και/ή να αλληλοενισχύονται. Ένας νέος ευρωπαϊκός οργανισμός, που θα ειδικεύεται στο οικονομικό έγκλημα και τη φοροδιαφυγή, θα πρέπει να αναλάβει τον συνολικό συντονισμό και να συνεργάζεται στενά με την Europol. Θα πρέπει να συσταθούν και να συντονιστούν τρεις νέες δομές:

- Ένα ευρωπαϊκό κέντρο συνοχής και συντονισμού φορολογικής πολιτικής. Αυτός ο φορέας θα αναλάβει να ενισχύσει τη συνεργασία και τον συντονισμό των εθνικών φορολογικών αρχών στην καταπολέμηση της φοροδιαφυγής, της φοροαποφυγής και του επιθετικού φορολογικού σχεδιασμού και της φορολογικής απάτης.²⁴
- Μια ευρωπαϊκή μονάδα χρηματοοικονομικών πληροφοριών, η οποία θα εξασφαλίζει την αποτελεσματική δικτύωση και τη συντονισμένη δράση μεταξύ των υφιστάμενων εθνικών μονάδων χρηματοοικονομικών πληροφοριών.
- Μια μόνιμη κοινή ειδική ομάδα δράσης, η οποία θα συσταθεί από το Eurofisc²⁵ και από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, με στόχο την επιτήρηση της εφαρμογής της ισχύουσας φορολογικής νομοθεσίας, ιδίως μέσω της έκδοσης λεπτομερών κατευθυντήριων γραμμών και της υποβολής περιοδικών εκθέσεων που θα αναλύουν την τρέχουσα κατάσταση στα διάφορα κράτη μέλη και θα περιέχουν συστάσεις για τη βελτίωσή τους.

²⁴ Πρέπει να διασφαλιστεί ότι σε περίπτωση που ένα κράτος μέλος έχει υπόνοιες για τη διάπραξη διεθνούς απάτης, θα πρέπει να ειδοποιούνται αμέσως όλα τα κράτη μέλη και να ξεκινά μια ολοκληρωμένη, συντονισμένη και διεθνής διαδικασία διερεύνησης. Η μονάδα αυτή θα πρέπει να έχει υψηλό βαθμό εξειδίκευσης, με επίκεντρο τις χρηματοπιστωτικές αγορές, τις τράπεζες και τη φορολογική απάτη μεταξύ κρατών μελών, η οποία θα διασφαλίζει ένα κοινό πλαίσιο συνεργασίας μεταξύ των φορολογικών διοικητικών αρχών των κρατών μελών.

²⁵ Το Eurofisc είναι το ευρωπαϊκό δίκτυο εμπειρογνομιών των κρατών μελών για την απάτη στον τομέα του ΦΠΑ.

Σύσταση 2

Επανεξιλημμένες αποκαλύψεις στοιχείων καταδεικνύουν ότι οι μεγάλες εταιρείες και οι εύποροι ιδιώτες πληρώνουν πολύ χαμηλούς φόρους στην Ευρώπη χρησιμοποιώντας τους νόμιμους μηχανισμούς φοροαποφυγής που προβλέπονται σε διάφορα κράτη μέλη. Αυτό αποδεικνύει στους απλούς πολίτες πόσο άδικο και αναποτελεσματικό είναι το φορολογικό σύστημα. Πρέπει να δοθεί ένα τέλος σε αυτή την κατάσταση. Πρέπει να ληφθούν άμεσα ισχυρά νομοθετικά μέτρα, σε συνδυασμό με μη νομοθετικά μέτρα για την αντιμετώπιση της φοροδιαφυγής και της φοροαποφυγής για να επιτευχθεί ένα πραγματικά δίκαιο και αποτελεσματικό φορολογικό σύστημα σε όλη την ΕΕ.

- Πλήρης δημόσια υποβολή εκθέσεων ανά χώρα, καθώς και πλήρως αναλυτική υποβολή λογαριασμών από όλες τις χώρες στις οποίες δραστηριοποιείται μια πολυεθνική εταιρεία. Η αύξηση της διαφάνειας, όσον αφορά ζητήματα διασυννοριακής φορολόγησης είναι ζωτικής σημασίας για να διασφαλιστεί ότι οι φόροι καταβάλλονται στον τόπο όπου πραγματοποιούνται τα κέρδη. Συνεπώς, το Συμβούλιο πρέπει να δώσει τέλος στο σημερινό αδιέξοδο στο οποίο έχει περιέλθει η πρόταση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής του 2016 για τη δημόσια υποβολή εκθέσεων ανά χώρα από τις μεγάλες πολυεθνικές και να ξεκινήσει διαπραγματεύσεις με το Κοινοβούλιο για την επίτευξη συμφωνίας η οποία θα υποχρεώσει τους σημαντικούς παράγοντες να δημοσιοποιούν κρίσιμα στοιχεία, όπως ζήτησε το Κοινοβούλιο.
- Μια κοινή ενοποιημένη βάση φορολογίας εταιρειών σε ευρωπαϊκό επίπεδο (ΚΕΒΦΕ), η οποία να καλύπτει και την ψηφιοποίηση της οικονομίας. Η ΚΕΒΦΕ θα πρέπει, μακροπρόθεσμα, να οδηγήσει σε έναν κοινό φορολογικό συντελεστή για τις εταιρείες σε όλη την ΕΕ, με στόχο να αποφευχθεί ο φορολογικός ανταγωνισμός προς τα κάτω.
- Ένας ελάχιστος πραγματικός φορολογικός συντελεστής για τις εταιρείες που θα αφήνει το περιθώριο στα κράτη μέλη να θεσπίσουν τον δικό τους φορολογικό συντελεστή εισοδήματος εταιρειών, περιορίζοντας παράλληλα τους μηχανισμούς φορολογικής απαλλαγής, έτσι ώστε οι μεγάλες εταιρείες να καταβάλλουν τουλάχιστον 18% πραγματικού φόρου επί των ετήσιων κερδών τους²⁶.
- Ένας εναρμονισμένος ευρωπαϊκός ορισμός και απαγόρευση των επισφαλών φορολογικών μηχανισμών που δίνουν στις μεγάλες εταιρείες τη δυνατότητα να μειώσουν δραστικά τους οφειλόμενους φόρους, μεταξύ άλλων και μέσω της χρήσης ευρεσιτεχνιών που ανθούν ανά την ΕΕ²⁷.
- Σαφείς κανόνες σχετικά με τη μεταφορά έδρας μιας εταιρείας εντός της ΕΕ
- Ένας από καιρό αναμενόμενος φόρος επί των χρηματοπιστωτικών συναλλαγών²⁸.
- Αύξηση των πόρων που παρέχονται στις εθνικές φορολογικές αρχές, έτσι ώστε να είναι καλύτερα εξοπλισμένες για τον εντοπισμό και την πάταξη της φοροδιαφυγής. Αυτό σημαίνει αύξηση των υπαλλήλων αλλά και των προσόντων τους, καθώς και των εργαλείων (κατάλληλο λογισμικό κλπ.) Δεν πρόκειται για σπατάλη δημόσιου χρήματος: Η αποστολή των φορολογικών αρχών είναι να εισπράττουν φόρους και να περιορίζουν τη φοροδιαφυγή.

02

Μια νέα δέσμη
«δίκαιης φορολόγησης»

²⁶ Ο φορολογικός συντελεστής στην Ευρωπαϊκή Ένωση είναι σήμερα 21,3%. Από το 1996 έως το 2018, ο μέσος όρος του συντελεστή κυμάνθηκε κατά μέσο όρο στο 26,5%, φτάνοντας σε πρωτοφανή υψηλά επίπεδα το 1997 με 35,2%, ενώ το 2018 κατέγραψε το χαμηλότερο επίπεδο με 21,3%.

²⁷ Πρόσφατα, ένας αυξανόμενος αριθμός αναπτυσσόμενων οικονομιών ξεκίνησαν να εφαρμόζουν καθεστώτα ευνοικά προς τις ευρεσιτεχνίες. Αυτά παρέχουν προτιμησιακή μεταχείριση στα έσοδα εταιρειών που προκύπτουν από τη διανοητική ιδιοκτησία (βλ. το έγγραφο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής https://ec.europa.eu/jrc/sites/jrcsh/files/JRC96080_Patent_boxes.pdf

²⁸ Όπως και οι ψηφιακές επιχειρήσεις, έτσι και οι επιχειρήσεις του χρηματοπιστωτικού τομέα πρέπει να κάνουν περισσότερα προκειμένου να ανταποκριθούν στις κοινωνιακές τους υποχρεώσεις. Προς τον σκοπό αυτόν, τα κράτη μέλη που συμμετέχουν στη διαδικασία ενισχυμένης συνεργασίας, πρέπει να συμφωνήσουν στη θέσπιση φόρου επί χρηματοπιστωτικών συναλλαγών, που έχει ζητηθεί από το Κοινοβούλιο ήδη από το 2010. Οι δυσχέρειες που προκλήθηκαν από τη χρηματοπιστωτική κρίση του 2008 κατέδειξαν με σαφήνεια ότι πρέπει να καμφθεί η επίχρεια κερδοσκοπία και ότι ο χρηματοπιστωτικός κλάδος πρέπει να συνεισφέρει στην αντιμετώπιση του τεράστιου κόστους της κρίσης.

03

Ένα φορολογικό
σύστημα που
περιλαμβάνει την
ψηφιακή οικονομία

Σύσταση 3

Οι φορολογικοί κανόνες που ισχύουν σήμερα βασίστηκαν σε σχήματα παλαιότερων δεκαετιών, πριν από την εμφάνιση του διαδικτύου, την ανάπτυξη λογισμικού, σε μια εποχή κατά την οποία ήταν εύκολο να εντοπιστεί η οικονομική δραστηριότητα. Η ψηφιακή επανάσταση πρέπει να μας ωφελεί όλους· ωστόσο, οι μεγάλοι παίκτες στο πεδίο της ψηφιακής οικονομίας, επεδίωξαν ενεργά και με επιτυχία να αποφύγουν να πληρώσουν το μερίδιο που τους αναλογεί, συνεισφέροντας με αυτό τον τρόπο στην άνοδο των ανισοτήτων και στην υπερβολική συγκέντρωση του πλούτου. Προκειμένου να αλλάξει αυτή η κατάσταση, η νέα ευρωπαϊκή δέσμη φορολόγησης θα μπορούσε να συνοδεύεται από τα ακόλουθα μέτρα και πρωτοβουλίες:

- Θα πρέπει να συμφωνηθεί άμεσα μεταξύ των κρατών μελών ένας προσωρινός φόρος ψηφιακών υπηρεσιών, σύμφωνα με την πρόταση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, έως την εφαρμογή των κανόνων και των διατάξεων της ΚΕΒΦΕ. Αν εφαρμοστεί σωστά, το μέτρο αυτό μπορεί να λειτουργήσει ως αποτελεσματικό βραχυπρόθεσμο μέσο για την αποκατάσταση της σημερινής αδικίας των εξαιρετικά χαμηλών επιπέδων φορολόγησης στον τομέα των ψηφιακών υπηρεσιών. Παράλληλα, απαιτείται συμφωνία στο πλαίσιο του Συμβουλίου σχετικά με την πρόταση για τη σημαντική ψηφιακή παρουσία που θα μπορούσε να αποτελέσει τον ακρογωνιαίο λίθο για ένα δίκαιο και μόνιμο καθεστώς φορολόγησης της ψηφιακής οικονομίας.
- Είναι αναγκαία μια εμπεριστατωμένη δημόσια συζήτηση σχετικά με τη φορολόγηση νέων τεχνολογιών για την αποφυγή καταστάσεων στις οποίες περιορισμένος αριθμός παικτών αποκτούν την πλειοψηφία της προστιθέμενης αξίας που δημιουργείται στις οικονομίες μας, για παράδειγμα μέσω φόρου για ρομπότ, και για την παροχή δημόσιων χρηματοδοτικών πόρων με στόχο τη στήριξη οικονομικών και κοινωνικών πολιτικών που έχουν καταστεί αναγκαίες για τη θετική αντιμετώπιση των συνεπειών αυτών των τεχνολογικών αλλαγών στις αγορές εργασίας.²⁹

²⁹ Η νότια Κορέα είναι η πρώτη χώρα που θέσπισε έναν τέτοιο νόμο, περιορίζοντας τα φορολογικά κίνητρα για τις επενδύσεις σε αυτοματοποιημένες μηχανές

Σύσταση 4

Η Ευρωπαϊκή Ένωση μπορεί να λάβει πολλά μέτρα για τη μείωση της φοροδιαφυγής εντός των συνόρων της, ανεξάρτητα από το πώς θα αντιμετωπιστεί αυτή η πρόκληση από τις τρίτες χώρες. Εν τούτοις, για την πραγματικά αποτελεσματική επίλυση του ζητήματος της φοροδιαφυγής, απαιτείται δράση σε παγκόσμιο επίπεδο. Τα ακόλουθα μέτρα και πρωτοβουλίες θα μπορούσαν να συμπληρώσουν εποικοδομητικά τη νέα ευρωπαϊκή δέσμη φορολογικών κανόνων:

- Η ΕΕ θα πρέπει να συμπεριλάβει ρήτρες για τη φοροδιαφυγή σε όλες τις εμπορικές συμφωνίες της ΕΕ με τρίτες χώρες
- Η ΕΕ δεν θα πρέπει να συνάπτει εμπορικές συμφωνίες με δικαιοδοσίες τις οποίες έχει προσδιορίσει ως φορολογικούς παραδείσους και, προτού υπογράψει μια εμπορική συμφωνία, θα πρέπει να περιμένει έως ότου μια δικαιοδοσία που έχει καταχωριστεί σε γκριζο κατάλογο, διαγραφεί από αυτόν.
- Η ΕΕ θα πρέπει να προωθήσει τη δημιουργία μιας διαφανούς και επαρκώς χρηματοδοτημένης φορολογικής επιτροπής στο πλαίσιο των Ηνωμένων Εθνών, με στόχο τον συντονισμό των προσπάθειών για την καταπολέμηση των φορολογικών παραδείσων, να ξεκινήσει την αναγκαία συζήτηση για τη δίκαιη κατανομή των φόρων σε όλον τον κόσμο και να μεριμνήσει για την ισότιμη συμμετοχή όλων των κρατών.

Περαιτέρω μέτρα >>

Η ΕΕ θα πρέπει επίσης να προωθήσει τη δημιουργία ενός Παγκόσμιου Χρηματοοικονομικού Μητρώου για τον προσδιορισμό της κυριότητας επί χρηματοοικονομικών περιουσιακών στοιχείων. Αυτό το μητρώο θα δώσει τη δυνατότητα να καλυφθούν τα κενά στη φορολόγηση των εταιρειών και θα δυσχεράνει τη φοροδιαφυγή των φυσικών προσώπων.

04

Ευρωπαϊκή δράση για δίκαιη και αποδοτική φορολόγηση σε παγκόσμιο επίπεδο



Παγκόσμιο Χρηματοοικονομικό Μητρώο

4.4. Ένας υπεύθυνος χρηματοπιστωτικός τομέας χωρίς αποκλεισμούς

Μια βιώσιμη οικονομία προϋποθέτει έναν βιώσιμο χρηματοπιστωτικό τομέα, στην υπηρεσία της πραγματικής οικονομίας και με στόχο να αποτελέσει την οικονομική ραχοκοκαλιά για τη μετάβαση προς μια πλήρως βιώσιμη οικονομία από οικολογική και κοινωνική άποψη.

Η χρηματοπιστωτική κρίση που ξεκίνησε το 2007 εξέθεσε την ανεπάρκεια του ρυθμιστικού πλαισίου για τις χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες. Πριν το 2007, οι ομάδες χρηματοπιστωτικών συμφερόντων ακολούθησαν το ρεύμα της ελεύθερης αγοράς που κυριαρχούσε στον δυτικό κόσμο, για να απομακρύνουν τα νομικά και ρυθμιστικά εμπόδια που έως τότε δεν επέτρεπαν στο σύστημα να γίνει υπερβολικά ριψοκίνδυνο και αδιαφανές. Σύντομα, οι χρηματοπιστωτικές αγορές διασυνδέθηκαν σε παγκόσμιο επίπεδο και έγιναν πιο σύνθετες. Η ευρύτερη συμμετοχή και η υιοθέτηση πιο ριψοκίνδυνης στάσης από αυξανόμενο αριθμό οικονομικών παραγόντων, όπως τα συνταξιοδοτικά και τα ασφαλιστικά ταμεία, καθώς και η επιθετική συμπεριφορά των κεφαλαίων συμμετοχών και των κεφαλαίων αντιστάθμισης, δημιούργησαν κινδύνους που εξαπλώθηκαν σε ολόκληρο το φάσμα της οικονομίας.

Από τη μία πλευρά, την τελευταία δεκαετία σημειώθηκε σημαντική βελτίωση σε σχέση με τις απαιτήσεις εποπτείας, τη μόχλευση,

τα πλαίσια εξυγίανσης, τη διαφάνεια και την εκκαθάριση παραγώγων, τους οργανισμούς αξιολόγησης πιστοληπτικής ικανότητας, τα κεφάλαια αντιστάθμισης και το σκιώδες τραπεζικό σύστημα. Ωστόσο, εξακολουθεί να υπάρχει δυσαρμονία μεταξύ των κινήτρων των διαχειριστών στοιχείων ενεργητικού και των επενδυτών. Τα κίνητρα αυτά παραμένουν σε μεγάλο βαθμό ασύμβατα με τα κίνητρα της κοινωνίας στο σύνολό της. Ο βασικός λόγος είναι ότι οι ανησυχίες βιώσιμης ανάπτυξης και οι σχετικοί κίνδυνοι δεν περιλαμβάνονται επί του παρόντος στο νομοθετικό και ρυθμιστικό πλαίσιο που διέπει τις χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες.

Η ευθυγράμμιση των χρηματοπιστωτικών κανόνων με τους στόχους βιωσιμότητας, θα είχε μεγάλες και ουσιαστικές επιπτώσεις στον ιδιωτικό τομέα στο σύνολό του. Ως εκ τούτου, θα πρέπει να δοθεί έμφαση στον ειδικά καθορισμένο ρόλο που θα πρέπει να διαδραματίσει ο χρηματοπιστωτικός τομέας ώστε να συμβάλει στη μετάβαση σε μια κυκλική οικονομία χαμηλών εκπομπών άνθρακα, με αποδοτική χρήση των πόρων, στην προστασία της βιοποικιλότητας και στην καταπολέμηση της εξάντλησης των φυσικών πόρων, καθώς και στην ανάγκη για ανάπτυξη δίκαιων, χωρίς αποκλεισμούς, ανθεκτικών κοινωνιών. Συνιστούμε λοιπόν πέντε γραμμές δράσεις για πολιτικές για την επίτευξη των ανωτέρω στόχων:

Σύσταση 1

Αυτό το πλαίσιο ταξινόμησης θα πρέπει να συνδυάζει περιβαλλοντικούς παράγοντες, που περιλαμβάνουν, μεταξύ άλλων, κινδύνους κλιματικής αλλαγής, κινδύνους βιοποικιλότητας, ρύπανσης, μόλυνσης, ασφάλειας των υδάτων και αποψίλωσης των δασών, και γενικότερα την έννοια των πλανητικών ορίων· κοινωνικούς παράγοντες, που περιλαμβάνουν, μεταξύ άλλων, ανθρώπινα δικαιώματα (ελεύθερη συναίνεση μετά από ενημέρωση των τοπικών κοινοτήτων), εθιμικά δικαιώματα, δικαιώματα των εργαζομένων, δικαιώματα της γυναίκας και του παιδιού, υγεία και ασφάλεια· παράγοντες διακυβέρνησης - εταιρική διακυβέρνηση, φορολογικές στρατηγικές, αμοιβές και μέτρα για την καταπολέμηση της διαφθοράς, την προστασία δεδομένων, τη φοροαποφυγή και τη φοροδιαφυγή και τη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες.

Σύσταση 2

Ο ιδιωτικός χρηματοπιστωτικός τομέας θα πρέπει να καλείται να λογοδοτήσει απέναντι στην κοινωνία: Όλοι οι επενδυτές και οι διαχειριστές στοιχείων ενεργητικού θα πρέπει να ενσωματώσουν στις επενδυτικές τους αποφάσεις ουσιαστικούς, από οικονομικής πλευράς, κινδύνους που αφορούν την κοινωνία, το περιβάλλον και τη διακυβέρνηση, και θα πρέπει να συνεκτιμούν, τουλάχιστον, τους ουσιαστικούς κοινωνικούς κινδύνους. Θα πρέπει να έχουν καθήκον επιμέλειας για τον προσδιορισμό, την αποτροπή, τον μετριασμό και τη λογοδοσία για όλους τους παράγοντες και κινδύνους που αφορούν στο περιβάλλον, στην κοινωνία και στην εταιρική διακυβέρνηση (ΠΚΔ) και να καλούνται να λογοδοτήσουν σε περίπτωση μη συμμόρφωσης. Για να αντιμετωπιστεί η απόκλιση μεταξύ των κινήτρων των διαχειριστών και των επενδυτών, η υποχρέωση πίστης των διαχειριστών, σύμφωνα με την οποία οφείλουν να ενεργούν προς το βέλτιστο συμφέρον της εταιρείας, δεν θα πρέπει να στοχεύει μόνο στη βραχυπρόθεσμη μεγιστοποίηση της αξίας των μετόχων - αλλά να αναγνωρίζει ειδικά τη δημιουργία μακροπρόθεσμης αξίας.

01

Ένα ευρωπαϊκό
σύστημα ταξινόμησης
για τον ορισμό της
βιώσιμης ανάπτυξης

02

Νομική υποχρέωση
του ιδιωτικού
χρηματοπιστωτικού
τομέα για λογοδοσία

03

Οι κανόνες για τα προληπτικά κίνητρα και τα αντικίνητρα πρέπει να σταθμιστούν καλύτερα

Σύσταση 3

Μια καλύτερη στάθμιση των προληπτικών κινήτρων και των αντικινήτρων θα μπορούσε να συμβάλει στη μετάβαση προς μια οικονομία χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα: οι τραπεζικές επενδύσεις και πιστώσεις διαμορφώνουν την κοινωνία μας, όμως τα κίνητρα και τα αντικίνητρα δεν είναι διαμορφωμένα με τρόπο ώστε να λαμβάνουν υπόψη τη βιωσιμότητα. Ειδικές πρόσθετες κεφαλαιακές απαιτήσεις για επενδύσεις σε ήδη υπάρχουσες εγκαταστάσεις σε υποβαθμισμένες περιοχές και ειδικές μειωμένες απαιτήσεις κεφαλαίου για νέες επενδύσεις σε αναξιοποίητες περιοχές θα διαμορφώσουν τις πιστωτικές ροές προς τις επιχειρήσεις και τα νοικοκυριά. Επιπλέον, καθώς είναι αναγκαία η σταδιακή απόρριψη των επενδύσεων σε ήδη υπάρχουσες εγκαταστάσεις προκειμένου να αντιμετωπιστεί ο τεράστιος συστημικός κίνδυνος που συνδέεται με αυτές, μια προσομοίωση ακραίων καταστάσεων σε σχέση με τη βιωσιμότητα μπορεί να φέρει αυτούς τους κινδύνους στο φως και να συμβάλει στη σταδιακή απόρριψη των μη αξιοποιήσιμων στοιχείων ενεργητικού. Οι επόπτες θα πρέπει να είναι υπεύθυνοι για τη διεξαγωγή αυτών των προσομοιώσεων ακραίων καταστάσεων.

04

Το ευρωπαϊκό σύστημα χρηματοοικονομικής εποπτείας πρέπει να αναλάβει τον ρόλο του

Σύσταση 4

Οι επόπτες θα πρέπει να αναλάβουν τον ρόλο τους. Οι κίνδυνοι και οι παράγοντες ΠΚΔ θα πρέπει να ενσωματωθούν στην εντολή του Ευρωπαϊκού Συστήματος Χρηματοοικονομικής Εποπτείας - οι Ευρωπαϊκές Εποπτικές Αρχές θα πρέπει να αξιολογήσουν τους σχετικούς ουσιώδεις κινδύνους, συμπεριλαμβανομένων όσων σχετίζονται με την αποτίμηση μη αξιοποιήσιμων στοιχείων ενεργητικού, και θα πρέπει να θέσουν σε εφαρμογή τα αντίστοιχα συστήματα παρακολούθησης για μεγαλύτερο χρονικό διάστημα. Αυτό θα πρέπει να αποτυπωθεί και στη χρήση των υποχρεωτικών, σε ενωσιακό επίπεδο «δοκιμών αντοχής άνθρακα» που έχουν σχεδιαστεί για τη μέτρηση της έκθεσης των χρηματοοικονομικών επιχειρήσεων στους κινδύνους της κλιματικής αλλαγής και σε τομείς υψηλής έντασης ενέργειας, όπου τα στοιχεία ενεργητικού είναι πιθανότερο να κατασχεθούν.

Σύσταση 5

Οι οργανισμοί αξιολόγησης πιστοληπτικής ικανότητας (ΟΑΠΙ) έχουν δεχθεί έντονη κριτική για τον ρόλο τους κατά τη διάρκεια της πιστωτικής κρίσης - κατά την οποία δεν κατάφεραν να αναδείξουν τους κινδύνους των σύνθετων χρηματοδοτικών μέσων που είχαν αξιολογηθεί ως AAA - και στη μετέπειτα ευρωπαϊκή κρίση δημόσιου χρέους, κατά την οποία κατηγορήθηκαν ότι συνεισέφεραν στην πρόκληση πανικού στην αγορά χωρίς επαρκή αιτιολόγηση. Ο τρόπος λειτουργίας των ΟΑΠΙ, η έλλειψη ανταγωνισμού (ολόκληρη η αγορά ελέγχεται από τρεις μόνο ΟΑΠΙ) και το άλυτο ζήτημα της σύγκρουσης συμφερόντων των ΟΑΠΙ (οι ΟΑΠΙ πληρώνονται από τους συμμετέχοντες στις χρηματοπιστωτικές αγορές που εκδίδουν και χρησιμοποιούν χρηματοπιστωτικά προϊόντα τα οποία πρέπει να αξιολογηθούν από τους ΟΑΠΙ) είναι ζητήματα που αντιμετωπίζονται μόνο στον κανονισμό για τους ΟΑΠΙ του 2012. Παρόλο που η κατάσταση έχει βελτιωθεί και οι ΟΑΠΙ ρυθμίζονται καλύτερα, εντύπωση προκαλεί το γεγονός ότι η αξιολόγηση των κινδύνων κάθε είδους, από τις απλές μετοχές ως τα σύνθετα παράγωγα ή τα χρηματοοικονομικά μιας χώρας εξαρτάται από έναν τόσο μικρό αριθμό ιδιωτικών εταιρειών. Δεδομένου ότι οι κίνδυνοι που συνδέονται με τις ανησυχίες για τη βιωσιμότητα αφορούν όλα τα μέλη της κοινωνίας, είναι σημαντικό να υπαχθούν στην αξιολόγηση και τη μέριμνα του δημόσιου τομέα. Η σύσταση ενός δημόσιου ΟΑΠΙ, που θα είναι επιφορτισμένος ειδικά με την αξιολόγηση των κινδύνων βιώσιμης ανάπτυξης, θα πρέπει να αντιμετωπιστεί ως προτεραιότητα.

05

Θα πρέπει να δημιουργηθεί ένας ευρωπαϊκός δημόσιος οργανισμός αξιολόγησης πιστοληπτικής ικανότητας, που θα επικεντρωθεί και θα παρακολουθεί τους μακροπρόθεσμους στόχους βιώσιμης ανάπτυξης

06

Αντιμετώπιση του ζητήματος της ανάπτυξης της τεχνητής νοημοσύνης στο πλαίσιο των χρηματοπιστωτικών συναλλαγών, μέσω αναθεώρησης της νομοθεσίας για τις αγορές χρηματοπιστωτικών μέσων (οδηγία MiFID II / κανονισμός MiFIR), με στόχο να ληφθούν υπόψη οι νέες τεχνικές συναλλαγών και οι καινοτομίες στον χρηματοπιστωτικό τομέα, και να ασκηθεί πίεση στο Συμβούλιο προκειμένου να ολοκληρώσει ταχέως τον Κανονισμό για την ανάκαμψη και την εξυγίανση κεντρικών αντισυμβαλλομένων

Σύσταση 6

Με την αναθεώρηση της οδηγίας MiFID, που αποτελεί τον ακρογωνιαίο λίθο της ευρωπαϊκής ρύθμισης των χρηματοπιστωτικών αγορών, θεσπίστηκε ένας συνδυασμός μέτρων και συγκεκριμένων ελέγχων κινδύνου για τις αλγοριθμικές συναλλαγές. Στόχος της ρύθμισης ήταν να περιοριστούν οι τεχνικές συναλλαγών υψηλής συχνότητας (HFT) που εκμεταλλεύονται τις διαφορές στη διαμόρφωση τιμών μεταξύ των αγορών. Λειτουργώντας με βάση μόνο την ταχύτητα, οι HFT μπορούν να προκαλέσουν έντονες και επικίνδυνες διακυμάνσεις των τιμών. Συνεπώς, πέρα από την καθιέρωση εσωτερικού ελέγχου και επιχειρησιακών απαιτήσεων για τον περιορισμό των επιχειρησιακών κινδύνων στις εταιρείες που υιοθετούν αλγοριθμικές συναλλαγές, η MiFID επιβάλλει σε μια ρυθμιζόμενη αγορά να διακόψει προσωρινά ή να περιορίσει τις συναλλαγές, σε περίπτωση σημαντικής μεταβολής της τιμής ενός χρηματοπιστωτικού μέσου. Οι απαιτήσεις αυτές καλούνται μέτρα διακοπής συναλλαγών. Λαμβανομένων υπόψη των τεράστιων συμφερόντων, εντός και εκτός του Κοινοβουλίου, που αντιτίθενται σε αυτές τις διατάξεις, η θέσπισή τους μπορεί να θεωρηθεί σήμερα μεγάλη επιτυχία. Εν τούτοις, είναι ευρέως γνωστό ότι οι καινοτομίες στις αγορές αναπτύσσονται πολύ ταχύτερα από τους κανονισμούς, και ο κόσμος στον οποίο ζούμε σήμερα είναι ήδη διαφορετικός από τον κόσμο στον οποίο θεσπίστηκε η MiFID II.

Η χρήση της τεχνητής νοημοσύνης από αυξανόμενο αριθμό επιχειρήσεων επενδύσεων θέτει κινδύνους, λόγω της «αγελιάς συμπεριφοράς» που μπορεί να προκληθεί εξ αιτίας ενός συγκεκριμένου γεγονότος. Για παράδειγμα, αν μια μετοχή υψηλής εξασφάλισης πέσει κάτω από μια ορισμένη τιμή, τα περισσότερα συστήματα τεχνητής νοημοσύνης θα οδηγήσουν αυτομάτως σε πώληση, προκαλώντας έτσι ένα καταστροφικό κύκλο ανάδρασης: Με την πώληση η τιμή θα πέσει κι άλλο, και αυτό με τη σειρά του θα πυροδοτήσει την περαιτέρω πώληση της μετοχής, και ούτω καθεξής - με αλυσιδωτές συνέπειες. Δεν διαθέτουν όλες οι πλατφόρμες αγοράς μέτρα διακοπής των συναλλαγών, οπότε το πρόβλημα μπορεί να μεταδοθεί ραγδαία. Είναι, συνεπώς, αναγκαία η αναθεώρηση της MiFID, προκειμένου να διασφαλιστεί ότι οι ρυθμίσεις συμβαδίζουν με τις καινοτομίες της αγοράς.

Επιπλέον, ένα σημαντικό κομμάτι της νομοθεσίας για τη διάρθρωση της αγοράς έχει παγώσει στο Συμβούλιο. Μετά την εκδήλωση της χρηματοπιστωτικής κρίσης, τα γραφεία συμψηφισμού (CCP) προβαίνουν σε υψηλότερα ποσοστά εκκαθαρίσεων· κατά συνέπεια, αυτοί οι οργανισμοί συγκεντρώνουν όλο και περισσότερους πιστωτικούς κινδύνους, κινδύνους ρευστότητας και επιχειρησιακούς κινδύνους, οι οποίοι αποτελούν ενδεχόμενες πηγές συστημικού κινδύνου. Ο κανονισμός για την ανάκαμψη και την εξυγίανση των κεντρικών αντισυμβαλλομένων (CCP) που εγκρίθηκε από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο αντιμετωπίζει ειδικά αυτόν τον κίνδυνο. Η έλλειψη κοινής προσέγγισης από το Συμβούλιο καθυστερεί την ολοκλήρωση αυτής της νομοθεσίας, εκθέτοντας με αυτόν τον τρόπο τις αγορές σε ένα επιπλέον στοιχείο κινδύνου.

Σύσταση 7

Οι μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις, οι πολύ μικρές επιχειρήσεις και εκατομμύρια καταναλωτές, ιδίως αν δεν είναι σε θέση να παράσχουν επαρκείς εγγυήσεις ή εξασφάλιση, στερούνται την πρόσβαση στη χρηματοδότηση σε προσιτά επιτόκια. Ομοίως, πολλοί νέοι Ευρωπαίοι που επιθυμούν να ξεκινήσουν μια δική τους επιχείρηση ή να ασκήσουν δημιουργικές δραστηριότητες, δεν μπορούν να το πράξουν λόγω έλλειψης πιστώσεων. Καινοτόμα χρηματοπιστωτικά μέσα, όπως οι μικροπιστώσεις, η συμμετοχική χρηματοδότηση, οι εταιρείες επιχειρηματικού κεφαλαίου και η χρηματοδότηση της αλυσίδας εφοδιασμού, αποτελούν σημαντικά εργαλεία για την προώθηση της χρηματοοικονομικής ενσωμάτωσης. Τα μέσα αυτά μπορούν να προωθηθούν με την ανάπτυξη των κατάλληλων μηχανισμών εγγυήσεων και/ή με τη δημιουργία «Ταμείων Κοινωνικής Επιχειρηματικότητας» σε ευρωπαϊκό και σε εθνικό επίπεδο, για την ενίσχυση της χρηματοοικονομικής ενσωμάτωσης και της κοινωνικής επιχειρηματικότητας.

Περαιτέρω μέτρα >>

Δεν ρυθμίζονται και δεν εποπτεύονται όλες οι τραπεζικές δραστηριότητες πιο αποτελεσματικά σήμερα απ' ό,τι πριν από την εκδήλωση της χρηματοπιστωτικής κρίσης. Ένα ολοκληρω σύμπαν από μη τραπεζικά μοντέλα, όπως τα επενδυτικά κεφάλαια, οι χρηματοδοτικές εταιρείες ειδικού σκοπού, τα αμοιβαία κεφάλαια της χρηματαγοράς, τα κεφάλαια αντιστάθμισης, τα αμοιβαία κεφάλαια, οι τράπεζες επενδύσεων, και άλλοι μη τραπεζικοί χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί, ανθούν και ευημερούν εκτός του πλαισίου της κατάλληλης ρύθμισης και εποπτείας. Οι οργανισμοί αυτοί αποτελούν το σκιώδες τραπεζικό σύστημα.

Σε αντίθεση με την περίπτωση των εμπορικών τραπεζών, δεν υπάρχει ρυθμιστικό όργανο που να ελέγχει τις δραστηριότητες δανεισμού των ενδιάμεσων χρηματοπιστωτικών οργανισμών ή να τους παρέχει συνδρομή σε περιόδους δυσχερειών, με αποτέλεσμα να είναι ιδιαίτερος εύάλωτοι σε κραδασμούς. Δεδομένου ότι δεν υποχρεώνονται να διατηρούν υψηλό αποθεματικό σε σχέση με την έκθεσή τους στην αγορά, μπορούν να έχουν υψηλό επίπεδο μόχλευσης και υψηλή αναλογία χρέους προς ρευστά διαθέσιμα. Οι οργανισμοί του σκιώδους τραπεζικού συστήματος αλληλεπιδρούν με τις τράπεζες, τα συνταξιοδοτικά ταμεία, τα ασφαλιστικά ταμεία και τις επιχειρήσεις επενδύσεων που είναι οι κύριοι συνομιλητές από την πλευρά των νοικοκυριών, των μικρομεσαίων επιχειρήσεων και των μεγαλύτερων εταιρειών. Αυτό το επίπεδο διασύνδεσης μεταξύ των δύο τομέων θέτει τεράστια απειλή για τη χρηματοπιστωτική σταθερότητα μιας οικονομίας.

Οι περιφερειακές εποπτικές και ρυθμιστικές αρχές, όπως ο ΕΕΜ (Ενιαίος Εποπτικός Μηχανισμός), η ΕΑΤ (Ευρωπαϊκή Αρχή Τραπεζών) και οι εθνικές αρχές δεν μπορούν να αντιμετωπίσουν ένα σύστημα με τόσο υψηλή διασύνδεση, γεγονός που έχει σοβαρές παγκόσμιες προεκτάσεις, πέραν του πεδίου της κατάλληλης ρύθμισης και εποπτείας. Ως εκ τούτου, πρέπει να αναπτυχθεί, σε ευρωπαϊκό επίπεδο, κατάλληλη ρύθμιση και εποπτεία του σκιώδους τραπεζικού συστήματος, καθώς και η ικανότητα παγκόσμιας διακυβέρνησης σε αυτόν τον τομέα.

07

Ο χρηματοπιστωτικός και ο τραπεζικός τομέας πρέπει να αποκτήσουν συμμετοχικό χαρακτήρα



Σκιώδες τραπεζικό σύστημα

4.5. Τεχνολογική εξέλιξη προς όφελος όλων

Ενώ οι κοινωνίες μας καλούνται να αντιμετωπίσουν το πλήρες φάσμα των προκλήσεων που απορρέουν από μη βιώσιμα μοντέλα παραγωγής και κατανάλωσης, πρέπει παράλληλα να διασφαλίσουν ότι οι νέες τεχνολογίες έχουν θετικές επιπτώσεις στην ευημερία του κοινωνικού συνόλου αντί να τη διαταράσσουν. Η άνοδος της τεχνητής νοημοσύνης, της ρομποτικής, καθώς και άλλες επιστημονικές και τεχνολογικές αλλαγές στη βιοτεχνολογία, τη γενετική και άλλους τομείς, παρουσιάζουν σημαντικές ευκαιρίες αλλά και κινδύνους. Θα μπορούσαν να βελτιώσουν τις ζωές μας σε πολύ μεγάλο βαθμό, ή να οδηγήσουν τις κοινωνίες μας σε επίπεδα ανισότητας που έχουν να βιώσουν από τον 19ο αιώνα. Τίποτα από τα δύο δεν είναι προκαθορισμένο· κατά την επιδίωξη όμως του υποσχόμενου οφέλους, δεν πρέπει να στεκόμαστε αφελείς απέναντι στους ενδεχόμενους κινδύνους.

Σε μερικούς τομείς, όπως η υγεία ή η αύξηση της ποιότητας ζωής και των ευκαιριών στις απομακρυσμένες περιοχές, αυτές οι νέες τεχνολογίες μπορούν να ενισχύσουν ριζικά την ευημερία. Ωστόσο, στο πλαίσιο του υφιστάμενου οικονομικού συστήματος, αυτές οι τεχνολογίες θα οδηγήσουν σε ακόμα υψηλότερη συγκέντρωση του πλούτου και της οικονομικής ισχύος. Δεδομένων των πρόσφατων προβλεπόμενων παραδειγμάτων, είναι πιθανό ο πλούτος και η ισχύς να καταλήξουν στα χέρια λιγοστών εταιρειών-κολοσσών - κάποιες εκ των οποίων επενδύουν δισεκατομμύρια ευρώ κάθε χρόνο. Ως αποτέλεσμα, ενδέχεται να

περιοριστούν οι επιλογές των εταιρειών ή να αυξηθεί σε τέτοιο βαθμό το κόστος των υπηρεσιών, ιδίως στον τομέα των προσωποποιημένων θεραπειών που βασίζονται στο DNA, που τελικά θα είναι προσιτές μόνο στους πολύ εύπορους πολίτες. Ομοίως, οι αλγόριθμοι μάθησης μηχανών, που μπορούν να χρησιμοποιηθούν για τη βελτίωση των δημόσιων υπηρεσιών, μπορούν να χρησιμοποιηθούν και για την ανώνυμη επιβολή διακρίσεων σε καταναλωτές και εργαζομένους. Ωστόσο, είναι δυνατή η ανάπτυξη διαφορετικών προσεγγίσεων, μεταξύ άλλων και η έρευνα που είναι προσανατολισμένη σε συγκεκριμένη αποστολή και οι πολιτικές καινοτομίας που έχουν σαν έναυσμα τις απαιτήσεις της κοινωνίας, καθώς και η κρατική χρηματοδότηση της έρευνας και της καινοτομίας μέσω κεφαλαίων αντί επιχορηγήσεων, ανοίγοντας τον δρόμο για μια πιο δίκαιη συλλογικά δημόσια απόδοση της επένδυσης στο μέλλον. Το πανεπιστήμιο, οι βιομηχανίες και τα ερευνητικά κέντρα δεν θα είναι ιπλέονοιμόν οιφορείς που καθορίζουν το πού δαπανώνται οι δημόσιοι πόροι για την έρευνα και την καινοτομία, αλλά και οι δημόσιες αρχές, μεταξύ αυτών και η ΕΕ. Αυτές οι αρχές θα πρέπει να αποφασίζουν ποια είδη έρευνας και καινοτομίας απαιτούνται για την κάλυψη συγκεκριμένων κοινωνικών αναγκών και για την αντιμετώπιση των ανεπαρειών της αγοράς, όπως είναι η έρευνα και η καινοτομία που επικεντρώνονται στις προκλήσεις με υψηλό κοινωνικό κόστος, όπως στον τομέα της υγείας για σπάνιες ασθένειες.

4.5. Τεχνολογική εξέλιξη προς όφελος όλων

Οι σημερινές προβλέψεις σχετικά με τις επιπτώσεις των νέων τεχνολογιών στις θέσεις εργασίας προκαλούν προβληματισμό, αν όχι ανησυχία. Κάποιοι αναμένουν την εξαφάνιση πολλών απλών σημερινών επαγγελματιών, σε ένα ευρύτατο φάσμα τομέων, που δεν θα μπορέσει να αντισταθμιστεί με τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας στο πλαίσιο των νέων τεχνολογιών. Άλλες λιγότερες ανησυχητικές προβλέψεις για τις καθαρές θέσεις εργασίας εξακολουθούν, εν τούτοις, να τονίζουν την εκτεταμένη μετάβαση από τις παλιές σε νέες θέσεις εργασίας - που δεν επηρεάζει απαραίτητα τους ίδιους ανθρώπους ούτε τις ίδιες περιοχές. Οι μεγαλύτεροι κίνδυνοι προέρχονται από τις τεχνολογίες σύνδεσης εργασίας που εξαπλώνονται ραγδαία.³⁰ Συνεπώς, στην καλύτερη περίπτωση, οι σημερινές ενεργητικές πολιτικές στην αγορά εργασίας και οι εδαφικές πολιτικές θα πρέπει να αναπτύξουν σημαντικά το δυναμικό τους - σε όγκο και σε ποιότητα - προκειμένου να συμβάλουν στην ασφαλή μετακίνηση των ατόμων στους διάφορους τομείς της αγοράς, καθώς και να δημιουργήσουν νέες θέσεις εργασίας στις περιοχές που επηρεάζονται. Στη χειρότερη περίπτωση, εκατομμύρια σημερινές θέσεις εργασίας πρόκειται να εξαφανιστούν και θα βρεθούμε αντιμέτωποι με μια εξαιρετικά σημαντική μείωση του συνολικού αριθμού διαθέσιμων θέσεων εργασίας - εφόσον δεν ληφθούν μέτρα ευρείας κλίμακας για την αντιμετώπιση αυτού του φαινομένου.

Πέρα από τις οικονομικές και κοινωνικές προκλήσεις που τίθενται, θα δοκιμαστεί και η ίδια η δημοκρατία, σε κάθε κράτος αλλά και σε παγκόσμιο επίπεδο. Η κατάχρηση προσωπικών δεδομένων, η διάδοση τεχνικών παραπληροφόρησης και ψευδών ειδήσεων και η χειραγώγηση των εκλογικών διαδικασιών αποτελούν εξαιρετικά ανησυχητικά φαινόμενα, τα οποία οι νομοθέτες και οι κυβερνητικοί οργανισμοί καλούνται να αντιμετωπίσουν. Αυτό δεν αποτελεί απειλή μόνο για την πολιτική, αλλά και για τον τρόπο λειτουργίας των αγορών. Υπάρχει ο

κίνδυνος αυξανόμενης χρήσης εξελιγμένων τεχνολογιών σε εμπορικές στρατηγικές, με σκοπό την επίτευξη πρωτοφανών επιπέδων χειραγώγησης των καταναλωτών. Είτε ως πολίτες, είτε ως απλοί καταναλωτές, είμαστε όλοι ευάλωτοι ελλείψει μιας ιδιαίτερα αυστηρής ρύθμισης για την προστασία των προσωπικών μας δεδομένων και για την απαγόρευση της κατάχρησης. Η θέσπιση αυστηρών κανόνων θα αποτελέσει μια πρόκληση για τις δυνατότητες της δημοκρατίας μας, καθώς οι τεχνολογικοί κολοσσοί και άλλες επιχειρήσεις συνεχίζουν τη φαινομενικά ασταμάτητη άνοδό τους στη στρατόσφαιρα της αγοραίας αξίας και της οικονομικής ισχύος.

Δεν μπορούμε να αφήνουμε τον ιδιωτικό τομέα να λαμβάνει αποφάσεις για θεμελιώδεις κοινωνικές εξελίξεις με βάση, ουσιαστικά, τη μεγιστοποίηση του κέρδους και να εκμεταλλεύεται οικονομικά τις νέες τεχνολογίες, εξωτερικεύοντας, παράλληλα, το κόστος. Αυτό δεν θα πρέπει να θεωρείται ως ηθική μόνο αρχή, αλλά και ως πολιτική και δημοκρατική. Σε πολλές περιπτώσεις, οι τεχνολογίες που τελικά συμβάλλουν στην αύξηση των κερδών των ιδιωτικών επιχειρήσεων, αρχικά κατέστησαν εφικτές και αναπτύχθηκαν μέσω κρατικών ερευνών που χρηματοδοτήθηκαν από τα χρήματα των φορολογούμενων πολιτών. Επιπλέον, οι κορυφαίες επιχειρήσεις στον τομέα αυτόν συγκαταλέγονται μεταξύ των παγκόσμιων πρωταθλητών στη φοροδιαφυγή και, συνεπώς, δεν συνεισφέρουν καν το μερίδιο που τους αναλογεί στην εύρυθμη λειτουργία των κοινωνικών μας συστημάτων. Ως εκ τούτου, οι εταιρείες αυτές, που επωφελούνται από αυτές τις νέες τεχνολογίες κατά την πρόσβασή τους στην αγορά, θα πρέπει να συνεισφέρουν, κατά τρόπο δικαιότερο και αναλογικότερο, στη χρηματοδότηση των αναγκών δημόσιων πολιτικών που θα διασφαλίσουν ότι η εν λόγω τεχνολογική αλλαγή θα αποβεί πράγματι προς όφελος όλων και δεν θα δημιουργήσει νέες ανισότητες, ανεργία και αποκλεισμούς.

³⁰ Για παράδειγμα, ο καθηγητής του Πανεπιστημίου Cornell, Kaushik Basu (2016), πρώτος αντιπρόεδρος και επικεφαλής οικονομολόγος της Παγκόσμιας Τράπεζας, υποστηρίζει ότι «η καινοτομία εξοικονόμησης εργασίας έχει μεν κάνει την εμφάνισή της εδώ και πολύ καιρό, ο ρυθμός της έχει όμως αυξηθεί. Οι παγκόσμιες πωλήσεις βιομηχανικών ρομπότ, για παράδειγμα, ανήλθαν σε 225.000 το 2014, σημείωσαν δηλαδή αύξηση 27% από έτος σε έτος. Περισσότερο πάντως συμβάλλει στον μετασχηματισμό η άνοδος της τεχνολογίας «σύνδεσης της εργασίας»: οι ψηφιακές καινοτομίες των τελευταίων τριών δεκαετιών δίνουν σήμερα στους ανθρώπους τη δυνατότητα να εργαστούν σε επιχειρήσεις σε διάφορες χώρες, χωρίς να χρειαστεί να μεταναστεύσουν. [...] Καθώς η εξέλιξη της τεχνολογίας συνεχίζεται, αυτές οι πιέσεις θα εξαπλωθούν τελικά σε όλον τον κόσμο, επιτείνοντας την παγκόσμια ανισότητα - η οποία έχει ήδη φτάσει σε μη ανεκτάτα επίπεδα - ενώ παράλληλα τα εισοδήματα των εργαζομένων θα μειώνονται. Στο πλαίσιο αυτής της εξέλιξης, η πρόκληση θα είναι να διασφαλίσουμε ότι η αύξηση των εσόδων δεν θα καταλήξει στα χέρια αυτών που κατέχουν τα μηχανήματα και τις μετοχές.

01

Η τεχνολογική αλλαγή πρέπει να κατανοηθεί, να προβλεφθεί και να καθοδηγηθεί κατάλληλα, τόσο σε εθνικό όσο και σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Θα πρέπει να σχεδιαστεί ένα τμήμα για τεχνολογική ανάλυση του μέλλοντος στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής

02

Όλες οι μορφές εργασίας πρέπει να προστατεύονται και να ρυθμίζονται, έτσι ώστε να εκλείψουν οι γκρίζες ζώνες στις αγορές εργασίας: νέοι νομικοί κανόνες για διαφανείς και προβλέψιμους όρους εργασίας και την εργασία μέσω πλατφόρμας

Η ταχύτητα της τεχνολογικής αλλαγής και της σημαντικής προόδου, όπως για παράδειγμα στον τομέα της τεχνητής νοημοσύνης, της ρομποτικής και της γενετικής, εξακολουθούν να μην είναι πλήρως κατανοητές για τους υπεύθυνους χάραξης πολιτικών καθώς και των εκλεγμένων αντιπροσώπων. Αυτό δημιουργεί τον μεγάλο κίνδυνο της αδυναμίας σωστής πρόβλεψης και καθοδήγησης αυτών των αλλαγών μέσω των κατάλληλων πολιτικών. Κατά τη χρηματοδότηση της έρευνας, , θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη οι αντίστοιχες κοινωνικές και περιβαλλοντικές επιπτώσεις που συνάδουν με το πλαίσιο των ΣΒΑ των Ηνωμένων Εθνών. Τα κράτη μέλη θα πρέπει επίσης να αξιοποιήσουν πλήρως τον εκτεταμένο, ακόμα, έλεγχο τους επί των επιχειρήσεων, προκειμένου να οδηγήσουν τις τεχνολογίες προς μια κατεύθυνση αύξησης της ισότητας των ευκαιριών. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή βρίσκεται στην ιδανική θέση για να προσφέρει ένα τεχνολογικό τμήμα το οποίο θα συνδιαλέγεται με εξωτερικά ενδιαφερόμενα μέρη, μεταξύ άλλων και με τους κοινωνικούς εταίρους και οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών, παρέχοντας τεχνογνωσία και πολιτικές συμβουλές σε όλους του ευρωπαϊκούς θεσμούς και τις εθνικές δημόσιες αρχές, αλλά και στο ευρύ κοινό, σε τακτική βάση και με διαφάνεια.

Σύσταση 2

Η άνοδος της εργασίας σε πλατφόρμες, της πληθεργασίας, της εργασίας τύπου uber και της κατ' επίφαση αυτοαπασχόλησης, δημιουργούν γκρίζες ζώνες στη νομοθεσία, και αυτό είναι εν μέρει εις βάρος θέσεων εργασίας υψηλότερης ποιότητας από την άποψη της κοινωνικής προστασίας και των μισθών. Εντός της ΕΕ, δεν θα έπρεπε να υπάρχουν τέτοιες γκρίζες ζώνες. Πρέπει να εφαρμοστούν αυστηρές ρυθμίσεις για την αγορά εργασίας σε όλους τους τομείς. Ειδικότερα, η ΕΕ θα πρέπει να συμφωνήσει σε μια ισχυρή *Οδηγία για διαφανείς και προβλέψιμους όρους εργασίας* (για την οποία η νομοθετική διαδικασία βρίσκεται επί του παρόντος σε εξέλιξη). Θα πρέπει επίσης να θεσπίσει νέα νομοθεσία για την εργασία σε πλατφόρμες, για να ολοκληρωθεί αυτό το νομικό οπλοστάσιο με τον καθορισμό προτύπων για την προστασία των εργαζομένων σε πλατφόρμες ανά την ΕΕ, προκειμένου να διασφαλιστεί η ασφάλεια δικαίου για τους εργαζομένους και για τους εργοδότες και να αποφευχθεί ο ανταγωνισμός προς τα κάτω στον τομέα των κοινωνικών δικαιωμάτων και των συνθηκών εργασίας.

Σύσταση 3

Το κοινωνικό μας σύστημα θα υποστεί μεγάλες πιέσεις όταν σημαντικός αριθμός των υφιστάμενων θέσεων εργασίας εκτοπιστούν από τις νέες τεχνολογίες, μέσω της τεχνητής νοημοσύνης και της ρομποτικής. Προκειμένου να βοηθήσουν τους μετασχηματισμούς στις αγορές εργασίας να προστατεύσουν τα άτομα και τις συνθήκες διαβίωσης, αυτά τα συστήματα πρέπει να χρηματοδοτηθούν και να οργανωθούν κατάλληλα. Αυτή η διαδικασία πρέπει να ξεκινήσει τώρα. Σε πολλές χώρες, τα προγράμματα κατάρτισης και επανακατάρτισης δεν είναι υψηλής ποιότητας και πρέπει να αναβαθμιστούν. Τα εκπαιδευτικά συστήματα πρέπει να προσαρμοστούν ώστε να είναι σε θέση να προετοιμάσουν τα παιδιά και τους νέους για την αυξανόμενη σημασία των νέων τεχνολογιών στην εκπαίδευση, αλλά και όσον αφορά τις δεξιότητες. Οι κυβερνήσεις θα πρέπει να συστήσουν χρηματοοικονομικά αποθεματικά (ταμεία κοινωνικής μετάβασης), τα οποία θα χρηματοδοτούνται μέσω ενός ψηφιακού φόρου. Αυτή η διαδικασία θα πρέπει να αποτελέσει αναπόσπαστο μέρος του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου, καθώς και μιας μελλοντικής και ευρύτερης διαδικασίας διακυβέρνησης βιώσιμης ανάπτυξης (κεφάλαιο 7). Το σύστημα ασφάλισης έναντι της ανεργίας της ευρωζώνης, το οποίο προτείνεται στην ενότητα 7.3, θα πρέπει να αναπτυχθεί με τρόπο ώστε να είναι σε θέση να βοηθήσει, σε περίπτωση που οι μετασχηματισμοί στην αγορά εργασίας ξεφύγουν από κάθε έλεγχο, κάτι που δεν μπορεί να αποκλειστεί.

Σύσταση 4

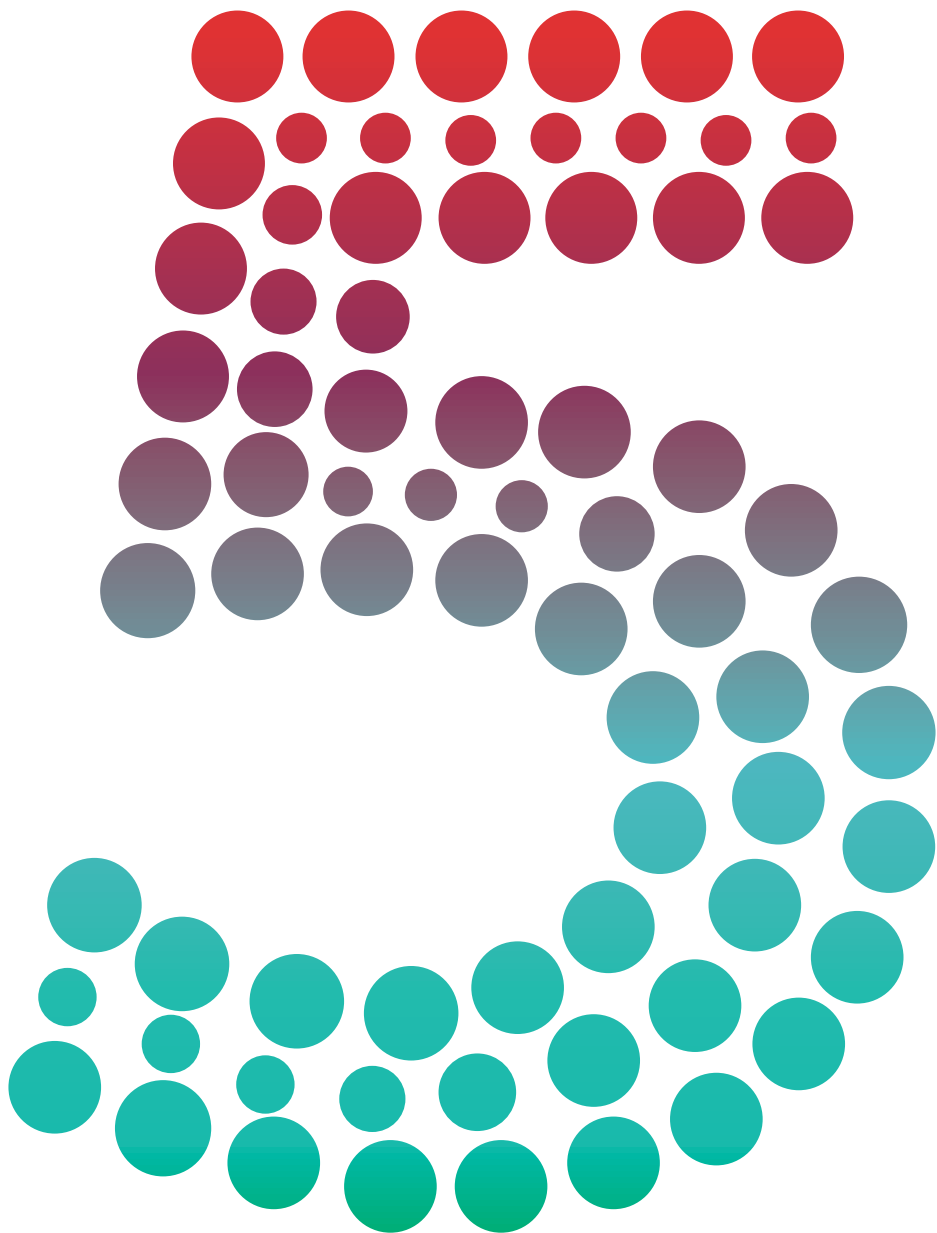
Ο ρόλος της κοινωνικής και αλληλέγγυας οικονομίας στο μέλλον είναι πολύ σημαντικός και αναλύεται σε ξεχωριστή ενότητα (4.1). Ωστόσο, οφείλουμε να κάνουμε μια αναφορά εδώ, καθώς πρόκειται για έναν τομέα όπου - εφόσον οι πολιτικές καταφέρουν να οργανώσουν αυτή τη μετάβαση - οι νέες τεχνολογίες θα μπορούσαν να ωφελήσουν την κοινωνία στο σύνολο της, διευκολύνοντας τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας σε δραστηριότητες που θα προωθήσουν έναν πιο συνεργατικό και βιώσιμο τρόπο οργάνωσης των μοντέλων παραγωγής και κατανάλωσης

03

Τα κοινωνικά συστήματα πρέπει να προετοιμαστούν και να χρηματοδοτηθούν επαρκώς για να προστατεύσουν τους πολίτες καθώς συντελείται η τεχνολογική μετάβαση δίνοντάς τους τη δυνατότητα να αντιληφθούν εγκαίρως τις τεχνολογικές αλλαγές

04

Η κοινωνική και αλληλέγγυα οικονομία θα πρέπει να επεκταθεί σε διάφορους τομείς, έτσι ώστε να προσφέρει νέες δυνατότητες για εργασία, συνεισφέροντας σημαντικά με αυτό τον τρόπο στην προώθηση της βιώσιμης ευημερίας για όλους



Κοινωνική Δικαιοσύνη

Μια Ευρώπη χωρίς
φτώχεια

106

Καλές θέσεις εργασίας και
αμοιβές για όλους

116

Ισότητα των φύλων

123

Μια ανοιχτή κοινωνία
για όλους

126

Καμία περιοχή να μη
μείνει στο περιθώριο

128

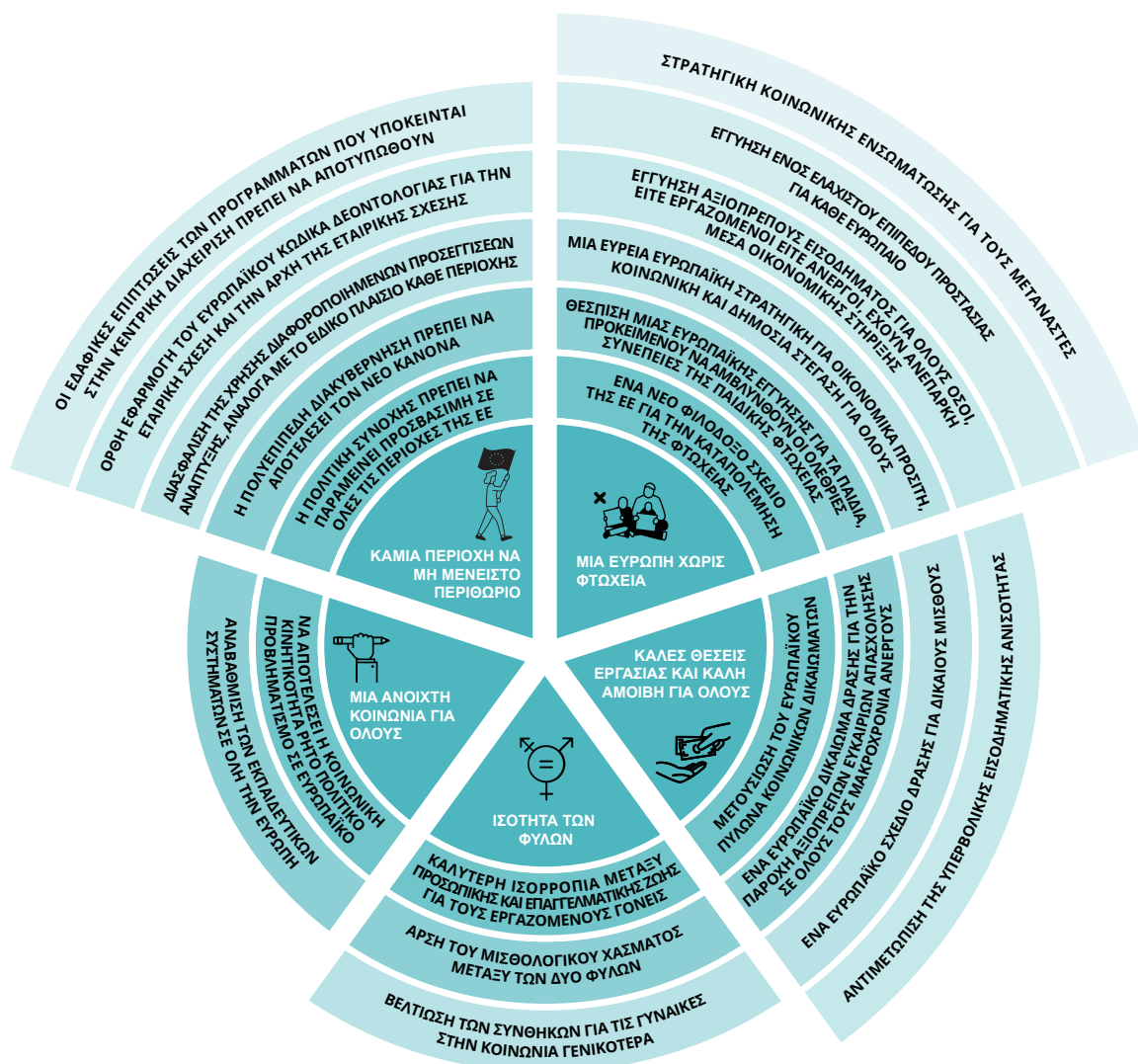
Μια κοινωνία που εμφορείται πραγματικά από κοινωνική δικαιοσύνη είναι μια κοινωνία στην οποία η ισχυρή αίσθηση του ανήκειν στο ίδιο σύνολο προκύπτει από το αίσθημα κοινής ευθύνης, κοινών συμφερόντων και, συνεπώς, κοινής μοίρας - σε αντίθεση με το αυξανόμενο αίσθημα απομόνωσης και της νοοτροπίας «ο καθένας για τον εαυτό του» που χαρακτηρίζει όλο και περισσότερο τις σημερινές κοινωνίες. Είναι μια κοινωνία στην οποία κανείς δεν παραμελείται, και στην οποία θεωρείται δεδομένο ότι όλοι μας είμαστε λιγότερο καλά όταν κάποιος δεν ζουν μια αξιοπρεπή ζωή, και δεν χαίρουν μιας βιώσιμης ευημερίας. Είναι μια κοινωνία εκ φύσεως διατεθειμένη να διασφαλίζει ίσα δικαιώματα και ίσες ευκαιρίες, και στην οποία η ισότητα των φύλων αποτελεί κεντρικό στοιχείο.

Είναι μια κοινωνία που είναι εκ φύσεως διατεθειμένη να διασφαλίζει τη βιώσιμη ανάπτυξη, και που έχει μια εγγενή ικανότητα να αντιμετωπίζει αποτελεσματικά οποιεσδήποτε προκλήσεις σχετικά με τη βιωσιμότητα. Η αίσθηση του να ανήκει κανείς στο ίδιο σύνολο αφορά όχι μόνο τις σχέσεις μεταξύ ατόμων, αλλά και μεταξύ περιοχών, εθνών, και της ΕΕ στο σύνολο της, καθώς επίσης και σε σχέση με την οικονομία - με την ενίσχυση της φωνής των εργαζομένων και των συνδικαλιστικών οργανώσεων, με τη διεύρυνση και την ενδυνάμωση του χώρου δράσης της κοινωνίας των πολιτών, με τη διαφοροποίηση των οικονομικών παραγόντων στις αγορές μας, καθώς και με την ώθηση που δίνεται στις εταιρείες για την ανάληψη μεγαλύτερων ευθυνών απέναντι στην κοινωνία, όπως συνιστάται στο προηγούμενο κεφάλαιο.

Αυτή η έννοια δεν είναι καινούρια. Πράγματι, η Ευρωπαϊκή Ένωση στηρίζεται ήδη σε σημαντικές νομικές και οικονομικές αρχές και δικαιώματα που παρέχουν μια καλή βάση για την ανάπτυξη αυτής της κοινωνίας - ειδικότερα, στο άρθρο 3 της Συνθήκης, τον Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων και τον ευρωπαϊκό πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων. Δεν ξεκινάμε από το μηδέν. Η ΕΕ και τα κράτη μέλη έχουν ενσωματώσει ήδη πολλά χαρακτηριστικά μιας κοινωνίας που εμφορείται από κοινωνική δικαιοσύνη. Τα χαρακτηριστικά αυτά, ωστόσο, δεν επαρκούν. Κάποια από αυτά έχουν διαβρωθεί στο παρελθόν, και βρίσκονται σε συνεχή σύγκρουση με νεοφιλελεύθερες και καθαρά ατομικιστικές δυναμικές, που εμποδίζουν την περαιτέρω ανάπτυξή τους - παρά το γεγονός ότι αυτή είναι απολύτως αναγκαία για την πραγματική επίτευξη της βιώσιμης ανάπτυξης. Οι αρχές και τα δικαιώματα της ΕΕ πρέπει να ενεργοποιηθούν με μεγαλύτερο δυναμισμό, μέσω υφιστάμενων και νέων πολιτικών και μέσω νομικά κατοχυρωμένων δικαιωμάτων, στις περιπτώσεις που αυτή είναι η μόνη ενδεδειγμένη λύση προόδου.

Η προσέγγιση που συνιστούμε λαμβάνει υπόψη τόσο την ανάγκη για αντιμετώπιση των παραδοσιακών μορφών φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού, καθώς και τις κοινωνικές δυσκολίες που επηρεάζουν μεγάλο τμήμα του πληθυσμού, ιδίως λόγω της αύξησης των επισφαλών μορφών εργασίας, της φτώχειας των εργαζομένων, της ελλιπούς αναγνώρισης των δικαιωμάτων ισότητας μεταξύ ανδρών και γυναικών και των κοινωνικοοικονομικών δυσχερειών που αντιμετωπίζει μια αυξανόμενη μερίδα της μεσαίας τάξης. Πρέπει να αντιστραφεί η σταδιακή καταστροφή της μεσαίας τάξης, και να αντιμετωπιστούν η φτώχεια και ο κοινωνικός αποκλεισμός. Η μεσαία τάξη βρίσκεται αντιμέτωπη με διάφορες απειλές και δυσκολίες, όπως η στασιμότητα των εισοδημάτων, ο φόβος της εργασιακής αστάθειας και της απώλειας της εργασίας και ο αυξανόμενος φόβος ότι το μέλλον θα είναι χειρότερο από το παρόν ή το παρελθόν, ιδίως για τα παιδιά της.

ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗ



**Πρέπει να
αντιστραφεί
η σταδιακή
καταστροφή
της μεσαίας
τάξης, και να
αντιμετωπιστούν
η φτώχεια και
ο κοινωνικός
αποκλεισμός.**





5.1. Μια Ευρώπη χωρίς φτώχεια

Ο κύριος δείκτης μέτρησης της νομισματικής φτώχειας που περιλαμβάνεται στον ευρωπαϊκό κατάλογο δεικτών είναι σχετικός (καθαρό εισόδημα χαμηλότερο του 60% του εθνικού μέσου εισοδήματος), και είναι γνωστός ως «ποσοστό κινδύνου φτώχειας». Από το ευρωπαϊκό Συμβούλιο Υπουργών το 1975, η φτώχεια στην ΕΕ γίνεται αντιληπτή ως σχετική, στο πλαίσιο ενός συγκεκριμένου κράτους και σε μια δεδομένη χρονική στιγμή.³¹ Υπήρχε τότε και υπάρχει ακόμα και σήμερα ισχυρή επιχειρηματολογία υπέρ αυτής της προσέγγισης που βασίζεται σε διδάγματα των κοινωνικών επιστημών. Η φτώχεια κατά τη μεταπολεμική περίοδο γινόταν αντιληπτή ως σχετική έννοια που υπερέβαινε την έννοια της φτώχειας ως έλλειψη της κάλυψης βασικών σωματικών αναγκών, και επεδίωκε τη συμπερίληψη προτύπων κοινωνικής συμμετοχής και ανθρώπινης λειτουργίας.

Τον Ιούνιο του 2010, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο ενέκρινε τη στρατηγική «Ευρώπη 2020» η οποία αποτελεί την ενωσιακή στρατηγική ανάπτυξης για την τρέχουσα δεκαετία, με στόχο την ανάπτυξη μιας έξυπνης, βιώσιμης ευρωπαϊκής οικονομίας χωρίς αποκλεισμούς. Σε αυτό το πλαίσιο, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο ενέκρινε έναν στόχο κοινωνικής ένταξης, και πιο συγκεκριμένα την έξοδο τουλάχιστον 20 εκατομμύρια ανθρώπων από τον κίνδυνο φτώχειας και τον αποκλεισμό, ως το 2020. Ωστόσο, ο στόχος αυτός σε μεγάλο βαθμό δεν έχει επιτευχθεί, και ο αριθμός των ανθρώπων που αντιμετωπίζουν τον κίνδυνο φτώχειας είναι περίπου στο ίδιο επίπεδο με το 2010.

Για την παρακολούθηση της προόδου προς την επίτευξη αυτού του στόχου, το ευρωπαϊκό

Συμβούλιο των Υπουργών «Απασχόληση, Κοινωνική Πολιτική, Υγεία και Καταναλωτές» (EPSCO) συμφώνησε στην καθιέρωση ενός δείκτη «κινδύνου φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού», σε συντομογραφία «AROE». Αυτός ο δείκτης καθορίζει το μερίδιο / αριθμό ανθρώπων που αντιμετωπίζουν τον κίνδυνο φτώχειας ή σοβαρές υλικές στερήσεις ή ζουν σε νοικοκυριά με πολύ χαμηλή ένταση εργασίας.

Ειδικότερα, περιλαμβάνει άτομα που εμπίπτουν σε τουλάχιστον μία από τις ακόλουθες τρεις κατηγορίες:

- Άτομα που αντιμετωπίζουν τον κίνδυνο φτώχειας, με ισοδύναμο διαθέσιμο εισόδημα κάτω από το όριο κινδύνου φτώχειας, που ορίζεται στο 60% του μέσου εθνικού ισοδύναμου διαθέσιμου εισοδήματος (μετά τις κοινωνικές μεταβιβάσεις).
- Άτομα που υποφέρουν από σοβαρές υλικές στερήσεις και οι συνθήκες διαβίωσης τους πλήττονται σοβαρά από την έλλειψη πόρων. Αντιμετωπίζουν στερήσεις όσον αφορά τουλάχιστον 4 από τα ακόλουθα 9 στοιχεία. Δεν έχουν την οικονομική δυνατότητα για: i. πληρωμή ενοικίου ή λογαριασμών κοινής ωφέλειας, ii. επαρκή θέρμανση κατοικίας, iii. αντιμετώπιση έκτακτων εξόδων iv. κατανάλωση κρέατος, ψαριού ή ισοδύναμης πρωτεΐνης κάθε δεύτερη ημέρα, v. διακοπές μίας εβδομάδας, μακριά από το σπίτι, vi. αυτοκίνητο, vii. πλυντήριο, viii. έγχρωμη τηλεόραση ή ix) τηλέφωνο

Άτομα που ζουν σε νοικοκυριά με πολύ χαμηλή ένταση εργασίας, ηλικίας μεταξύ 0-59, και ενήλικες που έχουν εργαστεί λιγότερο από 20% της συνολικής τους δυνατότητας για εργασία κατά το τελευταίο έτος.

Αυτή τη στιγμή, 118 εκατομμύρια άνθρωποι στην ΕΕ, αριθμός που ισοδυναμεί με το 23,5% του συνολικού πληθυσμού, αντιμετωπίζουν τον κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού. Από αυτούς, 14 εκατομμύρια άνθρωποι αντιμετωπίζουν κίνδυνο φτώχειας και ταυτόχρονα ζουν σε νοικοκυριά με πολύ χαμηλή ένταση εργασίας, περίπου 13 εκατομμύρια αντιμετωπίζουν κίνδυνο φτώχειας και σοβαρές υλικές στερήσεις, περίπου 3 εκατομμύρια αντιμετωπίζουν σοβαρές υλικές στερήσεις και ζουν σε νοικοκυριά με πολύ χαμηλή ένταση εργασίας και 8 εκατομμύρια αντιμετωπίζουν και τις τρεις καταστάσεις φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού.

Ο δείκτης είναι καθοριστικός για τον προσδιορισμό της έκτασης της φτώχειας και της εξέλιξής της στον χρόνο, και παράλληλα αποτυπώνει την ανάγκη για πολιτικές δράσεις. Το όριο του 60% είναι μεν αυθαίρετο, στόχος του είναι όμως να υποδείξει το επίπεδο εισοδήματος που θεωρείται απαραίτητο για να ζει κανείς σε αξιοπρεπείς συνθήκες διαβίωσης. Εν τούτοις, έχει κάποια μειονεκτήματα. Ειδικότερα, δεν αντικατοπτρίζει απαραίτητα τις πραγματικές συνθήκες διαβίωσης στην πράξη, και ενδέχεται να υποτιμά τις καταστάσεις πραγματικής φτώχειας σε ορισμένες χώρες. Ο δείκτης για τον κίνδυνο φτώχειας αντιπροσωπεύει πολύ διαφορετικά επίπεδα αγοραστικής δύναμης στις διάφορες χώρες και δεν είναι καθόλου αυτονόητο ότι ένα εισόδημα που φτάνει στο επίπεδο του κατώτατου ορίου υποδεικνύει μια παρεμφερή ή συγκρίσιμη κατάσταση από την άποψη της φτώχειας ή του κοινωνικού αποκλεισμού. Επιπλέον, κατά την αναξιολόγηση της επάρκειας της στήριξης του ελάχιστου εισοδήματος ή όταν ξεκινά δημόσιος διάλογος για το κατάλληλο επίπεδο του κατώτατου μισθού

ή στήριξης του ελάχιστου εισοδήματος, η αυθαίρεσία του επιπέδου του ορίου μπορεί να αποδειχθεί προβληματική. Το κατώτατο όριο φτώχειας μπορεί επίσης να μεταβληθεί από το ένα έτος στο άλλο λόγω της εξέλιξης του γενικότερου επιπέδου του εισοδήματος και της κατανομής του σε μια χώρα.

Σε αυτές τις περιπτώσεις, μπορεί να αποδειχθούν χρήσιμοι οι συγκρίσιμοι προϋπολογισμοί αναφοράς. Παρόλο που αυτοί οι προϋπολογισμοί είναι δύσκολο να υπολογιστούν και να καταστούν συγκρίσιμοι μεταξύ των διαφόρων χωρών, πρόσφατες έρευνες έχουν επικεντρωθεί στη συλλογή πληρέστερων στοιχείων.³² Οι έρευνες αυτές έχουν καταδείξει ότι, κυρίως στις χώρες της νότιας και της ανατολικής Ευρώπης, το κατώτατο όριο του 60% του μέσου εισοδήματος ενδέχεται να υποτιμά σε μεγάλο βαθμό την πραγματική κατάσταση φτώχειας. Για παράδειγμα, σύμφωνα με τις έρευνες, για ένα ζευγάρι με δυο παιδιά που ζει στη Βουδαπέστη και πληρώνει ενοίκιο, το εισόδημα θα έπρεπε να είναι κατά 1,5 φορά υψηλότερο από το κατώτατο όριο του 60% έτσι ώστε να μην αντιμετωπίζουν τον κίνδυνο φτώχειας. Αν ζούσε στην Αθήνα, το ίδιο ζευγάρι θα χρειαζόταν εισόδημα περίπου υπερδιπλάσιο του μέσου εισοδήματος, και στη Βαρκελώνη εισόδημα κατά 50% υψηλότερο από αυτό το όριο. Συγκριτικά, τα εκτιμώμενα στοιχεία για πόλεις όπως η Αμβέρσα και το Ελσίνκι καταδεικνύουν ότι το κατώτατο όριο αντανακλά ικανοποιητικά το όριο του κινδύνου της φτώχειας. Με άλλα λόγια, αν υπήρχαν αξιόπιστα δεδομένα βασισμένα σε προϋπολογισμούς αναφοράς για την ορθότερη αποτίμηση της πραγματικής φτώχειας, ο αριθμός των ανθρώπων που αντιμετωπίζουν τον κίνδυνο φτώχειας θα ήταν πολύ υψηλότερος από τα 118 εκατομμύρια που καταδεικνύονται σήμερα από τα στοιχεία της Eurostat. Μια πρώτη κοινή μεθοδολογία για τα καλάθια αναφοράς έχει αναπτυχθεί ως πιλοτικό έργο από δίκτυο ακαδημαϊκών, με τη στήριξη της Ευρωπαϊκής Επιτροπής.³³

³² Το ευρωπαϊκό Συμβούλιο του 1975 έδωσε τον ακόλουθο ορισμό της φτώχειας «Θεωρείται ότι οι άνθρωποι ζουν μέσα στη φτώχεια όταν το εισόδημα και οι πόροι τους είναι τόσο ελλιπείς που τους εμποδίζουν από το απολαύσουν ένα βιοτικό επίπεδο που θεωρείται αποδεκτό στην κοινωνία στην οποία ζουν. Εξ αιτίας της φτώχειας τους, ενδέχεται να συναντούν πολλούς περιορισμούς, λόγω της ανεργίας, του χαμηλού εισοδήματος, των κακών συνθηκών στέγασης, της ανεπαρκούς υγειονομικής περίθαλψης, καθώς και φραγμούς στη δια βίου μάθηση, τον πολιτισμό, τον αθλητισμό και την ψυχαγωγία. Συχνά εξαιρούνται και περιθωριοποιούνται όσον αφορά τη συμμετοχή σε δραστηριότητες (οικονομικές, κοινωνικές και πολιτιστικές), που για άλλους ανθρώπους είναι ο κανόνας, και η πρόσβαση τους στα θεμελιώδη δικαιώματα ενδέχεται να είναι περιορισμένη.»

³³ Βλ. ιδίως Goedemé, T, Penne, T, et al (2017), Τι σημαίνει να ζεις στο όριο της φτώχειας, Lessons from reference budget research, CSB Working Paper series

³⁴ <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1092&intPageId=2312&langId=en>

Η αποτελεσματική αντιμετώπιση της φτώχειας προϋποθέτει τη συνεκτίμηση των διαφορετικών κοινωνικών ομάδων που επηρεάζονται δυσανάλογα κατά τον σχεδιασμό αποτελεσματικών πολιτικών - οι μετανάστες, οι Ρομά, τα παιδιά, οι γυναίκες, οι μονογονεϊκές οικογένειες, οι ηλικιωμένοι, οι νέοι και οι μακροχρόνια άνεργοι κλπ., καθώς και την υιοθέτηση μιας εδαφικής προσέγγισης που συνδυάζει οριζόντιες πολιτικές με εδαφικές πολιτικές, όπως περιγράφεται αναλυτικά στην ενότητα 5.5. Απαιτεί να τεθεί η καταπολέμηση της

φτώχειας εντός του ευρύτερου πλαισίου της αύξησης του εισοδήματος και της ανισότητας του πλούτου, καθώς και των περιφερειακών και εθνικών διαφορών όσον αφορά την παροχή δημοσίων υπηρεσιών, ανεξάρτητα από το αν είναι δωρεάν ή όχι, και την ποιότητα τους. Τέλος, αλλά εξίσου σημαντικό, απαιτεί μια στρατηγική δημοσιονομικής πολιτικής προσανατολισμένη στη καταπολέμηση της φτώχειας, ιδίως με τη διευκόλυνση πραγματοποίησης επαρκών κοινωνικών επενδύσεων στο πλαίσιο αναθεωρημένων δημοσιονομικών κανόνων (ενότητα 7.1)

Σύσταση 1

Το σχέδιο θα καταρτιστεί με βάση μια προσέγγιση που στηρίζεται σε προϋπολογισμούς αναφοράς για την προσαρμογή της μέτρησης των ανθρώπων που αντιμετωπίζουν τον κίνδυνο φτώχειας (νομισματική φτώχεια).³⁵ Το σχέδιο θα πρέπει να αποτελέσει αναπόσπαστο μέρος της υφιστάμενης διαδικασίας διακυβέρνησης του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου, και ενός μελλοντικού Κύκλου Βιώσιμης Ανάπτυξης (κεφάλαιο 7).

Η δέσμευση δεν φαίνεται να είναι πολύ ρεαλιστική, αν λάβει κανείς υπόψη τις επιδόσεις της Ευρώπης σε αυτόν τον τομέα. Ωστόσο, είμαστε καταρχάς βέβαιοι ότι χωρίς μια ισχυρή πολιτική δέσμευση, εμπνευσμένη από μια φιλόδοξη επιδίωξη, η καταπολέμηση της φτώχειας θα καταλήξει να είναι μια ακόμα πιο ασημαντη πολιτική ανησυχία απ' ό,τι είναι σήμερα, ιδίως όταν περατωθεί επίσημα η στρατηγική «Ευρώπη 2020» χωρίς να έχει επιτύχει κανέναν στόχο σε αυτόν τον τομέα. Κατά δεύτερο λόγο, θεωρούμε ότι η καταπολέμηση της φτώχειας είναι η «μητέρα όλων των μαχών» στο πλαίσιο της οικοδόμησης μιας αλληλέγγυας κοινωνίας.

Η δραστική μείωση της φτώχειας θα έχει πολύ ουσιαστικά και πολλαπλά θετικά αποτελέσματα στο σύνολο των κοινωνιών μας. Θα πρέπει να θεωρήσουμε την καταπολέμηση της φτώχειας ως μία από τις καλύτερες μακροπρόθεσμες επενδύσεις που μπορούν να πραγματοποιήσουν οι κοινωνίες μας. Σύμφωνα με τους ερευνητές Kate Pickett και Richard Wilkinson³⁶ η μείωση της φτώχειας (και μέσω αυτής, η μείωση των ανισοτήτων), θα απελευθερώσει τις κοινωνίες μας από πολλά δεινά που τις ταλαιπωρούν σήμερα, όσον αφορά τη σωματική αλλά και την ψυχική υγεία, και την εγκληματικότητα. Η μείωση της φτώχειας θα ενισχύσει και την προσπάθεια καταπολέμησης της υποβάθμισης του περιβάλλοντος και θα αυξήσει τη συλλογική μας ανθεκτικότητα απέναντι σε μελλοντικές περιβαλλοντικές διαταραχές.

Η Ευρώπη μπορεί ήδη από τώρα να αναλάβει δράση για να δώσει νέα και πιο συγκεκριμένη διάσταση στην καταπολέμηση της φτώχειας, σε τουλάχιστον πέντε τομείς, μέσω νέων πρωτοβουλιών για τα παιδιά, τη στέγαση, το ελάχιστο εισόδημα, τη βασική κοινωνική προστασία και τις πολιτικές που αποσκοπούν στην κοινωνική ενσωμάτωση των μεταναστών. Οι πολιτικές σε αυτούς τους πέντε τομείς θα πρέπει να αποτελέσουν τη ραχοκοκαλιά της ευρωπαϊκής στρατηγικής κατά της φτώχειας, και θα συνοδεύονται από πρόσθετη πολιτική δράση σε άλλους τομείς, όπως περιγράφεται στις ενότητες 5.2 έως 5.5, με επίκεντρο τις θέσεις εργασίας και τους μισθούς, την ισότητα των φύλων, την κοινωνική κινητικότητα, την εκπαίδευση και τις κοινωνικές επενδύσεις, καθώς και στις εδαφικές πολιτικές (περιφερειακές πολιτικές & πολιτικές συνοχής). Σε αυτή την πορεία, θα πρέπει να ληφθούν υπόψη και άλλες, ευρύτερες πολιτικές κατευθύνσεις, όπως ο Χάρτης Κοινού Πλούτου, που προτείνεται στο πλαίσιο των περαιτέρω μέτρων που συνιστούμε μετά την ενότητα 6.5.³⁷

01

Ένα νέο φιλόδοξο ενωσιακό σχέδιο για τη βελτίωση της κατάστασης όλων των ανθρώπων που αντιμετωπίζουν τον κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού, με παράλληλη μείωση του αριθμού των ανθρώπων που αντιμετωπίζουν τον κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού κατά 25 εκατομμύρια έως το 2030, και κατά 50 εκατομμύρια επιπλέον με ορίζοντα το 2050, σύμφωνα με τους ισχύοντες ορισμούς (AROE)³⁴

³⁴ Το ποσοστό ατόμων που αντιμετωπίζουν τον κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού, σε συντομογραφία AROPE, αντιστοιχεί στο σύνολο των ατόμων που αντιμετωπίζουν είτε τον κίνδυνο φτώχειας είτε σοβαρές υλικές στερήσεις ή ζουν σε νοικοκυριό με πολύ χαμηλή ένταση εργασίας. Κάθε άτομο καταγράφεται μόνο μια φορά, ακόμα και αν εμπίπτει σε περισσότερους υποδείκτες. Το ποσοστό AROPE, το μερίδιο του συνολικού πληθυσμού που αντιμετωπίζει τον κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού είναι ο κύριος δείκτης για την παρακολούθηση του στόχου φτώχειας της ευρωπαϊκής στρατηγικής «Ευρώπη 2020».

³⁵ Σύμφωνα με τα στοιχεία της Eurostat, 17% των Ευρωπαίων, ποσοστό που αντιστοιχεί σε 87 εκατομμύρια άτομα, έχουν καθαρό εισόδημα με τα τις κοινωνικές μεταβιβάσεις κάτω από το 60% που αποτελεί το κατώτατο όριο του μέσου εισοδήματος. Δεδομένου ότι ο συνολικός αριθμός των 118 εκατομμύρια ατόμων που αντιμετωπίζουν τον κίνδυνο της φτώχειας περιλαμβάνει άτομα που εμπίπτουν σε τουλάχιστον μία από τις κατηγορίες του AROPE (εισόδημα κάτω από το 60% του μέσου εισοδήματος, υλικές στερήσεις, νοικοκυριό με πολύ χαμηλή ένταση εργασίας), δεν είναι εφικτή η ολική εξάλειψη της φτώχειας που υπολογίζεται βάσει αυτών των στοιχείων, καθώς η μείωση του αριθμού των ατόμων που ζουν σε νοικοκυριά με πολύ χαμηλή ένταση εργασίας σε μηδενικά επίπεδα, θα σημείωνε μηδενικά ποσοστά ανεργίας, μηδενικά ποσοστά πρόωρης συνταξιοδότησης, μηδενικά ποσοστά αναπηρίας ή μακροχρόνιων ασθενειών στην αντίστοιχη ηλικιακή ομάδα, κάτι που είναι αδύνατο να επιτευχθεί. Ωστόσο, η διασφάλιση αξιοπρεπών συνθηκών διαβίωσης για όσους αντιμετωπίζουν σήμερα τον κίνδυνο της φτώχειας εξ αιτίας του πολύ χαμηλού εισοδήματος (κάτω από το 60% του μέσου εισοδήματος) και/ή βιώνουν υλικές στερήσεις, είναι θεωρητικά δυνατή και πρέπει να αποτελέσει πολιτική πραγματικότητα μέσω ενός συνδυασμού μέτρων που περιγράφονται εδώ.

³⁶ The Spirit Level (2009) και The Inner Level (2018)

³⁷ Σε αυτό το γενικότερο πλαίσιο, αξίζει να σημειωθεί η πρωτοβουλία της OXFAM για τον «δείκτη δέσμευσης για τη μείωση των ανισοτήτων», που διαμορφώνει μια παγκόσμια κατάταξη των κυβερνήσεων, με βάση τις δράσεις που αναλαμβάνουν για την αντιμετώπιση του χάσματος μεταξύ πλούσιων και φτωχών. Η πιο πρόσφατη έκθεση δημοσιεύθηκε τον Οκτώβριο του 2018.

02

Θέσπιση μιας ευρωπαϊκής Εγγύησης για τα Παιδιά, προκειμένου να αμβλυνθούν οι ολέθριες συνέπειες της παιδικής φτώχειας, μέσω της οποίας θα διασφαλίζεται ότι κάθε παιδί που αντιμετωπίζει κίνδυνο φτώχειας θα έχει πρόσβαση σε δωρεάν ποιοτική υγειονομική περίθαλψη, δωρεάν ποιοτική παιδεία, δωρεάν ποιοτική παιδική μέριμνα, αξιοπρεπή στέγαση και επαρκή διατροφή

Σύσταση 2

Αυτή η σύσταση βασίζεται στην πρόταση που υποβλήθηκε από την ομάδα S&D του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και υποστηρίχθηκε από πλήθος μη κυβερνητικών οργανώσεων που δραστηριοποιούνται στο κοινωνικό πεδίο και στον τομέα των δικαιωμάτων των παιδιών. Η πρόταση κερδίζει σταδιακά την πολιτική στήριξη του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, μεταξύ άλλων στη συζήτηση για το μελλοντικό Πολυετές Δημοσιονομικό Πλαίσιο, που αφορά στη μελλοντική της χρηματοδότηση.

Κίνητρο για την πρόταση αυτή αποτέλεσε το γεγονός ότι περισσότερα από 28 εκατομμύρια παιδιά ζουν σε οικογένειες που υποφέρουν καθημερινά εξ αιτίας της έλλειψης εισοδήματος και βασικών υπηρεσιών, όπως τρόφιμα, στέγαση, εκπαίδευση και υγειονομική περίθαλψη. Από αυτά, 11 εκατομμύρια παιδιά αντιμετωπίζουν και σοβαρές υλικές στερήσεις και δεν έχουν την οικονομική δυνατότητα για την αγορά αγαθών και υπηρεσιών που θεωρούνται συνήθη ή αναγκαία στην κοινωνία.

Η αλλαγή αυτής της κατάστασης αποτελεί μείζον ηθικό πρόσταγμα για την Ευρώπη. Υπάρχουν όμως και άλλοι λόγοι γι' αυτό. Τα παιδιά είναι το δυναμικό της κοινωνίας για το μέλλον, και όλα τα παιδιά θα πρέπει να έχουν ίσες ευκαιρίες προκειμένου να αναπτύξουν τις ικανότητες και τις δεξιότητές τους και προκειμένου να γίνουν αναπόσπαστο μέρος των κοινωνιών μας. Το να αφήσουμε σχεδόν 30 εκατομμύρια παιδιά σε κοινωνικές συνθήκες που παρεμποδίζουν το δυναμικό τους ως μελλοντικών ενηλίκων αντιστοιχεί σε ένα τεράστιο κόστος για την κοινωνία, όχι μόνο οικονομικό, αλλά και κοινωνικό, περιβαλλοντικό και πολιτικό. Μια κοινωνία που έχει στη διάθεσή της τους οικονομικούς πόρους για να καταπολεμήσει αυτή την κατάσταση, δεν μπορεί απλά να αποστρέφει το βλέμμα από αυτή την πραγματικότητα και να αποκλείει πάνω από ένα τέταρτο του συνολικού αριθμού των παιδιών της από μια αξιοπρεπή ζωή και από τις ίσες ευκαιρίες. Αυτό αφορά κατά κύριο λόγο παιδιά που ζουν σε μονογονεϊκές οικογένειες ή σε φτωχές οικογένειες εργαζομένων, παιδιά που προέρχονται από μειονότητες, παιδιά πρόσφυγες και μετανάστες, και παιδιά με αναπηρία.

Με την ανάπτυξη μιας στρατηγικής που συνδυάζει διάφορους παράγοντες, από τη διατροφή στη στέγαση, και από την εκπαίδευση στην υγειονομική περίθαλψη, διαπιστώνεται ότι τα φτωχά παιδιά, όταν φτάνουν στο σχολείο, δεν αφήνουν πίσω τους τα συναισθήματά τους, τις διατροφικές τους συνήθειες, τα τραύματά τους, τους φόβους τους για την ασφάλειά τους, τα οδοντιατρικά τους προβλήματα και ούτω καθεξής. Αν επιθυμεί κανείς να βοηθήσει τα παιδιά, πρέπει να τα βοηθήσει ως ολοκληρωμένα άτομα.

Σύσταση 3

Η στέγαση αποτελεί θεμελιώδες δικαίωμα και ανάγκη. Είναι ένας κρίσιμος καθοριστικός παράγοντας για την ευημερία, ιδίως όσον αφορά τις πιο άπορες οικογένειες. Ωστόσο, η σκληρή πραγματικότητα είναι ότι οι πιο εύπορες ομάδες ζουν σε καλύτερα οικήματα ενώ οι πιο αδύναμες σε οικήματα χαμηλών προδιαγραφών. Αυτή η πραγματικότητα φανερώνει μια βαθιά ανισορροπία και τροφοδοτεί την ανισότητα που προκαλείται από το διαρθρωτικό έλλειμμα προσιτής, δημόσιας και κοινωνικής στέγασης σε ολόκληρη της Ευρώπη.

Οι ακατάλληλες συνθήκες στέγασης δεν συνεπάγονται μόνο ταλαιπωρία. Έχει αποδειχθεί ότι μειώνουν την ποιότητα της ανάπτυξης των παιδιών και συμβάλλουν στην ανισότητα των ευκαιριών. Η στέγαση σε απομονωμένα, υπερπλήρη οικήματα χαμηλών προδιαγραφών έχει επιπτώσεις στα ενεργειακά έξοδα του νοικοκυριού, καθώς και στην υγεία. Διάφορα μέτρα μπορούν να συνδυαστούν για να αναπτυχθούν αξιοπρεπείς συνθήκες στέγασης για όλους, όπως:

- Εξαίρεση των επενδύσεων σε κοινωνικές υποδομές - όπως είναι η κοινωνική στέγαση - από τους δημοσιονομικούς κανόνες, προκειμένου να διευκολυνθεί η πραγματοποίηση τέτοιων επενδύσεων από τα κράτη μέλη με στόχο την προστασία τους σε περιόδους οικονομικής κρίσης.
- Ενσωμάτωση των δεικτών προσιτής και ποιοτικής στέγασης στην ανανεωμένη διαδικασία διακυβέρνησης του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου.
- Αναθεώρηση του προσδιορισμένου από τη Eurostat ποσοστού επιβάρυνσης του κόστους στέγασης, που σήμερα βρίσκεται στο 40%, με την κατώτατη τιμή αναφοράς στο 25%, λαμβανομένων υπόψη των πραγματικών κοινωνικοοικονομικών συνθηκών διαβίωσης των Ευρωπαίων πολιτών που επηρεάζονται σε μεγάλο βαθμό από την έλλειψη προσιτής στέγασης.
- Πρόληψη της κερδοσκοπίας όσον αφορά τη γη και τα οικόπεδα προς οικοδόμηση, μέσω της θέσπισης πολεοδομικών κανονισμών και μέσω της ενωσιακής χρηματοδότησης και χρηματοδοτικών μέσων που προωθούν την παροχή προσιτών κατοικιών προς ενοικίαση, όπως είναι η ενσωμάτωση ενός ταμείου ανάπτυξης οικοπέδων/στέγασης για οντότητες περιορισμένου κερδοσκοπικού χαρακτήρα σε ομοσπονδιακό/τοπικό επίπεδο.
- Προστασία της πρώτης κατοικίας από την κατάσχεση από τράπεζες σε περίπτωση υπερχρέωσης.
- Διευκρινίσεις σχετικά με την αντιμετώπιση της κοινωνικής στέγασης στο πλαίσιο της ευρωπαϊκής νομοθεσίας που αφορά τις υπηρεσίες γενικού οικονομικού ενδιαφέροντος, με στόχο να εξασφαλιστεί η ασφάλεια δικαίου για τις τοπικές, περιφερειακές και εθνικές δημόσιες αρχές, όσον αφορά τις υποχρεώσεις στο πλαίσιο των κανόνων για τις κρατικές ενισχύσεις διασφαλίζοντας ένα ευρύ πεδίο για τις παρεμβάσεις επενδύσεων κοινωνικής στέγασης από δημόσιες αρχές.

03

Μια ευρεία ευρωπαϊκή στρατηγική για οικονομικά προσιτή, κοινωνική και δημόσια στέγαση για όλους, με βάση την έννοια της «κοινωνικής» στέγασης και με συνεκτίμηση της κοινωνικοοικονομικής πραγματικότητας στην πράξη

- Σεβασμός της αρχής της επικουρικότητας κατά τον προσδιορισμό της εθνικής/περιφερειακής/τοπικής ομάδας στόχου της κοινωνικής στέγασης, με την αφαίρεση του ορισμού της ομάδας στόχου από τους ευρωπαϊκούς κανόνες για τις κρατικές ενισχύσεις σε ότι αφορά στην κοινωνική στέγαση.
- Στο πλαίσιο της μεταρρύθμισης της πολιτικής συνοχής, θέσπιση νέων ενωσιακών κονδυλίων χρηματοδότησης για την προώθηση των επενδυτικών σχεδίων για οικονομικά προσιτή, δημόσια και κοινωνική στέγαση σε περιφερειακό και αστικό επίπεδο, λαμβανομένων υπόψη των συστάσεων της ΕΕ για την ατζέντα για την προσιτή στέγαση³⁸
- Πολιτικές κατά της κερδοσκοπίας, σε ενωσιακό επίπεδο, που στοχεύουν στην αντιμετώπιση της εκρηκτικής αύξησης της βραχυπρόθεσμης μίσθωσης κατοικιών σε τουρίστες, προκειμένου να προστατευθεί η αγορά απλής στέγασης.
- Πρόληψη των εξώσεων για ανακαίνιση, μέσω της υποχρεωτικής συμμετοχής των ενοικιαστών. Μετά την ανακαίνιση με γνώμονα την ενεργειακή απόδοση, το ισοζύγιο κόστους θα πρέπει να είναι θετικό για τους κατοίκους, το οποίο σημαίνει ότι η αύξηση του ενοικίου εξισορροπείται από την εξοικονόμηση ενέργειας³⁹
- Ένα ευρωπαϊκό ταμείο για την ανακαίνιση κτιρίων με γνώμονα την ενεργειακή απόδοση, συμπεριλαμβανομένων των οικιστικών πολυκατοικιών, στον τομέα της κοινωνικής στέγασης.⁴⁰ Θα πρέπει να κινητοποιηθούν και άλλα ταμεία, όπως το Ευρωπαϊκό Ταμείο Στρατηγικών Επενδύσεων (ΕΤΣΕ) και οι χρηματοδοτήσεις της ΕΤΕ. Οι δημόσιες επιδοτήσεις και τα δάνεια πρέπει να συνδυαστούν με ρύθμιση των μισθώσεων, με επιβολή ανώτατων ορίων στα επίπεδα των ενοικίων και των τιμών, με στόχο την πρόληψη της κεφαλαιοποίησης αυτών των επιδοτήσεων και την εξασφάλιση της παραμονής των κατοίκων στις κατοικίες.

Επιπλέον, η ευρωπαϊκή στρατηγική για αξιοπρεπείς, προσιτές και βιώσιμες συνθήκες στέγασης θα πρέπει να λαμβάνει υπόψη τις υφιστάμενες πρωτοβουλίες για την ενδυνάμωση των κατοίκων και για τη δίκαιη πολιτική στέγασης, όπως η Ευρωπαϊκή Πρωτοβουλία Υπεύθυνης Στέγασης (ERHIN).⁴¹

³⁸ <https://ec.europa.eu/futurium/en/housing>

³⁹ Βλ. τη βέλτιστη πρακτική «ολλανδικό σύμφωνο για την εξοικονόμηση ενέργειας»

⁴⁰ Επί του παρόντος εκπονείται από την ομάδα S&D και υπό την καθοδήγηση της Αντιπροέδρου Kathleen van Brempt, πρόταση για τη σύσταση ενός ταμείου για την «Ευρωπαϊκή Ανακαίνιση», με στόχο την προχρηματοδότηση μέτρων εξοικονόμησης ενέργειας σε κτίρια και την αποπληρωμή τους μέσω των λογαριασμών κοινής ωφέλειας και της φορολογίας

⁴¹ www.responsiblehousing.eu

Σύσταση 4

Αυτή η σύσταση είχε αρχικά αναπτυχθεί από κοινωνικές μη κυβερνητικές οργανώσεις με στόχο να διασφαλιστεί ότι σε οποιοδήποτε σημείο της Ένωσης, όλοι οι πολίτες δικαιούνται ένα επαρκές εισόδημα, εξασφαλίζοντας μια κοινωνική ομάδα ατόμων που, για διάφορους λόγους, έχουν αποκλειστεί από την αγορά εργασίας.

Η κατοχύρωση αυτού του δικαιώματος στη νομοθεσία, εξασφαλίζει ότι τα κράτη μέλη θα θεσπίσουν συστήματα επαρκούς ελάχιστου εισοδήματος για τους πολίτες που αντιμετωπίζουν τον κίνδυνο φτώχειας ζώντας κάτω από το κατώτατο όριο του 60% του μέσου ισοδύναμου εισοδήματος κάθε χώρας.⁴³ Τα συστήματα αυτά θα πρέπει να ολοκληρωθούν μέσω της ευρωπαϊκής εγγύησης για τα παιδιά με την παροχή ειδικών επιδομάτων σε νοικοκυριά με παιδιά, για την κάλυψη εξόδων όπως τα έξοδα παιδικής μέριμνας και τα σχολικά έξοδα, τη στήριξη στέγασης ή τα ενεργειακά έξοδα, τις δαπάνες υγείας και την παροχή στήριξης διατροφής. Η επάρκεια των συστημάτων ελάχιστου εισοδήματος που θεσπίζονται σε εθνικό επίπεδο, αποτελεί μέρος της νομικής υποχρέωσης που απορρέει από την οδηγία, και η συμμόρφωση θα πρέπει να ελέγχεται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, βάσει των δεικτών Εθνικών Αποδοχών Αξιοπρεπούς Διαβίωσης που θα πρέπει να θεσπίσει η Επιτροπή με βάση τους προϋπολογισμούς αναφοράς, και οι οποίοι μπορούν να λειτουργούν ως σημείο αναφοράς. Η στήριξη ελάχιστου εισοδήματος θα πρέπει να καθορίζεται ως το επίπεδο στο οποίο οι άνθρωποι μπορούν να ζουν με τρόπο που συνάδει με την ανθρώπινη αξιοπρέπεια.

Η οδηγία-πλαίσιο θα πρέπει να συνδυαστεί και να συμβαδίσει με το ευρωπαϊκό νομικό πλαίσιο για το ελάχιστο επίπεδο κοινωνικής προστασίας (σύσταση 5 κατωτέρω).

04

Εγγύηση αξιοπρεπούς εισοδήματος για όλους όσοι, είτε εργαζόμενοι είτε άνεργοι, έχουν ανεπαρκή μέσα οικονομικής στήριξης, μέσω μιας ευρωπαϊκής οδηγίας-πλαισίου για το επαρκές ελάχιστο εισόδημα⁴²

⁴³ Η Επιτροπή ποτέ δεν επέδειξε ιδιαίτερη προθυμία να προτείνει τη θέσπιση νομοθεσίας γι' αυτό το ζήτημα. Εν τούτοις, με τη σύσταση του Συμβουλίου 92/441/ΕΟΚ και με τη σύσταση της Επιτροπής 2008/867/ΕΚ, τα κράτη μέλη είχαν ήδη κληθεί να εξασφαλίσουν επαρκείς πόρους και κοινωνική βοήθεια στα εθνικά συστήματα κοινωνικής προστασίας και είχε ζητηθεί η θέσπιση μέτρων για τη διασφάλιση της ενεργής ένταξης ατόμων αποκλεισμένων από την αγορά εργασίας. Ωστόσο, οι συστάσεις αυτές δεν είναι δεσμευτικές.

⁴⁴ Ισοδύναμο μέσο εισόδημα: το συνολικό διαθέσιμο εισόδημα ενός νοικοκυριού διαιρούμενο δια του ισοδύναμου μεγέθους του, για να συνεκτιμηθεί το μέγεθος και η σύνθεση του νοικοκυριού και να αποδοθεί σε κάθε μέλος του.

05

Ένα ευρωπαϊκό νομικό πλαίσιο σύμφωνα με τη σχετική σύσταση της ΔΟΕ που θα εγγυάται σε κάθε Ευρωπαίο πολίτη ένα ελάχιστο επίπεδο προστασίας με καθολική πρόσβαση σε υγειονομική περίθαλψη, βασική εισοδηματική ασφάλεια και πρόσβαση σε αγαθά και υπηρεσίες που ορίζονται ως αναγκαία σε εθνικό επίπεδο

Σύσταση 5

Το ελάχιστο επίπεδο κοινωνικής προστασίας αποτελεί ένα σύνολο εθνικά καθορισμένων βασικών εγγυήσεων κοινωνικής ασφάλειας, που θα πρέπει να διασφαλίζει κατ' ελάχιστον ότι, στη διάρκεια του κύκλου ζωής, όλοι όσοι έχουν ανάγκη έχουν πρόσβαση σε βασική υγειονομική περίθαλψη και βασική εισοδηματική ασφάλεια, παράγοντες οι οποίοι, εξασφαλίζουν την αποτελεσματική πρόσβαση σε αγαθά και υπηρεσίες που ορίζονται ως αναγκαία σε εθνικό επίπεδο. Τα εθνικά ελάχιστα επίπεδα κοινωνικής προστασίας θα πρέπει να περιλαμβάνουν τουλάχιστον τις ακόλουθες τέσσερις εγγυήσεις κοινωνικής ασφάλειας, καθορισμένες σε εθνικό επίπεδο:

- Πρόσβαση σε βασική υγειονομική περίθαλψη, συμπεριλαμβανομένης της περίθαλψης μητρότητας
- Βασική εισοδηματική ασφάλεια για τα παιδιά, με την παροχή πρόσβασης σε διατροφή, εκπαίδευση, περίθαλψη και άλλα αναγκαία αγαθά και υπηρεσίες
- Βασική εισοδηματική ασφάλεια για άτομα ενεργά ηλικιακά που δεν είναι σε θέση να κερδίσουν επαρκές εισόδημα, ιδίως σε περίπτωση ασθένειας, ανεργίας, μητρότητας και αναπηρίας
- Βασική εισοδηματική ασφάλεια για τους ηλικιωμένους.

Οι εν λόγω εγγυήσεις θα πρέπει να παρέχονται σε όλους τους κατοίκους της χώρας και στα παιδιά, σύμφωνα με τις εθνικές νομοθετικές και κανονιστικές διατάξεις και με την επιφύλαξη των υφιστάμενων διεθνών υποχρεώσεων. Προκειμένου να διασφαλιστεί η θέσπιση αυτών των ελάχιστων επιπέδων προστασίας σε όλη την ΕΕ, καθώς και η συμμόρφωσή τους με υφιστάμενες υποχρεώσεις δυνάμει της Συνθήκης και του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων, το ευρωπαϊκό νομικό πλαίσιο θα πρέπει να προβλέπει σχετικές διατάξεις, οι οποίες θα συνάδουν με την οδηγία-πλαίσιο της ΕΕ για το ελάχιστο εισόδημα (σύσταση 4 ανωτέρω). Αυτό θα πρέπει να συμπληρώνει και να συμβαδίζει με τις συστάσεις πολιτικής 1 και 3 αυτής της ενότητας.

Σύσταση 6

Η πολιτιστική διάβρωση, οι απειλές κατά της εθνικής ταυτότητας και η νοοτροπία «εμείς ενάντια στους άλλους» εμφανίζονται συχνά, άμεσα ή έμμεσα, στη ρητορική των πολέμων της μετανάστευσης. Το εύρος αυτών των μη οικονομικών προβληματισμών εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό τόσο από την ταχύτητα της μετανάστευσης προς μια περιοχή, όσο και από το πόσο επιτυχημένη είναι η κοινωνική ενσωμάτωση των μεταναστών, η οποία μπορεί να γίνει αντιληπτή από δύο διαφορετικές οπτικές γωνίες: Για τους μετανάστες, σημαίνει την ανάπτυξη της αίσθησης του ανήκειν στην κοινωνία υποδοχής. Αυτό συχνά προϋποθέτει ότι αποδέχονται και ενεργούν σύμφωνα με τις αξίες και τους κανόνες αυτής της κοινωνίας και, αν είναι απαραίτητο, συνεισφέρουν στο κοινωνικό κεφάλαιο που θεωρείται αναγκαίο από τους θεσμούς της χώρας υποδοχής, συμπεριλαμβανομένων του βασικού εισοδήματος και των αξιοπρεπών συνθηκών στέγασης, καθώς και της παιδείας και των δεξιοτήτων που είναι σημαντικές για την αγορά εργασίας της χώρας υποδοχής. Ο ρόλος του αυτόχθονα πληθυσμού είναι εξίσου σημαντικός: η κοινωνική ένταξη είναι εφικτή μόνο εφόσον οι μετανάστες γίνουν αποδεκτοί ως μέλη της κοινωνίας. Αυτή η αμοιβαία αναγνώριση, εκτός του ότι βελτιώνει την ατομική ευημερία, συμβάλλει στην καλύτερη κοινωνική συνοχή και έχει σημαντικές οικονομικές επιπτώσεις. Αν δεν υπάρχουν αποτελεσματικές πολιτικές για την ενσωμάτωσή τους, οι μετανάστες παραμένουν παγιδευμένοι στη φτώχεια και τον κοινωνικό αποκλεισμό. Το μερίδιο των μεταναστών μεταξύ των φτωχότερων ατόμων στην Ευρώπη είναι δυσανάλογα υψηλό.

Σε συνέχεια του σχεδίου δράσης για την ένταξη των υπηκόων τρίτων χωρών, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θα πρέπει να προωθήσει μια ολοκληρωμένη στρατηγική για την προσεχή κοινοβουλευτική περίοδο, συμπεριλαμβανομένων στοχευμένων μέτρων και επαρκούς χρηματοδότησης, στο πλαίσιο ενός ευρύτερου φάσματος ευρωπαϊκών μέσων και προγραμμάτων, καθώς και να αναπτύξει δείκτες ενσωμάτωσης και να καθορίσει ενωσιακούς και εθνικούς στόχους. Οι πολιτικές ένταξης θα πρέπει να εισαχθούν στο Ευρωπαϊκό Εξάμηνο και να συμπεριληφθούν ρητώς στις ειδικές ανά χώρα συστάσεις.

Περαιτέρω μέτρα >>

Οι μη δεσμευτικοί στόχοι για τη μείωση της φτώχειας, παρόλο που αποτελούν τη στέρεη ραχοκοκαλιά των πρωτοβουλιών πολιτικής, ενδέχεται να μην μπορούν να διασφαλίσουν την αποτελεσματική συνεισφορά των κρατών μελών στην υλοποίησή τους. Αν δεν υπάρξει ικανοποιητική πρόοδος ως το τέλος της επόμενης κοινοβουλευτικής περιόδου (2024) λόγω της απουσίας δέσμευσης εκ μέρους των εθνικών κυβερνήσεων, οι στόχοι αυτοί θα πρέπει να καταστούν δεσμευτικοί για την ΕΕ, δυνάμει του άρθρου 3 της Συνθήκης, και θα πρέπει να ενισχυθούν με ετήσιους εθνικούς στόχους, όπως συμβαίνει και στην περίπτωση της νομοθεσίας για την ενέργεια και το κλίμα.

06

Στρατηγική κοινωνικής ενσωμάτωσης για τους μετανάστες



Δεσμευτικοί στόχοι για τη μείωση της φτώχειας

5.2. Καλές θέσεις εργασίας και αμοιβές για όλους

Παρά το πλήθος κανονισμών για την αγορά εργασίας, οι κοινωνίες μας αντιμετωπίζουν τα τελευταία χρόνια αύξηση των θέσεων εργασίας χαμηλής ποιότητας με χαμηλές αποδοχές. Ορισμένες χώρες βιώνουν αύξηση των φτωχών εργαζομένων, όρος που μέχρι πριν από είκοσι χρόνια απαντούσε μόνο στην αγορά εργασίας των ΗΠΑ. Διάφορες επιχειρηματικές πρακτικές εκμεταλλεύονται πλέον τα νομοθετικά κενά για να δημιουργήσουν διάφορα είδη εργασίας που δεν εγγυώνται ούτε την αποτελεσματική άσκηση δικαιωμάτων ούτε το κατάλληλο εισόδημα. Σημειώνεται ολοένα και μεγαλύτερη κατάχρηση των πρακτικών ασκήσεων, καθώς οι νέοι δυσκολεύονται όλο και περισσότερο να βρουν την πρώτη τους κανονική θέση εργασίας, αυξάνονται οι επισφαλείς και άτυπες μορφές εργασίας, και πολλοί καταφεύγουν αναγκαστικά στη μερική απασχόληση ή σε βραχυπρόθεσμες συμβάσεις. Αυξάνονται επίσης και οι νέες μορφές εργασίας στον τομέα του διαδικτύου, οι οποίες συχνά κάνουν χρήση της κατ'επίφαση απασχόλησης σε περιπτώσεις στις οποίες θα έπρεπε να συνάπτονται κανονικές συμβάσεις εργασίας με επαρκή κάλυψη κοινωνικών και συνταξιοδοτικών δικαιωμάτων. Ορισμένοι τομείς δέχονται ευθεία απειλή, όπως οι υπηρεσίες μεταφοράς με ταξί και οι οδηγοί φορτηγών, εξ αιτίας αθέμιτων πρακτικών απόσπασης που ακολουθούνται από εικονικές εταιρείες σε χώρες με χαμηλούς μισθούς.

Αυτό το μοντέλο κοινωνικής εκμετάλλευσης έχει καταφέρει να παγιωθεί σε ένα σύστημα που θα έπρεπε να είναι σωστά ρυθμισμένο και να προστατεύει τους ανθρώπους από τέτοιες πρακτικές, πολλές φορές χάρη σε κυβερνήσεις που το επιτρέπουν ή ακόμα και το υποστηρίζουν ενεργά.

Η οικονομική κρίση είχε επίσης αρνητικές συνέπειες στις θέσεις εργασίας στο μεγαλύτερο μέρος της ΕΕ, και τα ποσοστά ανεργίας παραμένουν υπερβολικά υψηλά σε πολλές χώρες, μεταξύ άλλων και σε οικονομίες όπως η Ιταλία (10%) και η Γαλλία (9%), επηρεάζοντας περίπου 17 εκατομμύρια άτομα. Πολλά εκατομμύρια άνθρωποι παραμένουν εγκλωβισμένοι στη μακροχρόνια ανεργία και στην ανεργία των νέων. Για να μειωθούν αυτά τα υψηλά ποσοστά ανεργίας χωρίς να αρθούν οι κανόνες προστασίας της εργασίας, το οποίο θα μπορούσε μεν να βοηθήσει προσωρινά την κατάσταση αλλά μακροπρόθεσμα θα δημιουργούσε σοβαρά κοινωνικά ελλείμματα, η οικονομική ανάπτυξη θα πρέπει να διατηρείται τουλάχιστον στο 2,5 με 3%, σε πραγματικές τιμές, για μεγάλες περιόδους. Ωστόσο, αυτό ενδέχεται σε μερικές χώρες να μην είναι εφικτό και πάντως δεν είναι σε καμία περίπτωση βιώσιμο από περιβαλλοντική άποψη. Σε χώρες που έχουν επιτύχει μια σχετικά πιο ισχυρή οικονομική ανάπτυξη, όπως η Γερμανία, διαπιστώνεται ότι οι εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου

έχουν μειωθεί πολύ λιγότερο από ό,τι είχε αρχικά σχεδιαστεί, απειλώντας, με αυτόν τον τρόπο να υπονομεύσουν τις ευρωπαϊκές και τις παγκόσμιες προσπάθειες για τον περιορισμό των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου, εντός των καθορισμένων ορίων, προς αποφυγή μιας κλιματικής καταστροφής. Οι απαιτήσεις της βιώσιμης ανάπτυξης επιβάλλουν μια διαφορετική προσέγγιση για αυτή την εξαιρετικά δύσκολη ισορροπία μεταξύ οικονομικής μεγένθυσης, δημιουργίας θέσεων εργασίας και προστασίας του περιβάλλοντος.

Οι εργαζόμενοι φίστανται στασιμότητά, σε ορισμένους τομείς, μείωση των μισθών - ενώ ιδίως οι εργαζόμενοι χαμηλής εξειδίκευσης έχουν υποστεί μειώσεις μισθών. Η μεσαία τάξη έχει διαβρωθεί. Τα στοιχεία καταδεικνύουν ότι, κατά τη διάρκεια της τελευταίας δεκαετίας, η αύξηση μισθών αφορά μόνο τους εργαζόμενους υψηλής εξειδίκευσης σε τομείς που γνωρίζουν ανάπτυξη. Σε πολλούς τομείς, η παραγωγικότητα έχει ξεπεράσει σε μεγάλο βαθμό την αύξηση μισθών.⁴⁴ Έρευνα που διεξήγαγε η Ευρωπαϊκή Συνομοσπονδία

Συνδικαλιστικών Οργανώσεων κατέδειξε ότι αν η αύξηση των μισθών στην ΕΕ τα τελευταία 16 χρόνια αντανάκλασε πλήρως την αύξηση της παραγωγικότητας, θα έπρεπε να είναι τέσσερις φορές υψηλότερη. Κατά την περίοδο 2000-2016, η παραγωγικότητα στην ΕΕ αυξήθηκε κατά 10%, ενώ οι μισθοί αυξήθηκαν κατά 2,5% μόνο - σε ορισμένες χώρες μάλιστα, αυξήθηκε η παραγωγικότητα ενώ οι μισθοί μειώθηκαν. Οι μισθοί μειώνονται επίσης σε σχέση με το ΑΕγχΠ, μείωση που ξεκίνησε περίπου εδώ και μισό αιώνα, προς όφελος των κερδών των κεφαλαιούχων.

Τέλος, αλλά εξίσου σημαντικό, οι κατώτατοι μισθοί δεν εγγυώνται αξιοπρεπείς συνθήκες διαβίωσης σε ολόκληρη την ΕΕ. Σε σχέση με το κατώτατο όριο του 60% του εθνικού μέσου εισοδήματος, στα μισά κράτη μέλη ισχύει κατώτατος μισθός που είναι χαμηλότερος από αυτό το όριο που αντιστοιχεί στον κίνδυνο φτώχειας. Σε δέκα κράτη μέλη μάλιστα, ο κατώτατος μισθός κυμαίνεται στο 50% του εθνικού μέσου εισοδήματος ή ακόμα και κάτω από αυτό το όριο.⁴⁵

⁴⁴ ETUC, Η Ευρώπη χρειάζεται αύξηση μισθών, 2018

⁴⁵ ETUI Συγκριτική Αξιολόγηση για την Ευρώπη της εργασίας 2018

01

Μετουσίωση του ευρωπαϊκού πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων σε νομικά κατοχυρωμένα δικαιώματα και προστασία της εργασίας, με στόχο την επίτευξη υψηλών προτύπων για όλες τις μορφές απασχόλησης και την ανάπτυξη μιας ολοκληρωμένης και φιλόδοξης στρατηγικής εφαρμογής για όλα τα δικαιώματα και τις αρχές του πυλώνα

Σύσταση 1

Μετά τη θέσπιση του Ευρωπαϊκού Πυλώνα Κοινωνικών Δικαιωμάτων (ΕΠΚΔ) το 2017, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή διατύπωσε πολλές προτάσεις στον τομέα της εργασίας. Οι προτάσεις αυτές έχουν πλέον εισαχθεί στην πολιτική διαδικασία· οι αρχικές προτάσεις πρέπει να ανταποκριθούν σε υψηλές απαιτήσεις, προσφέροντας την ευκαιρία για ενίσχυση των δικαιωμάτων των εργαζομένων στην ενιαία αγορά ενόψει των αλλαγών στις μορφές απασχόλησης. Οι πιο σημαντικές νομοθετικές πράξεις που βρίσκονται υπό συζήτηση είναι η οδηγία για διαφανείς και προβλέψιμους όρους εργασίας («οδηγία για τη γραπτή δήλωση»), που προορίζεται να διασφαλίσει για κάθε εργαζόμενο την πρόσβαση σε ένα βασικό σύνολο δικαιωμάτων,⁴⁶ και η πρόταση της Επιτροπής για μια Σύσταση του Συμβουλίου σχετικά με την πρόσβαση στην κοινωνική προστασία για τους εργαζομένους και τους αυτοαπασχολούμενους.⁴⁷

Η πρόταση οδηγίας για τους διαφανείς και προβλέψιμους όρους εργασίας θα πρέπει να ενισχυθεί στην υπό εξέλιξη διαδικασία συννομοθεσίας για την απαγόρευση όλων των καταχρηστικών εργασιακών συμφωνιών, όπως οι συμβάσεις μηδενικών ωρών εργασίας και η μη αμειβόμενη άσκηση (με στόχο τη γενική απαγόρευση της εργασίας κατά παραγγελία σε ευρωπαϊκό επίπεδο), για τον σαφή νομικό ορισμό του εργαζομένου (προκειμένου να δοθεί τέλος στην κατ' επίφαση αυτοαπασχόληση), και στη θέσπιση ελάχιστων προτύπων για όλες τις μορφές εργασίας, συμπεριλαμβανομένης της ψηφιακής απασχόλησης. Αν αποτύχουν οι προσπάθειες ενίσχυσης της αρχικής πρότασης προς αυτές τις κατευθύνσεις, θα καταστεί αναγκαία η θέσπιση μιας ακόμα πιο φιλόδοξης οδηγίας για αξιοπρεπείς όρους εργασίας, σύμφωνα με την αρχική πρόταση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου στο πλαίσιο του ΕΠΚΔ.

Ο ΕΠΚΔ περιλαμβάνει πολλές άλλες αρχές και δικαιώματα, πάνω στα οποία θα πρέπει να σημειωθεί πρόοδος, όπως η ισότητα των φύλων, οι μισθοί, ο κοινωνικός διάλογος, τα παιδιά, το ελάχιστο εισόδημα, η στέγαση και η πρόσβαση σε βασικές υπηρεσίες. Σε πολλούς από αυτούς τους τομείς, συνιστούμε τη θέσπιση συγκεκριμένων πολιτικών ή νομοθεσίας. Η επόμενη Ευρωπαϊκή Επιτροπή θα πρέπει, στο ξεκίνημά της, να παράσχει μια ολοκληρωμένη και φιλόδοξη στρατηγική για την πλήρη εφαρμογή όλων των αρχών και των δικαιωμάτων του ΕΠΚΔ έως το τέλος της επόμενης κοινοβουλευτικής περιόδου το 2024.

⁴⁶ Βασικό σύνολο δικαιωμάτων που περιλαμβάνει ίση μεταχείριση, κοινωνική προστασία, προστασία κατά της απόλυσης, προστασία της υγείας και της ασφάλειας, διατάξεις για το ωράριο εργασίας και τους χρόνους ανάπαυσης, την ελευθερία του συνεταιρίζεσθαι και της εκπροσώπησης, το δικαίωμα συλλογικής διαπραγμάτευσης, το δικαίωμα ανάληψης συλλογικής δράσης, το δικαίωμα πρόσβασης στην κατάρτιση και στη δια βίου μάθηση.

⁴⁷ Στόχος αυτής της Σύστασης είναι να παράσχει στήριξη στα άτομα που απασχολούνται σε μη τυποποιημένες μορφές απασχόλησης και αυτοαπασχόλησης και που, λόγω του εργασιακού τους καθεστώτος, δεν καλύπτονται επαρκώς από τα συστήματα κοινωνικής ασφάλισης και είναι, συνεπώς, εκτεθειμένα σε μεγαλύτερη οικονομική αβεβαιότητα.

Σύσταση 2

Έχοντας ως βάση την ευρωπαϊκή «Εγγύηση για τους Νέους» (που αποτελεί μια εγγύηση απασχόλησης, συνεχιζόμενη εκπαίδευσης, μαθητείας ή κατάρτισης εντός τεσσάρων μηνών από το χρονικό σημείο που ο νέος καθίσταται άνεργος ή εξέρχεται από την επίσημη εκπαίδευση), προτείνεται η θέσπιση ενός ευρωπαϊκού «Δικαιώματος Δράσης», σε ανάλογο πνεύμα, το οποίο θα πρέπει μακροπρόθεσμα να συμπεριλάβει την Εγγύηση για τους Νέους, μέσα σε ένα ευρύτερο κοινό πλαίσιο. Και τα δύο συστήματα θα πρέπει να λειτουργούν ως δέσμευση των κρατών μελών ώστε να διασφαλιστεί ότι προσφέρεται στους μακροχρόνια ανέργους απασχόληση ή κατάρτιση καλής ποιότητας. Θα ισχύει για όλους όσοι είναι άνεργοι για διάστημα τουλάχιστον 12 μηνών. Η λειτουργία του συστήματος θα είναι προαιρετική, θα λειτουργεί δηλαδή ως δικαίωμα και όχι ως υποχρέωση. Το ευρωπαϊκό Δικαίωμα Δράσης αποτελεί ένα πολύ πιο φιλόδοξο σύστημα σε σχέση με την Εγγύηση για τους Νέους, καθώς αυτή τη στιγμή υπάρχουν περίπου 12 εκατομμύρια μακροχρόνια άνεργοι, ενώ ο αριθμός των νέων που δεν εργάζονται είναι 3,5 εκατομμύρια. Η αμοιβή θα μπορούσε να ποικίλει ανάλογα με τα χαρακτηριστικά της εργασίας, αλλά θα πρέπει να καθορίζεται τουλάχιστον στα επίπεδα του ισχύοντος κατώτατου μισθού σύμφωνα με τις συνθήκες σε κάθε χώρα. Καθώς οι χώρες θα κινούνται σταδιακά προς τα κατάλληλα επίπεδα αποδοχών αξιοπρεπών διαβίωσης (βλ. σύσταση 3), το ίδιο θα ισχύσει και για το ευρωπαϊκό Δικαίωμα Δράσης. Οι χώρες θα πρέπει να ενθαρρυνθούν να καθορίσουν, το συντομότερο δυνατόν, το επίπεδο του κατώτατου μισθού για τις θέσεις εργασίας στο πλαίσιο του ευρωπαϊκού δικαιώματος δράσης, στα επίπεδα αποδοχών αξιοπρεπών διαβίωσης, ασκώντας με αυτόν τον τρόπο ανοδική πίεση στους κατώτατους μισθούς ώστε να αυξηθούν πάνω από τις τιμές που έχουν καθοριστεί με νόμο ή με συλλογικές συμβάσεις.

Μια ανάλογη, αν και όχι ταυτόσημη, πρόταση είχε πρόσφατα διατυπωθεί από τον γερούσιαστή των ΗΠΑ Bernie Sanders, με τη μορφή μιας «εγγύησης για την απασχόληση στις ΗΠΑ», με τη διαφορά ότι η δική μας πρόταση συνδυάζει επιλογές απασχόλησης και κατάρτισης, και εστιάζει στους μακροχρόνια ανέργους. Αυτό οφείλεται στις διαφορές μεταξύ του ευρωπαϊκού και του αμερικανικού κοινωνικού συστήματος. Θα μπορούσε να εμπνευστεί από ορισμένες επιτυχημένες πρακτικές που εφαρμόστηκαν από κράτη μέλη με τη συμμετοχή τοπικών κοινοτήτων και φορέων κοινωνικής οικονομίας (βλ. για παράδειγμα το «Πρόγραμμα Κοινωνικής Εργασίας» που ξεκίνησε στην Ελλάδα το 2012).

Το ευρωπαϊκό Δικαίωμα Δράσης θα πρέπει, όπως και στην περίπτωση της Εγγύησης για τους Νέους, να χρηματοδοτείται εν μέρει από εθνικούς δημόσιους πόρους και εν μέρει από ευρωπαϊκούς πόρους, μέσω του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου και ενός μελλοντικού μηχανισμού αντιστοίχης μετάβασης για θέσεις εργασίας που συνδέονται άμεσα με προγράμματα απασχόλησης δίκαιης μετάβασης. Μια ακόμα πηγή ευρωπαϊκής χρηματοδότησης θα μπορούσε να αποτελέσει το Ταμείο Συνοχής, σε περιπτώσεις όπου το ευρωπαϊκό Δικαίωμα Δράσης δημιουργεί θέσεις εργασίας που συνδέονται με πρωτοβουλίες εδαφικής ανάπτυξης. Το φάσμα χρηματοδοτικών επιλογών θα μπορούσε να συμπληρωθεί από πόρους που προέρχονται από ένα μελλοντικό πρόγραμμα ασφάλισης ή επιδομάτων ανεργίας, σε περιπτώσεις οικονομικών κραδασμών που επηρεάζουν τις χώρες της ευρωζώνης. Η εμπειρία της Εγγύησης για τους Νέους καταδεικνύει ότι τα πλεονεκτήματα υπερβαίνουν κατά πολύ το αρχικό κόστος.⁴⁸

Το ευρωπαϊκό Δικαίωμα Δράσης θα πρέπει ειδικότερα να ενθαρρύνει τα κράτη μέλη να παρέχουν κατάρτιση και να δημιουργούν θέσεις εργασίας σε τομείς που σχετίζονται άμεσα με την περιβαλλοντική και κοινωνική βιωσιμότητα, όπως για παράδειγμα στον τομέα στην ανακαίνιση κτιρίων με γνώμονα την ενεργειακή απόδοση ή των υπηρεσιών μέριμνας. Το σύστημα θα πρέπει επίσης να σχεδιαστεί με τέτοιο τρόπο ώστε να λειτουργεί κυρίως ως εφελκυστικό για τη μη επιδοτούμενη απασχόληση, με σκοπό να αποτελέσει τελικά τη μόνιμη λύση.

02

Ένα ευρωπαϊκό
Δικαίωμα Δράσης
για την παροχή
αξιοπρεπών ευκαιριών
απασχόλησης σε όλους
τους μακροχρόνια
άνεργους

⁴⁸ Σύμφωνα με τις εκτιμήσεις πρόσφατης έρευνας, τα οφέλη από τη θέσπιση ενός εθνικού συστήματος Εγγύησης για τους Νέους είναι πολύ μεγαλύτερα από το κόστος. Το συνολικό εκτιμώμενο κόστος για τη θέσπιση των συστημάτων Εγγύησης για τους Νέους σε όλα τα κράτη μέλη ανέρχεται σε περίπου 50 δισεκατομμύρια ευρώ ανά έτος, ή περίπου 0,39% του ΑΕγχΠ (Πηγή: EUROFOUND - Social Inclusion of Young People). Αντιθέτως, η μη ανάληψη δράσης θα αποβεί τελικά πολύ πιο δαπανηρή. Οι νέοι εκτός απασχόλησης, εκπαίδευσης ή κατάρτισης εκτιμάται ότι κοστίζουν στην ΕΕ 162 εκατομμύρια ευρώ (1,21% του ΑΕγχΠ) ετησίως - σε επιδόματα και διαφυγόντα κέρδη και φόρους (πηγή: Eurofound - Σκιαγραφώντας τις μεταβάσεις των νέων στην Ευρώπη).

03

Ένα ευρωπαϊκό Σχέδιο
Δράσης για Δίκαιους
Μισθούς

Σύσταση 3

Η ανεπαρκής αύξηση των μισθών διαχρονικά και τα χαμηλά επίπεδα κατώτατου μισθού σε πολλές χώρες έχουν τροφοδοτήσει την αύξηση της ανισότητας σε ολόκληρη την ευρωπαϊκή ήπειρο. Παρόλο που η κατάσταση διαφοροποιείται από χώρα σε χώρα, ακόμα και εντός της ίδιας χώρας μεταξύ διαφόρων περιοχών, η ΕΕ πρέπει να βρει έναν τρόπο να αντιμετωπίσει το μείζον αυτό πρόβλημα. Είναι αναγκαίο να δημιουργηθούν θετικές δυναμικές όσον αφορά τους μισθούς, οι οποίες θα διευκολύνουν την ανοδική σύγκλιση των μισθών, για την τόνωση της ευρωπαϊκής οικονομίας και την ανοικοδόμηση μιας δικαιότερης κοινωνίας. Συνιστούμε τη ενσωμάτωση πέντε σημαντικών γραμμών δράσης σε ένα φιλόδοξο σχέδιο δράσης για δίκαιους μισθούς:

- Οι ΣΒΑ των Ηνωμένων Εθνών περιλαμβάνουν έναν ακριβή σκοπό στο πλαίσιο του στόχου 10: ζητεί να διασφαλιστεί ότι το εισόδημα του 40% του πληθυσμού με το χαμηλότερο εισόδημα θα αυξηθεί με ταχύτερο ρυθμό από τον εθνικό μέσο όρο έως το 2030, προκειμένου να καλύψει τη διαφορά του παρελθόντος. Τα κράτη μέλη θα πρέπει να επιδιώκουν αυτόν τον στόχο, ο οποίος θα πρέπει να αποτελεί αναπόσπαστο μέρος του υφιστάμενου Ευρωπαϊκού Εξαμήνου και των ειδικών ανά χώρα συστάσεων.
- Ήρθε η ώρα για μια στροφή 180 μοιρών: Ο προσεχής κύκλος 2018/2019 του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου θα πρέπει να υιοθετήσει πιο επιθετική στάση όσον αφορά την ανάγκη διασφάλισης πραγματικών υψηλότερων μισθών σε πολλούς τομείς και χώρες, μετά από πολυετή περίοδο στην οποία οι μισθοί παρουσίασαν υστέρηση σε σχέση με την αύξηση της παραγωγικότητας, και να προτείνει κλαδικές συλλογικές διαπραγματεύσεις στις ειδικές ανά χώρα συστάσεις. Το Ευρωπαϊκό Εξάμηνο και οι ειδικές ανά χώρα συστάσεις, διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο, αν και αμφιλεγόμενο ακόμα, όσον αφορά την εξέλιξη των μισθών. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή μόλις πρόσφατα υιοθέτησε μια πιο θετική προσέγγιση σε σχέση με την εξέλιξη των μισθών, αναγνωρίζοντας για πρώτη φορά ότι η «υπερβολικά περιορισμένη εξέλιξη των μισθών» μπορεί να αποβεί αντιπαραγωγική, οδηγώντας σε «ασθενή συνολική ζήτηση και ανάπτυξη». Αυτή τη φορά, η επωδός «ευθυγράμμιση μισθών και παραγωγικότητας» ερμηνεύτηκε προς μια κατεύθυνση που ενδέχεται να οδηγήσει σε θετικές δυναμικές όσον αφορά τους μισθούς. Ειδικότερα, διατυπώθηκε η άποψη ότι τα συστήματα καθορισμού των μισθών - πέραν του ότι είναι σε θέση να ανταποκρίνονται καλύτερα στις μεταβολές της παραγωγικότητας διαχρονικά - θα πρέπει να διασφαλίζουν «πραγματική αύξηση του εισοδήματος». Επιπλέον, η Επιτροπή τόνισε ότι, κατά τον καθορισμό του κατώτατου μισθού, οι κυβερνήσεις και οι κοινωνικοί εταίροι θα πρέπει να λαμβάνουν υπόψη ένα νέο στοιχείο, δηλαδή τις επιπτώσεις στη φτώχεια των εργαζομένων.⁴⁹ Ωστόσο, αυτό το θετικό σημάδι δεν αποτυπώθηκε επαρκώς στις επακόλουθες ειδικές ανά χώρα συστάσεις.
- Ο κατώτατος μισθός δεν θα πρέπει να καθορίζεται κάτω από τα επίπεδα αποδοχών αξιοπρεπούς διαβίωσης. Σήμερα, η φτώχεια των εργαζομένων πληττει το 10% των Ευρωπαίων εργαζομένων. Η επίτευξη μισθών αξιοπρεπούς διαβίωσης για το μέλλον αποτελεί έναν κρίσιμο στόχο αλλά η διαδικασία πρέπει να εξελιχθεί σταδιακά,

⁴⁹ 2018 Ετήσια Επισκόπηση Ανάπτυξης, Νοέμβριος 2017

προς αποφυγή της διατάραξης της αγοράς εργασίας και με στόχο τον σεβασμό των πρακτικών καθορισμού των μισθών σε κράτος μέλος. Κατ' αρχάς, θα πρέπει να τεθεί ένας ορισμός, σε ευρωπαϊκό επίπεδο, για τον μισθό αξιοπρεπούς διαβίωσης, με εφαρμογή της υφιστάμενης μεθοδολογίας AROPE⁵⁰ και μιας κοινής μεθοδολογίας για τον υπολογισμό των καλαθιών αναφοράς σε κάθε κράτος μέλος, με στόχο τη σωστή αποτίμηση του επιπέδου του εισοδήματος που είναι απαραίτητο σε κάθε χώρα για τη διασφάλιση αξιοπρεπών συνθηκών διαβίωσης. Στη συνέχεια, η Eurostat θα θεσπίσει εθνικούς δείκτες αποδοχών αξιοπρεπούς διαβίωσης.⁵¹ Αυτοί οι δείκτες μπορούν να διατηρήσουν τον ενδεικτικό τους χαρακτήρα και να χρησιμοποιούνται από τις κυβερνήσεις και τους κοινωνικούς εταίρους ως σημείο αναφοράς, ενδέχεται όμως να χρειαστεί να καταστούν δεσμευτικοί εντός μιας μεταβατικής περιόδου, κατά την οποία τα κράτη μέλη θα κινηθούν προοδευτικά προς τον εθνικό τους δείκτη μισθού αξιοπρεπούς διαβίωσης. Οι συνδικαλιστικές οργανώσεις θα πρέπει να συμμετέχουν από την αρχή σε αυτή τη σταδιακή διαδικασία, σε ευρωπαϊκό και σε εθνικό επίπεδο.

- Η ευρωπαϊκή νομοθεσία σε ότι αφορά την ισότητα αμοιβής για ίση εργασία θα πρέπει να καλύπτει όλους τους τομείς της οικονομίας.
- Μια ευρωπαϊκή οδηγία για τη διαφάνεια των αμοιβών, αντί μιας απλής σύστασης της Επιτροπής, με στόχο την ενίσχυση των υψηλότερων προδιαγραφών όσον αφορά τις πρακτικές διαφάνειας για τα μισθολογικά κλιμάκια και αναλογίες αμοιβών καθώς και τον περιορισμό των υπερβολικά υψηλών αμοιβών.

Επικροτούμε επίσης το γεγονός ότι η Ευρωπαϊκή Συνομοσπονδία Συνδικαλιστικών Οργανώσεων κάλεσε τους ευρωπαϊκούς θεσμούς, τις εθνικές κυβερνήσεις και τους κοινωνικούς εταίρους να συμμετάσχουν σε μια ευρωπαϊκή συμμαχία για την ανοδική σύγκλιση των μισθών, στο πλαίσιο της εκστρατείας της «Europe needs a payrise» («η Ευρώπη χρειάζεται αύξηση»)⁵². Στο πλαίσιο αυτής της εκστρατείας, καταβάλλονται επίσης προσπάθειες για τη συρρίκνωση του χάσματος μεταξύ των αγορών εργασίας της δυτικής και της ανατολικής Ευρώπης που επηρεάζει αρνητικά τις αγορές και τις οικονομίες της ανατολικής Ευρώπης, ιδίως ωθώντας τους νεότερους πολίτες και τους πολίτες με περισσότερες δεξιότητες, από τις χώρες της ανατολικής Ευρώπης να μετακινηθούν προς τις αγορές της Δυτικής Ευρώπης που προσφέρουν υψηλότερους μισθούς, με αποτέλεσμα τη «διαρροή εγκεφάλων», η οποία έχει καταστρεπτικές συνέπειες στην οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη των χωρών της Ανατολικής Ευρώπης.

⁵⁰ Βλ. ενότητα 7.1.

⁵¹ Ένα παράδειγμα προς μίμηση σε αυτό το ζήτημα είναι η πρωτοβουλία για τη θέσπιση μισθού αξιοπρεπούς διαβίωσης στην Ιρλανδία: <https://www.livingwage.ie>

⁵² www.payrise.eu

04

Αντιμετώπιση της υπερβολικής εισοδηματικής ανισότητας: Βελτίωση των επιδόσεων των ευρωπαϊκών χωρών όσον αφορά την εισοδηματική ανισότητα, μέσω πιο προοδευτικών εθνικών συστημάτων φορολογίας εισοδήματος

Σύσταση 4

Τις τελευταίες δεκαετίες, έχει διευρυνθεί η εισοδηματική ανισότητα σε ολόκληρη την Ευρώπη και είναι μεγαλύτερη από ό,τι γενικά πιστεύεται.⁵³ Τα πιο προοδευτικά φορολογικά συστήματα, παρόλο που δεν είναι ο μόνος τρόπος για τη μείωση της εισοδηματικής ανισότητας, μπορούν να συμβάλλουν στην μείωση της εισοδηματικής ανισότητας να φυγει το αν και δεν... σε μεγάλο βαθμό - επιβάλλοντας ακόμα υψηλότερη αναλογικά φορολόγηση στα υψηλότερα εισοδήματα έναντι των χαμηλότερων, θα προβούν σε δικαιότερη κατανομή του εισοδήματος σε σχέση με σήμερα. Η μείωση της εισοδηματικής ανισότητας θα συμβάλει μακροπρόθεσμα και στη μείωση της ανισότητας του πλούτου, η οποία επίσης αυξάνεται. Ειδικότερα, η πιο προοδευτική φορολογία μπορεί να συνεισφέρει στη σταδιακή διαμόρφωση των επιπέδων των μισθών αξιοπρεπούς διαβίωσης για όσους εργάζονται σήμερα για τα κατώτατα επίπεδα μισθών, τα οποία, σε πολλές χώρες, είναι υπερβολικά χαμηλά ή ακόμα και ακριβώς στα επίπεδα του κινδύνου φτώχειας. Οι κυβερνήσεις θα μπορούσαν να ανεβάσουν τα κατώτατα επίπεδα μισθών μέσω της αναδιανομής μέρους των εισοδημάτων από τις ομάδες με τις υψηλότερες αποδοχές προς τις ομάδες με τις χαμηλότερες αποδοχές, μέσω του φορολογικού συστήματος.

Όπως συνιστάται στο κεφάλαιο 7, η νέα ευρωπαϊκή διακυβέρνηση για τη βιώσιμη ανάπτυξη θα πρέπει να συμπεριλάβει τον στόχο αντιμετώπισης της εισοδηματικής ανισότητας μεταξύ των δεικτών και επιδιώξεών της. Αυτό θα δώσει τη δυνατότητα στα κράτη μέλη να χρησιμοποιήσουν τη διακυβέρνηση και τον συντονισμό πολιτικής σε ευρωπαϊκό επίπεδο να τη στήριξη της εθνικής προόδου προς τη δικαιότερη κατανομή μισθών, ιδίως με την εφαρμογή πιο προοδευτικής φορολόγησης. Τα κράτη μέλη θα πρέπει να ενθαρρυνθούν να μεταβούν προς τα τρία καλύτερα μοντέλα κατανομής του εθνικού μέσου εισοδήματος, σύμφωνα με τη μέτρηση βάσει του συντελεστή Gini, που είναι περίπου 0,25⁵⁴ (πέρα από τα τρία κράτη μέλη της ανατολικής Ευρώπης, και οι τρεις σκανδιναβικές χώρες είναι πολύ κοντά σε αυτόν τον αριθμό).

⁵³ Όπως καταδεικνύεται στο κεφάλαιο 3 και στο παράρτημά του, ο συντελεστής Gini έχει σημειώσει επιδείνωση σε όλα τα κράτη μέλη τις τελευταίες δεκαετίες, ακόμα και σε χώρες που παραδοσιακά χαρακτηρίζονται από μεγαλύτερη ισότητα, όπως η Σουηδία. Ο συνολικός συντελεστής Gini για την ΕΕ είναι σήμερα υψηλότερος σε σχέση με τις ΗΠΑ. Μερικές ευρωπαϊκές χώρες έχουν επιτύχει πολύ καλά αποτελέσματα όσον αφορά τη μείωση της εισοδηματικής ανισότητας, με τον συντελεστή Gini μόλις στο 0,25 (που είναι και το παγκόσμιο πρότυπο) ή κοντά σε αυτό (οι πέντε χώρες με τις καλύτερες επιδόσεις είναι η Σλοβενία, η Σλοβακία, η Τσεχική Δημοκρατία, η Φινλανδία και η Δανία). Αρκετές χώρες χαρακτηρίζονται από σχετικά μεγαλύτερη εισοδηματική ανισότητα, με τις χειρότερες επιδόσεις να σημειώνονται (κατά φθίνουσα σειρά) στη Λιθουανία, το Ηνωμένο Βασίλειο, τη Λετονία, την Ισπανία και την Ελλάδα.

⁵⁴ Ο συντελεστής Gini μετρά την κατανομή εισοδήματος. Μια χώρα που σημειώνει 0,0 στην κλίμακα Gini έχει απόλυτη ισότητα στην κατανομή εισοδήματος. Όσο απομακρυνόμαστε υψηλότερα από το 0, τόσο υψηλότερη η ανισότητα, ενώ ο βαθμός 1,0 (ή 100) καταδεικνύει απόλυτη ανισότητα, με το σύνολο του εισοδήματος να συγκεντρώνεται σε ένα μόνο άτομο.

5.3. Ισότητα των φύλων

Μία από τις δομικές μορφές ανισότητας στις κοινωνίες μας είναι η ανισότητα των φύλων. Για τις γυναίκες είναι πιο δύσκολο να επιτύχουν στην επαγγελματική τους ζωή, τη στιγμή που πρέπει να αναλάβουν το μεγαλύτερο μερίδιο του βάρους των μητρικών και γονεϊκών ευθυνών, καθώς και τις δουλειές του νοικοκυριού. 16% των εργαζόμενων γυναικών στην Ευρώπη

εξακολουθούν να λαμβάνουν χαμηλότερες αποδοχές από τους άνδρες για ίση εργασία, το οποίο μεταφράζεται επίσης σε χαμηλότερες συντάξεις, ενώ οι γυναίκες υφίστανται δυσανάλογα περισσότερα περιστατικά ενδοοικογενειακής βίας και παρενόχλησης στην εργασία. Ωστόσο, είναι δυνατόν να εφαρμοστούν συγκεκριμένες πολιτικές για την επίτευξη της ισότητας των φύλων.

Σύσταση 1

Επί του παρόντος, στην ΕΕ, συζητείται ήδη η θέσπιση νομοθεσίας για την άδεια πατρότητας, τη γονεϊκή άδεια και την άδεια φροντίδας, και οι τρεις μετ' αποδοχών. Αυτή η νομοθεσία είναι εξαιρετικά αναγκαία για να αποφευχθεί η μειονεκτική θέση των γυναικών στην εργασία, ιδίως όσον αφορά τις αμοιβές. Θα πρέπει να διασφαλίζει μια μη μεταβιβάσιμη γονική άδεια διάρκειας τουλάχιστον 4 μηνών, πρόσβαση σε ευέλικτες ρυθμίσεις εργασίας για όλους με στόχο την καλύτερη ισορροπία μεταξύ επαγγελματικής και προσωπικής ζωής, καθώς και άδεια μετ' αποδοχών χωρίς διακρίσεις, και σε επίπεδο που καθιστά το σύστημα προσιτό στις οικογένειες και διασφαλίζει ότι και οι πατέρες ενθαρρύνονται να το χρησιμοποιήσουν. Δεν έχει προταθεί νέα νομοθεσία για την άδεια πατρότητας, λόγω του αδιεξόδου στο Συμβούλιο, που οδήγησε στην απόσυρση της προηγούμενης πρότασης του 2015. Ωστόσο, εξακολουθούν να υπάρχουν μεγάλες διαφορές μεταξύ των κρατών μελών της ΕΕ και η νέα νομοθεσία για την άδεια πατρότητας μετ' αποδοχών και για την ενίσχυση των δικαιωμάτων άδειας μητρότητας θα πρέπει να εξακολουθήσει να αποτελεί στόχο για το μέλλον.

01

Καλύτερη ισορροπία μεταξύ προσωπικής και επαγγελματικής ζωής για τους εργαζόμενους γονείς, που θα επιτρέψει τον δικαιότερο επιμερισμό αμειβόμενης και μη αμειβόμενης εργασίας μεταξύ ανδρών και γυναικών, με στόχο την επίτευξη ενός μοντέλου ισότητας όσον αφορά τις αμοιβές και την παροχή φροντίδας και τη συρρίκνωση του μισθολογικού χάσματος μεταξύ των δύο φύλων

02

Άρση του μισθολογικού χάσματος μεταξύ των δύο φύλων

Σύσταση 2

Οι μισθολογικές διαφορές μεταξύ ανδρών και γυναικών για ίση εργασία εξακολουθούν να αποτελούν σημαντική πηγή ανισότητας, και οι τρέχουσες πρωτοβουλίες, ιδίως η Σύσταση της Επιτροπής του 2014 σχετικά με τη μισθολογική διαφάνεια, ως τώρα έχουν πολύ περιορισμένη επιρροή. Επίσης, οι μισές περίπου χώρες της ΕΕ δεν έχουν λάβει ακόμα αντίστοιχα μέτρα. Αυτό το μισθολογικό χάσμα μεταξύ των δύο φύλων θα πρέπει να εκλείψει με τη θέσπιση στοχευμένης νομοθεσίας σε συνδυασμό με μέτρα στήριξης και επαρκώς φιλόδοξη νομοθεσία για την ισορροπία μεταξύ επαγγελματικής και προσωπικής ζωής. Αυτό θα οδηγήσει σε έναν συνδυασμό δεσμευτικών μέτρων σχετικά με τη μισθολογική διαφάνεια, στη χαρτογράφηση των μισθών με στόχο να δημιουργηθεί μια νοοτροπία ευαισθητοποίησης σχετικά με το μισθολογικό χάσμα, στην ανάπτυξη συγκεκριμένων εργαλείων αξιολόγησης των θέσεων εργασίας με συγκρίσιμους δείκτες για την αξιολόγηση της «κοινωνικής αξίας» στις θέσεις εργασίας ή τους τομείς (με στόχο να ενισχυθεί η αύξηση των μισθών σε τομείς στους οποίους οι γυναίκες αποτελούν την πλειοψηφία του ανθρώπινου δυναμικού, όπως οι υπηρεσίες φροντίδας, τα παραϊτρικά επαγγέλματα, η προσχολική εκπαίδευση κλπ.), καθώς και στην εκπόνηση σχεδίων για την ισότητα των φύλων στις ιδιωτικές εταιρείες.

Σύσταση 3

Οι γυναίκες αντιμετωπίζουν δυσανάλογα περισσότερες δυσκολίες στην ιδιωτική και επαγγελματική ζωή σε σχέση με τους άνδρες, μεταξύ άλλων και ενδοοικογενειακή βία και ηθική και σεξουαλική παρενόχληση. Οι δημόσιες πολιτικές πρέπει να ενισχυθούν με σκοπό να δοθεί τέλος σε αυτές τις δυσκολίες. Πρέπει να ληφθούν μέτρα με στόχο:

- την εξάλειψη της βίας κατά των γυναικών, με προτροπή προς τα κράτη μέλη και την ΕΕ να επικυρώσουν τη Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης⁵⁵
- διασφάλιση ότι οι δημόσιοι και ιδιωτικοί οργανισμοί θα θεσπίσουν αποτελεσματικές πολιτικές για την καταπολέμηση της σεξουαλικής και ψυχολογικής παρενόχλησης·
- διασφάλιση δικαιωμάτων σχετικά με τη σεξουαλική και αναπαραγωγική υγεία. Θεμελιώδες δικαίωμα σε επίπεδο ΕΕ πρέπει να θεωρηθεί το δικαίωμα πρόσβασης σε ασφαλή και νόμιμη διακοπή της κύησης, και να καλύπτεται από το Πρόγραμμα της ΕΕ για την υγεία, καθώς και η ολοκληρωμένη σεξουαλική αγωγή για τους εφήβους και η πρόσβαση σε προσιτές μεθόδους αντισύλληψης και σε υπηρεσίες στήριξης·
- οι φορολογικές πολιτικές και οι πολιτικές κοινωνικής ασφάλισης θα πρέπει να ενσωματώσουν τη διάσταση του φύλου, ιδίως σε σχέση με τις προτεραιότητες όσον αφορά τις δημόσιες δαπάνες σε περιόδους κρίσης.

Επίσης, η συμμετοχή των γυναικών στη λήψη αποφάσεων σε εταιρείες και στην πολιτική ζωή παραμένει περιορισμένη. Η οδηγία για τις γυναίκες στα διοικητικά συμβούλια εταιρειών, που προτάθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή το 2012, εισάγοντας τον στόχο του 40% για το μερίδιο συμμετοχής των γυναικών, και που υποστηρίχθηκε από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο το 2013, παραμένει μπλοκαρισμένη στο Συμβούλιο των Υπουργών. Απαιτείται μια νέα πολιτική πρωτοβουλία για την απεμπλοκή της πρότασης και για την προώθηση του ζητήματος, καθώς η εμπειρία στις χώρες που είναι πιο προηγμένες σε ζητήματα των φύλων έχει δείξει ότι η μόνη και η πιο αποτελεσματική οδός προόδου είναι η καθιέρωση νομικής υποχρέωσης συμμόρφωσης με την ισορροπία των φύλων. Η συμμετοχή των γυναικών στην πολιτική εξακολουθεί να είναι άنيση. Είναι απαραίτητη η λήψη μέτρων στα διάφορα επίπεδα πολιτικής εκπροσώπησης, έτσι ώστε να επιτευχθεί ισότητα των φύλων.

Γενικότερα, προκειμένου να διασφαλιστεί ένα ευρύ φάσμα πολιτικών που δεν σχετίζονται άμεσα με τα ζητήματα των φύλων αλλά είναι σημαντικές για την προώθηση της ισότητας των φύλων, θα πρέπει να γίνουν συστηματικές οι προσεγγίσεις ενσωμάτωσης της διάστασης των φύλων και η κατάρτιση προϋπολογισμού που συνεκτιμούν τη διάσταση του φύλου.

03

Βελτίωση των
συνθηκών για τις
γυναίκες στην κοινωνία
γενικότερα

⁵⁵ Η εν λόγω σύμβαση θεσπίστηκε από το Συμβούλιο της Ευρώπης το 2011 με σκοπό να γίνει η Ευρώπη ένας ασφαλέστερος τόπος για όλες τις γυναίκες, με την αναγνώριση όλων των μορφών βίας με βάση το φύλο, με τη λήψη μέτρων για την πρόληψη της, την προστασία των θυμάτων και τη δίωξη των δραστών.

5.4. Μια ανοιχτή κοινωνία για όλους

Μια σημαντική διάσταση της ανισότητας συνδέεται με την κοινωνική κινητικότητα - των ατόμων, καθώς και των κοινωνικών ομάδων. Η κοινωνική κινητικότητα πρέπει να εξεταστεί από μια ενδογενεακή, καθώς και από διαγενεακή σκοπιά, τόσο σε απόλυτους όσο και σε σχετικούς όρους. Η κοινωνική κινητικότητα καθορίζεται από διάφορους παράγοντες, συμπεριλαμβανομένης της εκπαίδευσης, του είδους των διαθέσιμων ευκαιριών εργασίας, της κατανομής του πλούτου, των επιπέδων των μισθών στα διάφορα είδη απασχόλησης.

Σε όλη την Ευρώπη, αν και σε μικρότερο βαθμό στις σκανδιναβικές χώρες, η κοινωνική κινητικότητα είναι περιορισμένη. Σε όλες τις ευρωπαϊκές χώρες που καλύπτονται από την ανάλυση του ΟΟΣΑ, σημειώνεται μια σημαντική προσαύξηση μισθού που συνδέεται με τις οικογένειες ανώτερης μόρφωσης, ενώ υπάρχει «πρόστιμο» για τις οικογένειες χαμηλότερης μόρφωσης.⁵⁶ Η πρόοδος στον τομέα της εκπαίδευσης συνδέεται με το μορφωτικό επίπεδο των γονέων.

Οι δημόσιες πολιτικές είτε δεν είναι επαρκώς ενημερωμένες για τις ελλείψεις στην κοινωνική κινητικότητα είτε αναπτύσσουν πρακτικές που παραμένουν αναποτελεσματικές. Η ποιότητα των υπηρεσιών παιδικής μέριμνας και των εκπαιδευτικών συστημάτων θεωρείται το καλύτερο εργαλείο για την αύξηση των ευκαιριών και την προώθηση της κοινωνικής κινητικότητας, ωστόσο οι δείκτες και οι αναλύσεις για την κοινωνική κινητικότητα στην ΕΕ, καθώς και σε περιφερειακό επίπεδο, παραμένουν περιορισμένοι.⁵⁷ Οι

υπόλοιποι παράγοντες που καθορίζουν την κοινωνική κινητικότητα είναι εξίσου σημαντικοί για τα άτομα και τις οικογένειες που αντιμετωπίζουν μεγαλύτερες στερήσεις, συμπεριλαμβανομένων των συνθηκών διαβίωσης των παιδιών σε φτωχές οικογένειες, και σχετίζονται με πολύ συγκεκριμένες πτυχές, όπως ο χώρος διαβίωσης και η διατροφή.

Η αύξηση της ανοδικής κοινωνικής κινητικότητας θα πρέπει να αποτελέσει σημαντικό κομμάτι στην καταπολέμηση των ανισοτήτων, εστιάζοντας ειδικά στις πιο ευάλωτες ομάδες. Οι συστάσεις για τη φτώχεια στην ενότητα 5.1, συμπεριλαμβανομένης ιδίως της ευρωπαϊκής Εγγύησης για τα Παιδιά, μπορούν να συμβάλλουν στην αύξηση της κοινωνικής κινητικότητας. . Ωστόσο, οι υπηρεσίες παιδικής μέριμνας και εκπαίδευσης πρέπει επίσης να παρέμβουν, με τέτοιο τρόπο ώστε να δημιουργήσουν ίσες ευκαιρίες ανεξάρτητα από το κοινωνικό και το οικογενειακό υπόβαθρο.

Η ΕΕ θα πρέπει να δώσει μεγαλύτερη προσοχή στη συνεισφορά της κοινωνικής κινητικότητας στην καταπολέμηση των ανισοτήτων. Το 2011, η κυβέρνηση των Εργατικών του ΗΒ, θέσπισε την πρώτη εθνική στρατηγική κοινωνικής κινητικότητας στην Ευρώπη, δηλώνοντας ότι «μια δίκαιη κοινωνία είναι μια ανοιχτή κοινωνία, μια κοινωνία στην οποία κάθε άτομο είναι ελεύθερο να επιτύχει. Για τον λόγο αυτό, η βελτίωση της κοινωνικής κινητικότητας είναι ο πρωταρχικός στόχος της κοινωνικής πολιτικής της κυβέρνησης».

⁵⁶ Οικονομικό τμήμα του ΟΟΣΑ, Έγγραφο Εργασίας 709 για τη διαγενεακή κοινωνική κινητικότητα, 2009

⁵⁷ Για πρόσφατα δεδομένα σχετικά με την κοινωνική κινητικότητα στην Ευρώπη, βλ.: Κοινωνική κινητικότητα στην Ευρώπη, Eurofound, 2017 https://www.eurofound.europa.eu/sites/default/files/ef_publication/field_ef_document/ef1664en.pdf

Σύσταση 1

Η Eurostat συλλέγει τους σχετικούς δείκτες για τη μέτρηση της κοινωνικής κινητικότητας και η Eurofund, ο οργανισμός της ΕΕ για τη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης και εργασίας, εξέδωσε πρόσφατα μια πρώτη ολοκληρωμένη ανάλυση που περιλαμβάνει πολιτικές συστάσεις.⁵⁸ Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θα πρέπει να επωφεληθεί από αυτά τα στοιχεία και την τεχνογνωσία και να προτείνει μια ευρωπαϊκή στρατηγική για την κοινωνική κινητικότητα, καθορίζοντας παράλληλα την κατεύθυνση προς την οποία μπορούν να κινητοποιηθούν οι διάφορες ευρωπαϊκές πολιτικές, τα ευρωπαϊκά εργαλεία και τα χρηματοδοτικά μέσα για την προώθηση της κοινωνικής κινητικότητας, μεταξύ άλλων και σε περιφερειακό επίπεδο, μέσω της στήριξης της πολιτικής συνοχής. Τα κράτη μέλη θα πρέπει να αρχίσουν να συμμετέχουν σε μια πολιτική διαδικασία σε αυτόν τον τομέα, καταρτίζοντας εθνικά σχέδια επωφελούμενα από την ανταλλαγή βέλτιστων πρακτικών. Το Συμβούλιο Απασχόλησης και Κοινωνικών Υποθέσεων θα πρέπει να αναλάβει την πρωτοβουλία για την εκκίνηση της διαδικασίας.

Σύσταση 2

Είναι ευρέως γνωστό ότι η εκπαίδευση είναι ένα εξαιρετικά ισχυρό εργαλείο για τη δημιουργία ισότητας, δικαιοσύνης και ευκαιριών. Ωστόσο, τα υφιστάμενα εκπαιδευτικά συστήματα στην Ευρώπη είναι σε μεγάλο βαθμό ανεπαρκή σε αυτόν τον τομέα. Η έλλειψη κοινωνικών επενδύσεων, οι αναποτελεσματικές εκπαιδευτικές μέθοδοι, οι ανεπαρκώς καταρτισμένοι εκπαιδευτικοί και τα κοινωνικά πολωμένα σχολεία συμβάλλουν στην καλλιέργεια των ανισοτήτων με διάφορους τρόπους.

01

Να αποτελέσει η κοινωνική κινητικότητα ρητό πολιτικό προβληματισμό σε ευρωπαϊκό επίπεδο και να ενσωματωθούν εθνικά σχέδια δράσης στη διαδικασία διακυβέρνησης του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου και στις ειδικές ανά χώρα συστάσεις

02

Αναβάθμιση των εκπαιδευτικών συστημάτων σε όλη την Ευρώπη σύμφωνα με τα υψηλότερα πρότυπα, με τέτοιο τρόπο ώστε να διασφαλιστεί ότι κάθε νέο άτομο έχει πρόσβαση σε υψηλής ποιότητας εκπαίδευση από πολύ νεαρή ηλικία, ανεξάρτητα από την κοινωνική και εθνική καταγωγή και τον τόπο γέννησης ή διαμονής

⁵⁸ Ως προς αυτό, καθοριστική ήταν η συνεισφορά της μελέτης της Eurofund του 2017 για την Κοινωνική Κινητικότητα στην Ευρώπη: https://www.eurofound.europa.eu/sites/default/files/ef_publication/field_cf_document/ef1664en.pdf

5.5. Καμία περιοχή να μη μείνει στο περιθώριο

Στο πλαίσιο του ακαδημαϊκού έργου ή του πολιτικού διαλόγου, οι αυξανόμενες ανισότητες χαρακτηρίζονται συνήθως ως διαπροσωπικές ανισότητες, δηλαδή ανισότητα μεταξύ των ατόμων όσον αφορά το εισόδημα και τα έσοδα, την πρόσβαση στο κεφάλαιο, την κοινωνική προστασία και τις ευκαιρίες. Όσο σημαντικές και αν είναι, οι διαπροσωπικές ανισότητες δεν είναι παρά η μία όψη του νομίσματος. Η διαπροσωπική ανισότητα δεν δημιουργείται σε κενό χώρο. Οι οικονομικές, κοινωνικές και περιβαλλοντικές ανισότητες είναι άρρηκτα συνδεδεμένες με τον τόπο στο οποίο οι άνθρωποι ζουν και εξελίσσονται. Όπως γίνεται δεκτό σε μια σειρά πρόσφατων ακαδημαϊκών άρθρων, το επίμονο φαινόμενο της φτώχειας, η οικονομική σήψη, η απουσία ευκαιριών είναι η ρίζα της μεγάλης δυσaréσκειας στις περιοχές που παρουσιάζουν ύφεση και υστέρηση. Οι χαμηλές προοπτικές ανάπτυξης και η ολοένα πιο διαδεδομένη πεποίθηση ότι αυτές οι περιοχές «δεν έχουν μέλλον» - καθώς ο οικονομικός δυναμισμός θεωρείται ότι εξαρτάται όλο και περισσότερο από τις μεγάλες και ανταγωνιστικές πόλεις - οδήγησε πολλές από αυτές τις περιοχές «χωρίς προοπτική» να επαναστατήσουν ενάντια στο κατεστημένο.

Η εξέγερση αυτή μετουσιώθηκε σε ένα κύμα απολυταρχικού λαϊκισμού που στηρίζεται περισσότερο σε ισχυρά εδαφικά θεμέλια και όχι μόνο σε κοινωνικά ή οικονομικά. Οι πρόσφατες εκδηλώσεις λαϊκών επιλογών

από το δημοψήφισμα για το Brexit έως τις γενικές εκλογές σε πολλές χώρες της ΕΕ, αποδεικνύουν ότι η άνοδος του απολυταρχικού λαϊκισμού - τουλάχιστον έως τώρα - συγκεντρώνεται ιδίως σε συγκεκριμένες περιοχές όπου υπάρχει η αίσθηση ότι έχουν «εγκαταλειφθεί».

Πρόκειται αναμφισβήτητα για μια έκκληση άμεσης ανάληψης δράσης: Η ανισότητα πρέπει να αντιμετωπιστεί αρχής γενομένης από τον τόπο όπου ζουν οι άνθρωποι, και με τρόπο που διασφαλίζει ότι η εδαφική οικονομική ανάπτυξη είναι προοδευτική κοινωνικά, αλλά και βιώσιμη από περιβαλλοντική άποψη.

Οι ευκαιρίες μπορούν να επεκταθούν σε ολόκληρη την Ευρωπαϊκή Ένωση, με τρόπο ώστε οι «περιοχές που υστερούν» να μπορέσουν να αξιοποιήσουν πλήρως τις δυνατότητές τους για ανάπτυξη με απόλυτα βιώσιμο τρόπο. Το να εγκαταλειφθούν αυτές οι περιοχές σε αυτή την κατάσταση υστέρησης, βάσει της πεποίθησης ότι θα πρέπει να αφεθούν στη φυσική τους παρακμή, δεν είναι μόνο επικίνδυνο από πολιτική άποψη (δεδομένου ότι μπορεί να επιταχύνει περαιτέρω την άνοδο του απολυταρχικού λαϊκισμού), αλλά και ατελέσφορο μακροπρόθεσμα, καθώς αφήνει αναξιοποίητο ένα τεράστιο δυναμικό ανάπτυξης και άλυτο το πρόβλημα της υποβάθμισης του περιβάλλοντος.

Η εμπειρία έχει ήδη αποδείξει ότι «περιοχές που κάποτε υστερούσαν», καθώς και περιοχές σε παρακμή μπορούν να μετατραπούν σε κορυφαίες περιοχές, ενώ περιοχές που κατείχαν ηγετικές θέσεις, έχουν κατά καιρούς μετατραπεί σε περιοχές με περιορισμένη οικονομική ανάπτυξη. «Η αξιοποίηση αναξιοποίητου δυναμικού στις περιοχές μέτριας ανάπτυξης και στις περιοχές που υστερούν, όχι μόνο δεν είναι επιζήμια για τη συνολική ανάπτυξη αλλά, αντιθέτως, μπορεί να ενισχύσει την ανάπτυξη τόσο σε τοπικό όσο και εθνικό επίπεδο».⁵⁹ Ωστόσο, η εδαφική ανάπτυξη, πρέπει σήμερα να πλαισιώνεται από ολοκληρωμένα μοντέλα βιωσιμότητας.

Επίσης, υπάρχουν αυξανόμενα στοιχεία που αποδεικνύουν ότι μπορεί να προωθηθεί η μετατόπιση από το κυρίαρχο μοντέλο ανάπτυξης προς ένα μοντέλο βιώσιμης ανάπτυξης - και ήδη έχει αρχίσει να πραγματοποιείται - σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο.⁶⁰ Ορισμένες περιοχές της ΕΕ έχουν ήδη εφαρμόσει πολιτικές για την υλοποίηση των δεκαεπτά Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης των Ηνωμένων Εθνών (βλ. για παράδειγμα, τις πολιτικές στην περιφέρεια Haut-de-France, την Ουαλία, τη Χώρα των Βάσκων, τη Βόρεια Ρηνανία Βεστροφλία, καθώς και την πρωτοβουλία στο πλαίσιο της Διάσκεψης των Ιταλικών Περιφερειών). Οι τοπικές και περιφερειακές αρχές μπορούν να διαδραματίσουν καθοριστικό ρόλο στην αναδιάρθρωση των αστικών και αγροτικών

περιοχών, καθώς και των κεντρικών και περιφερειακών περιοχών, προς μια πορεία πραγματικής βιώσιμης ανάπτυξης.

Ωστόσο, η επίτευξη της βιώσιμης ανάπτυξης, δεν μπορεί να επιδιώκεται μόνο από τις δημόσιες αρχές και προσεγγίσεις πολιτικής «εκ των άνω προς τα κάτω». Καθοριστικής σημασίας είναι η ευρεία κοινωνική κινητοποίηση. Προϋποθέτει την κινητοποίηση των ανθρώπων και την επιδίωξη της συμμετοχής των οργανώσεων των πολιτών. Η συμμετοχή αυτή δεν αφορά μόνο την επίτευξη συναίνεσης. Ο κύριος σκοπός της είναι να δημιουργήσει «χώρους για δημόσιο διάλογο» στα πιο σημαντικά επίπεδα, όπου θα συναντηθούν οι γνώσεις των ανθρώπων, οι ευχές τους και οι επιθυμίες τους σχετικά με τον σχεδιασμό πολιτικών, και όπου μπορεί να επιτευχθεί μια κοινή συνεργασία δημόσιων επιλογών.

Για να επιτευχθεί αυτός ο γενικότερος στόχος, ο προϋπολογισμός της ΕΕ - ακόμα και αν το συνολικό του μέγεθος είναι περιορισμένο - καθώς και μια νέα διαδικασία διακυβέρνησης της ΕΕ μπορούν να πυροδοτήσουν την αλλαγή και την κοινωνική καινοτομία. Μπορούν να προσφέρουν ισχυρά κίνητρα και να στηρίξουν τις τοπικές και περιφερειακές δράσεις, υπό την προϋπόθεση ότι έχουν πλαισιωθεί κατάλληλα και εφαρμόζονται προς την επίτευξη της βιώσιμης ανάπτυξης.

⁵⁹ Barca F, Mc Cann P and Rodriguez -Pose .A (2012) , Η περίπτωση της παρέμβασης για την τοπική ανάπτυξη : place based versus place -natural approaches, Journal of Regional Science, 52, σελ. 134 -152.

⁶⁰ Βλ. παραδείγματα βέλτιστων πρακτικών μέσω των οποίων ο οικονομικός μετασχηματισμός χρησιμοποιείται και σε κοινωνικό επίπεδο στο www.progressivesociety.eu

01

Η πολιτική συνοχής πρέπει να παραμείνει προσβάσιμη σε όλες τις περιοχές της ΕΕ. Η συνολική χρηματοδότηση, για την περίοδο 2021-2027, θα πρέπει να διατηρηθεί σε ικανοποιητικό επίπεδο, αν όχι να ενισχυθεί

Σύσταση 1

Παρεμβάσεις της πολιτικής συνοχής που βασίζονται σε απόσυρση ή υποβάθμιση των επενδύσεων σε ορισμένες περιοχές της ΕΕ, θα μπορούσαν να παρεμποδίσουν την στροφή ολόκληρης της Ένωσης προς ένα βιώσιμο μετασχηματισμό. Αυτό θα πρέπει αποτελέσει την κόκκινη γραμμή στις εν εξελίξει διαπραγματεύσεις για το επόμενο δημοσιονομικό πλαίσιο της ΕΕ (πολυετές δημοσιονομικό πλαίσιο για την περίοδο 2021-2027). Η σύγκλιση (όπως κατοχυρώνεται στο άρθρο 3 της ΣΛΕΕ), και όχι η ανταγωνιστικότητα ή οι ανταγωνισμοί μεταξύ των περιοχών, είναι το στοιχείο που πρέπει να εξακολουθήσει να αποτελεί τον ακρογωνιαίο λίθο της πολιτικής συνοχής της ΕΕ. Η συγκέντρωση της πλειοψηφίας των πόρων στις πιο ευάλωτες περιοχές αναμφισβήτητα έχει νόημα, ωστόσο, στο μέλλον, τα κριτήρια για τον προσδιορισμό του είδους και του βάρους του προϋπολογισμού της ΕΕ δεν θα πρέπει να βασίζονται πια αποκλειστικά σε παράγοντες ΑΕΠ. Αυτό το κριτήριο θα πρέπει να συνοδεύεται από μια πρόσθετη δέσμη κοινωνικών, περιβαλλοντικών και δημογραφικών κριτηρίων για την καλύτερη αντιμετώπιση των ανισοτήτων μεταξύ των εδαφών που εμφανίστηκαν στην Ευρώπη τις δύο τελευταίες δεκαετίες.

Σύσταση 2

Οι εθνικές κυβερνήσεις, όπως και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, μπαίνουν όλο και συχνότερα στον πειρασμό να δημιουργήσουν έναν ισχυρότερο σύνδεσμο μεταξύ του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου και της πολιτικής συνοχής/ περιφερειακής πολιτικής. Όσοι είναι υπέρ αυτής της σύνδεσης, υποστηρίζουν ότι η πολιτική συνοχής στοχεύει στην παροχή των οικονομικών πόρων για τη χρηματοδότηση διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων ανεξαρτήτως χώρου, με πλήρη εστίαση στη δημοσιονομική εξυγίανση και τις μεταρρυθμίσεις στην πλευρά της προσφοράς. Αντιθέτως, όπως τονίζεται στο κεφάλαιο 7, το Ευρωπαϊκό Εξάμηνο και οι ειδικές ανά χώρα συστάσεις που το συνοδεύουν, πρέπει να αναμορφωθούν προς την κατεύθυνση του μοντέλου της βιώσιμης ευρωπαϊκής διακυβέρνησης. Κατά συνέπεια, και στο ίδιο πνεύμα, η πολιτική συνοχής (συμπεριλαμβανομένης της στήριξης των αγροτικών περιοχών) πρέπει να λειτουργήσει ως το κύριο μέσο μετασχηματισμού των κοινωνιών μας. Η εφαρμογή της πρέπει, επομένως, να ξεκινήσει από τις ανάγκες/χαρακτηριστικά των τόπων και των ανθρώπων, με βάση τις αποφάσεις που λαμβάνονται μέσω μηχανισμών πραγματικής συμμετοχής, «από τη βάση προς την κορυφή» και όχι «εκ των άνω προς τα κάτω», καθώς και μέτρων από το κέντρο που ουσιαστικά επιβάλλονται σε περιοχές.

Για τον λόγο αυτό, δεν είναι αποδεκτή η «μακροοικονομική αιρεσιμότητα». Ομοίως, οι προτάσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής του Μαΐου 2018 σχετικά με την πολιτική συνοχής για την περίοδο 2021-2027, και το λεγόμενο «Πρόγραμμα Στήριξης Μεταρρυθμίσεων» για την περίοδο 2021-2027 (δηλαδή ένα δημοσιονομικό μέσο στήριξης της ΕΕ για την υλοποίηση των ειδικών ανά χώρα συστάσεων και των εθνικών μεταρρυθμιστικών προγραμμάτων) δίνουν πολύ μεγαλύτερη έμφαση στον σεβασμό της «χρηστής οικονομικής διακυβέρνησης» έναντι της αρχής της εταιρικής σχέσης, δηλαδή την εκπόνηση και τον σχεδιασμό εδαφικών στρατηγικών που στηρίζονται από τον προϋπολογισμό της ΕΕ μέσω ενός διαλόγου με πραγματική συμμετοχή όλων των ενδιαφερόμενων ατόμων σε τοπικό, περιφερειακό και εθνικό επίπεδο. Τέλος, το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης θα πρέπει να υπόκειται στους ίδιους κανόνες που διέπουν άλλα διαρθρωτικά ταμεία (το ΕΚΤ+, το ΕΤΠΑ, το Ταμείο Συνοχής, το Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας και Αλιείας).

02

Η εκ νέου συγκέντρωση και η αποδυνάμωση των δημοτικών, τοπικών, καθώς και, σε ορισμένες περιπτώσεις, των περιφερειακών αρχών, που έχει πραγματοποιηθεί τα τελευταία χρόνια στην εφαρμογή της πολιτικής συνοχής, πρέπει να σταματήσει. Αντιθέτως, η πολυεπίπεδη διακυβέρνηση πρέπει να αποτελέσει τον νέο κανόνα

03

Χρήση
διαφοροποιημένων
προσεγγίσεων
ανάπτυξης, ανάλογα με
το ειδικό πλαίσιο κάθε
περιοχής

Σύσταση 3

Οι διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις που στηρίζονται από τη χρηματοδότηση συνοχής της ΕΕ παρουσιάζονται συχνά ως ενιαίες προσεγγίσεις για όλες τις περιοχές της ΕΕ, με γνώμονα την μεγαλύτερη ανταγωνιστικότητα. Επιπλέον, αυτές οι μεταρρυθμίσεις πλαισιώνονται από άλλους ειδικούς διαδικαστικούς κανόνες (διαδικασίες διεξαγωγής διαγωνισμών, έλεγχο, απαιτήσεις διαχείρισης, δείκτες επιδόσεων κλπ.), οι οποίοι στην πραγματικότητα παραβλέπουν εντελώς τις πολύ διαφορετικές επιπτώσεις των ίδιων κανόνων στα διάφορα χωρικά πλαίσια (περιφέρειες έναντι αστικών κέντρων, αγροτικές περιοχές έναντι αστικών κλπ.). Κατά συνέπεια, η έλλειψη διαφοροποίησης δεν επιτρέπει στους πιο καινοτόμους τομείς της κοινωνίας να εμπλακούν πραγματικά στον σχεδιασμό και στην υλοποίηση αυτών των εδαφικών στρατηγικών. Η πολιτική πρόκληση της εποχής μας δεν είναι τόσο η «ανταλλαγή βέλτιστων πρακτικών» μεταξύ των περιοχών της ΕΕ, όσο η διασφάλιση της «ανταλλαγής των βέλτιστων πρακτικών σε ολόκληρη την κοινωνία».⁶¹ Για να επιτευχθεί αυτός ο στόχος:

- θα πρέπει να δοθεί μεγαλύτερη προσοχή στην «ανάπτυξη με πρωτοβουλία των τοπικών κοινοτήτων», στον ρόλο των «τοπικών ομάδων δράσης», μεταξύ άλλων και μέσω χρηματοδοτικής στήριξης, και στις εδαφικές στρατηγικές για τις αστικές και τις αγροτικές περιοχές (όπως το Βρανδεμβούργο στη Γερμανία, και οι στρατηγικές των απομακρυσμένων περιοχών της Ιταλίας), όπου η χρηματοδοτική στήριξη και η διεξαγωγή διαγωνισμών συνδέονται με τις ανάγκες και τους στόχους που έχουν καθοριστεί τοπικά.
- θα πρέπει να στηριχθούν και να ενισχυθούν τα ενωσιακά προγράμματα, όπως το Interreg, τα οποία βασίζονται σε πιο ευέλικτη διακυβέρνηση και προωθούν τη συνεργασία μεταξύ των γειτονικών περιοχών.
- Μακροοικονομικές στρατηγικές της ΕΕ μπορούν να συμβάλουν στη διασφάλιση της συνοχής των πολιτικών στα ταμεία και στα προγράμματα, συνδέοντας τα προγράμματα συνεργασίας και επενδύσεων και ενισχύοντας την πολυεπίπεδη διακυβέρνηση. Οι δυνατότητές τους για την προώθηση συνεργιών μεταξύ της κοινωνικής και εδαφικής συνοχής πρέπει να αξιοποιηθούν καλύτερα.

⁶¹ Δήλωση του Frédéric Vallier, Γενικού Γραμματέα του CEMR (Συμβούλιο Ευρωπαϊκών Δήμων και Κοινοτήτων), στο συνέδριο της «Προοδευτικής Κοινωνίας», στις Βρυξέλλες, 5/9/2018.

Σύσταση 4

Η πολιτική συνοχής αποτελεί το βασικό εργαλείο πολιτικής για την τόνωση και τη στήριξη των στρατηγικών βιώσιμης ανάπτυξης σε εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο. Η πολιτική συνοχής μετατρέπεται, επομένως, στο εργαλείο πολιτικής μέσω του οποίου οι στόχοι της ΕΕ και οι θεσμικές αλλαγές μετουσιώνονται σε τοπικούς στόχους που λαμβάνουν υπόψη την τοπική διάσταση και που σχηματίζονται μέσα από τη συμμετοχή των ανθρώπων.

Οι συμφωνίες εταιρικής σχέσης (δηλαδή η πράξη με την οποία κάθε κράτος μέλος καθορίζει τις ρυθμίσεις για την αξιοποίηση των διαφόρων ευρωπαϊκών διαρθρωτικών και επενδυτικών ταμείων) αποτελούν μια πολύ σημαντική καινοτομία η οποία εισήχθη δυνάμει του τρέχοντος (2014-2020) πλαισίου της πολιτικής συνοχής. Αυτό ανταποκρίνεται ικανοποιητικά στον στόχο 17 των ΣΒΑ των Ηνωμένων Εθνών που αφορά τη Συνεργασία για τους Στόχους. Τα κράτη μέλη θα πρέπει να επιδιώξουν την αποτελεσματικότερη συμμετοχή των εν λόγω εταίρων στην εκπόνηση, την εφαρμογή, την παρακολούθηση και την αξιολόγηση των προγραμμάτων, συμπεριλαμβανομένης της συμμετοχής στις επιτροπές παρακολούθησης. Η οργάνωση και η εφαρμογή των εταιρικών σχέσεων θα πραγματοποιούνται σύμφωνα με τον Ευρωπαϊκό Κώδικα Δεοντολογίας. Αυτός ο Κώδικας προβλέπει σαφώς την ανάγκη συμμετοχής όχι μόνο αντιπροσωπευτικών οργάνων αλλά και όλων των «ενδιαφερομένων» οργανισμών που επηρεάζονται από τις παρεμβάσεις πολιτικής.

Επιπλέον, πρέπει να αποκατασταθεί ο ρόλος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής στην εφαρμογή της πολιτικής συνοχής - αντί να είναι ο θεματοφύλακας του δόγματος της λιτότητας και των ειδικών ανά χώρα συστάσεων, θα πρέπει να γίνει παράγοντας «δικαιοσύνης και αμεροληψίας»: στηρίζοντας όλες τις περιοχές μέσω μιας πραγματικής ενδυνάμωσης των τοπικών και περιφερειακών αρχών και δημιουργώντας τους χώρους για δημόσιο διάλογο· προωθώντας τη δημιουργία ικανοτήτων· παρακολουθώντας την εφαρμογή θεσμικών αλλαγών που λαμβάνουν υπόψη την τοπική διάσταση και προβλέποντας και διορθώνοντας τις αδυναμίες. Προκειμένου να αντεπεξέλθει σε αυτόν τον ρόλο με αποτελεσματικότητα και αξιοπιστία, η Επιτροπή θα πρέπει να πραγματοποιήσει μια μεγάλη επένδυση στους ανθρώπινους πόρους που είναι σε θέση να εργαστούν επί τόπου και σε διάφορες περιοχές, και που θα επιλεγούν σε διάφορους τομείς: περιφερειακή επιστήμη, γεωγραφία, οικονομικά, δίκαιο, ανθρωπολογία, κοινωνιολογία, ψυχολογία, μηχανική, φυσικές επιστήμες. Μια μεγάλη επένδυση θα πρέπει να πραγματοποιηθεί επίσης στις τεχνολογίες που διευκολύνουν τη δικτύωση των πολιτών και των δικαιούχων σε διάφορες περιοχές. Αυτή θα πρέπει να συνυπάρχει με την κατάλληλη ανάπτυξη και κινητοποίηση των ανθρώπινων πόρων για τη δημιουργία ικανοτήτων στις τοπικές κοινότητες.

04

Ορθή εφαρμογή του ευρωπαϊκού κώδικα δεοντολογίας για την εταιρική σχέση και της αρχής της εταιρικής σχέσης - μια νέα πολιτική συνοχής ως κεντρικό εργαλείο στο πλαίσιο ενός μελλοντικού Κύκλου Βιώσιμης Ανάπτυξης

05

Οι εδαφικές επιπτώσεις των προγραμμάτων που υπόκεινται στην κεντρική διαχείριση της ΕΕ, όπως το πρόγραμμα «Ορίζων Ευρώπη», ο ΜΣΕ (μηχανισμός «Συνδέοντας την Ευρώπη»), τα προγράμματα InvestEU, «Ψηφιακή Ευρώπη», LIFE +, Erasmus +, «Δημιουργική Ευρώπη» πρέπει να αποτυπωθούν σε όλη την επικράτεια της ΕΕ. Επιπλέον, υποστηρίζουμε τη σύνδεση και την απλοποίηση τους, καθώς και τη διασυννοριακή συνεργασία και με τις γειτονικές χώρες

Σύσταση 5

Για την επίτευξη συνοχής μεταξύ των ευρωπαϊκών περιοχών, απαιτούνται τοποκεντρικές λύσεις - πολιτικές που έχουν διαμορφωθεί βάσει εμπειρικών στοιχείων σχετικά με τις ανισότητες μεταξύ των διαφόρων εδαφών και που ταυτόχρονα ανταποκρίνονται στις διαρθρωτικές ευκαιρίες, το δυναμικό και τους περιορισμούς κάθε τόπου. Πρέπει να αποφύγουμε τον ψευδή συμφητισμό μεταξύ αποδοτικότητας και δικαιοσύνης και να απομακρυνθούμε από τη μονοδιάστατη εστίαση στην ανταγωνιστικότητα. Αντιθέτως, είναι απαραίτητο να επιδιωχθεί η ενίσχυση των ευκαιριών των περισσότερων εδαφών, ανεξάρτητα από το επίπεδο της ανάπτυξης τους και της οικονομικής τους πορείας - λαμβανομένων υπόψη των τοπικών και περιφερειακών χαρακτηριστικών και με εστίαση στην αλληλεγγύη προς όλες τις περιοχές.

Δεδομένου ότι ο προϋπολογισμός της ΕΕ αποτελεί ουσιαστικά προϋπολογισμό επενδύσεων (σε όλα τα κράτη μέλη, οι πόροι δαπανώνται για τη στήριξη επιτόπιων έργων), έως τώρα δεν έχει δοθεί η δέουσα προσοχή στις εδαφικές επιπτώσεις των σημαντικών χρηματοδοτικών προγραμμάτων της ΕΕ. Η διαχείριση της πολιτικής συνοχής και της κοινής γεωργικής πολιτικής πραγματοποιείται σε στενή συνεργασία με τις περιφέρειες, αν και είναι πράγματι αναγκαία κάποια βελτίωση. Η διαχείριση του υπόλοιπου του προϋπολογισμού της ΕΕ (περίπου 20-25%) πραγματοποιείται σε κεντρικό επίπεδο, με γνώμονα κυρίως υπερεθνικούς στόχους, και το υπόλοιπο αυτό είναι πολύ περιορισμένο σε όγκο για να πυροδοτήσει και να στηρίξει τον μετασχηματισμό προς μια βιώσιμη κοινωνία. Συνεπώς, όλα τα χρηματοδοτικά μέσα και τα εργαλεία πολιτικής της ΕΕ πρέπει να χρησιμοποιούνται για την προώθηση της καινοτομίας και την τόνωση των επενδύσεων σε υπηρεσίες μετασχηματισμού σε κοινοτικό επίπεδο που στηρίζουν την επίτευξη των ΣΒΑ έως το 2030.

Επομένως, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θα πρέπει να υποβάλει, χωρίς καθυστέρηση, μια λεπτομερή αξιολόγηση των εδαφικών επιπτώσεων των προτάσεων της για τα κύρια χρηματοδοτικά προγράμματα της ΕΕ για την περίοδο 2021-2027. Η νέα πρόταση για το InvestEU για την περίοδο 2021-2027 θα μπορούσε εν μέρει να ανταποκριθεί σε αυτό, αν και υπάρχει ακόμα περιθώριο για βελτίωση. Ομοίως, οι συνέργειες και οι συμπληρωματικότητες μεταξύ των εργαλείων της πολιτικής συνοχής και των άλλων προγραμμάτων της ΕΕ πρέπει να αναπτυχθούν περαιτέρω και να βασιστούν σε μια ισχυρή εδαφική διάσταση.

Η αρχή της εταιρικής σχέσης και η ιδέα ότι οι περιφέρειες, οι κοινότητες, οι μη κυβερνητικές οργανώσεις πρέπει να συμμετάσχουν πλήρως στον σχεδιασμό, την υλοποίηση, την παρακολούθηση και την αξιολόγηση αυτών των μέτρων έχουν κεντρική θέση στις νέες πρωτοβουλίες και στα εργαλεία της ΕΕ που συνιστά η παρούσα έκθεση, όπως για τη δίκαιη μετάβαση, την ευρωπαϊκή Εγγύηση για τα Παιδιά, ή τα μέτρα που προτείνονται για τη στήριξη του μετασχηματισμού των κοινωνικών συστημάτων. Για να είναι αποτελεσματικές, αυτές οι πρωτοβουλίες πρέπει να μεταφερθούν στις διάφορες περιοχές με τρόπους που λαμβάνουν υπόψη την τοπική διάσταση.

Περαιτέρω μέτρα >>

Η επίτευξη της βιώσιμης ευημερίας για όλους απαιτεί περισσότερα από την καλύτερη κατανομή του πλούτου και των εισοδημάτων μεταξύ των ατόμων. Κατ' αρχάς, υπάρχουν πολιτικά και οικονομικά όρια στο κατά πόσον οι αλλαγές στα φορολογικά συστήματα μπορούν να κάνουν την κοινωνία πιο δίκαιη. Αυτό δεν σημαίνει ότι τα συστήματα φορολόγησης του εισοδήματος δεν θα πρέπει να γίνουν πιο προοδευτικά ή ότι δεν είναι δικαιολογημένη η φορολόγηση του πλούτου. Ασφαλώς και είναι, αλλά δεν θα πρέπει και δεν μπορούν να αποτελούν τον μόνο τρόπο. Πόσο μάλλον από τη στιγμή που βιώσιμη κοινωνία δεν μπορεί να είναι μια κοινωνία που περιστρέφεται ουσιαστικά γύρω από την αύξηση της αγοραστικής δύναμης των πολλών, σε έναν ατέρμονο και μη βιώσιμο αγώνα προς την οικονομική ανάπτυξη. Υπάρχει επιτακτική ανάγκη απομάκρυνσης από το σημερινό άκρως υλιστικό και καταναλωτικό οικονομικό σύστημα. Αυτή απαιτεί μια διαφορετική προσέγγιση στην αντιμετώπιση των ανισοτήτων, αντί μιας προσέγγισης που εστιάζει μόνο στη νομισματική ανισότητα.

Επίσης, αν μια συγκεκριμένη κυβέρνηση μπορεί να καταστήσει το φορολογικό σύστημα πιο προοδευτικό, αυτό ενδέχεται να επιφέρει άμεσα αναδιανομή, αποτέλεσμα το οποίο είναι καλοδεχούμενο. Αυτή η πολιτική όμως μπορεί εύκολα να αντιστραφεί από την επόμενη κυβέρνηση, γεγονός που καθιστά τη σταθερή μείωση των ανισοτήτων υπερβολικά εξαρτώμενη από τα μεταβλητά εκλογικά αποτελέσματα και, συνεπώς, ευάλωτη.

Προκειμένου να αντιμετωπιστούν οι συγκεκριμένοι προβληματισμοί, η φορολογική πολιτική της αναδιανομής θα πρέπει να συνδυαστεί με μια ευρύτερη, λιγότερο ευμετάβλητη και λιγότερο πρόσκαιρη, από πολιτική άποψη, προσέγγιση, η οποία θα πρέπει να στοχεύει στην ανάπτυξη μιας κοινής/συλλογικής βάσης μη νομισματικού πλούτου προσβάσιμου σε όλους, και που θα είναι ριζωμένη στη βιωσιμότητα και θα λειτουργεί ως μοχλός για την επίτευξη των στόχων βιώσιμης ανάπτυξης. Αυτή η προσέγγιση θα παρέχει επίσης και σημαντική στήριξη στην καταπολέμηση της φτώχειας, όπως συνιστάται στην ενότητα 5.1. Θα θέταμε την εν λόγω προσέγγιση στο πλαίσιο της έννοιας του «κοινού πλούτου». Θα διασφαλίζει ότι παρέχεται σε κάθε άτομο εγγύηση για δωρεάν πρόσβαση σε ένα σύνολο βασικών υπηρεσιών, όπως είναι η εκπαίδευση, η ιατρική περίθαλψη, τα μέσα μεταφοράς και ο πολιτισμός, και πρόσβαση σε ένα σύνολο υπηρεσιών με χαμηλό κόστος, συμπεριλαμβανομένων των τροφίμων και του νερού, της ενέργειας, της γης και της στέγασης.

Με στόχο τη δημιουργία αυτής της εγγύησης, ένας Χάρτης Κοινού Πλούτου θα μπορούσε να θεσπίσει ένα σύνολο δικαιωμάτων βιώσιμης ευημερίας για όλους τους πολίτες, το οποίο θα μπορούσε να περιλαμβάνει:

- Δωρεάν ποιοτική εκπαίδευση και κατάρτιση από την προσχολική ηλικία και για όλη τη διάρκεια της ζωής
- Δωρεάν ποιοτική υγειονομική περίθαλψη
- Αξιοπρεπείς συνθήκες στέγασης, αποδοτικής από ενεργειακή άποψη, γη, καθαρή ενέργεια και υγιεινή διατροφή σε χαμηλό κόστος
- Προσιτά μέσα μεταφοράς που δεν μολύνουν το περιβάλλον
- Δωρεάν πρόσβαση στο ίντερνετ, μεταξύ άλλων και μέσω WiFi.

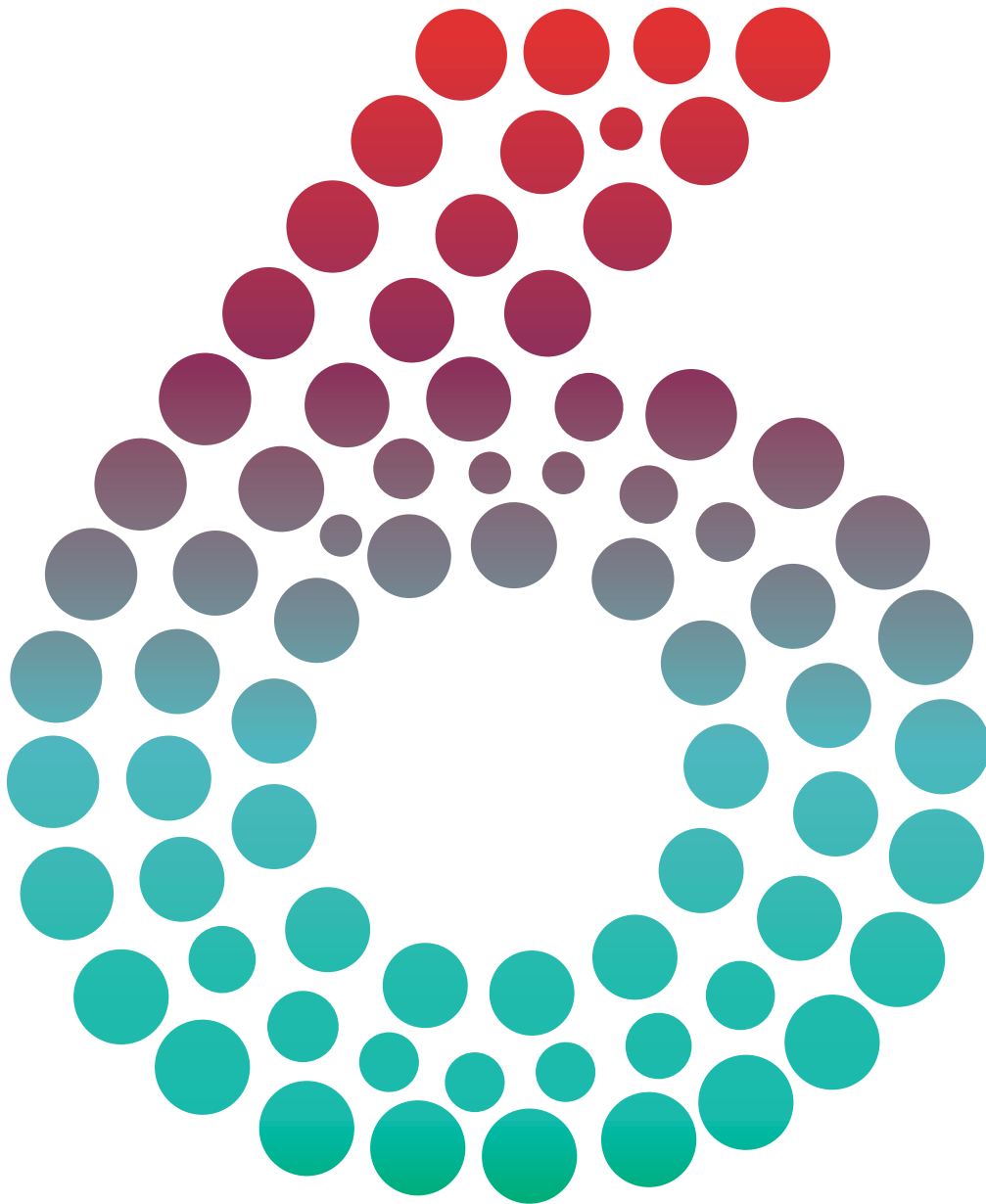


Προς τον κοινό πλούτο

Ιδανικά, ένας τέτοιος Χάρτης θα έπρεπε να θεσπιστεί σε επίπεδο ΕΕ και να συνυπογραφεί από όλους τους αρχηγούς κρατών και κυβερνήσεων, όπως συνέβη στην περίπτωση του ευρωπαϊκού πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων. Θα ήταν ένας τρόπος για να οδηγηθούμε σε συγκεκριμένες δεσμεύσεις σε ότι αφορά τους σημαντικότερους πυλώνες των Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης των Ηνωμένων Εθνών που υπέγραψαν όλοι το 2015. Ωστόσο, αυτό δεν είναι ρεαλιστικό από πολιτική άποψη για το άμεσο μέλλον. Θα προτείναμε, επομένως, στις προοδευτικές κυβερνήσεις να υιοθετήσουν και να εφαρμόσουν έναν τέτοιο χάρτη σε επίπεδο κρατών μελών, καλώντας παράλληλα και άλλα κράτη να κάνουν το ίδιο.

Η σύσταση αυτή πρέπει να εξεταστεί σε συνδυασμό με διάφορες άλλες προτάσεις της Ανεξάρτητης Επιτροπής σε άλλα σημεία της παρούσας έκθεσης, όπως το σχέδιο «Ευρώπη χωρίς φτώχεια», το ευρωπαϊκό Δικαίωμα Δράσης, η Εγγύηση για τα Παιδιά, το φάσμα μέτρων που απαιτούνται στον φορολογικό τομέα, καθώς και τη γενικότερη ανάγκη για σταδιακή μετάβαση προς κράτη κοινωνικο-οικολογικής πρόνοιας. Η σύζευξη αλληλοσυνδεόμενων και αμοιβαία ενισχυτικών μέτρων πολιτικής θα αποτελέσει το έναυσμα για την πραγματική αλλαγή.





Κοινωνικο-οικολογική πρόοδος

Μια δίκαιη μετάβαση

144

Ένα κοινωνικο-οικολογικό
κράτος 152

Οι περιβαλλοντικές προκλήσεις είναι εν μέρει κοινωνικά προβλήματα που προκύπτουν λόγω ανισοτήτων εισοδήματος και εξουσίας, οι οποίες με τη σειρά τους είναι αποτέλεσμα του κυρίαρχου νεοφιλελεύθερου οικονομικού συστήματος. Συνεπώς, η ανισότητα είναι περιβαλλοντικό ζήτημα, ακριβώς όπως η υποβάθμιση του περιβάλλοντος αποτελεί κοινωνικό ζήτημα.

Στο εισαγωγικό τμήμα της παρούσας έκθεσης, έχει ήδη επισημανθεί ο χαμένος κρίκος της αλυσίδας της βιώσιμης ανάπτυξης μεταξύ των αλληλένδετων κοινωνικών και περιβαλλοντικών προκλήσεων και ευκαιριών. Το γεγονός αυτό αναδεικνύεται όλο και περισσότερο από πρόσφατες έρευνες, ενώ υπάρχουν και άφθονα παραδείγματα.

Για παράδειγμα, οι καύσωνες και η ξηρασία είχαν καταστροφικές συνέπειες για τις καλλιεργήσιμες εκτάσεις στην Ευρώπη φέτος το καλοκαίρι, καθώς μειώθηκε η συγκομιδή των κηπευτικών και αυξήθηκαν οι τιμές τους για τους τελικούς καταναλωτές. Το γεγονός αυτό πλήττει ιδιαίτερα τις οικογένειες με χαμηλά εισοδήματα, καθώς τα είδη διατροφής αποτελούν σημαντικό κομμάτι των μηνιαίων οικογενειακών εξόδων. Έχει επίσης αποδειχθεί ότι οι φτωχότερες οικογένειες αλλάζουν πιο δύσκολα τον τρόπο ζωής τους όσον αφορά τη μείωση των απορριμμάτων και την ανακύκλωση. Σε μια κοινωνία όπου ο υπερκαταναλωτικός τρόπος ζωής των πλουσίων είναι σαρωτικός σε πολιτισμικό επίπεδο, γίνεται όλο και πιο εμφανής ο καταναλωτισμός της μεσαίας τάξης, σε μια προσπάθεια να μιμηθεί αυτόν τον τρόπο ζωής, κάτι που επιβαρύνει ιδιαίτερα το περιβάλλον.

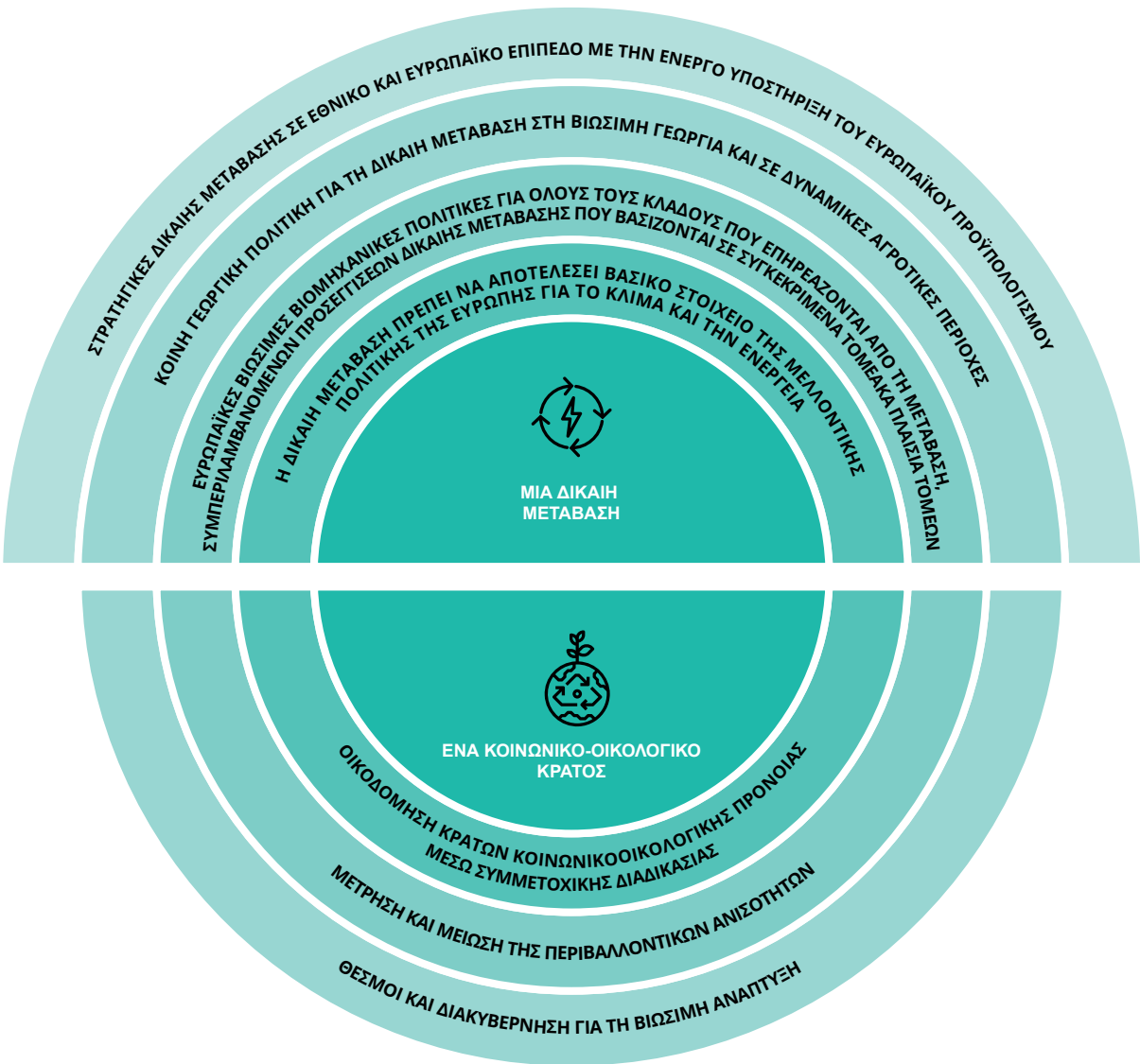
Οι περιβαλλοντικές προκλήσεις είναι εν μέρει κοινωνικά προβλήματα που προκύπτουν λόγω ανισοτήτων εισοδήματος και εξουσίας, οι οποίες με τη σειρά τους είναι αποτέλεσμα του κυρίαρχου νεοφιλελεύθερου οικονομικού συστήματος. Συνεπώς, η ανισότητα είναι περιβαλλοντικό ζήτημα, ακριβώς όπως η υποβάθμιση του περιβάλλοντος αποτελεί κοινωνικό ζήτημα.⁶² Οι πολιτικές οφείλουν να τα αντιμετωπίζουν μαζί, μέσα από αρχές και όργανα που βασίζονται στη δικαιοσύνη. Στην παρούσα ενότητα, συστήνουμε δύο βασικές πολιτικές κατευθύνσεις για την αποφυγή του φαύλου κύκλου που δημιουργείται ανάμεσα στην κοινωνική ανισότητα και την οικολογική καταστροφή, και την έναρξη ενός θετικού κύκλου συντονισμένης κοινωνικής και οικολογικής προόδου. Κατ' αρχάς, προτείνουμε συγκεκριμένες παρεμβάσεις στο πλαίσιο της ισχυρής έννοιας της «δίκαιης μετάβασης», η οποία θα πρέπει να αποτελέσει κεντρική ιδέα κατά τη χάραξη των ευρωπαϊκών και εθνικών πολιτικών.

Δεύτερον, επισημαίνουμε τη μετάβαση ευρείας κλίμακας από τα σημερινά κράτη πρόνοιας –που διαμορφώθηκαν κατά την προ-οικολογική εποχή της μεταπολεμικής περιόδου– προς τα κοινωνικο-οικολογικά κράτη του 21^{ου} αιώνα, που οικοδομήθηκαν ώστε να αποτελέσουν την πανίσχυρη δημόσια μηχανή που θα οδηγούσε στις βιώσιμες κοινωνίες του αύριο.

Με αυτόν τον τρόπο, δεν προτείνουμε πολιτικές που αφορούν άμεσα στην οικολογική μετάβαση των οικονομιών μας, όπως πολιτικές διαχείρισης πόρων και αποβλήτων στην κυκλική οικονομία, περιορισμό των εκπομπών στα αυτοκίνητα ή υποδομές ανανεώσιμων πηγών ενέργειας. Όχι γιατί δεν θα είναι απαραίτητες. Αντίθετα, είναι καίριας σημασίας. Συγκεκριμένα, τα οικονομικά μέτρα για την καταπολέμηση των εκπομπών αερίων θερμοκηπίου θα είναι ζωτικής σημασίας, όχι μόνο για να αποφευχθεί η διαταραχή του κλίματός μας, αλλά και για να μην αποτελέσει η διαταραχή του κλίματος μια νέα, και πιθανότατα μαζική πηγή ανισοτήτων. Η συμβολή όμως αυτής της έκθεσης επικεντρώνεται στην κοινωνική και περιβαλλοντική δικαιοσύνη: στις σχέσεις μεταξύ του πλανήτη και των ανθρώπων και μεταξύ ευημερίας και ανθρώπων, καθώς και στις πολιτικές που διασφαλίζουν ότι αυτές οι σχέσεις είναι όσο το δυνατόν πιο ειρηνικές και ισότιμες.

⁶² Κοινωνική οικολογία: Διερευνώντας τον σύνδεσμο που απουσιάζει στη Βιώσιμη Ανάπτυξη, Eloi Laurent, 2015, <https://hal-sciencespo.archives-ouvertes.fr/hal-01136326/document>

ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ-ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΗ ΠΡΟΟΔΟΣ





A blue tractor is shown from a rear-three-quarter view, plowing a dark, rich brown field. The tractor is moving away from the viewer towards the right. In the background, a vibrant green field stretches to the horizon under a clear, bright sky. The overall scene conveys a sense of agricultural progress and modern farming.

Η βιώσιμη και
η τεχνολογική
μετάβαση πρέπει
να μην αφήσουν
κανέναν στο
περιθώριο.

6.1. Μια δίκαιη μετάβαση

Η ιδέα της δίκαιης μετάβασης προέκυψε τη δεκαετία του 1980, όταν προτάθηκε από το συνδικαλιστικό κίνημα για την προώθηση των «πράσινων» θέσεων εργασίας ως απαραίτητου συστατικού για την απομάκρυνση από τα ορυκτά καύσιμα. Ωστόσο, έκτοτε η ιδέα έχει εξελιχθεί και πλέον έχει λάβει πολύ ευρύτερη έννοια.

Το 2015, εν όψει της COP21 (Παγκόσμια Διάσκεψη για τη δράση για το κλίμα), η Ευρωπαϊκή Συνομοσπονδία Συνδικάτων όρισε τη δίκαιη μετάβαση ως ένα «μακροπρόθεσμο σχέδιο για την επίτευξη φιλόδοξων δράσεων για το κλίμα με τρόπο που θα ωφελήσει το σύνολο της κοινωνίας και το κόστος δεν θα επιβαρύνει απλώς τους λιγότερο ευνοημένους».⁶³

Την ίδια χρονιά, η Διεθνής Οργάνωση Εργασίας εξέδωσε τις «Γενικές κατευθύνσεις πολιτικής για μια δίκαιη μετάβαση» που προωθούν τις περιβαλλοντικά βιώσιμες οικονομίες και κοινωνίες για όλους, με στόχο την υποστήριξη της μετάβασης σε πιο βιώσιμα μέσα παραγωγής και κατανάλωσης, με βάση κριτήρια κοινωνικής δικαιοσύνης.⁶⁴

Η ιδέα της δίκαιης μετάβασης δίνει επομένως έμφαση σε ζητήματα κοινωνικής δικαιοσύνης, ως βασικό στοιχείο του τόσο αναγκαίου μετασχηματισμού των παραγωγικών και καταναλωτικών συνηθειών μας. Σε αυτό το πλαίσιο, έρχεται σε αντίθεση με τη ρητορική κάποιων κυβερνήσεων, εταιρειών, ιδρυμάτων ή ερευνητών που έχουν την τάση να χαρακτηρίζουν τη διαδικασία του μετασχηματισμού προς μια βιώσιμη οικονομία ουσιαστικά με όρους

οικονομικού και επενδυτικού ενδιαφέροντος (διαφοροποίηση του μοντέλου παραγωγής μας) και τεχνολογικών πτυχών. Με τον τρόπο αυτό, αγνοούν τη σημασία που απαραίτητως έχει ο μετασχηματισμός για το σύνολο της κοινωνίας, και μάλιστα παραμελούν τις αλλαγές που επιφέρει αυτός ο μετασχηματισμός στην αγορά εργασίας. Αντιθέτως, η ιδέα της δίκαιης μετάβασης έχει ως εξής: οι άνθρωποι θα πρέπει να αποτελέσουν την αφετηρία, ως φορείς και επωφελούμενοι του μετασχηματισμού, και όχι να θεωρηθούν θύματα ή παθητικοί στόχοι του μετασχηματισμού που ήδη βιώνουμε στον τρόπο που κινούμαστε, θερμαινόμαστε και δροσιζόμαστε, τρεφόμαστε, καταναλώνουμε αγαθά, εργαζόμαστε, οργανώνουμε τον ελεύθερο χρόνο μας, και ούτω καθεξής.

Με άλλα λόγια, η ιδέα της δίκαιης μετάβασης ενσωματώνει πλήρως τις τρεις έννοιες της περιβαλλοντικής δικαιοσύνης, της κλιματικής δικαιοσύνης και της ενεργειακής δικαιοσύνης, ώστε να αποτελέσει ένα πιο ολοκληρωμένο πλαίσιο για την ανάλυση και εν τέλει την προώθηση της δικαιοσύνης και της ισότητας καθ' όλη τη διαδικασία της οικολογικής μετάβασης.⁶⁵

Βασικό χαρακτηριστικό της ιδέας της δίκαιης μετάβασης αποτελεί η έμφαση στην ανάγκη διασφάλισης της συμμετοχής ολόκληρης της κοινωνίας, και κυρίως των εργαζομένων, στον σχεδιασμό και την υλοποίηση του μετασχηματισμού, ώστε να εξασφαλιστεί ότι όλοι θα αποκομίσουν κάποιο όφελος και κανείς δεν θα μείνει πίσω. Η δίκαιη μετάβαση εξ ορισμού συνεπάγεται έναν ισχυρό και ανανεωμένο κοινωνικό διάλογο

⁶³ <https://www.etuc.org/en/speech/jozef-niemiec-what-just-transition-and-why-do-we-all-need-get-behind-it>.

⁶⁴ Όπως επισημαίνει η ΔΟΕ (2015), η δίκαιη μετάβαση περιλαμβάνει την ενσωμάτωση 8 πτυχών ταυτόχρονα, με έναν σφαιρικό και συνεκτικό τρόπο: 1) Πολιτικές μακροοικονομίας και ανάπτυξης, 2) Πολιτικές για τη βιομηχανία και τους επαγγελματικούς κλάδους, 3) Πολιτικές για τις επιχειρήσεις, 4) Ασφάλεια και υγεία στον χώρο εργασίας, 5) Κοινωνική προστασία, 6) Ενεργητικές πολιτικές για την αγορά εργασίας, 7) Το δικαίωμα στην εργασία, 8) Κοινωνικός διάλογος, τριμερής συνεργασία και ανάπτυξη δεξιοτήτων.

⁶⁵ Αυτές οι τρεις μορφές δικαιοσύνης μπορούν να οριστούν ως εξής: 1) η κλιματική δικαιοσύνη αφορά τον επιμερισμό του οφέλους και του βάρους της κλιματικής αλλαγής από τη σκοπιά των ανθρώπινων δικαιωμάτων, 2) η ενεργειακή δικαιοσύνη αναφέρεται στον σεβασμό των ανθρώπινων δικαιωμάτων καθ' όλη τη διάρκεια του κύκλου ζωής της ενέργειας (από τη γέννηση ως τον θάνατο), και 3) η περιβαλλοντική δικαιοσύνη αποσκοπεί στην ίση μεταχείριση όλων των πολιτών και στην ενεργή συμμετοχή τους στην ανάπτυξη, την εφαρμογή και την επιβολή των περιβαλλοντικών νόμων, κανονισμών και πολιτικών (Heffron and McCauley: What is the 'Just Transition', 2018)

μεταξύ των εργαζομένων, των εργοδοτών και των δημόσιων αρχών σε κάθε επίπεδο, καθώς και την ισχυρή συμμετοχή των τοπικών κοινοτήτων στον σχεδιασμό και την υλοποίηση των δημόσιων πολιτικών για τον συντονισμό αυτής της διαδικασίας μετασχηματισμού.

Η ιδέα αυτή είναι πλέον περισσότερο αναγνωρισμένη, χρησιμοποιείται και γίνεται αποδεκτή από πολλές μη κυβερνητικές οργανώσεις, συνδικαλιστικές οργανώσεις και θεσμούς, και αργά αλλά σταθερά, ακόμη και από την ίδια την Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Ωστόσο, η εφαρμογή της στην πράξη παραμένει αποσπασματική. Στην ευρωπαϊκή νομοθεσία και σε μέσα άσκησης πολιτικής έχει αρχίσει να αποτελεί πηγή έμπνευσης για ορισμένες δράσεις. Τα πρώτα ενοποιημένα εθνικά σχέδια για την ενέργεια και το κλίμα αναμένονται μέχρι το τέλος του 2018 για την επίτευξη των στόχων για την κλιματική αλλαγή με ορίζοντα το 2030 και ακόμη παραπέρα (επίτευξη των στόχων που ορίζονται στη συμφωνία του Παρισιού για την κλιματική αλλαγή). Παρότι η διάσταση του κοινωνικού αντικτύπου αυτών των σχεδίων δεν είναι πολύ ακριβής, προβλέπονται κάποια σημαντικά μέτρα, ενώ έχουν συμπεριληφθεί και αναφορές στη «δίκαιη μετάβαση». Τα κράτη μέλη θα πρέπει να καταρτίσουν το εθνικό τους ενοποιημένο σχέδιο για την ενέργεια και το κλίμα με βάση δημόσιες διαβουλεύσεις και έναν πολυεπίπεδο διάλογο.⁶⁶ Επιπλέον, απαιτείται ρητά από τα κράτη μέλη να αντιμετωπίσουν την ενεργειακή φτώχεια, μέσω ολοκληρωμένης σειράς συμπληρωματικών μέτρων, για τη διασφάλιση ενός στοιχειώδους βιοτικού επιπέδου. Στη νομοθεσία σχετικά με το σύστημα εμπορίας δικαιωμάτων εκπομπής της Ευρώπης για την περίοδο 2021-2030, τα κράτη μέλη επιτρέπεται να χρησιμοποιούν μέρος των εθνικών εσόδων από πλειστηριασμούς από το ΣΕΔΕ για να διασφαλίσουν την εφαρμογή μέτρων δίκαιης μετάβασης, π.χ. για τη χρηματοδότηση πολιτικών με στόχο την ανακατανομή του εργατικού δυναμικού (συμπεριλαμβανομένης της απόκτησης των απαραίτητων δεξιοτήτων

για τη μετακίνηση των ανθρώπων σε διάφορες θέσεις εργασίας). Τα φτωχότερα κράτη μέλη (με ακαθάριστο εγχώριο προϊόν κάτω από το 60% του μέσου όρου της ΕΕ) μπορούν να επωφεληθούν από το ταμείο εκσυγχρονισμού με χρηματοδότηση από το ΣΕΔΕ για να χρηματοδοτήσουν επίσης τη δίκαιη μετάβαση σε περιφέρειες που εξαρτώνται από τον άνθρακα (στην ορολογία της παρούσας οδηγίας, η χρηματοδότηση μπορεί να καλύπτει την αναδιάταξη των εργαζομένων, καθώς και του επαναπροσανατολισμού και της αναβάθμισης των δεξιοτήτων τους, πρωτοβουλίες για την εκπαίδευση και την αναζήτηση εργασίας και τις νεοφυείς επιχειρήσεις).

Οι πολιτικές που συνάδουν με τη δίκαιη μετάβαση θα πρέπει να λαμβάνουν υπόψη δύο διαστάσεις:

- μια προνοητική διάσταση που θα προωθεί και θα υποστηρίξει τον δίκαιο μετασχηματισμό των οικονομιών και των κοινωνιών μας. Αυτή η διαδικασία δεν μπορεί να αφορά μόνο την ανάπτυξη επαναστατικών τεχνολογιών και του επιπέδου των απαραίτητων επενδύσεων. Αφορά την παροχή στους πολίτες της δυνατότητας να κάνουν τις τεχνολογικές επιλογές που χρειάζονται («λογική του ενδιαφερομένου αντί του μετόχου»),⁶⁷ εστιάζοντας σε επενδύσεις από την πλευρά της ζήτησης αντί της προσφοράς. Αφορά επίσης τη δυνατότητα των δημόσιων αρχών (εθνικών κυβερνήσεων, περιφερειακών και τοπικών αρχών) να αναδιαρθρώσουν τις αγορές, σε μεσοπρόθεσμο και μακροπρόθεσμο επίπεδο, ενθαρρύνοντας τον διάλογο με τους πολίτες, αντί να διορθώσουν την αγορά και να αντιμετωπίσουν τις αδυναμίες της.
- μια πιο παρεμβατική διάσταση για την υποστήριξη των κοινοτήτων/περιφερειών και των εργαζομένων που έχουν ήδη επηρεαστεί από τον μετασχηματισμό, μεταξύ άλλων μέσω της εφαρμογής ειδικά σχεδιασμένων νομοθετικών και δημοσιονομικών μέτρων.

⁶⁶ Ο διάλογος θα περιλαμβάνει τοπικές αρχές, κοινωνία πολιτών, οργανώσεις της κοινωνίας πολιτών, εκπροσώπους της επιχειρηματικής κοινότητας, επενδυτές και άλλους σχετικούς κοινωνικούς εταίρους καθώς και το ευρύ κοινό

⁶⁷ Δείτε σχετικά και τη σύστασή μας για το Μέλλον των δυνατοτήτων της τεχνολογικής ανάλυσης

01

Η δίκαιη μετάβαση πρέπει να αποτελέσει βασικό στοιχείο της μελλοντικής πολιτικής της Ευρώπης για το κλίμα και την ενέργεια

02

Ευρωπαϊκές βιώσιμες βιομηχανικές πολιτικές για όλους τους κλάδους που επηρεάζονται από τη μετάβαση, συμπεριλαμβανομένων των προσεγγίσεων δίκαιης μετάβασης που βασίζονται σε συγκεκριμένα τομεακά πλαίσια

Σύσταση 1

Όσον αφορά την COP24 σχετικά με την κλιματική αλλαγή η οποία διεξήχθη τον Νοέμβριο του 2018, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εισηγήθηκε μια νέα μακροπρόθεσμη στρατηγική (με ορίζοντα το 2050) σχετικά με το μέλλον της κλιματικής και ενεργειακής πολιτικής για τη μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου. Αυτή η στρατηγική θα πρέπει να προσδιορίσει στρατηγική που θα ενσωματώνει τη δίκαιη μετάβαση με βάση τα μέτρα που έχουν ήδη ληφθεί, όπως αναφέρθηκε προηγουμένως.

Σύσταση 2

Ο κοινωνικός αντίκτυπος της απεξάρτησης διάφορων βιομηχανικών κλάδων από τον άνθρακα και ο μετασχηματισμός προς μια κυκλική οικονομία είναι γεγονός, με όλο και μεγαλύτερη σημασία. Οι ευρωπαϊκές, εθνικές και περιφερειακές αρχές θα πρέπει να προβλέψουν και να διαχειριστούν σωστά αυτή την μετάβαση, σε στενό διάλογο με τους κοινωνικούς εταίρους και τις κοινότητες και περιφέρειες που επηρεάζονται. Η πολιτική συνοχής και η περιφερειακή πολιτική που προσανατολίζονται σε λύσεις βιώσιμης ανάπτυξης θα πρέπει να διαδραματίσουν σημαντικό ρόλο στο σημείο αυτό, καθώς και άλλες σχετικές πολιτικές και μέσα επενδύσεων μπορούν να κινητοποιηθούν σε επίπεδο ΕΕ, δεδομένου ότι και η πολιτική συνοχής αλλά και η περιφερειακή πολιτική της ΕΕ λαμβάνουν πραγματικά υπόψη την τοπική διάσταση. Οι κυριότεροι βιομηχανικοί κλάδοι που επηρεάζονται είναι ο κλάδος της εξόρυξης άνθρακα, ο κατασκευαστικός κλάδος και η αυτοκινητοβιομηχανία, αν και είναι πιθανόν να υπάρχουν συνέπειες σε κάθε κλάδο.

Σύσταση 3

Ο αγροτικός κλάδος, με ιδιαίτερα υψηλό επίπεδο εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου, αποτελεί βασικό κλάδο σε ό,τι αφορά την καταπολέμηση της κλιματικής αλλαγής, αλλά και στη γενικότερη μάχη κατά της ρύπανσης της ατμόσφαιρας, των υδάτων και του εδάφους, και των καταστροφικών της επιπτώσεων στην υγεία του ανθρώπου και των ζώων. Οι γεωργικές πρακτικές διαδραματίζουν καίριο ρόλο όσον αφορά τη βιοποικιλότητα. Ταυτόχρονα, οι γεωργικές δραστηριότητες είναι καίριας σημασίας για τις αγροτικές περιοχές από οικονομική και κοινωνική άποψη. Οι αγρότες πρέπει να έχουν πρόσβαση σε αξιοπρεπείς συνθήκες εργασίας και διαβίωσης και σε δίκαιες τιμές για τα προϊόντα τους. Τα είδη διατροφής που παρέχονται από τη γεωργία διαδραματίζουν επίσης ουσιαστικό ρόλο όσον αφορά την ευημερία, ενώ η πρόσβαση στην υγιεινή διατροφή είναι ταυτόχρονα βασικός καθοριστικός παράγοντας και συνέπεια της ανισότητας. Αυτά τα ζητήματα θα πρέπει να βρίσκονται στο επίκεντρο της νέας κοινής αγροτικής πολιτικής που είναι υπό συζήτηση σε επίπεδο ΕΕ. Αυτή η πολιτική θα πρέπει να σχεδιαστεί έτσι ώστε να αντιμετωπίσει τις μακροπρόθεσμες και αλληλένδετες προκλήσεις (Horizon 2050), και όχι να χρησιμοποιηθεί απλώς για να διορθώσει το σύστημα για την ερχόμενη επταετία.

Η νέα κοινή αγροτική πολιτική με ορίζοντα πέρα από το 2020 είναι υπό συζήτηση μετά και τις προτάσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, ενώ θα πρέπει να χρησιμοποιηθεί ως ευκαιρία για την οικοδόμηση ενός βιώσιμου μέλλοντος για τους αγρότες, τις αγροτικές περιοχές και τους καταναλωτές. Οι βασικοί στόχοι της αναδιάρθρωσης οφείλουν να περιλαμβάνουν τα εξής:

- Οι αγρότες θα πρέπει να μπορούν να κερδίζουν τα προς το ζην από την εργασία τους
- Θα πρέπει να θεσπιστούν και να εφαρμοστούν αποτελεσματικά μέτρα ρύθμισης της γεωργικής αγοράς όταν οι αγορές αποτυγχάνουν
- Θα πρέπει να ενισχυθεί η θέση των αγροτών στην αλυσίδα εφοδιασμού τροφίμων
- Οι αγροτικές πολιτικές θα πρέπει να στηρίζουν τη γεωργία σε ανθρώπινη κλίμακα, καθώς οι μεγάλες επιχειρήσεις που αποσκοπούν στο κέρδος δεν ανταποκρίνονται στο αίτημα για μια ισορροπημένη και δίκαιη αγροτική οικονομία
- Θα πρέπει να σχεδιαστεί κατάλληλη πολιτική τροφίμων και διατροφής που θα προασπίζει την ανθρώπινη υγεία, κυρίως αποκαθιστώντας τον σύνδεσμο μεταξύ παραγωγής, τροφίμων και υγείας, διασφαλίζοντας την αρχή της πρόληψης, αναδεικνύοντας τα βιολογικά τρόφιμα και τα ποιοτικά προϊόντα και διευκολύνοντας την πρόσβαση όλων σε αυτά
- Θα πρέπει να επισπευσθεί η μετάβαση στην αειφόρο και οικονομικά βιώσιμη γεωργία, ώστε να αντιμετωπιστούν οι περιβαλλοντικές και κλιματικές προκλήσεις, δίνοντας κεντρικό ρόλο στη γεωργία για την καταπολέμηση της κλιματικής αλλαγής και προωθώντας την επιλογή της βιώσιμης γεωργίας με σεβασμό στη βιοποικιλότητα και την ορθή μεταχείριση των ζώων
- Θα πρέπει να προστατευθούν οι καλλιεργήσιμες εκτάσεις, ώστε οι αγρότες να εξακολουθούν να έχουν πρόσβαση σε οικονομική γη, οι νέοι αγρότες να ενθαρρύνονται να ασχοληθούν με τον κλάδο, μέσω της προώθησης βραχείων αλυσίδων εφοδιασμού και της απόκτησης τροφίμων από την τοπική αγορά.

03

**Κοινή αγροτική πολιτική
για τη δίκαιη μετάβαση
στη βιώσιμη γεωργία και
στην ενδυνάμωση των
αγροτικών περιοχών**

04

Στρατηγικές δίκαιης
μετάβασης σε εθνικό και
ευρωπαϊκό επίπεδο με
την ενεργό υποστήριξη
του ευρωπαϊκού
προϋπολογισμού

Σύσταση 4

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει προτείνει να διατεθεί το 25% του επόμενου μακροπρόθεσμου προϋπολογισμού της ΕΕ για την περίοδο 2021-2027 για τη χρηματοδότηση δράσεων για το κλίμα. Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο έχει ζητήσει υψηλότερο ποσοστό (30%). Πέρα όμως από τους αριθμούς, αυτό που είναι εξίσου σημαντικό είναι ο οικολογικός προσανατολισμός του προϋπολογισμού της ΕΕ (δηλαδή η συμμετοχή όλων των χρηματοδοτικών προγραμμάτων της ΕΕ στον μετασχηματισμό προς τη βιώσιμη παραγωγή και κατανάλωση) να λάβει χώρα σε ένα πλαίσιο «δίκαιης μετάβασης». Ο προϋπολογισμός της ΕΕ μπορεί να προσφέρει πολύτιμη στήριξη στις «πράσινες» επενδύσεις που είναι απαραίτητες σε όλα τα κράτη μέλη μας, αλλά θα πρέπει να κάνουμε ένα βήμα παραπάνω και να διασφαλίσουμε ότι αυτές οι επενδύσεις υλοποιούνται μέσω μιας στρατηγικής δίκαιης μετάβασης σε όλα τα επίπεδα (τοπικό, περιφερειακό, εθνικό).

Η ΕΕ έχει ήδη σχεδιάσει σειρά δράσεων και πρωτοβουλιών για την αντιμετώπιση των οικονομικών αλλαγών με διάφορους τρόπους. Οι περιφερειακές πρωτοβουλίες που έχουν ως στόχο την υλοποίηση νέων δραστηριοτήτων υποστηρίζονται από πόρους της πολιτικής συνοχής, όπως τις πάνω από 100 «στρατηγικές ευφύους εξειδίκευσης» και αρκετές διαπεριφερειακές πρωτοβουλίες ευφύους εξειδίκευσης που βρίσκονται σε εξέλιξη και περιλαμβάνουν έργα σε διάφορα πεδία της βιώσιμης ανάπτυξης. Σε αρκετές περιπτώσεις, αυτές οι στρατηγικές μπορούν να συμβάλουν στην υποστήριξη περιφερειακών ή τοπικών βιομηχανικών μεταβάσεων προς βιώσιμες οικονομικές δραστηριότητες. Άλλες δράσεις για ειδικές περιπτώσεις αφορούν άμεσα το θεματολόγιο για την κλιματική αλλαγή. Σε αυτή την κατηγορία ανήκει η «Πλατφόρμα για τις περιοχές εξόρυξης άνθρακα υπό μεταβατικό καθεστώς», η οποία εγκαινιάστηκε πολύ πρόσφατα.⁶⁸ Στο πλαίσιο της πολιτικής για την ενέργεια και το κλίμα, το ίδιο ισχύει και για το ταμείο εκσυγχρονισμού που αναφέρθηκε προηγουμένως.

Το μέγεθος των επερχόμενων αλλαγών και η υποχρέωση διασφάλισης πραγματικής κοινωνικο-οικολογικής προόδου για όλους τονίζουν την ανάγκη για μια πιο δομημένη, ολοκληρωμένη και ισχυρή προσέγγιση. Το πιο σημαντικό επιχείρημα υπέρ αυτής της προσέγγισης είναι εδαφικό. Οι μεταρρυθμιστικές βιομηχανικές πολιτικές που αποσκοπούν στην επιτυχημένη μετάβαση από ρυπογόνες σε μη ρυπογόνες δραστηριότητες και οι εδαφικές πολιτικές που έχουν ως τελικό στόχο τη βιώσιμη και διαμοιρασμένη ευημερία σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο πρέπει να συνδεθούν μεταξύ τους. Οι διάφοροι δημοσιονομικοί πόροι που μπορούν να διατεθούν για αυτές τις δύο πολιτικές θα πρέπει να εξορθολογιστούν και να βελτιστοποιηθούν για κάθε περιφέρεια και στα πιο σχετικά προγράμματα της ΕΕ. Αυτό σημαίνει ότι ο οικολογικός προσανατολισμός των δημοσιονομικών δράσεων και η δίκαιη μετάβαση πρέπει να συντονιστούν.

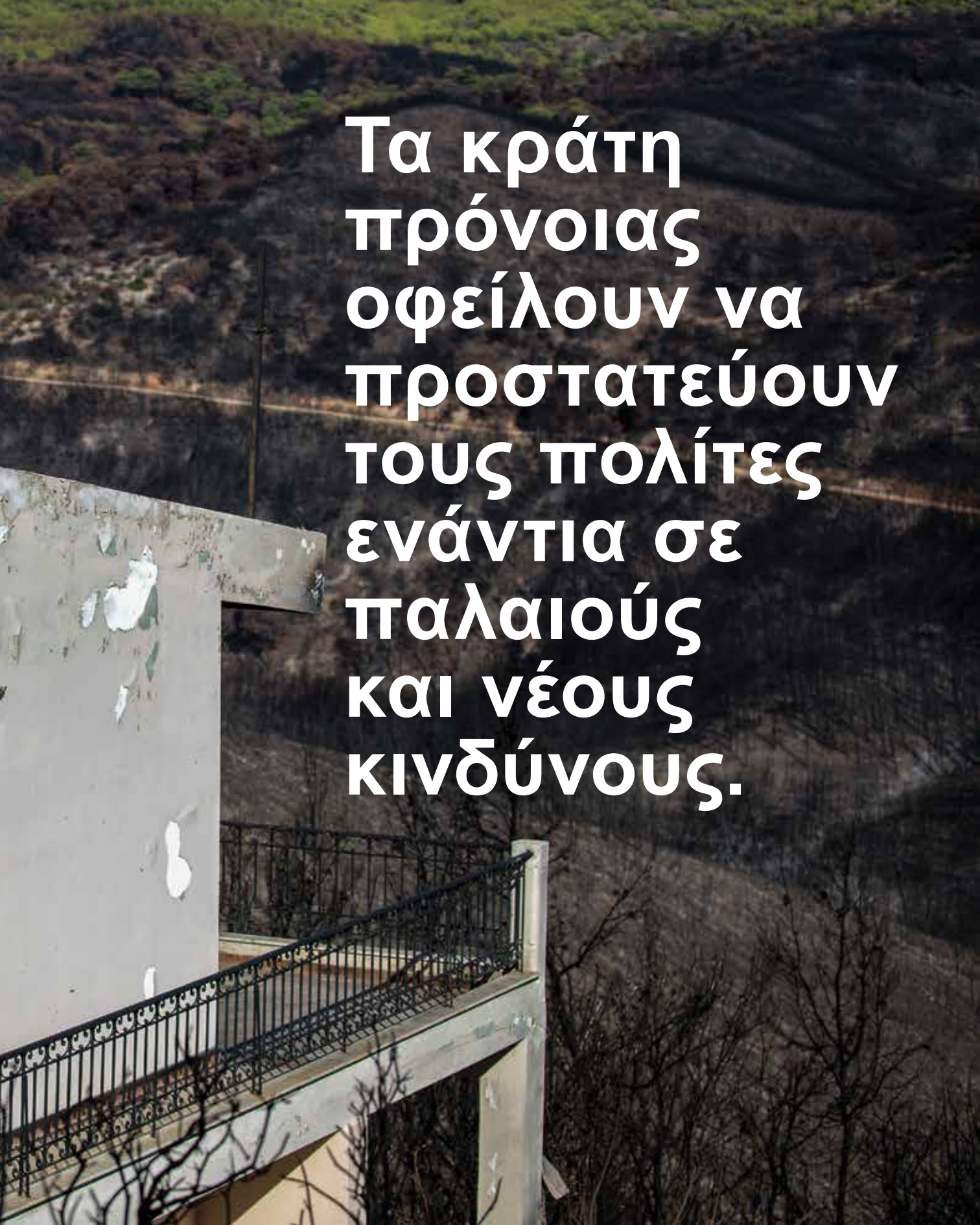
Αυτή η προσέγγιση απαιτεί αλλαγές στον τρόπο οργάνωσης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Ένας αντιπρόεδρος της Επιτροπής θα πρέπει να είναι άμεσα υπεύθυνος για την υλοποίηση, με τη στήριξη ειδικής γενικής γραμματείας η οποία θα βελτιώνει μόνιμα και θα παρέχει τεχνογνωσία σχετικά με τις πιο αποτελεσματικές στρατηγικές μετάβασης, θα συστήνει λύσεις μετάβασης σε επίπεδο κλάδων και περιφερειών, και θα συντονίζει πολιτικές και

⁶⁸ Σύμφωνα με την Επιτροπή, η πλατφόρμα παρέχει στους εθνικούς, περιφερειακούς και τοπικούς εκπροσώπους και στο προσωπικό της ΕΕ ευκαιρίες συζήτησης σχετικά με τους καλύτερους τρόπους εκσυγχρονισμού της οικονομίας αυτών των περιφερειών. Διευκολύνει τη χάραξη μακροπρόθεσμων στρατηγικών για την ενίσχυση της μετάβασης σε καθαρές μορφές ενέργειας, δίνοντας μεγαλύτερη έμφαση στην κοινωνική δικαιοσύνη, στις νέες δεξιότητες και στη χρηματοδότηση της πραγματικής οικονομίας. Αυτή τη στιγμή υλοποιούνται πιλοτικά προγράμματα σε τρεις περιφέρειες στη Σλοβενία (Πολωνία), στη Δυτική Μακεδονία (Ελλάδα) και στο Tencin (Σλοβακία). Οι πρωτοβουλίες έργων μπορεί να περιλαμβάνουν την κατασκευή γεωθερμικών και υδροηλεκτρικών σταθμών στη θέση πρώην ανθρακωρυχείων, τις επενδύσεις στην ηλεκτρονική κινητικότητα, την ψηφιοποίηση και τα κέντρα δεδομένων, τη δημιουργία πάρκων καινοτομίας, τη δημιουργία τοπικών ενεργειακών κοινοτήτων και την ανάπτυξη τουριστικών και γεωργικών δραστηριοτήτων. Τα έργα που είναι υπό συζήτηση στο πλαίσιο της πλατφόρμας μπορεί να είναι επίλεξιμα για χρηματοδότηση από την ΕΕ (τώρα ή στο μέλλον).

πόρους στη διάθεση της ΕΕ – εντός του προϋπολογισμού της ΕΕ και μέσω της ΕΤΕπ– σε συνδυασμό με εθνικούς και περιφερειακούς πόρους. Ο αρμόδιος αντιπρόεδρος και οι υπηρεσίες του θα πρέπει να διαδραματίζουν βασικό ρόλο όσον αφορά στα εθνικά και περιφερειακά προγράμματα βιωσιμότητας στο πλαίσιο της ανανεωμένης διαδικασίας του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου, δηλαδή στον Κύκλο Βιώσιμης Ανάπτυξης (ενότητας 5.6).

Εξ ορισμού, αυτή η προσέγγιση της δίκαιης μετάβασης θα πρέπει να εξορθολογιστεί σε όλα τα σχετικά δημοσιονομικά μέσα της ΕΕ και να υποστηρίζει λύσεις πρόληψης αλλά και δράσης. Για παράδειγμα, το υφιστάμενο Ευρωπαϊκό Ταμείο Προσαρμογής στην Παγκοσμιοποίηση (το οποίο σήμερα βρίσκεται υπό αξιολόγηση για την περίοδο 2021-2027 του ΠΔΠ) θα μπορούσε να εξελιχθεί με χρήσιμο τρόπο, ιδέα η οποία έχει οριστεί ως «Ευρωπαϊκό Ταμείο Πλαισίωσης των Αλλαγών». Με αυτό τον τρόπο θα μπορούσε να διευρυνθεί το υφιστάμενο πεδίο εφαρμογής του ταμείου προσαρμογής στην παγκοσμιοποίηση, ώστε να συμπεριλάβει μεταρρυθμιστική υποστήριξη σε ολόκληρο το οικονομικό, κοινωνικό και περιβαλλοντικό φάσμα. Όπως λειτουργεί και η γενική προσέγγιση για τη δίκαιη μετάβαση, αυτό το ταμείο πλαισίωσης των αλλαγών θα λειτουργούσε με προληπτικό αλλά και παρεμβατικό τρόπο, διασφαλίζοντας πάντα την ισχυρή συνεκτικότητα με την πολιτική συνοχής και τις ευρύτερες εδαφικές στρατηγικές.



A photograph of a building with a balcony and a hillside in the background. The building has a light-colored wall with some peeling paint and a black metal railing on the balcony. The background shows a steep, dark hillside with sparse vegetation and a road winding through it.

Τα κράτη
πρόνοιας
οφείλουν να
προστατεύουν
τους πολίτες
ενάντια σε
παλαιούς
και νέους
κινδύνους.

6.2. Ένα κοινωνικο-οικολογικό κράτος⁶⁹

Τα σημερινά εθνικά κράτη πρόνοιας δημιουργήθηκαν σε μια εποχή όπου τα περιβαλλοντικά ζητήματα και οι αμοιβαίες αλληλεπιδράσεις μεταξύ κοινωνικών και περιβαλλοντικών προκλήσεων και κινδύνων ήταν έννοιες σχετικά άγνωστες. Εμμέσως, αλλά σε περιορισμένο βαθμό, τα συστήματα πρόνοιας σταδιακά άρχισαν να έρχονται αντιμέτωπα με ορισμένα ζητήματα κοινωνικο-οικολογικής πρόνοιας, όπως για παράδειγμα, την ανάγκη ιατρικής θεραπείας που πρέπει να καλυφθεί από τη δημόσια κοινωνική ασφάλιση για τις ασθένειες που προκαλούνται από την ρύπανση. Παρέχοντας κοινωνικές δικλείδες ασφαλείας, τα συστήματα πρόνοιας εμμέσως συμβάλλουν και στον περιορισμό της περιβαλλοντικής υποβάθμισης που προκαλείται από τη φτώχεια, αν και αυτό δεν ανήκει στο πλαίσιο της ρητής αποστολής τους. Καθώς το κοινωνικο-οικολογικό ζήτημα εξελίσσεται δυναμικά –επειδή η ρύπανση προκαλεί όλο και περισσότερες ασθένειες, επειδή οι ακραίες καιρικές συνθήκες επηρεάζουν όλο και περισσότερο τη ζωή των ανθρώπων ή επειδή η αύξηση των ανισοτήτων προκαλεί νέες περιβαλλοντικές καταστροφές– το κράτος πρόνοιας πρέπει να σταθεί στο ύψος των σημερινών προκλήσεων. Σε ορισμένες περιοχές, υπάρχουν επίσης ευρωπαϊκά τμήματα πρόνοιας τα οποία ήδη αναλαμβάνουν δράση –για παράδειγμα όταν οι ακραίες καιρικές συνθήκες ζημιώνουν το

εισόδημα των γεωργών και διατίθενται κοινά γεωργικά κεφάλαια για τη στήριξή τους.

Πέρα από τις μελλοντικές προκλήσεις που θα χρειαστεί να αντιμετωπίσουν τα κράτη πρόνοιας, μια ευρύτερη πρόκληση καλεί τους δημόσιους θεσμούς μας ως σύνολο να μετασχηματιστούν προκειμένου να μπορέσουν να διαχειριστούν τον βιώσιμο μετασχηματισμό σε όλες του τις διαστάσεις. Έτσι προκύπτει η ανάγκη μιας νέας έννοιας κυβέρνησης και διακυβέρνησης, καθώς και πολύ πρακτικά ερωτήματα. Για παράδειγμα, σήμερα επικρατεί σύγχυση σχετικά με το πώς οι στόχοι της βιώσιμης ανάπτυξης θα πρέπει να μεταφραστούν στην πράξη σε πολιτικές σε τοπικό, περιφερειακό, εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο. Ποιος θα πρέπει να ηγηθεί αυτής της διαδικασίας σε κυβερνητικό επίπεδο, για παράδειγμα; Σε κάποιες χώρες, αρμόδιοι είναι οι αρχηγοί των κυβερνήσεων, ενώ σε άλλες οι υπουργοί περιβάλλοντος ή ακόμη και οι υπουργοί οικονομικών. Σε ευρωπαϊκό επίπεδο, η Επιτροπή δεν έχει καν ξεκινήσει να εξετάζει τις απαραίτητες θεσμικές αλλαγές που απαιτούνται σε όλο το εύρος τους, ούτε και τα υπόλοιπα θεσμικά όργανα. Η κύρια διαδικασία διακυβέρνησης της ΕΕ, το Ευρωπαϊκό Εξάμηνο, παραμένει σε γενικές γραμμές αμετάβλητη τρία χρόνια μετά τη συμφωνία για τους στόχους βιώσιμης ανάπτυξης των Ηνωμένων Εθνών. Έχουν γίνει, ωστόσο, κάποια ενδιαφέροντα πρώτα

⁶⁹ Η Ανεξάρτητη Επιτροπή χρωστά αυτή την έννοια στον καθηγητή Eloi Laurent, βλ. κυρίως "Υπολογίζοντας το μέλλον: Μετρώντας την ευημερία, την ανθεκτικότητα και τη βιώσιμη ανάπτυξη τον 21ο αιώνα", Princeton Press, 2017

βήματα προς αυτή την κατεύθυνση, τα οποία περιλαμβάνονται στους νεοσυμφωνηθέντες κανόνες διακυβέρνησης σχετικά με την ενέργεια και το κλίμα. Αυτά τα βήματα θα πρέπει να διευρυνθούν πλήρως και να παρακολουθούνται προσεκτικά ως προς την εφαρμογή και τη συμβατότητά τους με την υφιστάμενη διαδικασία του Ευρωπαϊκού

Εξαμήνου. Θα πρέπει να προσδιοριστούν και να πραγματοποιηθούν σαφείς πολιτικές διασυνδέσεις μεταξύ της κοινωνικο-οικολογικής σχέσης και των πολιτικών σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο, ειδικότερα με την περιφερειακή πολιτική και την πολιτική συνοχής της ΕΕ.

01

Οικοδόμηση κρατών
κοινωνικο-οικολογικής
πρόνοιας μέσω
συμμετοχικής
διαδικασίας

02

Μέτρηση και μείωση
της περιβαλλοντικών
ανισοτήτων

Σύσταση 1

Τα ευρωπαϊκά θεσμικά όργανα και τα κράτη μέλη θα πρέπει να συμμετάσχουν σε ευρωπαϊκές και εθνικές συζητήσεις σχετικά με το μέλλον των σημερινών κρατών πρόνοιας στην εποχή της βιώσιμης μετάβασης. Οι συνδικαλιστικές οργανώσεις και οι ενδιαφερόμενοι φορείς, αλλά και οι πολίτες εν γένει, θα πρέπει να ενθαρρύνονται να συμμετέχουν σε αυτό το διάλογο, προκειμένου να διαμορφώσουν μέσω συλλογικών διαδικασιών σε όλο το εύρος της κοινωνίας. Οι προοδευτικοί θα πρέπει να βρίσκονται στην πρώτη γραμμή αυτής της συζήτησης, ώστε να καθορίσουν τις ανάγκες και τα μέσα, με τρόπο που θα συνδυάσει αποτελεσματικά την καταπολέμηση των κοινωνικών και περιβαλλοντικών ανισοτήτων και θα επαναπροσδιορίσει τη συλλογική και ατομική ανθεκτικότητα. Η προστασία του περιβάλλοντος θα πρέπει να θεωρηθεί εξίσου σημαντική με την κοινωνική προστασία και η καταπολέμηση των κοινωνικών ανισοτήτων θα πρέπει να αποκτήσει επιπλέον νομιμότητα, ώστε να συμβάλει στον περιορισμό της υποβάθμισης του περιβάλλοντος. Σε αυτό το πλαίσιο, θα πρέπει επίσης να επαναξιολογηθούν οι ευρύτερες λειτουργίες πρόνοιας στις διάφορες ευρωπαϊκές πολιτικές (όπως μέσω του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου ή μέσω της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής).

Σύσταση 2

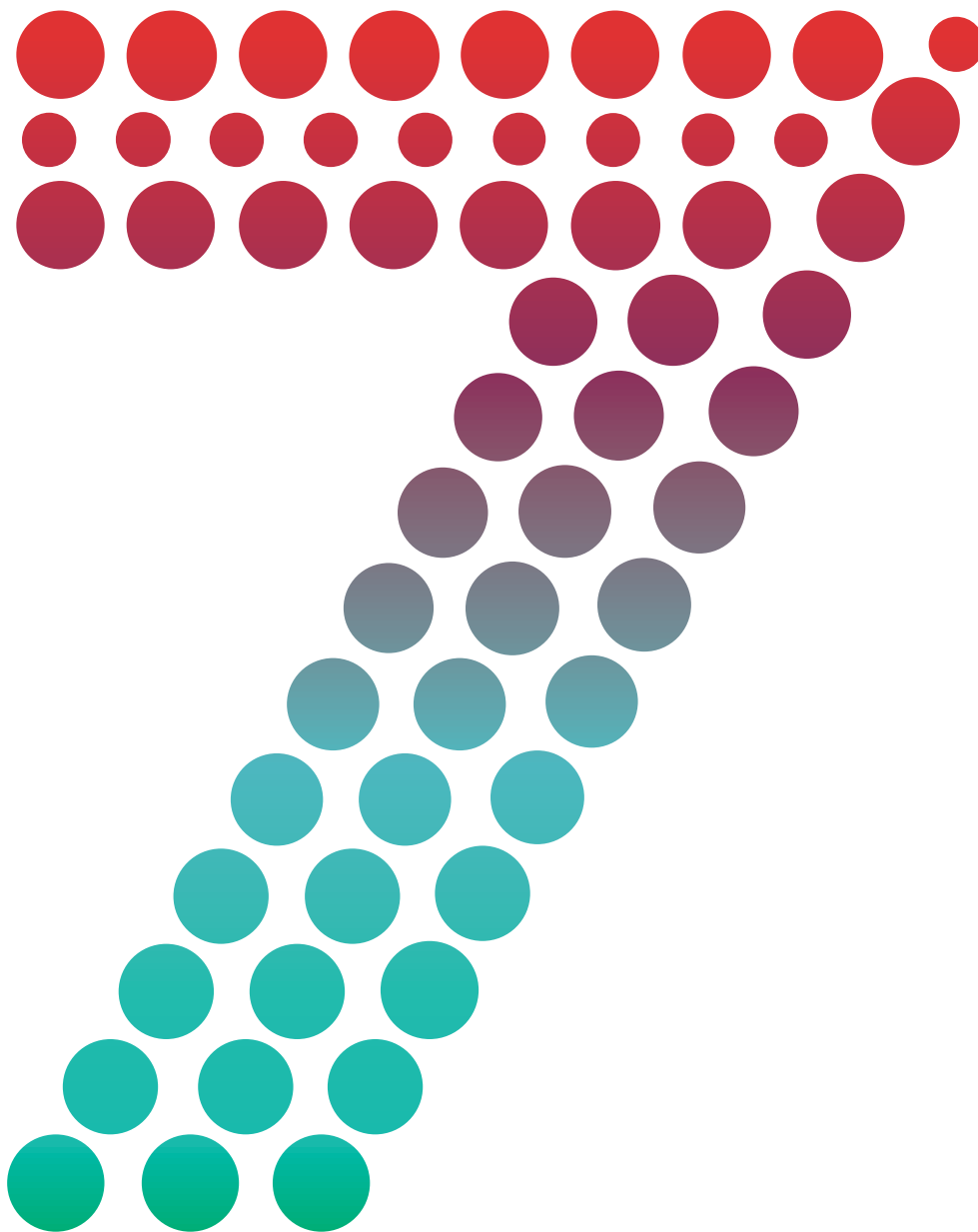
Προκειμένου να μετρηθούν σωστά και στη συνέχεια να περιοριστούν οι διάφορες πηγές των περιβαλλοντικών ανισοτήτων, θα πρέπει να διατεθούν σημαντικοί πόροι σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο για τη διεξαγωγή μελετών με στόχο την ακριβέστερη δυνατή ανάλυση των κοινωνικών συνεπειών της κλιματικής αλλαγής, της υποβάθμισης των οικοσυστημάτων και της καταστροφής της βιοποικιλότητας, δίνοντας έμφαση στις επιπτώσεις για την υγεία και τις κοινωνικές ανισότητες. Θα πρέπει να αναδειχθεί το κοινωνικό κόστος των οικολογικών κρίσεων, ώστε να αποκαλυφθεί η λανθασμένη κατανομή πόρων και το επίπεδο της ανισότητας στην οποία οδηγεί το τρέχον οικονομικό σύστημα. Θα πρέπει να προσδιοριστούν και να προσεγγιστούν οι πιο ευάλωτες ομάδες του πληθυσμού, όπως τα κοινωνικά απομονωμένα άτομα στα αστικά κέντρα.

Σύσταση 3

Η ιστορία των κοινωνικών θεσμών τονίζει τον ρόλο των θεσμών ως μοχλού προώθησης αποδεκτών αλλαγών. Οι θεσμοί αποτελούν τα κεντρικά δυναμικά στοιχεία κάθε ανθρώπινης μετάβασης, καθώς ο ίδιος ο σκοπός τους είναι να διευκολύνουν την κοινωνική συνεργασία σε βάθος χρόνου. Στο πλαίσιο της ΕΕ, η διακυβέρνηση είναι εξίσου σημαντική. Αν οι διαδικασίες διακυβέρνησης δεν προσαρμοστούν ώστε να ενθαρρύνουν τις συλλογικές προσπάθειες βιώσιμης ανάπτυξης σε όλα τα κράτη μέλη, η αλληλεπίδραση μεταξύ των εθνικών προσπαθειών και αυτών της ΕΕ σύντομα θα γινόταν προβληματική. Οι Θεσμοί διακυβέρνησης δεν θα ήταν τότε τίποτα παραπάνω από μια τυφλή μηχανή, χωρίς νέους δείκτες ευημερίας και βιωσιμότητας να τις καθοδηγούν και να μετρούν τις επιδόσεις τους ως προς την επίτευξη των καθορισμένων στόχων. Αναλυτικές συστάσεις για μια νέα προσέγγιση διακυβέρνησης για τη βιωσιμότητα ακολουθούν στο κεφάλαιο 7.

03

**Θεσμοί και
διακυβέρνηση για τη
βιώσιμη ανάπτυξη**



Δημιουργώντας τις προϋποθέσεις για την αλλαγή

Μια βιώσιμη ευρωζώνη

162

Χρηματοδότηση της
βιώσιμης μετάβασης

169

Βιώσιμη ευρωπαϊκή
διακυβέρνηση

173

Η μετάβαση σε μια νέα μορφή βιώσιμης κοινωνίας θα απαιτήσει ενεργούς και θεσμούς ικανούς να την κατανοήσουν, υποστηρίξουν και οργανώσουν.

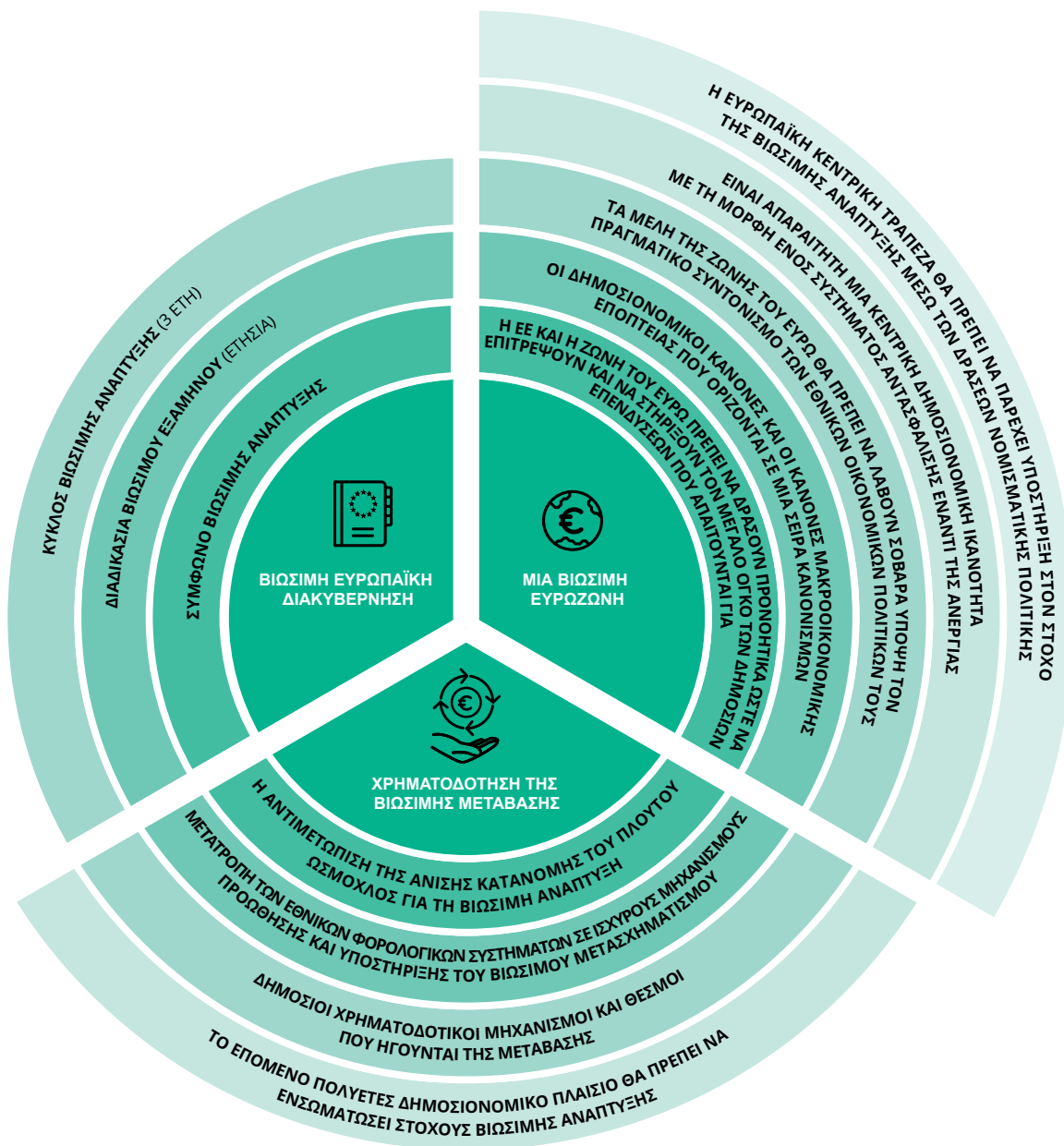
Όταν υποστηρίζαμε την ιδέα ενός νέου «κοινωνικο-οικολογικού κράτους» στο κεφάλαιο 6, υπενθυμίσαμε ότι οι θεσμοί έχουν λειτουργήσει στο παρελθόν ως κεντρικοί μοχλοί αλλαγής, ιδιαίτερα κατά την ανάπτυξη των σύγχρονων κρατών πρόνοιας.

Όπως είναι φυσικό, η μετάβαση σε μια νέα μορφή βιώσιμης κοινωνίας απαιτεί ενεργούς και επαρκείς θεσμούς που θα είναι ικανοί να τη σχεδιάσουν, να τη στηρίξουν και να την οργανώσουν. Στο ευρωπαϊκό πλαίσιο, αυτή η ιδέα θα πρέπει να ενσωματώνει όχι μόνο τους θεσμούς (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Συμβούλιο, Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, κ.λπ.), αλλά και τις πολιτικές και τους μηχανισμούς μέσω των οποίων η ΕΕ λειτουργεί ως θεσμικός παράγοντας σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο και σε συνεργασία μαζί τους, καθώς και τις διαδικασίες διακυβέρνησης που οργανώνουν αυτή

την ευρύτερη και πολυεπίπεδη θεσμική δράση. Σε αυτό το πλαίσιο, εντοπίζουμε δύο καίριες διαστάσεις που χρειάζονται επείγοντως αλλαγή προκειμένου να μην αποτελέσουν εμπόδια στις απαραίτητες αλλαγές:

- την ανολοκλήρωτη θεσμική αρχιτεκτονική της ζώνης του ευρώ, και την εγγενή της μεροληψία υπέρ της δημοσιονομικής αυστηρότητας,
- και το παρωχημένο ευρωπαϊκό Εξάμηνο, ο σκοπός και η οργάνωση του οποίου έρχονται σε αντίθεση με την ανάγκη πλήρους ενσωμάτωσης των κοινωνικών και περιβαλλοντικών διαστάσεων και των δεικτών και στόχων ευημερίας πέρα από τους στόχους ανάπτυξης, στη χάραξη βιώσιμων πολιτικών.

ΔΗΜΙΟΥΡΓΩΝΤΑΣ ΤΙΣ ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΛΛΑΓΗ



Δημιουργία των
προϋποθέσεων
για την αλλαγή
μέσω νέας
διακυβέρνησης
για τη βιώσιμη
ανάπτυξη.





7.1. Μια βιώσιμη ευρωζώνη

Κατά την περίοδο της κρίσης, η ζώνη του ευρώ έφτασε πολύ κοντά στη διάλυση. Έπρεπε να ληφθούν έκτακτα μέτρα για την άμεση ενίσχυση την ανθεκτικότητάς της, όπως ο Ευρωπαϊκός Μηχανισμός Σταθερότητας. Επιβλήθηκαν πολύ αυστηρά προγράμματα χρηματοδοτικής συνδρομής και μεταρρυθμίσεων στις χώρες που επλήγησαν περισσότερο από την κρίση. Προπάντων, η αυστηρότητα των δημοσιονομικών της κανόνων προκάλεσε μια δεύτερη ύφεση, η οποία εκτόξευσε τα ποσοστά ανεργίας και φτώχειας.

Προσδιορίστηκε σειρά απαραίτητων μεταρρυθμίσεων για την ολοκλήρωση της αρχιτεκτονικής της ζώνης του ευρώ, συμπεριλαμβανομένης μια ολοκληρωμένης τραπεζικής ένωσης και της δημοσιονομικής ικανότητας περιορισμού των οικονομικών κραδασμών, οι οποίες όμως δεν έχουν ολοκληρωθεί ή δεν έχουν καν ξεκινήσει. Οι δημοσιονομικοί κανόνες που κατοχυρώνονται στο σύμφωνο σταθερότητας και ανάπτυξης δεν αμφισβητήθηκαν, με εξαίρεση την πρόβλεψη μιας προσωρινά πιο ευέλικτης χρήσης των κανόνων, η οποία τελικά θεωρήθηκε απολύτως απαραίτητη για την επιστροφή στην ανάπτυξη και τη δημιουργία θέσεων εργασίας μετά από την πολυετή οικονομική στασιμότητα. Μέχρι τότε αγνοούνταν οι εκκλήσεις της προοδευτικής πλευράς, η οποία εδώ και χρόνια ζητούσε να προστεθεί μια κοινωνική διάσταση στην οικονομική και νομισματική ένωση, να ενισχυθεί η ανθεκτικότητά της σε περίπτωση κραδασμών, να αναθεωρηθούν

οι δημοσιονομικοί κανόνες ώστε να μπορούν να ανταποκριθούν καλύτερα σε περίπτωση οικονομικών διακυμάνσεων, να οριοθετηθούν οι βασικές δημόσιες επενδύσεις με αυτό τον τρόπο, να διευρυνθεί η έννοια των διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων σε σημαντικούς κοινωνικούς τομείς, όπως τα εκπαιδευτικά συστήματα ή η κοινωνική κινητικότητα, να αντιμετωπιστούν οι ανισορροπίες στα ισοζύγια τρεχουσών συναλλαγών και η αποπληθωριστική τάση στους μισθούς που είχαν καταστροφικές συνέπειες για τις πιο αδύναμες οικονομίες, και να ενισχυθεί η δημοκρατική φύση της πολιτικής διαχείρισης της ζώνης του ευρώ. Είτε πρόκειται για την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, τις κυβερνήσεις των περισσότερων κρατών μελών ή την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, η πλειοψηφία των αρμόδιων για τη λειτουργία και την αρχιτεκτονική της ζώνης του ευρώ παραμένει ουσιαστικά συντηρητική και επιθετική, με αποτέλεσμα να παρεμποδίζεται η εξέλιξη του συστήματος.

Το γεγονός αυτό δεν αποτελεί πρόβλημα μόνο επειδή η ζώνη του ευρώ παραμένει ανίκανη να αντιμετωπίσει σημαντικούς οικονομικούς κλυδωνισμούς. Ένα θέμα που απασχολεί έντονα τη ζώνη του ευρώ, η οποία αντιπροσωπεύει πάνω από το 70% του ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος της ΕΕ, είναι η συμμετοχή της σε μια μακροχρόνια διαδικασία με στόχο τη βιωσιμότητα, όπως υποστηρίζει η παρούσα έκθεση. Η ζώνη του ευρώ, με τους υφιστάμενους κανόνες της, τις εγγενείς αδυναμίες και τις θεσμικές διαδικασίες της, δεν θα είναι σε θέση να

συμμετάσχει ενεργά σε αυτή τη διαδικασία, ενώ οι υφιστάμενες αδυναμίες της θα την ωθήσουν προς την αντίθετη κατεύθυνση.

Ως εκ τούτου, οι τρέχουσες συζητήσεις και ο διάλογος σχετικά με την ολοκλήρωση της ΟΝΕ θα πρέπει να τεθούν σε νέα βάση στο ευρύτερο πλαίσιο της βιώσιμης ανάπτυξης. Η βάση ξεκινά από τη διαδικασία χάραξης πολιτικών

στη ζώνη του ευρώ και γενικότερα στην Ευρώπη, η οποία χρειάζεται μια βαθιά αλλαγή πλεύσης, βάσει της οποίας δεν θα δίνεται πλέον αποκλειστική προτεραιότητα στη δημοσιονομική εξυγίανση και την οικονομική σταθερότητα, αλλά στην προώθηση ενός βιώσιμου οικονομικού, κοινωνικού και περιβαλλοντικού μετασχηματισμού της ευρωπαϊκής οικονομίας.

01

Η ΕΕ και η ζώνη του ευρώ πρέπει να δράσουν προνοητικά ώστε να επιτρέψουν και να στηρίξουν τον μεγάλο όγκο των δημόσιων επενδύσεων που απαιτούνται για τη χρηματοδότηση της βιώσιμης μετάβασης. Ως εκ τούτου, η αλλαγή των δημοσιονομικών κανόνων για την προστασία των επενδύσεων καθίσταται απαραίτητη ως ζήτημα πρώτης πολιτικής προτεραιότητας

Σύσταση 1

Οι επενδύσεις σε διάφορους τομείς που απαιτούνται για τον μετασχηματισμό των παραγωγικών και καταναλωτικών συνηθειών μας ανέρχονται σε εκατοντάδες δισεκατομμύρια ευρώ. Λόγω των σταθερά χαμηλών επιπέδων ανάπτυξης και της ανάγκης να μειωθεί το επίπεδο του δημόσιου χρέους, πολλές χώρες δεν έχουν το δημοσιονομικό περιθώριο για ταυτόχρονη εξυγίανση και επενδύσεις σε αυτά τα επίπεδα. Σε περίπτωση νέας ύφεσης, οι υφιστάμενοι κανόνες θα παρεμπόδιζαν τις δημόσιες επενδύσεις να φτάσουν σε επαρκή επίπεδα. Το σύμφωνο σταθερότητας και ανάπτυξης θα πρέπει να αναθεωρηθεί ώστε να εξαιρέσει τις δημόσιες επενδύσεις για τη μετάβαση από τον υπολογισμό του δημόσιου ελλείμματος, αλλά μέσα σε πολύ συγκεκριμένο πλαίσιο, ώστε να αποφευχθούν καταχρηστικές πρακτικές. Αυτό το πλαίσιο θα πρέπει να χρησιμοποιηθεί για τον καθορισμό των επενδύσεων για τη μετάβαση, ώστε να προωθηθεί συγκεκριμένα αυτός ο τύπος επενδύσεων. Επιπλέον, η αμοιβαιοποίηση του δημόσιου χρέους εντός της ζώνης του ευρώ σε κάποιο βαθμό (ευρωομόλογα) θα μπορούσε να υποστηρίξει περαιτέρω τις απαραίτητες δημόσιες επενδύσεις σε εθνικό επίπεδο.

Σύσταση 2

Οι υφιστάμενοι κανόνες θα πρέπει να αναθεωρηθούν εν μέρει και να συμπληρωθούν σε μεγάλο βαθμό από πρόσθετους στόχους στο πλαίσιο ενός ευρύτερου συμφώνου βιώσιμης ανάπτυξης. Αυτό το σύμφωνο θα ενσωμάτωνε στο ίδιο πλαίσιο ειδικούς στόχους όσον αφορά τη δημοσιονομική πολιτική για το χρέος και το έλλειμμα, καθώς και άλλους στόχους βιωσιμότητας στον κοινωνικό, εργασιακό και περιβαλλοντικό τομέα. Όλοι οι στόχοι θα ήταν δεσμευτικοί και θα υποβάλλονταν σε ολοκληρωμένη διαδικασία εποπτείας στο πλαίσιο ενός νέου Κύκλου Βιώσιμης Ανάπτυξης (βλ. ενότητα 7.3 για λεπτομέρειες). Για παράδειγμα, σε σύγκριση με την τρέχουσα πρακτική, βάσει της οποίας τα στενά πλαίσια των διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων μπορούν να εξασφαλίσουν ένα επιπλέον περιθώριο της τάξης του 0,5% στο δημοσιονομικό έλλειμμα, το περιθώριο αυτό θα μπορούσε στο μέλλον να προέρχεται από μέτρα που συμβάλλουν στους στόχους του συμφώνου βιώσιμης ανάπτυξης.

02

Οι δημοσιονομικοί κανόνες και οι κανόνες μακροοικονομικής εποπτείας που ορίζονται σε μια σειρά κανονισμών (το εξάπτυχο που ισχύει για όλα τα κράτη της ΕΕ και το δίπτυχο που ισχύει μόνο για τις χώρες της ζώνης του ευρώ) οι οποίοι αναδιάρθρωσαν το σύμφωνο σταθερότητας και ανάπτυξης, θα πρέπει να αναμορφωθούν και να ενταχθούν σε ένα ευρύτερο πλαίσιο – το σύμφωνο βιώσιμης ανάπτυξης

03

Τα μέλη της ζώνης του ευρώ θα πρέπει να λάβουν σοβαρά υπόψη τον πραγματικό συντονισμό των εθνικών οικονομικών πολιτικών τους, προκειμένου να διορθώσουν ή να αντισταθμίσουν τα υπερβολικά πλεονάσματα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών, τα οποία τροφοδοτούν την αύξηση των οικονομικών και κοινωνικών αποκλίσεων μεταξύ των χωρών

Σύσταση 3

Οι αποκλίσεις μεταξύ των πλουσιότερων και των φτωχότερων μελών της ζώνης του ευρώ δεν μπορούν απλώς να διορθωθούν μέσω της πολιτικής συνοχής, εάν εξακολουθούν να αυξάνονται λόγω της ισχυρής δυναμικής που απορρέει από τον αποτυχημένο συντονισμό των πολιτικών της ζώνης του ευρώ. Εν τέλει, κάτι τέτοιο δεν είναι βιώσιμο, ούτε από οικονομική ούτε από κοινωνική άποψη. Η ζώνη του ευρώ θα πρέπει να αποτελέσει παράγοντα μεγαλύτερης ισότητας μεταξύ των μελών της, κάτι το οποίο δεν ισχύει σήμερα. Οι χώρες με πλεόνασμα θα πρέπει να επενδύσουν στο εσωτερικό τους, καθώς και να οργανώσουν άμεσες και έμμεσες επενδύσεις μέσω των ταμείων της ΕΕ στις αποκλίνουσες οικονομίες, ειδικότερα εντός της ζώνης του ευρώ.

Σύσταση 4

Αυτός ο μηχανισμός, χωρίς να αποτελεί ένα σύστημα μόνιμων δημοσιονομικών μεταφορών, θα έπρεπε ωστόσο να διαθέτει επαρκή δυνατότητα παροχής ουσιαστικής, αν και προσωρινής και αυτόματης, δημοσιονομικής στήριξης σε χώρες που αντιμετωπίζουν κλονισμούς, με βάση προκαθορισμένα κατώτατα όρια. Αυτό το διττό σύστημα θα μπορούσε να χρηματοδοτείται με διάφορους τρόπους και συνδυασμούς, υπό την προϋπόθεση ότι το συνολικό καθεστώς χρηματοδότησης είναι επαρκώς αντικυκλικό (οι πηγές χρηματοδότησης δεν θα πρέπει να εξαντλούνται όταν το σύστημα είναι άκρως απαραίτητο). Το πρόγραμμα προστασίας των επενδύσεων θα μπορούσε να καλύπτεται με εγγύηση από τον προϋπολογισμό της ΕΕ, σε συνδυασμό με την υποστήριξη του Ευρωπαϊκού Μηχανισμού Σταθεροποίησης για να αποκτήσει επαρκείς προοπτικές. Το σύστημα αντασφάλισης έναντι της ανεργίας θα πρέπει να σέβεται πλήρως τον ρόλο των κοινωνικών εταίρων σε εθνικό επίπεδο. Και οι δύο μηχανισμοί θα πρέπει να ενσωματωθούν σε μια πιο νόμιμη και υπόλογη διακυβέρνηση της οικονομικής και νομισματικής ένωσης από δημοκρατική άποψη, ώστε να διασφαλιστεί ο πραγματικός κοινοβουλευτικός έλεγχος από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και μια σταθερή θεσμική ικανότητα συντονισμού μέσω ενός μόνιμου προέδρου της Ευρωμάδας, ο οποίος θα πρέπει να είναι και μέλος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής.

04

Είναι απαραίτητος
ένας κεντρικός
δημοσιονομικός
μηχανισμός–
ενσωματωμένος με
μια πιο δημοκρατική
οικονομική και
νομισματική ένωση
– με τη μορφή ενός
συστήματος
αντασφάλισης έναντι
της ανεργίας, σε
συνδυασμό με ένα
πρόγραμμα προστασίας
των επενδύσεων
προσανατολισμένο
προς την οικονομική και
κοινωνική σύγκλιση,
που θα συμβάλει στην
αντιμετώπιση των
ασύμμετρων κλονισμών
και στη διατήρηση των
δημόσιων επενδύσεων
σε αρκετά υψηλό
επίπεδο, ακόμη και σε
δύσκολους οικονομικούς
καιρούς

05

Η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα οφείλει να παρέχει στήριξη στο στόχο της βιώσιμης ανάπτυξης μέσω των δράσεων νομισματικής πολιτικής, με βάση μια ανανεωμένη εντολή που ορίζεται στο καταστατικό του ευρωπαϊκού συστήματος κεντρικών τραπεζών

Σύσταση 5

Η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα διαδραματίζει καίριο ρόλο, όχι μόνο σε ότι αφορά τη σταθερότητα των τιμών, αλλά και σε ότι αφορά άλλες οικονομικές διαστάσεις. Οι δράσεις της, εάν καθοριστούν αποκλειστικά με βάση τη σταθερότητα των τιμών, μπορούν να επηρεάσουν αρνητικά τους ευρύτερους στόχους βιωσιμότητας. Για παράδειγμα, η ποσοτική της χαλάρωση δεν έχει λάβει δεόντως υπόψη τους στόχους για το κλίμα. Κατά καιρούς, η νομισματική της πολιτική μπορεί να οδηγήσει στη διατήρηση της ανεργίας σε υψηλότερα επίπεδα προς όφελος της μείωσης του πληθωρισμού. Η ΕΚΤ δεν είναι υποχρεωμένη να λαμβάνει υπόψη αυτούς τους διαφορετικούς στόχους με ισορροπημένο τρόπο. Συγκριτικά, η νομισματική πολιτική της κεντρικής τράπεζας των ΗΠΑ έχει ως στόχο την προώθηση οικονομικών συνθηκών που μπορούν να επιτύχουν σταθερές τιμές και ταυτόχρονα τη μέγιστη δυνατή βιώσιμη απασχόληση.⁷⁰ Καθώς η Ευρωπαϊκή Επιτροπή και τα κράτη μέλη διαμορφώνουν τον συντονισμό των πολιτικών τους σε ένα πλαίσιο βιώσιμης ανάπτυξης (μέσω συμφώνου και κύκλου βιώσιμης ανάπτυξης όπως συστήνεται στο παρόν κεφάλαιο), η πολιτική της ΕΚΤ θα πρέπει να αναδιαρθρωθεί αντίστοιχα, ώστε να διασφαλίσει τη βάση για την πολιτική συνοχή μεταξύ των διαστάσεων της νομισματικής και δημοσιονομικής πολιτικής. Η πρωταρχική εντολή της ΕΚΤ που αφορά τη διασφάλιση της σταθερότητας των τιμών, θα πρέπει να διευρυνθεί ώστε να περιλαμβάνει τον στόχο της πλήρους απασχόλησης και τον στόχο της στήριξης της μετάβασης προς τη βιώσιμη ανάπτυξη, ενώ παράλληλα θα πρέπει να καθοριστούν δημοκρατικά και οι υποκείμενοι ποσοτικοί στόχοι. Για αυτό τον σκοπό, απαιτείται η αναθεώρηση των άρθρων 119 και 127 παράγραφος 1 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Στη συνέχεια, θα μπορούσε να αναδιατυπωθεί ως εξής στο άρθρο 2 του καταστατικού του ΕΣΚΤ / της ΕΚΤ:

Άρθρο 2, Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ισχύουσα νομοθεσία)

Σύμφωνα με τα άρθρα 127 παράγραφος 1 και 282, παράγραφος 2 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης ο πρωταρχικός στόχος του ΕΣΚΤ είναι η διατήρηση της σταθερότητας των τιμών. Με την επιφύλαξη του στόχου της σταθερότητας των τιμών, το ΕΣΚΤ στηρίζει τις γενικές οικονομικές πολιτικές στην Ένωση προκειμένου να συμβάλλει στην υλοποίηση των στόχων της Ένωσης που ορίζονται στο άρθρο 3 της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση. Το ΕΣΚΤ ενεργεί σύμφωνα με την αρχή της οικονομίας της ανοιχτής αγοράς με ελεύθερο ανταγωνισμό, που ευνοεί την αποτελεσματική κατανομή των πόρων, και σύμφωνα με τις αρχές που εξαγγέλλονται στο άρθρο 119 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Νέο άρθρο 2

Σύμφωνα με τα άρθρα 127 παράγραφος 1 και 282, παράγραφος 2 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ο στόχος του ΕΣΚΤ είναι η διατήρηση της σταθερότητας των τιμών, η επίτευξη πλήρους απασχόλησης και η υποστήριξη της μετάβασης της Ένωσης προς τη βιώσιμη ανάπτυξη. Στηρίζει τις πολιτικές της Ένωσης προκειμένου να συμβάλλει στην υλοποίηση των στόχων της Ένωσης που ορίζονται στο άρθρο 3 της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση. Το ΕΣΚΤ ενεργεί σύμφωνα με την αρχή της βιώσιμης και κοινωνικής οικονομίας της αγοράς, σύμφωνα με τις αρχές που εξαγγέλλονται στο άρθρο 119 (αναθ.) της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

⁷⁰ Το 1977, το αμερικανικό Κογκρέσο τροποποίησε τον νόμο περί ομοσπονδιακής τράπεζας, κατευθύνοντας το διοικητικό συμβούλιο της ομοσπονδιακής κεντρικής τράπεζας και την ομοσπονδιακή επιτροπή ανοιχτής αγοράς να «διατηρήσουν τη μακροπρόθεσμη ανάπτυξη των νομισματικών και πιστωτικών μεγεθών σε επίπεδο αντίστοιχο με τις μακροπρόθεσμες προοπτικές της οικονομίας για την αύξηση της παραγωγής, έτσι ώστε να προωθούνται αποτελεσματικά οι στόχοι της μέγιστης απασχόλησης, των σταθερών τιμών και των μέτρων μακροπρόθεσμων επιπτώσεων».

7.2. Χρηματοδότηση της βιώσιμης μετάβασης

Η επίτευξη των στόχων της βιώσιμης ανάπτυξης απαιτεί τεράστιους δημοσιονομικούς πόρους, ιδιαίτερα με τη μορφή επενδύσεων, πολλοί από τους οποίους θα έχουν μακροπρόθεσμο ορίζοντα. Ο δημόσιος χρηματοπιστωτικός τομέας οφείλει να αναλαμβάνει ρίσκα, διορθώνοντας τις αναπόφευκτες αδυναμίες της αγοράς που ο ιδιωτικός τομέας δεν μπορεί να αντιμετωπίσει μόνος του. Η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει στη διάθεσή της μια σειρά θεσμικών οργάνων, πολιτικών και κανόνων που πρέπει να κινητοποιήσει. Εξίσου καίριο ρόλο στη χρηματοδότηση της μετάβασης αναλαμβάνει και ο προϋπολογισμός της ΕΕ, καθώς διαδραματίζει σημαντικό, και μάλιστα σε ορισμένες περιπτώσεις κεντρικό ρόλο σε πολλούς οικονομικούς, κοινωνικούς και περιβαλλοντικούς τομείς.

Η ΕΕ θα πρέπει να στείλει ένα σαφές και ισχυρό πολιτικό μήνυμα όσον αφορά τη δέσμευσή της να συμμετάσχει και να υποστηρίξει τη μετάβαση προς μια πραγματικά βιώσιμη κοινωνία και οικονομία σε όλους τους τομείς της. Με αυτό τον τρόπο, θα κινητοποιηθεί και ο ιδιωτικός τομέας. Ως εκ τούτου, θα πρέπει να καθορίσει μια ολοκληρωμένη ευρωπαϊκή στρατηγική δημόσιας χρηματοδότησης για τη μετάβαση, καθιστώντας σαφές ότι θα αξιοποιηθούν όλα τα διαθέσιμα εργαλεία της. Μειώνοντας τις υπερβολικές οικονομικές ανισότητες και φορολογώντας τους «κακούς» και όχι τους «καλούς».

01

Η αντιμετώπιση της
άνισης κατανομής του
πλούτου ως μοχλός για
τη βιώσιμη ανάπτυξη
μέσω ενός ευρωπαϊκού
φόρου περιουσίας

Σύσταση 1

Τα κράτη μέλη θα πρέπει επίσης να αντιμετωπίσουν πιο αποφασιστικά την άνιση κατανομή του πλούτου. Σύμφωνα με τα διαθέσιμα δεδομένα και τις έρευνες, η άνιση κατανομή του πλούτου αυξάνεται με παρόμοιο ρυθμό στην Ευρώπη και στις ΗΠΑ. Στην ΕΕ, το 40% του ιδιωτικού πλούτου ανήκει στο 5% των πλουσιότερων Ευρωπαίων. Η συγκέντρωση του πλούτου θα πρέπει να ανακατανομηθεί πιο δίκαια, με την αύξηση των φόρων κληρονομιάς ή/και την επιβολή φόρου περιουσίας, ανάλογα με το εκάστοτε εθνικό πλαίσιο. Ο φόρος περιουσίας ήταν ιδιαίτερα διαδεδομένος μέχρι και τις αρχές της δεκαετίας του 1990, αλλά αργότερα πολλά κράτη μέλη τον κατάργησαν, όπως η Αυστρία, η Σουηδία, το Λουξεμβούργο ή πιο πρόσφατα η Γαλλία. Αυτή δεν είναι η καλύτερη επιλογή όταν το πρόβλημα της συγκέντρωσης του πλούτου επιδεινώνεται και θα μπορούσε να αυξηθεί ραγδαία τις επόμενες δεκαετίες, σύμφωνα με πρόσφατη έρευνα.⁷¹

Στο πλαίσιο των προτάσεων για ενιαίο φόρο περιουσίας,⁷² θα πρέπει να θεσπιστεί ευρωπαϊκός φόρος περιουσίας, μέρος του οποίου θα μπορούσε να χρηματοδοτεί τις πολιτικές κοινού πλούτου όπως συζητήθηκαν ως περαιτέρω βήμα στο τέλος του κεφαλαίου 5, και άλλο μέρος του θα μπορούσε να αποτελέσει ιδίους πόρους για τον ευρωπαϊκό προϋπολογισμό, κυρίως για τη χρηματοδότηση δράσεων στον τομέα της βιώσιμης ανάπτυξης και της εδαφικής συνοχής. Η εφαρμογή ενός φόρου περιουσίας σε ολόκληρη την ΕΕ, με βάση εναρμονισμένες φορολογικές διατάξεις θα περιόριζε τον κίνδυνο της φοροδιαφυγής στον οποίο οι εθνικοί φόροι θα ήταν πολύ πιο εκτεθειμένοι, και θα δημιουργούσε ευνοϊκές συνθήκες για την επίτευξη προόδου όσον αφορά τη θέσπιση ενιαίου φόρου περιουσίας. Σύμφωνα με πρόσφατες έρευνες, η επιβολή προοδευτικού φόρου στα νοικοκυριά με συντελεστή 1% για περιουσία άνω του 1 εκατ. ευρώ και 1,5% για περιουσία άνω των 5 εκατ. ευρώ αποφέρει πιθανά φορολογικά έσοδα της τάξης των 156 δισ. ευρώ, λαμβάνοντας υπόψη τις αντιδράσεις στη συμπεριφορά των ιδιωτών που προκύπτουν από τη φορολόγηση της περιουσίας τους. Δεδομένων των θετικών ιδιοτήτων του φόρου περιουσίας από άποψη βιωσιμότητας, όσον αφορά την οικονομική αποδοτικότητα και την κοινωνική ένταξη, συμπεραίνει η μελέτη, ο ευρωπαϊκός φόρος περιουσίας αποτελεί ενδιαφέροντα επιλογή ιδίων πόρων με βάση τη φορολογία και με γνώμονα τη βιωσιμότητα, για τη χρηματοδότηση του προϋπολογισμού της ΕΕ.⁷³

Είναι επίσης απαραίτητο να ερευνήσουμε πώς η υπερβολικά άνιση κατανομή του πλούτου μπορεί να επιλυθεί όσο το δυνατόν πιο δίκαια και αποτελεσματικά με τη φορολόγηση της μεταβίβασης πλούτου με τη μορφή φόρου κληρονομιάς ή/και άλλων μορφών φορολόγησης, π.χ. φόρου δωρεάς.⁷⁴

⁷¹ Thomas Piketty «Capital in the Twenty-First Century», 2013

⁷² Piketty, Zucman (2015)

⁷³ A European Net Wealth Tax, FairTax Working Papers Series N.10, Αυστριακό Ινστιτούτο Οικονομικών Ερευνών (WIFO, Βιέννη), 2014

⁷⁴ Βλ. κυρίως τη συζήτηση στο Ηνωμένο Βασίλειο σχετικά με το ζήτημα στη διεύθυνση www.ippr.org/research/publications/prosperity-and-justice-executive-summary

Σύσταση 2

Η πιο προοδευτική φορολόγηση των εισοδημάτων, όπως συστήνεται στο κεφάλαιο 5, και η φορολόγηση του πλούτου θα πρέπει να συνοδεύονται από μια ευρεία αλλαγή στάσης στο θέμα της φορολόγησης, με στόχο τη φορολόγηση των αποκαλούμενων "κακών" και όχι των "καλών". Η αλλαγή των συνηθειών στην παραγωγή και την κατανάλωση, ώστε να καταστούν ευρέως βιώσιμες, σημαίνει ότι απαιτείται η επιβολή κυρώσεων στις ρυπογόνες παραγωγικές και καταναλωτικές συνήθειες και η ενθάρρυνση των βιώσιμων μορφών τους. Στο επίκεντρο αυτής της αλλαγής στάσης θα πρέπει να βρίσκεται η φορολόγηση του CO₂ (φόρος διοξειδίου του άνθρακα), η φορολόγηση άλλων σημαντικών πηγών ρύπανσης (πετρέλαιο, πλαστικά, βλαβερά φυτοφάρμακα, κ.λπ.) και χρήσης πόρων, σε συνδυασμό με τη μείωση της φορολόγησης της εργασίας, ιδιαίτερα των χαμηλόμισθων, και με τη χρηματοδότηση ή την παροχή νέων βιώσιμων δημόσιων αγαθών ή υπηρεσιών που επιτρέπουν στον καθένα να αποφεύγει το κόστος της φορολογούμενης ρύπανσης μέσω της μετάβασης σε καθαρά προϊόντα και υπηρεσίες.⁷⁵ Στο τρίγωνο της βιώσιμης ανάπτυξης θα πρέπει να αντιστοιχεί ένα τρίγωνο φορολόγησης μεταξύ κεφαλαίου και πλούτου, ρύπανσης και εργασίας, με μεγαλύτερη φορολόγηση των δύο πρώτων και μικρότερη φορολόγηση της εργασίας. Αυτή η αλλαγή στάσης θα ενισχύσει τόσο την κοινωνική και οικονομική δικαιοσύνη, όσο και την κοινωνικοοικολογική πρόοδο.

Σύσταση 3

Οι ευρωπαϊκοί χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί θα πρέπει να αποτελέσουν παράδειγμα προς μίμηση, με τη δημόσια έκδοση πράσινων ομολόγων και κοινωνικών ομολόγων, με στόχο τη χρηματοδότηση νέων προγραμμάτων, καθώς και με την παροχή αρχικών εγγυήσεων για τη στήριξη συγκεκριμένων προγραμμάτων που απευθύνονται στο ευρύ κοινό. Όλες οι δραστηριότητες της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Επενδύσεων, συμπεριλαμβανομένου του προγράμματος InvestEU 2021-2027, θα πρέπει να υποστηρίζουν την εκπλήρωση των στόχων βιώσιμης ανάπτυξης με ορίζοντα το 2030, συμπεριλαμβανομένης της Συμφωνίας του Παρισιού για την κλιματική αλλαγή. Το InvestEU θα πρέπει να προσεγγίσει επαρκή αριθμό έργων, να υποστηρίξει πιο ριζοκίνδυνα αλλά και μικρότερα έργα (ή ομάδες έργων) που συνάδουν πλήρως με τους στόχους βιώσιμης ανάπτυξης του ΟΗΕ και τη Συμφωνία του Παρισιού.

02

**Μετατροπή των
εθνικών φορολογικών
συστημάτων σε
ισχυρούς μηχανισμούς
προώθησης και
υποστήριξης
του βιώσιμου
μετασχηματισμού**

03

**Δημόσιοι
χρηματοδοτικοί
μηχανισμοί και θεσμοί
που ηγούνται της
μετάβασης**

⁷⁵ Αυτό θα μπορούσε να επιτευχθεί, για παράδειγμα, με τη μορφή φόρου CO₂ στα καύσιμα θέρμανσης, τα έσοδα του οποίου θα χρησιμοποιούνται για τη χρηματοδότηση της δωρεάν σύνδεσης σε δίκτυο τηλεθέρμανσης ή σε κοινοτικό ηλεκτρικό πάρκο που θα παρέχει 1.000 kWh καθαρής ενέργειας σε κάθε οικογένεια, χωρίς κανένα κόστος.

04

Το επόμενο πολυετές δημοσιονομικό πλαίσιο θα πρέπει να ενσωματώσει στόχους βιώσιμης ανάπτυξης

Σύσταση 4

Το επόμενο πολυετές δημοσιονομικό πλαίσιο για την περίοδο 2021-2027 θα πρέπει να ενσωματώσει στόχους βιώσιμης ανάπτυξης σε όλο το εύρος των προγραμμάτων και των μηχανισμών. Σημαντικές πολιτικές που χρηματοδοτούνται από τον προϋπολογισμό της ΕΕ, ιδίως η κοινή γεωργική πολιτική, η πολιτική συνοχής και βασικά προγράμματα, όπως το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (European Social Fund Plus), θα πρέπει τώρα να καθοριστούν σε ένα πλαίσιο βιωσιμότητας και να αποτελέσουν μοχλό αλλαγής. Θα πρέπει επίσης να συμπεριληφθούν δείκτες επίδοσης για τη διασφάλιση της ορθής παρακολούθησης.

7.3. Βιώσιμη ευρωπαϊκή διακυβέρνηση

Στην παρούσα ενότητα εκθέτουμε μια πρόταση για την εξέταση πιθανής αλλαγής στο υφιστάμενο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου, με τη διεύρυνση του στενού δημοσιονομικού του πλαισίου αλλά και της κατακερματισμένης διακυβέρνησής του, προκειμένου να δημιουργηθεί ένα κατάλληλο εργαλείο για τη στήριξη της βιώσιμης ανάπτυξης. Η αλλαγή του εξαμήνου δεν είναι μια αφηρημένη ή τεχνική προσπάθεια. Πρόκειται για την αλλαγή του τρόπου με τον οποίο σχεδιάζονται και αποφασίζονται οι ειδικές συστάσεις ανά χώρα, με αποτέλεσμα να αλλάζει και το είδος των μεταρρυθμίσεων που θα πρέπει να υλοποιήσουν τα κράτη μέλη. Το αποτέλεσμα της πολιτικής θα υπερβεί τις διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις που έχουν γνώμονα την πλευρά της προσφοράς και τα μέτρα δημοσιονομικής εξυγίανσης που πιθανόν να διευρύνουν τις ανισότητες, και θα κατευθυνθεί προς μεταρρυθμίσεις που στοχεύουν στη βιώσιμη ανάπτυξη και προς επενδύσεις ικανές να οδηγήσουν στις αναγκαίες οικονομικές, κοινωνικές και περιβαλλοντικές αλλαγές. Σήμερα το Ευρωπαϊκό Εξάμηνο δεν συνάδει με τη βιώσιμη ανάπτυξη τουλάχιστον σε τρεις διαστάσεις:

- **Απλουστευτικό ποσοτικό πρότυπο** βασισμένο στο ΑΕΠ και σε σχετικούς δείκτες, π.χ. έλλειμμα και χρέος ως ποσοστά του ΑΕΠ, ως τους μοναδικούς δείκτες αναφοράς και στόχους πολιτικής, χωρίς να λαμβάνονται υπόψη οι κοινωνικοί και περιβαλλοντικοί εξωτερικοί παράγοντες και ανάγκες.

- **Ιμπεριαλισμός δημοσιονομικής πειθαρχίας** όπου μόνο οι δημοσιονομικοί κανόνες έχουν νομικά δεσμευτικούς στόχους. Ως συνέπεια, όλοι οι άλλοι τομείς υπόκεινται στην κυριαρχία της δημοσιονομικής πειθαρχίας, χωρίς κανένα περιθώριο για εναλλακτικές πολιτικές. Ως εκ τούτου, το Εξάμηνο παραμένει ουσιαστικά ένα μέσο για την υλοποίηση της δημοσιονομικής εξυγίανσης.
- **Απαρχαιωμένη διακυβέρνηση** που χαρακτηρίζεται από κατακερματισμό της διαδικασίας λήψης αποφάσεων, αδύναμη εθνική ευθύνη, απουσία διαλόγου με τους κοινωνικούς εταίρους και αδύναμο ρόλο του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου. Αυτή η προβληματική διακυβέρνηση, δεν περιορίζει μόνο την ικανότητα του Εξαμήνου να ακολουθήσει μια συστημική προσέγγιση, αλλά ταυτόχρονα βλάπτει τη δημοτικότητα της ΕΕ, καθώς οι πολίτες αντιλαμβάνονται την οικονομική διακυβέρνηση της ΕΕ ως μια περίπλοκη δομή που μεροληπτεί υπέρ των εταιρικών συμφερόντων και δεν λειτουργεί δημοκρατικά.

Η μετάβαση από το Ευρωπαϊκό Εξάμηνο στον Κύκλο Βιώσιμης Ανάπτυξης απαιτεί αλλαγές σε τουλάχιστον τρία πεδία:

- **Ορίζοντας και πεδίο εφαρμογής.** Η βιώσιμη ανάπτυξη συνεπάγεται διαφορετικά χρονικά πλαίσια για τη λήψη αποφάσεων, από μια πιο βραχυπρόθεσμη σε μια μακροπρόθεσμη προοπτική. Ως εκ τούτου, είναι απαραίτητο

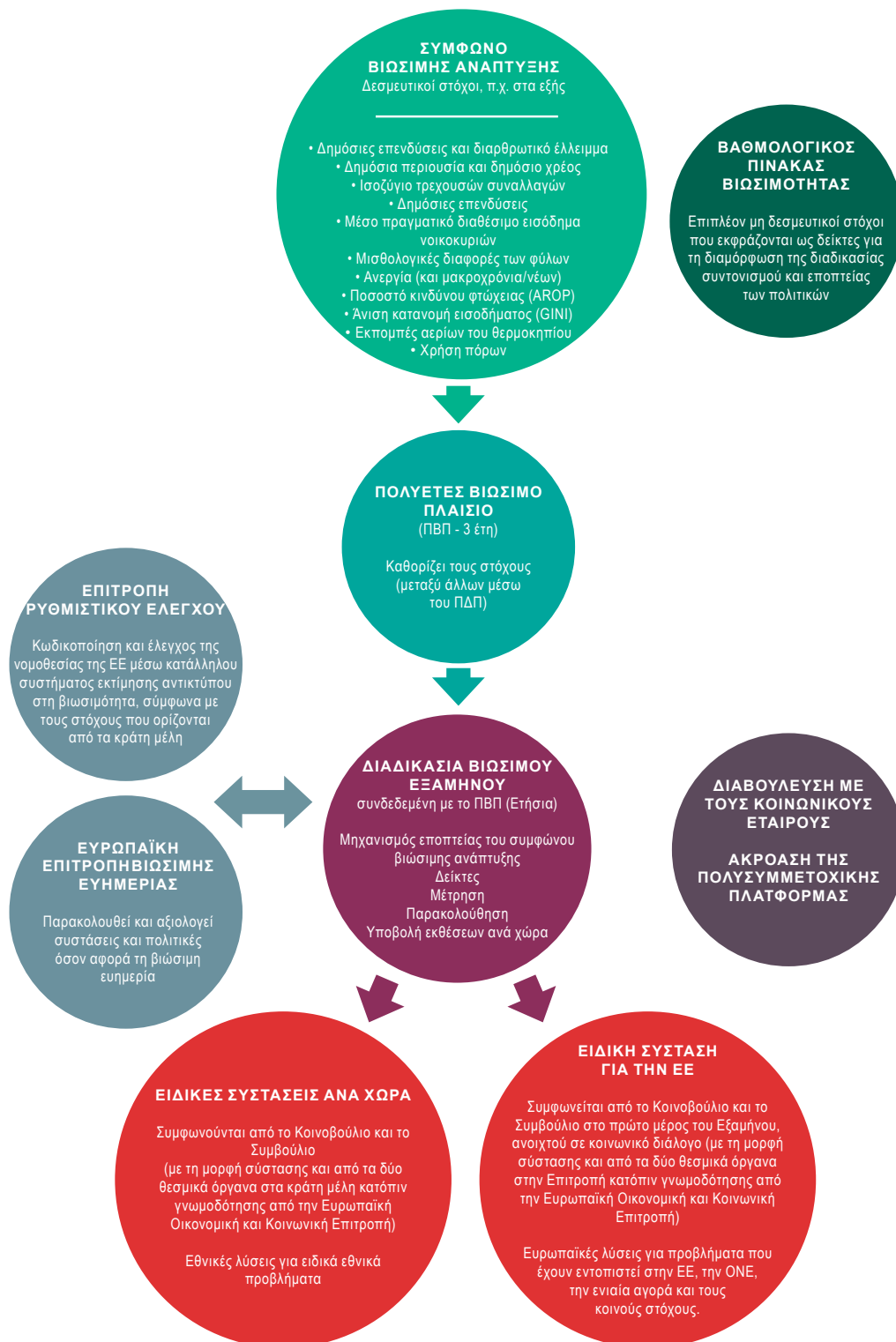
να αντικατασταθεί το υφιστάμενο ετήσιο δημοσιονομικό και μακροοικονομικό σύστημα εποπτείας από ένα πολυετές σύμφωνο βιώσιμης ανάπτυξης. Προκειμένου να καθοριστεί η κατεύθυνση της πολιτικής και να διασφαλιστεί η συνοχή με τις άλλες πολιτικές της ΕΕ, το νέο Εξάμηνο θα πρέπει να ενταχθεί στο πλαίσιο μιας γενικής στρατηγικής για τη βιώσιμη ανάπτυξη, με βάση τους στόχους βιώσιμης ανάπτυξης ως στόχους της πολιτικής (και σε άμεση συσχέτιση με το ΠΔΠ).

- **Δείκτες και στόχοι.** Οι μετρήσεις που κάνουμε επηρεάζουν τις πράξεις μας ως προς τα αποτελέσματα των πολιτικών. Αν αναφερόμαστε μόνο στο ΑΕΠ, θα σχεδιάσουμε πολιτικές που λαμβάνουν υπόψη μόνο τον οικονομικό τους αντίκτυπο. Επομένως, είναι απαραίτητο να διευρυνθούν οι δείκτες αναφοράς, με την προσθήκη κοινωνικών και περιβαλλοντικών δεικτών, προκειμένου να σχεδιαστούν πραγματικά βιώσιμες μεταρρυθμίσεις, όχι απλώς διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις για τη βιωσιμότητα των δημόσιων οικονομικών. Επίσης, αυτοί οι δείκτες θα πρέπει να συνάδουν με τους στόχους βιώσιμης ανάπτυξης των Ηνωμένων Εθνών (θα μπορούσαν μάλιστα να τους υπερβαίνουν).

- **Διακυβέρνηση.** Μια κατακερματισμένη διακυβέρνηση μπορεί να οδηγήσει μόνο σε κατακερματισμένες πολιτικές. Επομένως, θα πρέπει να ανοίξει η τρέχουσα διαδικασία λήψης αποφάσεων τόσο σε εσωτερικό (με τη διεύρυνση της ευθύνης για το εξάμηνο και σε άλλες υπηρεσίες της Επιτροπής) όσο και σε εξωτερικό επίπεδο (με την προώθηση διαρθρωτικών διαλόγων με τους ενδιαφερόμενους φορείς). Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο θα πρέπει να αποκτήσει κεντρικό ρόλο στη διασφάλιση κατάλληλου δημοκρατικού ελέγχου, ενώ θα πρέπει να συμμετέχουν εξίσου και οι κοινωνικοί εταίροι και οι ΜΚΟ, συμπεριλαμβανομένης της πολυσυμμετοχικής πλατφόρμας για τη βιώσιμη ανάπτυξη (βλ. ενότητα 3.3, σύσταση 2). Το Εξάμηνο θα πρέπει επίσης να προσανατολιστεί προς τις κοινότητες, ώστε να προσαρμοστεί στις διαφορετικές εθνικές και εδαφικές ανάγκες και ιδιαιτερότητες (βλ. ενότητα 5.5, σύσταση 4).

Έχοντας υπόψη αυτούς τους στόχους, ο νέος **Κύκλος Βιώσιμης Ανάπτυξης** θα μπορούσε να έχει την εξής δομή:

Κύκλος Βιώσιμης Ανάπτυξης



Ο νέος **κύκλος βιώσιμης ανάπτυξης** θα αποτελεί μια πολυετή διαδικασία που θα έχει ως στόχο την υλοποίηση χρηστής δημοσιονομικής πολιτικής σε ισότιμη βάση με τις πολιτικές βιώσιμης ανάπτυξης. Ο κύκλος βιώσιμης ανάπτυξης θα βασιστεί σε ένα νέο και νομικά κατοχυρωμένο σύμφωνο βιώσιμης ανάπτυξης, το οποίο θα ενσωματώνει το υφιστάμενο σύμφωνο σταθερότητας και ανάπτυξης σε μια εναλλακτική μορφή (που αποκλείει τις δημόσιες επενδύσεις) σε συνδυασμό με άλλους δεσμευτικούς στόχους, για την επίτευξη των οποίων θα σχεδιαστούν ειδικές συστάσεις ανά χώρα και οι νέες ειδικές συστάσεις για την ΕΕ.

Αυτή η σειρά δεσμευτικών στόχων θα μπορούσε να αναδιαμορφώσει την εποπτεία των πολιτικών, διευρύνοντάς την ώστε να περιλαμβάνει βασικά στοιχεία της τριπλής πορείας προς τη βιώσιμη ανάπτυξη. Η εποπτεία θα μπορούσε, όπως και το σημερινό σύμφωνο σταθερότητας, να συμπεριλαμβάνει διαδικασίες προληπτικών και διορθωτικών πολιτικών. Αυτός ο δεσμευτικός συνδυασμός θα μπορούσε να ολοκληρωθεί με μια σειρά επιπλέον μη δεσμευτικών στόχων που εκφράζονται ως δείκτες για τη διαμόρφωση της διαδικασίας συντονισμού και εποπτείας των πολιτικών, στο πλαίσιο ενός κοινού «βαθμολογικού πίνακα βιωσιμότητας».

Αυτός ο πίνακας βιωσιμότητας θα μπορούσε, για παράδειγμα, να περιλαμβάνει:

- Δείκτη ελάχιστων αποδοχών διαβίωσης:⁷⁶ πάνω από τον μέσο όρο των 3 χωρών της ΕΕ με τις υψηλότερες επιδόσεις
- Συντελεστή GINI για το ισοδύναμο διαθέσιμο εισόδημα: κάτω από τον μέσο όρο των 3 χωρών της ΕΕ με τις υψηλότερες επιδόσεις
- Δημόσιες δαπάνες για την εκπαίδευση: πάνω από το 6% του ΑΕΠ

- Ακραία φτώχεια: 0% του πληθυσμού
- Άτομα που απειλούνται από τη φτώχεια ή τον κοινωνικό αποκλεισμό: κάτω από το 10% του πληθυσμού (ή τουλάχιστον μείωση του αριθμού των ανθρώπων που ζουν υπό συνθήκες φτώχειας/κοινωνικού αποκλεισμού ή αντιμετωπίζουν αυτό τον κίνδυνο κατά 20 εκατομμύρια)⁷⁷
- Μισθολογικές διαφορές των φύλων: 0%
- Προσιτή και ποιοτική στέγη / Κόστος στέγασης ως ποσοστό του διαθέσιμου εισοδήματος (...%)
- Απόσταση των κρατών μελών από τον στόχο για τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, τον στόχο για την ενεργειακή απόδοση και τον στόχο για τη μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου σε τομείς εκτός του ΣΕΔΕ, όπως ορίζονται στον κανονισμό περί επιμερισμού των προσπαθειών και στον κανονισμό για τη διακυβέρνηση της Ενεργειακής Ένωσης
- Ανακύκλωση των αστικών αποβλήτων τουλάχιστον στο 65% έως το 2030, ανακύκλωση των απορριμμάτων συσκευασίας στο 75% έως το 2030⁷⁸
- Στόχοι για τη χρήση των πόρων στο πλαίσιο της κυκλικής οικονομίας
- Άτομα που ζουν σε νοικοκυριά με υλική στέρηση (...%)
- Ποσοστό ανεργίας νέων (...%)
- Κατάσταση της βιοποικιλότητας ...

Ακολουθώντας την ίδια λογική με το ΣΣΑ, κάθε στόχος θα περιλαμβάνει και μεσοπρόθεσμους επιμέρους στόχους για την επίτευξη του τελικού σκοπού. Η επιλογή των στόχων θα γίνει για να αναπτυχθούν συνέργειες και να δημιουργηθεί συνοχή με τους ήδη συμφωνηθέντες στόχους και τις

⁷⁶ Ο ορισμός και η μεθοδολογική εξήγηση του τρόπου υπολογισμού των ελάχιστων αποδοχών διαβίωσης διατίθενται από τη ΔΟΕ. http://www.ilo.org/travail/whatwedo/publications/WCMS_162117/lang-en/index.htm
Το MIT έχει υπολογίσει τις ελάχιστες αποδοχές διαβίωσης για τις πολιτείες των ΗΠΑ. <http://livingwage.mit.edu/>

⁷⁷ Το τελευταίο συμφωνήθηκε ήδη για τη στρατηγική «Ευρώπη 2020»

⁷⁸ Ο στόχος έχει ήδη συμφωνηθεί για την πρόταση περί αποβλήτων

δομές διακυβέρνησης, όπως την πρόταση περί αποβλήτων και την ενεργειακή διακυβέρνηση.

Λαμβάνοντας υπόψη τους προαναφερθέντες στόχους, το πολυετές βιώσιμο πλαίσιο θέτει τους γενικούς στόχους της διαδικασίας, προκειμένου να διασφαλίσει τη συνοχή τους και συνέργειες με άλλα εργαλεία άσκησης πολιτικής της ΕΕ (π.χ. κοινή γεωργική πολιτική και πολιτική συνοχής). Για τον σκοπό αυτό, το πολυετές βιώσιμο πλαίσιο θα συμπληρώσει τα πολυετή δημοσιονομικά πλαίσια ενσωματώνοντας σε αυτά στόχους βιωσιμότητας.

Η διαδικασία υλοποίησης θα περάσει από τη διαδικασία βιώσιμου εξαμήνου, έναν μηχανισμό ετήσιας εποπτείας ο οποίος θα

παρακολουθεί την τήρηση των δεσμευτικών στόχων του συμφώνου βιώσιμης ανάπτυξης. Στην επόμενη σελίδα ακολουθεί μια πιο αναλυτική επεξήγηση της διαδικασίας βιώσιμου εξαμήνου. Το ετήσιο αποτέλεσμα αυτής της διαδικασίας είναι διττό. Πρώτον, ειδικές συστάσεις ανά χώρα. Σε αντίθεση με τις ήδη υπάρχουσες, θα έχουν περισσότερο ως γνώμονα την κοινότητα, ώστε να προσαρμόζονται στις ανάγκες του κάθε κράτους μέλους και της κάθε περιοχής. Οι διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις από την πλευρά της προσφοράς θα εξελιχθούν σε βιώσιμες διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις. Δεύτερον, ειδικές συστάσεις για την ΕΕ. Κάθε χρόνο το Συμβούλιο και το Κοινοβούλιο υποβάλλουν προτάσεις πολιτικής για την αντιμετώπιση ζητημάτων που επηρεάζουν τις πολιτικές της ΕΕ.

ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΒΙΩΣΙΜΟΥ ΕΞΑΜΗΝΟΥ

Όπως αναφέρθηκε προηγουμένως, η εφαρμογή της πολυετούς διαδικασίας διακυβέρνησης βιώσιμης ανάπτυξης θα περάσει από τη διαδικασία του βιώσιμου εξαμήνου, το οποίο αποτελεί την εξέλιξη του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου. Πρόκειται για έναν μηχανισμό ετήσιας εποπτείας, ο οποίος θα παρακολουθεί την επίτευξη των στόχων του ΣΣΑ και του στρατηγικού σχεδίου βιώσιμης ανάπτυξης μέσω των ακόλουθων εργαλείων:

- **Νέα εργαλεία ανάλυσης:** Ετήσια έρευνα βιώσιμης ανάπτυξης και ευημερίας και διαδικασία ανισορροπίας βιωσιμότητας, με σύστημα ευρύτερων και βαθύτερων μετρήσεων. Νέο σύστημα δεικτών ενσωματωμένων στο σύστημα υποβολής εκθέσεων και γενικής ανάλυσης των χωρών. Δεδομένου του ευρύτερου πλαισίου, θα προστεθούν νέοι κοινωνικοί και περιβαλλοντικοί δείκτες στους

οικονομικούς και τους δημοσιονομικούς.⁷⁹

- **Νέα δομή διακυβέρνησης:** Θα μπορούσε να δημιουργηθεί ένα νέο συμβούλιο βιώσιμης ανάπτυξης και να τοποθετηθεί μεταξύ των τομεακών συμβουλίων και του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου. Η νέα οριζόντια δομή θα μπορούσε να αποτελείται από 27 εθνικά διορισμένους εκπροσώπους, οι οποίοι, στο εσωτερικό της χώρας σε υπουργικό επίπεδο, είναι υπεύθυνοι της συνοχής των πολιτικών (παρακολούθηση και έλεγχος των προτάσεων πολιτικών) για την υλοποίηση των εθνικών στρατηγικών βιώσιμης ανάπτυξης. Παρόμοια δομή θα μπορούσε να συσταθεί και στο Κοινοβούλιο, με τη μορφή επιτροπής βιώσιμης ανάπτυξης.⁸⁰
- **Νέο πλαίσιο για την επιτροπή ρυθμιστικού ελέγχου στην Ευρωπαϊκή**

⁷⁹ Η πρωτοβουλία «Προοδευτική Κοινωνία» και η ομάδα των Σοσιαλιστών και Δημοκρατών υποστηρίζουν την ανεξάρτητη ετήσια έρευνα ανάπτυξης, η οποία από τον Νοέμβριο του 2018 έχει εξελιχθεί σε μια ανεξάρτητη ετήσια έρευνα που βασίζεται σε δείκτες βιώσιμης ανάπτυξης και ευημερίας, αναλύσεις και συστάσεις, βλ. www.progressivesociety.eu ή www.iags-project.org

⁸⁰ Αντί αυτής της νέας δομής, θα μπορούσαν να συσταθούν συμβούλια ENV1 και EPSO σε ισότιμη βάση με το Συμβούλιο ECOFIN. Ο ίδιος μηχανισμός ακολουθείται και στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, με τη συγχώνευση των εργασιών των επιτροπών ECON, ENV1 και EMPL, όσον αφορά τη λήψη απόφασης για τη νέα διαδικασία βιώσιμου εξαμήνου.

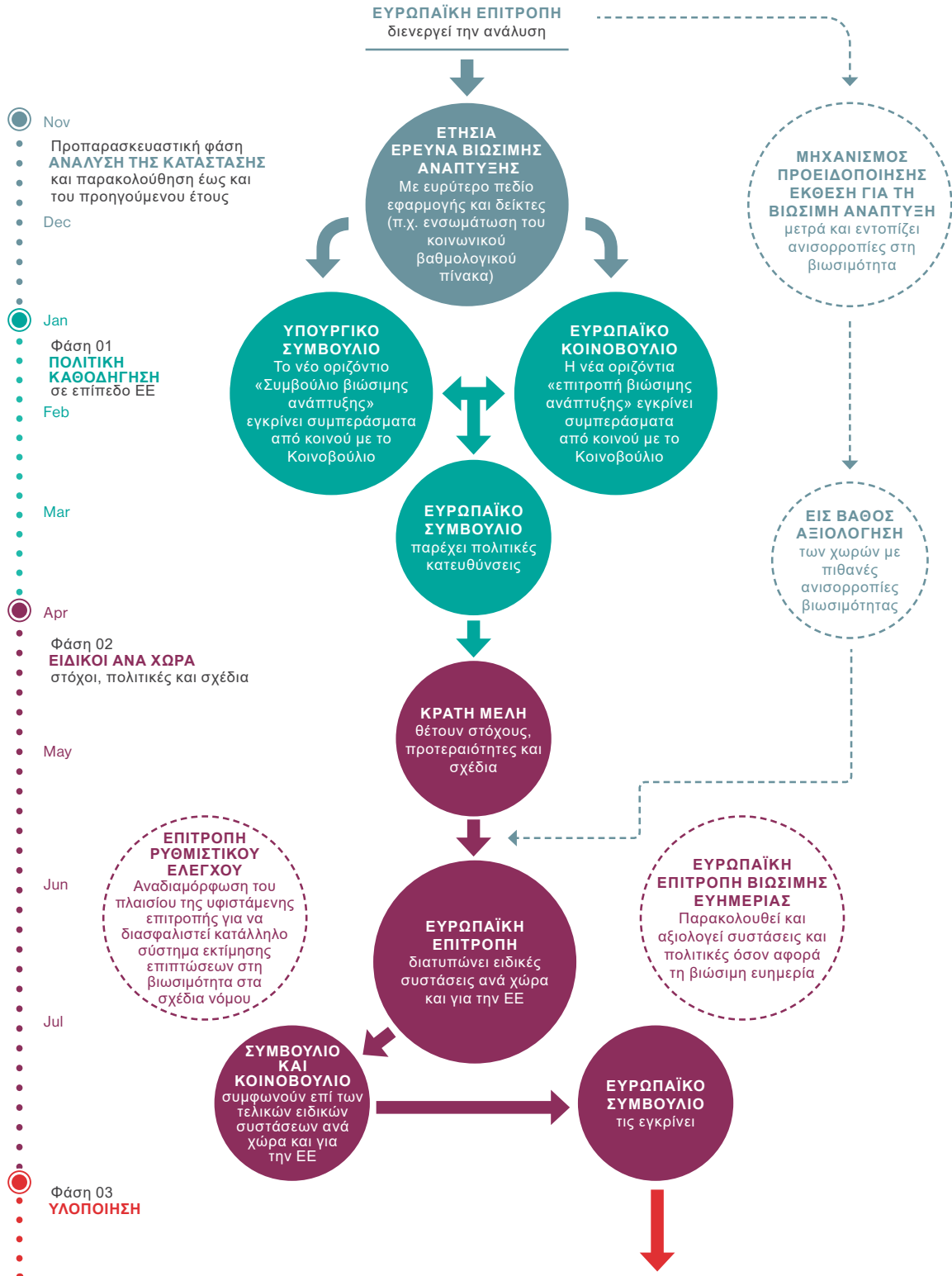
Επιτροπή: ο ρόλος της υφιστάμενης επιτροπής είναι να παρέχει κεντρικό έλεγχο ποιότητας και υποστηρικτική λειτουργία στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή κατά τη διαδικασία αξιολόγησης και εκτίμησης επιπτώσεων. Η επιτροπή εξετάζει και εκδίδει γνώμες και συστάσεις επί όλων των σχεδίων εκτίμησης επιπτώσεων και σημαντικών αξιολογήσεων και ελέγχων καταλληλότητας που διενεργεί η Ευρωπαϊκή Επιτροπή επί της υφιστάμενης νομοθεσίας. Αυτή η επιτροπή θα πρέπει να λάβει ρητή εντολή για να διασφαλίσει τον έλεγχο ποιότητας των εκτιμήσεων αντικτύπου στη βιωσιμότητα που διενεργούνται επί των νομοσχεδίων που προτείνονται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή – αξιολογώντας κατάλληλα τις τρεις διαστάσεις της βιώσιμης ανάπτυξης – ώστε να ελέγχει κατά πόσο οι ειδικές συστάσεις ανά χώρα και οι ειδικές συστάσεις για την ΕΕ συνάδουν με τους στόχους που ορίζονται στο πολυετές

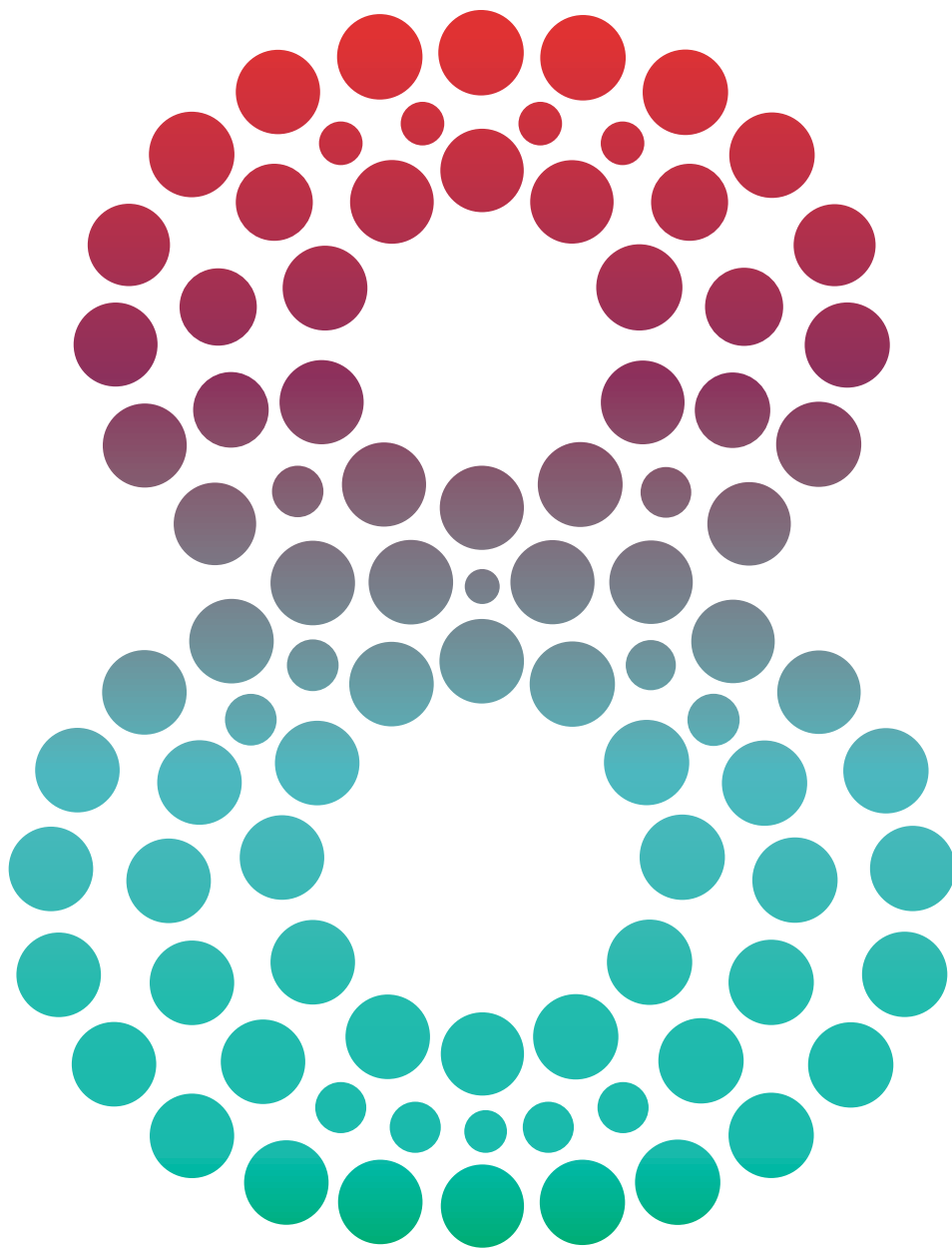
βιώσιμο πλαίσιο (ΠΒΠ). Ο ρόλος της δεν θα περιορίζεται στην υποστήριξη της υλοποίησης του βιώσιμου εξαμήνου, αλλά θα εκτείνεται και στον έλεγχο της συμμόρφωσης όλων των νόμων και των πολιτικών της ΕΕ με το ΠΒΠ.

- **Νεοσυσταθείσα ευρωπαϊκή επιτροπή βιώσιμης ευημερίας**, η οποία θα παρακολουθεί το έργο της υπάρχουσας ευρωπαϊκής δημοσιονομικής επιτροπής με την εντολή να παρέχει ετήσια ανεξάρτητη παρακολούθηση και αξιολόγηση των πολιτικών και των συστάσεων της ΕΕ που διατυπώνονται στο πλαίσιο της διαδικασίας βιώσιμης ανάπτυξης όσον αφορά τον αντίκτυπό τους στη βιώσιμη ευημερία.

Το χρονοδιάγραμμα θα μπορούσε να είναι παρόμοιο με αυτό του **Ευρωπαϊκού Εξαμήνου**, διατηρώντας έτσι τη χρονική συνοχή με τα εθνικά δημοσιονομικά χρονοδιαγράμματα.

ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΒΙΩΣΙΜΟΥ ΕΞΑΜΗΝΟΥ (Ετήσια)





ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ
110 ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ
ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΠΡΟΣ
ΤΗΝ ΑΛΛΑΓΗ
(Κεφάλαια 3 έως 7)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

ΕΞΟΥΣΙΑ ΣΤΟΥΣ ΠΟΛΙΤΕΣ

1. Συμβόλαιο των πολιτών για «βιώσιμη δημοκρατία για όλους»
2. Το Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο (συμπεριλαμβανομένης της συνεδρίασης της ολομέλειας πριν από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Μαρτίου) προωθούν την ενεργή συμμετοχή των κοινωνικών εταίρων στο Ευρωπαϊκό Εξάμηνο (και στον μελλοντικό κύκλο βιώσιμης ανάπτυξης)
3. Πολιτική δήλωση του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου σχετικά με τη σημασία του ισχυρού τριμερούς και κοινωνικού διαλόγου σε μια εύρυθμη κοινωνική οικονομία της αγοράς (πρβλ. άρθρα 3 και 152 της ΣΕΕ)
4. Με βάση αυτή την πολιτική δήλωση, ενσωμάτωση ευρωπαϊκής στρατηγικής για την προώθηση του συνδικαλισμού στα κράτη μέλη, με βάση την αρχή 8 του ευρωπαϊκού πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων, συμπεριλαμβανομένων συστάσεων πολιτικής για την ανάπτυξη του συνδικαλισμού στα εθνικά μεταρρυθμιστικά προγράμματα
5. Επίσης με βάση αυτή την πολιτική δήλωση, θα πρέπει να χαραχθούν εθνικές στρατηγικές οι οποίες θα περιλαμβάνουν μέτρα για την υποστήριξη των συλλογικών διαπραγματεύσεων με την ενεργό ένταξη των κοινωνικών εταίρων (συμπεριλαμβανομένων περισσότερων συλλογικών συμβάσεων σε επίπεδο τομέων)
6. Αναθεώρηση της οδηγίας για τα ευρωπαϊκά συμβούλια εργαζομένων, προκειμένου να ενισχυθεί η πληροφόρηση και η διαβούλευση των υπαλλήλων και των εργαζομένων σε πολυεθνικές εταιρείες που απασχολούν περισσότερους από 1.000 υπαλλήλους
7. Αναθεώρηση εθνικών νόμων για τον καθορισμό της ενημέρωσης και της διαβούλευσης, την ενημέρωση σε περίπτωση μαζικών απολύσεων και διασφάλιση των δικαιωμάτων των εργαζομένων σε περίπτωση μεταβίβασης επιχειρήσεων όταν αυτοί οι νόμοι είναι πολύ αδύναμοι
8. Νέα οδηγία-πλαίσιο σχετικά με την ενημέρωση και τη διαβούλευση των εργαζομένων, τη συναπόφαση, την πρόβλεψη και τη διαχείριση των αναδιαρθρώσεων
9. Παροχή δυνατότητας στους ψευδο-αυτοπασχολούμενους να συνδικαλιστούν, εισάγοντας σαφή ορισμό του εργαζομένου στην οδηγία για τους διαφανείς και προβλέψιμους όρους εργασίας (ακόμη σε νομοθετική διαδικασία)
10. Θέσπιση νομικού πλαισίου που θα επιτρέπει τη λειτουργία μιας ανεξάρτητης κοινωνίας των πολιτών χωρίς κυβερνητικές παρεμβάσεις σε ολόκληρη την ΕΕ
11. Ενίσχυση και διεύρυνση της ευρωπαϊκής πολυσυμμετοχικής πλατφόρμας όσον αφορά τους στόχους βιώσιμης ανάπτυξης των Ηνωμένων Εθνών, ώστε να ενισχυθεί ο ρόλος της και η συμμετοχή των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών, σύμφωνα με τις συστάσεις της SDG Watch Europe

12. Συμμετοχή της πολυσυμμετοχικής πλατφόρμας στον μελλοντικό κύκλο βιώσιμης ανάπτυξης (και ταυτόχρονα στη διαδικασία του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου) όσον αφορά τα τρία θεσμικά όργανα
13. Προώθηση και υποστήριξη της δημιουργίας εθνικών συμμαχιών για τη βιώσιμη ανάπτυξης από την πλευρά των προοδευτικών, όπως η συμμαχία ASviS στην Ιταλία
14. Ενίσχυση του χώρου δράσης της κοινωνίας των πολιτών σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο, μέσω της ορθής εφαρμογής του ευρωπαϊκού κώδικα δεοντολογίας για την εταιρική σχέση και της αρχής της εταιρικής σχέσης στην πολιτική συνοχής
15. Υποβολή πρότασης από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή σχετικά με τις ελάχιστες απαιτήσεις για τον διάλογο με τους πολίτες σε ευρωπαϊκό επίπεδο (περαιτέρω μέτρο)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

ΑΝΑΜΟΡΦΩΝΟΝΤΑΣ ΤΟΝ ΚΑΠΙΤΑΛΙΣΜΟ

16. Προώθηση ποικίλων επιχειρησιακών μοντέλων, συμπεριλαμβανομένων των συνεταιρισμών, της συμμετοχής των εργαζομένων στο μετοχικό κεφάλαιο, των μοντέλων συμμετοχής πολλών ενδιαφερομένων μερών στο κεφάλαιο, των τραπεζών και άλλων μορφών, με στόχο την προώθηση μιας πιο διαφοροποιημένης οικονομικής επιχειρηματικής δομής η οποία ενσωματώνει το κοινωνικό και περιβαλλοντικό οικονομικό κόστος καλύτερα απ' ό,τι το σημερινό σύστημα και προβλέπει δικαιότερη κατανομή του εισοδήματος και του πλούτου
17. Δημιουργία ευρωπαϊκού νομικού καθεστώτος για διάφορες μορφές κοινωνικής οικονομίας, ώστε να διασφαλιστεί η ασφάλεια του δικαίου και ισότιμοι όροι ανταγωνισμού με άλλες επιχειρηματικές μορφές, και να καλύπτονται ταμεία αλληλασφάλισης, ενώσεις και ιδρύματα
18. Θέσπιση συστημάτων χρηματοοικονομικών εγγυήσεων από τοπικό έως και εθνικό επίπεδο, με στόχο τη διευκόλυνση της πρόσβασης σε χρηματοδοτικούς πόρους για τους παράγοντες της κοινωνικής οικονομίας, και ενεργή υποστήριξή τους μέσω του InvestEU και της ΕΤΕπ.
19. Σχεδιασμός πρωτοβουλιών πολιτικής και χρήση των υφιστάμενων μηχανισμών και προγραμμάτων της ΕΕ, με στόχο την ενθάρρυνση και την παροχή βοήθειας στους νέους όσον αφορά τη συμμετοχή τους στην κοινωνική οικονομία
20. Προσαρμογή των εθνικών και ευρωπαϊκών στατιστικών στοιχείων ώστε να διασφαλίζεται η διαθεσιμότητα σωστών δεδομένων στην κοινωνική οικονομία, για την καλύτερη ενημέρωση, καθοδήγηση και παρακολούθηση των σχετικών πολιτικών

21. Θέσπιση ευρωπαϊκού καταστατικού για τις εταιρείες κοινωνικής ωφέλειας, με βάση την πρόσφατη ιταλική πρωτοβουλία (Società Benefit)
22. Προώθηση σε εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο, του ρόλου των δημόσιων επιχειρήσεων ή των επιχειρήσεων μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα που ελέγχονται από το κράτος στη δημιουργία κοινωνικοοικολογικών δημόσιων υπηρεσιών
23. Ευρωπαϊκή σήμανση «Υπεύθυνη επιχείρηση» που θα επιτρέπει στους ανθρώπους να αναγνωρίζουν αν μια συγκεκριμένη εταιρεία διασφαλίζει την κοινωνική και περιβαλλοντική της ευθύνη και ακολουθεί ορθές πρακτικές εταιρικής διακυβέρνησης
24. Ευρωπαϊκή σήμανση «Υπεύθυνη χρηματοπιστωτική επιχείρηση» με τον ίδιο στόχο, λόγω των ιδιαιτεροτήτων του χρηματοπιστωτικού κλάδου
25. Ευρωπαϊκή οδηγία σχετικά με τις ελάχιστες οικονομικές, κοινωνικές και περιβαλλοντικές ευθύνες των εταιρειών, με βάση τις υφιστάμενες νομικές πρακτικές σε κάποια κράτη μέλη
26. Υλοποίηση βιώσιμων δημόσιων συμβάσεων: Προορατική χρήση και παρακολούθηση κοινωνικών και περιβαλλοντικών κριτηρίων στη σύναψη δημόσιων συμβάσεων από δημόσιους φορείς
27. Υποχρεωτική χρήση κοινωνικών και περιβαλλοντικών κριτηρίων στις δημόσιες συμβάσεις
28. Νομικά δεσμευτικό Διαβατήριο Εταιρικής Ευθύνης που θα καθιερώνει άδεια λειτουργίας στην ενιαία αγορά για εταιρείες με ετήσια έσοδα που υπερβαίνουν τα 500 εκατομμύρια ευρώ (περαιτέρω μέτρο)
29. Δημιουργία ευρωπαϊκού οργανισμού με αντικείμενο το οικονομικό έγκλημα και τη φοροδιαφυγή
30. Σύσταση ευρωπαϊκού φορολογικού φορέα (Κέντρο συνοχής και συντονισμού φορολογικών πολιτικών) για την ενίσχυση της συνεργασίας και του συντονισμού των εθνικών φορολογικών αρχών στην καταπολέμηση της φοροαποφυγής και της φοροδιαφυγής
31. Σύσταση ευρωπαϊκής μονάδας χρηματοοικονομικών πληροφοριών, η οποία θα εξασφαλίζει την αποτελεσματική δικτύωση και τη συντονισμένη δράση μεταξύ των υφιστάμενων εθνικών μονάδων
32. Σύσταση μόνιμης κοινής ειδικής ομάδας δράσης από το Eurofisc και την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, με στόχο την επιτήρηση της ισχύουσας φορολογικής νομοθεσίας
33. Πλήρης δημόσια υποβολή εκθέσεων ανά χώρα, καθώς και πλήρως αναλυτική υποβολή λογαριασμών από όλες τις χώρες στις οποίες δραστηριοποιείται μια πολυεθνική εταιρεία
34. Κοινή ενοποιημένη βάση φορολογίας εταιρειών (ΚΕΒΦΕ), η οποία θα καλύπτει και τη φορολόγηση των ψηφιακών εταιρειών (θα προηγηθεί προσωρινός φόρος ψηφιακών υπηρεσιών)

35. Ευρωπαϊκός νομικός ορισμός της εικονικής μόνιμης εγκατάστασης για ψηφιακές εταιρείες
36. Ελάχιστος πραγματικός φορολογικός συντελεστής για τις εταιρείες, με βάση τη μελλοντική ΚΕΒΦΕ
37. Εναρμονισμένοι ευρωπαϊκός ορισμός και κατάργηση των αμφίβολων φορολογικών συστημάτων που υπάρχουν σε διάφορα κράτη μέλη
38. Σαφείς κανόνες σχετικά με τη μεταφορά έδρας μιας εταιρείας εντός της ΕΕ
39. Φόρος επί των χρηματοπιστωτικών συναλλαγών
40. Αυξημένοι πόροι στις εθνικές φορολογικές διοικήσεις
41. Προσωρινός φόρος ψηφιακών υπηρεσιών, έως ότου εφαρμοστούν οι κανόνες της ΚΕΒΦΕ
42. Χρειάζεται συμφωνία της ΕΕ στο Συμβούλιο σχετικά με την πρόταση για «σημαντική ψηφιακή παρουσία»
43. Εμπειρισταωμένη δημόσια συζήτηση σχετικά με τη φορολόγηση νέων τεχνολογιών (π.χ. φόρος για ρομπότ)
44. Η ΕΕ να συμπεριλάβει ρήτρες για τη φοροδιαφυγή σε όλες τις εμπορικές συμφωνίες της με τρίτες χώρες
45. Απαγόρευση της σύναψης εμπορικών συμφωνιών από την ΕΕ με δικαιοδοσίες που ορίζονται από την ΕΕ ως φορολογικοί παράδεισοι
46. Η ΕΕ να προωθήσει τη σύσταση φορολογικής επιτροπής των Ηνωμένων Εθνών, κυρίως για τον συντονισμό των προσπαθειών για την καταπολέμηση των φορολογικών παραδείσων
47. Η ΕΕ να προωθήσει τη δημιουργία ενός Παγκόσμιου Χρηματοοικονομικού Μητρώου για τον προσδιορισμό της κυριότητας επί χρηματοοικονομικών περιουσιακών στοιχείων (περαιτέρω μέτρο)
48. Θέσπιση σαφούς και αναλυτικού ενωσιακού συστήματος ταξινόμησης – ή ταξινομίας – για βιώσιμες δραστηριότητες. Με αυτό τον τρόπο θα δημιουργηθεί μια κοινή γλώσσα για όλους τους παράγοντες του χρηματοπιστωτικού συστήματος
49. Νομική υποχρέωση του ιδιωτικού χρηματοπιστωτικού τομέα για λογοδοσία απέναντι στην κοινωνία
50. Καλύτερη στάθμιση των προληπτικών κινήτρων και των αντικινήτρων, με στόχο να βοηθηθεί η μετάβαση προς τη βιώσιμη ανάπτυξη
51. Ενσωμάτωση κινδύνων και παραγόντων σε σχέση με το περιβάλλον, την κοινωνία και την εταιρική διακυβέρνηση στην εντολή του ευρωπαϊκού συστήματος χρηματοοικονομικής εποπτείας

52. Ευρωπαϊκός δημόσιος οργανισμός αξιολόγησης πιστοληπτικής ικανότητας για την παρακολούθηση των μακροπρόθεσμων στόχων βιωσιμότητας
53. Διαχείριση της ανάπτυξης της τεχνητής νοημοσύνης στις χρηματοοικονομικές συναλλαγές με την αναθεώρηση της νομοθεσίας MiFID II/MiFIR που ισχύει για τις αγορές χρηματοπιστωτικών μέσων
54. Προώθηση της χρηματοοικονομικής ένταξης με την ανάπτυξη ή τη διευκόλυνση συστημάτων μικροπιστώσεων, συμμετοχικής χρηματοδότησης και χρηματοδότησης της αλυσίδας εφοδιασμού, καθώς και ταμείων κοινωνικής επιχειρηματικότητας σε επίπεδο ΕΕ και κρατών μελών
55. Σχεδιασμός μηχανισμού άμεσης ρύθμισης και εποπτείας του σκιώδους τραπεζικού κλάδου, μεταξύ άλλων και σε παγκόσμιο επίπεδο (παραιτέρω μέτρα)
56. Δημιουργία τμήματος για την τεχνολογική ανάλυση του μέλλοντος στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή για την ορθή κατανόηση, πρόβλεψη και προετοιμασία της τεχνολογικής αλλαγής
57. Οδηγία της ΕΕ σχετικά με την εργασία μέσω πλατφόρμας για τη ρύθμιση και την προστασία των νέων μορφών εργασίας στην ψηφιακή οικονομία
58. Προετοιμασία εθνικών κοινωνικών συστημάτων και ευρωπαϊκών προγραμμάτων για την υποστήριξη και την προστασία των ατόμων κατά τη διάρκεια της τεχνολογικής μετάβασης, κυρίως μέσω ταμείων κοινωνικής μετάβασης που χρηματοδοτούνται από φόρους ψηφιακών υπηρεσιών. Αυτή η διαδικασία θα πρέπει να αποτελέσει αναπόσπαστο κομμάτι του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗ

59. Ένα φιλόδοξο ευρωπαϊκό σχέδιο κατά της φτώχειας για τη βελτίωση της κατάστασης όλων των ανθρώπων που αντιμετωπίζουν τον κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού, τη μείωση του αριθμού των ανθρώπων που αντιμετωπίζουν τον κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού κατά 25 εκατομμύρια έως το 2030, και κατά 50 εκατομμύρια επιπλέον με ορίζοντα το 2050
60. Παραιτέρω ανάπτυξη δράσεων σε ενωσιακό και εθνικό επίπεδο με στόχο την καλύτερη κατανόηση της φτώχειας με βάση προϋπολογισμούς αναφοράς
61. Εισαγωγή του ευρωπαϊκού σχεδίου κατά της φτώχειας ως στρατηγικής διάστασης στο Ευρωπαϊκό Εξάμηνο
62. Ευρωπαϊκή Εγγύηση για τα Παιδιά, με στόχο τον περιορισμό των καταστροφικών συνεπειών της φτώχειας στα παιδιά
63. Ευρωπαϊκή στρατηγική με στόχο την προσιτή, κοινωνική και δημόσια στέγαση για όλους (συμπεριλαμβάνει και 11 αναλυτικές προτάσεις, βλ. σύσταση 3, ενότητα 5.1)

64. Ευρωπαϊκή οδηγία-πλαίσιο σχετικά με το επαρκές ελάχιστο εισόδημα
65. Ευρωπαϊκό νομικό πλαίσιο που θα εγγυάται σε κάθε Ευρωπαίο πολίτη ένα ελάχιστο επίπεδο κοινωνικής προστασίας, σύμφωνα με τη σύσταση της ΔΟΕ
66. Στρατηγική κοινωνικής ενσωμάτωσης για τους μετανάστες, που θα αποτελείται από εθνικά σχέδια, στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου
67. Δεσμευτικότητα των στόχων μείωσης της φτώχειας μετά το 2024, συμπεριλαμβανομένων εθνικών ετήσιων στόχων, αν είναι απαραίτητο (περαιτέρω μέτρο)
68. Ολοκληρωμένη και πλήρης υλοποίηση των δικαιωμάτων και των αρχών που περιέχονται στον ευρωπαϊκό πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων έως το 2024
69. Ευρωπαϊκό «Δικαίωμα Δράσης» για όλους τους μακροχρόνια άνεργους, το οποίο εν καιρώ θα συγχωνευθεί με την υφιστάμενη ευρωπαϊκή εγγύηση για τη νεολαία
70. Ευρωπαϊκό σχέδιο δράσης για δίκαιους μισθούς (EFWAP): ενσωμάτωση του στόχου 10 των στόχων βιώσιμης ανάπτυξης των Ηνωμένων Εθνών όσον αφορά τη διασφάλιση της ταχύτερης ανάπτυξης της χαμηλότερης μισθολογικής ομάδας του 40% σε σχέση με τον εθνικό μέσο όρο έως το 2030 στο Ευρωπαϊκό Εξάμηνο
71. (EFWAP) Οι ειδικές συστάσεις ανά χώρα στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου να συμπεριλάβουν συστάσεις σχετικά με τις συλλογικές διαπραγματεύσεις ανά κλάδο και να υποστηρίξουν τις πραγματικές αυξήσεις των αποδοχών σύμφωνα με τους στόχους βιώσιμης ανάπτυξης των Ηνωμένων Εθνών
72. (EFWAP) Σταδιακός τερματισμός της φτώχειας των εργαζομένων, διασφαλίζοντας ότι οι ελάχιστοι μισθοί δεν καθορίζονται κάτω από το όριο των μισθών αξιοπρεπούς διαβίωσης, μεταξύ άλλων μέσω της θέσπισης εθνικών δεικτών μισθών αξιοπρεπούς διαβίωσης, του πανευρωπαϊκού ορισμού του μισθού αξιοπρεπούς διαβίωσης και της χρήσης προϋπολογισμών αναφοράς ως δεικτών σύγκρισης
73. (EFWAP) Επέκταση της ευρωπαϊκής νομοθεσίας για την ισότητα αμοιβής για ίση εργασία σε όλους τους τομείς της οικονομίας
74. (EFWAP) Ευρωπαϊκή οδηγία για τη μισθολογική διαφάνεια
75. Αντιμετώπιση της εισοδηματικής ανισότητας στο Ευρωπαϊκό Εξάμηνο, με τη θέσπιση συγκριτικού δείκτη εισοδηματικής ανισότητας, με βάση τον μέσο όρο του συντελεστή Gini στις τρεις ευρωπαϊκές χώρες με τις υψηλότερες επιδόσεις (περίπου 0,25) και προώθηση πιο προοδευτικών εθνικών συστημάτων φορολογίας εισοδήματος, κατά περίπτωση
76. Καλή ισορροπία μεταξύ επαγγελματικής και ιδιωτικής ζωής για την επίτευξη ενός μοντέλου ισότητας όσον αφορά τις αμοιβές
77. Νομοθεσία για τη γεφύρωση του μισθολογικού χάσματος μεταξύ των δύο φύλων
78. Επικύρωση και εφαρμογή της Σύμβασης της Κωνσταντινούπολης σε όλα τα κράτη μέλη για την εξάλειψη της βίας κατά των γυναικών

79. Διασφάλιση ότι οι δημόσιοι και ιδιωτικοί οργανισμοί διαθέτουν αποτελεσματικές πολιτικές για την καταπολέμηση της σεξουαλικής και ψυχολογικής παρενόχλησης
80. Διασφάλιση δικαιωμάτων σχετικά με τη σεξουαλική και αναπαραγωγική υγεία
81. Ενσωμάτωση της διάστασης του φύλου στις εθνικές πολιτικές για τη φορολογία και την κοινωνική ασφάλεια
82. Οδηγία για τη συμμετοχή των γυναικών στα διοικητικά συμβούλια εταιρειών (40%)
83. Συστηματική ενσωμάτωση της διάστασης του φύλου και συνεκτίμηση της ισότητας των φύλων κατά την κατάρτιση του προϋπολογισμού στις δημόσιες πολιτικές της ΕΕ και των κρατών μελών
84. Ενσωμάτωση εθνικών σχεδίων δράσης για την κοινωνική κινητικότητα στο Ευρωπαϊκό Εξάμηνο
85. Αναβάθμιση των εθνικών εκπαιδευτικών συστημάτων στα υψηλότερα δυνατά πρότυπα και διασφάλιση επαρκών κοινωνικών επενδύσεων
86. Διατήρηση της προσβασιμότητας της πολιτικής συνοχής σε όλες τις περιοχές της ΕΕ και διατήρηση, αν όχι αύξηση, της χρηματοδότησης για την περίοδο 2021-2027 σε ικανοποιητικό επίπεδο
87. Προώθηση της πολυεπίπεδης διακυβέρνησης στην πολιτική συνοχής για την επίτευξη συμμετοχικών προσεγγίσεων, από τη βάση προς τα πάνω
88. Εφαρμογή διαφοροποιημένων προσεγγίσεων ανάπτυξης, σύμφωνα με το ειδικό πλαίσιο κάθε περιοχής
89. Ορθή εφαρμογή του ευρωπαϊκού κώδικα δεοντολογίας για την εταιρική σχέση στην πολιτική συνοχής
90. Αξιολόγηση του εδαφικού αντικτύπου των προγραμμάτων της ΕΕ
91. Κοινός πλούτος - δημιουργία κοινής και συλλογικής βάσης μη χρηματικού πλούτου, προσβάσιμης σε όλους, πιθανόν με τη μορφή χάρτη κοινού πλούτου που θα εξασφάλιζε δικαιώματα βιώσιμης ευημερίας για όλους τους πολίτες (περαιτέρω βήμα)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6

ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ-ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΗ ΠΡΟΟΔΟΣ

92. Ενσωμάτωση της δίκαιης μετάβασης ως βασικού στοιχείου της μελλοντικής πολιτικής της Ευρώπης για το κλίμα και την ενέργεια
93. Ορισμός βιώσιμων βιομηχανικών πολιτικών για όλους τους κλάδους που επηρεάζονται από τη μετάβαση στο πλαίσιο μιας προσέγγισης δίκαιης μετάβασης
94. Μελλοντική κοινή γεωργική πολιτική για την επίτευξη δίκαιης μετάβασης στη βιώσιμη γεωργία και σε δυναμικές αγροτικές περιοχές
95. Διασφάλιση ενεργού στήριξης των εθνικών και ευρωπαϊκών στρατηγικών δίκαιης μετάβασης από τον προϋπολογισμό της ΕΕ
96. Οικοδόμηση των μελλοντικών κοινωνικο-οικολογικών εθνικών κρατών πρόνοιας μέσω συμμετοχικής διαδικασίας που περιλαμβάνει εθνικούς και ενωσιακούς θεσμούς, κοινωνικούς εταίρους και την κοινωνία των πολιτών
97. Ανάπτυξη γνώσεων και πληροφοριών που θα επιτρέπουν την ορθή μέτρηση και στη συνέχεια την άμβλυνση των περιβαλλοντικών ανισοτήτων
98. Διασφάλιση ότι η ΕΕ και οι εθνικοί θεσμοί και διαδικασίες διακυβέρνησης ενσωματώνουν κατάλληλα τις κοινωνικο-οικολογικές διαστάσεις

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7

ΔΗΜΙΟΥΡΓΩΝΤΑΣ ΤΙΣ ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΛΛΑΓΗ

99. Αλλαγή των δημοσιονομικών κανόνων της ΕΕ με στόχο την προστασία των εθνικών δημόσιων επενδύσεων με καίρια σημασία για τον βιώσιμο μετασχηματισμό από τη δημοσιονομική αναδιάρθρωση
100. Αναμόρφωση των υφιστάμενων δημοσιονομικών κανόνων και διαδικασιών στο πλαίσιο ενός νέου ευρύτερου συμφώνου βιώσιμης ανάπτυξης, με τον συνδυασμό δημοσιονομικών, κοινωνικών και περιβαλλοντικών δεικτών σύγκρισης και δεσμευτικών στόχων
101. Επαρκής συντονισμός των πολιτικών για την αντιμετώπιση του υπερβολικού πλεονάσματος στο ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών
102. Δημοσιονομικό μηχανισμό προσαρμογής: σύστημα ανασφάλισης έναντι της ανεργίας και πρόγραμμα προστασίας των επενδύσεων για την ενίσχυση της ζώνης του ευρώ σε όρους οικονομικής και κοινωνικής συνοχής, καθώς και για την ανάπτυξη της ικανότητάς του να αντιμετωπίζει ασύμμετρους κλυδωνισμούς

103. Αναθεώρηση της εντολής της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας, όπως ορίζεται στη Συνθήκη και στο καταστατικό της, ώστε να διευρυνθεί και να περιλαμβάνει τον στόχο της πλήρους απασχόλησης και να στηρίζει τη μετάβαση προς τη βιώσιμη ανάπτυξη μέσω της νομισματικής της πολιτικής
 104. Αντιμετώπιση της υπερβολικά άνισης κατανομής του πλούτου μέσω ευρωπαϊκού φόρου περιουσίας
 105. Αναδιάρθρωση των εθνικών φορολογικών συστημάτων ώστε να αποτελέσουν πανίσχυρους μοχλούς βιωσιμότητας, με τη φορολόγηση των «κακών» και όχι των «καλών»
 106. Τα ευρωπαϊκά δημόσια χρηματοπιστωτικά ιδρύματα και οι μηχανισμοί να ηγηθούν της χρηματοδότησης της βιώσιμης μετάβασης, κυρίως με την έκδοση πράσινων ομολόγων και κοινωνικών ομολόγων
 107. Ενσωμάτωση της βιώσιμης ανάπτυξης στο επόμενο πολυετές δημοσιονομικό πλαίσιο
 108. Αντικατάσταση του σημερινού Ευρωπαϊκού Εξαμήνου από έναν πολυετή κύκλο βιώσιμης ανάπτυξης (που θα βασίζεται σε ένα νέο σύμφωνο βιώσιμης ανάπτυξης, βλ. πολιτική δράση αριθ. 100) και προσαρμογή των θεσμικών δομών στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο αντίστοιχα
 109. Δημιουργία βαθμολογικού πίνακα βιωσιμότητας που θα περιλαμβάνει μη δεσμευτικούς στόχους, οι οποίοι θα εκφράζονται ως δείκτες για τη διαμόρφωση της διαδικασίας χάραξης πολιτικών, συντονισμού και εποπτείας
 110. Σύσταση ευρωπαϊκής επιτροπής βιώσιμης ευημερίας για την παρακολούθηση και την αξιολόγηση συστάσεων και πολιτικών (συμπληρωματικά με την ευρωπαϊκή δημοσιονομική επιτροπή)
-

Συνθήκη της Ευρωπαϊκής Ένωσης (αποσπάσματα)

Στον πρόλογο

ΑΠΟΦΑΣΙΣΜΕΝΟΙ να προωθήσουν την οικονομική και κοινωνική πρόοδο των λαών τους, λαμβάνοντας υπόψη την αρχή της αειφόρου ανάπτυξης και στα πλαίσια της ολοκλήρωσης της εσωτερικής αγοράς και μιας ενισχυμένης συνοχής, όπως επίσης και της προστασίας του περιβάλλοντος, και να εφαρμόσουν πολιτικές που θα διασφαλίζουν την πρόοδο στον τομέα της οικονομικής ολοκλήρωσης εκ παραλλήλου με την πρόοδο στους άλλους τομείς,

Άρθρο 3 παράγραφος 1

Η Ένωση έχει σκοπό να προάγει την ειρήνη, τις αξίες της και την ευημερία των λαών της. Η Ένωση εγκαθιδρύει εσωτερική αγορά.

Άρθρο 3 παράγραφος 3

Εργάζεται για την αειφόρο ανάπτυξη της Ευρώπης με γνώμονα την ισόρροπη οικονομική ανάπτυξη και τη σταθερότητα των τιμών, την κοινωνική οικονομία της αγοράς με υψηλό βαθμό ανταγωνιστικότητας, με στόχο την πλήρη απασχόληση και την κοινωνική πρόοδο, και το υψηλό επίπεδο προστασίας και βελτίωσης της ποιότητας του περιβάλλοντος.

Προάγει την επιστημονική και τεχνολογική πρόοδο.

Η Ένωση καταπολεμά τον κοινωνικό αποκλεισμό και τις διακρίσεις και προωθεί την κοινωνική δικαιοσύνη και προστασία, την ισότητα μεταξύ γυναικών και ανδρών, την αλληλεγγύη μεταξύ των γενεών και την προστασία των δικαιωμάτων του παιδιού.

Η Ένωση προάγει την οικονομική, κοινωνική και εδαφική συνοχή και την αλληλεγγύη μεταξύ των κρατών μελών.

Η Ένωση σέβεται τον πλούτο της πολιτιστικής και γλωσσικής της πολυμορφίας και μεριμνά για την προστασία και ανάπτυξη της ευρωπαϊκής πολιτιστικής κληρονομιάς.



ΒΙΩΣΙΜΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΣΤΟΧΟΙ

1 ΜΗΔΕΝΙΚΗ
ΦΤΩΧΕΙΑ



2 ΜΗΔΕΝΙΚΗ
ΠΕΙΝΑ



3 ΚΑΛΗ
ΥΓΕΙΑ ΚΑΙ
ΕΥΗΜΕΡΙΑ



7 ΦΤΗΝΗ ΚΑΙ
ΚΑΘΑΡΗ
ΕΝΕΡΓΕΙΑ



8 ΑΞΙΟΠΡΕΠΗΣ
ΕΡΓΑΣΙΑ ΚΑΙ
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ
ΑΝΑΠΤΥΞΗ



9 ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ,
ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑ
ΚΑΙ ΥΠΟΔΟΜΕΣ



13 ΔΡΑΣΗ ΓΙΑ
ΤΟ ΚΛΙΜΑ



14 ΖΩΗ ΣΤΟ
ΝΕΡΟ

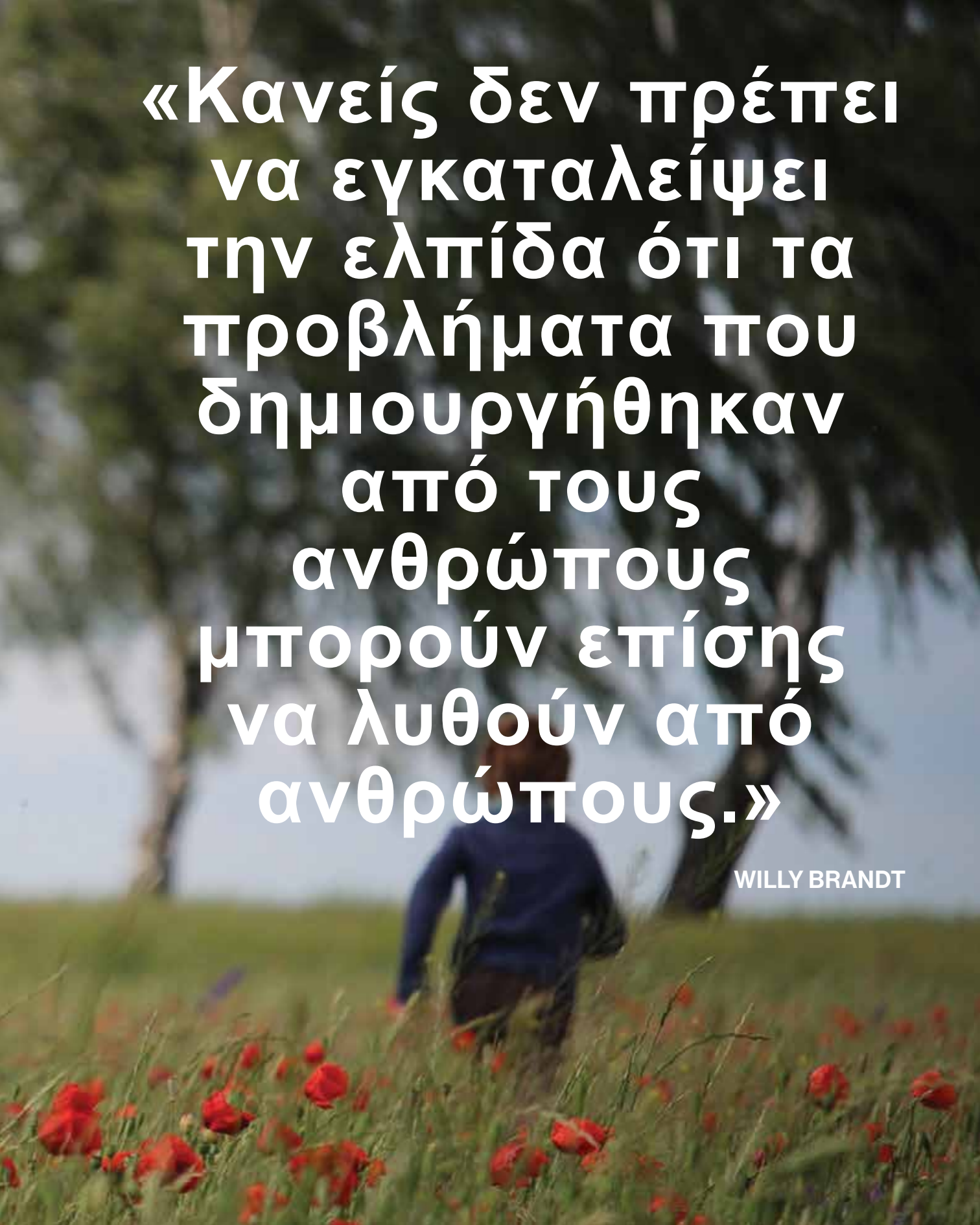


15 ΖΩΗ ΣΤΗ
ΣΤΕΡΙΑ







A person wearing a blue jacket is seen from behind, walking through a field of tall green grass and numerous red poppies. In the background, there are large, dark trees under a soft, overcast sky. The overall mood is contemplative and serene.

«Κανείς δεν πρέπει
να εγκαταλείψει
την ελπίδα ότι τα
προβλήματα που
δημιουργήθηκαν
από τους
ανθρώπους
μπορούν επίσης
να λυθούν από
ανθρώπους.»

WILLY BRANDT

‘Η ανεξάρτητη επιτροπή όχι μόνο φέρνει στο προσκήνιο εξαιρετικά καίριες και απεγνωσμένα αναγκαίες πολιτικές λύσεις για την επερχόμενη κοινοβουλευτική περίοδο· διαμορφώνει επίσης ένα μακροπρόθεσμο όραμα μιας πραγματικά δίκαιης και υπεύθυνης κοινωνίας για τον 21ο αιώνα, στην οποία όλοι θα έχουν ένα αξιοπρεπές μέλλον, μια κοινωνία βασισμένη στον αμοιβαίο σεβασμό για τον κάθε άνθρωπο και για τον πλανήτη, τον οποίον πρέπει επειγόντως να προστατεύσουμε.’

UDO BULLMANN,

Πρόεδρος της Κοινοβουλευτικής Ομάδας της Προοδευτικής Συμμαχίας των Σοσιαλιστών και Δημοκρατών στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο

‘Οι πολιτικές συστάσεις που διατυπώνει η Ανεξάρτητη επιτροπή στην παρούσα έκθεση, αποσκοπούν στον ριζικό μετασχηματισμό των κοινωνιών μας. Έναν μετασχηματισμό που αμφισβητεί εκ βάθρων τη στήριξή μας επί δεκαετίες στην οικονομική μεγέθυνση ως αυτοσκοπό, που να αποσυνδέει τον πλούτο από την ευημερία, που να θέτει διεισδυτικά ερωτήματα για την επικρατούσα κατανομή του εισοδήματος, του πλούτου και της οικονομικής ισχύος, και που να επιζητεί τη βιώσιμη αλλαγή ως ισχυρό και καινοτόμο μοχλό κοινωνικής προόδου.’

ΛΟΥΚΑ Τ. ΚΑΤΣΕΛΗ & POUL NYRUP RASMUSSEN,

Συνπρόεδροι της Ανεξάρτητης Επιτροπής για την Ευημερία και Ισότητα σε μια βιώσιμη Ευρώπη



**progressive
society**

www.progressivesociety.eu



@ProgressSoc



@eupgressivesociety